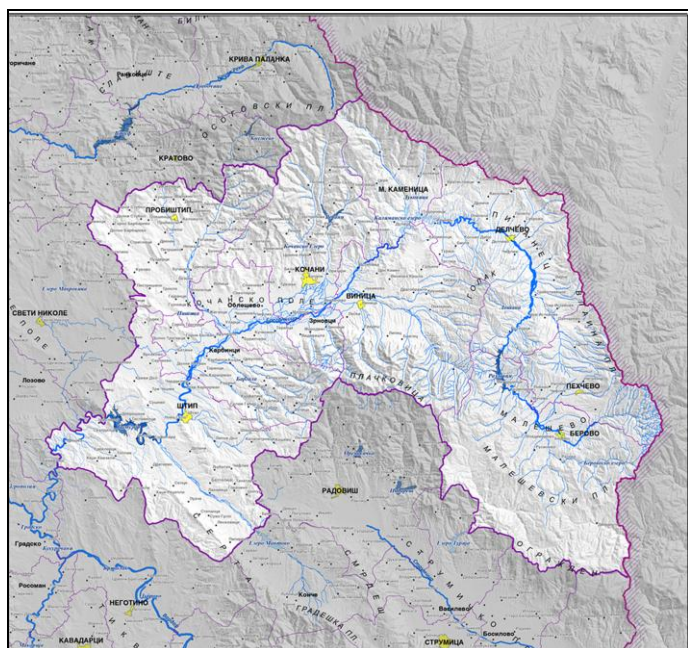

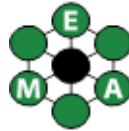
ДЕКОНС-ЕМА | Друштво за Еколошки Консалтинг

ИЗВЕШТАЈ ЗА СТРАТЕГИСКА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ЗА ПРОСТОРЕН ПЛАН НА ИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН ЗА ПЛАНСКИ ПЕРИОД 2013-2030

НАЦРТ ВЕРЗИЈА

ЈУНИ, 2016

ДЕКОНС-ЕМА | Друштво за Еколошки Консалтинг

бул. „Метрополит Теодосиј Гологанов“ бр. 44/4, 1000 Скопје

Тел/фах 02 3246 402,

e-mail: office@ema.com.mk

План: **Просторен План на Источен Плански Регион за плански
период 2013-2030**

Документ: **Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за
Просторен План на Источен Плански Регион**

Клиент: **Министерство за животна средина и просторно планирање
(МЖСПП)**

Статус: **Нацрт верзија**

Подготвено од: **Менка Спировска, Дипломиран биолог и овластен експерт за
СОЖС
Јулијана Никова, Дипломиран инженер технолог и овластен
експерт за СОЖС
Искра Стојанова, Дипломиран правник, Правен консултант**

Потписник на
Извештајот за СОЖС:

Менка Спировска

Датум:

14/06/2016

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

ПОТВРДА
за положен стручен испит за стекнување на статус експерт за
стратегиска оцена на животната средина

СПИРОВСКА АРИТОН МЕНКА

дипломиран биолог од Скопје, родена на 28.12.1951 година, во Скопје, Република Македонија, на ден 04.06.2009 година, го положи стручниот испит за стекнување на професионално знаење за стратегиска оцена на животната средина, пред Комисијата за полагање на стручен испит за стратегиска оцена на животна средина, при Министерството за животна средина и просторно планирање, и се стекна со статус на експерт за стратегиска оцена на животната средина и ги исполнува условите утврдени во член 68 од Законот за животна средина, со тоа се стекнува со право да биде вклучена во Листата на експерти за стратегиска оцена на животната средина што ја води Министерството за животна средина и просторно планирање на Република Македонија.

Оваа потврда се издава врз основа на член 68 од Законот за животната средина ("Службен весник на Република Македонија" број 53/05, 81/05, 24/07 и 159/08).

Министерство за животна средина
и просторно планирање

Министер,
Др. Нејати Јакупи

Комисија за полагање на стручен испит за
стратегиска оцена на животната средина

Претседател,
М-р Јадранка Иванова

Број 07-2031/35
29.06.2009. година

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

ПОТВРДА

за положен стручен испит за стекнување на статус експерт за
стратегиска оцена на животната средина

НИКОВА Љубомир ЈУЛИЈАНА

дипломиран инженер технолог од Скопје, родена на 27.11.1971 година во Кочани, Република Македонија, на ден 28.03.2013 година го положи **стручниот испит за стекнување на професионално знаење за стратегиска оцена на животната средина**, пред Комисијата за полагање на стручен испит за стратегиска оцена на животна средина, при Министерството за животна средина и просторно планирање, и се стекна со **статус на експерт за стратегиска оцена на животната средина** и ги исполнува условите утврдени во член 68 од Законот за животна средина, со тоа се стекнува со право да биде вклучена во Листата на експерти за стратегиска оцена на животната средина што ја води Министерството за животна средина и просторно планирање на Република Македонија.

Оваа потврда се издава врз основа на член 68 од Законот за животна средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 53/05; 81/05; 24/07; 159/08; 83/09; 48/10; 124/10; 51/2011 и 123/12) и е со важност од пет години, почнувајќи од денот на издавањето на истата. За продолжување на потврдата за дополнителни пет години, треба да се поднесе барање за продолжување на потврдата до Министерството за животна средина и просторно планирање.

Министерство за животна средина
и просторно планирање

Министер,
Abdilaqim Ademi

Комисија за полагање на стручен испит за
стратегиска оцена на животната средина

Претседател,
Drazen Gorgev

Број 07-1655/32
20.03.2013, година

ЦЕНТРАЛЕН РЕГИСТАР НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
Трговски регистар и регистар на други правни лица

www.crm.com.mk

Број: 0809-50/150120150052635

Датум и време: 31.7.2015 г. 10:22:13

ПОТВРДА
за регистрирана дејност

ТЕКОВНИ ПОДАТОЦИ ЗА СУБЈЕКТОТ	
ЕМБС:	6247717
Назив:	Друштво за еколошки консалтинг ДЕКОНС-ЕМА ДОО увоз-извоз Скопје
Седиште:	МИТРОПОЛИТ ТЕОДОСИЈ ГОЛОГАНОВ бр.44-1/4 СКОПЈЕ - ЦЕНТАР, ЦЕНТАР

ПОДАТОЦИ ЗА РЕГИСТРИРАНА ДЕЈНОСТ	
Предмет на работење:	Регистрирана е општа клаузула за бизнис
Приоритетна дејност/ главна приходна шифра:	74.90 - Останати стручни, научни и технички дејности, неспомнати на друго место
Други дејности во внатрешниот промет:	Нема
Евидентирани дејности во надворешниот промет:	Има
Одобренија, дозволи, лиценци, согласности:	Нема

Изготвил:

Овластено лице:

Број: 0809-50/150120150052635

Страна 1 од 1

СОДРЖИНА

1	ВОВЕД.....	10
2	ВОВЕД ВО СТРАТЕГИСКАТА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА (СОЖС)	12
2.1	Цели на Стратегиската оцена на животната средина.....	12
2.2	Придобивки од спроведување на СОЖС.....	12
2.3	Правна рамка со која се регулира СОЖС постапката	13
2.4	Интегрирање на постапките за подготовка на СОЖС и ППИПР	13
2.5	Методологија за СОЖС	15
2.5.1	Постапка за СОЖС	15
2.5.2	Определување на потребата и обемот на СОЖС и учество на јавноста	17
2.5.2.1	Учество на јавноста	18
2.5.3	Клучни елементи/информации во Извештајот за стратегиска оцена на животната средина	18
2.6	Спроведени СОЖС активности	19
3	РЕЗИМЕ/КРАТОК ПРЕГЛЕД НА СОДРЖИНАТА, ГЛАВНИ ЦЕЛИ НА ПЛАНСКИОТ ДОКУМЕНТ И ВРСКАТА СО ДРУГИ РЕЛЕВАНТНИ ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ/ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТИ.....	20
3.1	КРАТОК ПРЕГЛЕД НА СОДРЖИНАТА НА ПЛАНОТ.....	20
3.2	ПРЕДМЕТ И ГЛАВНИ ЦЕЛИ НА ПЛАНОТ	27
3.3	КОРЕЛАЦИЈА НА ЦЕЛИТЕ НА ПЛАНСКИОТ ДОКУМЕНТ СО ДРУГИ РЕЛЕВАНТНИ ПЛАНОВИ, ПРОГРАМИ/ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТИ	45
4	РЕЛЕВАНТНИ АСПЕКТИ ЗА МОМЕНТАЛНАТА СОСТОЈБА ВО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА	58
4.1	ДЕМОГРАФСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ	58
4.2	ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ	61
4.3	ЗДРАВЈЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО	62
4.4	КЛИМАТСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ И КВАЛИТЕТ НА ВОЗДУХОТ	66
4.4.1	Климатски карактеристики	66
4.4.2	Квалитет на воздухот	68
4.4.3	Климатски промени.....	69
4.4.4	Бучава.....	70
4.5	ВОДА	70
4.5.1	Хидрологија.....	70
4.5.2	Хидрографија.....	71
4.5.3	Квалитет на површинските води	72
4.6	ПОЧВА	73
4.7	БИОЛОШКА РАЗНОВИДНОСТ	79
4.8	ПРЕДЕЛСКА РАЗНОВИДНОСТ	81
4.9	КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО.....	83
4.10	МАТЕРИЈАЛНИ ДОБРА	85
4.10.1	Извори на енергија	91
4.11	МИНЕРАЛНИ СУРОВИНИ	91
4.12	ТУРИЗАМ	92
5	КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ВО ПОДРАЧЈАТА КОИ БИ БИЛЕ ЗНАЧАЈНО ЗАСЕГНАТИ И СОСТОЈБА БЕЗ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПРОСТОРИОТ ПЛАН ЗА ИСТОЧНИОТ ПЛАНСКИ РЕГИОН.....	94
5.1	СОСТОЈБА ВО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА БЕЗ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ППИПР	98
6	ОБЛАСТИ КОИ СЕ ОД ПОСЕБНО ЗНАЧЕЊЕ ЗА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА, ОД АСПЕКТ НА ЗАШТИТА НА ДИВИТЕ ПТИЦИ И ХАБИТАТИТЕ	100
6.1	ПОДРАЧЈА ОД МЕЃУНАРОДНО ЗНАЧЕЊЕ ВО БРЕГАЛНИЧКИОТ РЕГИОН	105
7	ЦЕЛИ ЗА ЗАШТИТА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА УТВРДЕНИ НА НАЦИОНАЛНО И МЕЃУНАРОДНО НИВО.....	107

7.1	Цели на СТРАТЕГИСКАТА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА.....	109
8	ВЕРОЈАТНИ ЗНАЧАЈНИ ВЛИЈАНИЈА ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И МЕРКИ ЗА НАМАЛУВАЊЕ	119
8.1	ВЛИЈАНИЈА ПРЕДИЗВИКАНИ ОД ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПРОСТОРНИОТ ПЛАН И МЕРКИ ЗА НАМАЛУВАЊЕ	120
9	АНАЛИЗА НА АЛТЕРНАТИВИ	145
10	ПЛАН ЗА МОНИТОРИНГ ВРЗ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПРОСТОРНИОТ ПЛАН НА ИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН ОД АСПЕКТ НА ЖИВОТНА СРЕДИНА.....	147
11	ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ	155
11.1	ЗАКЛУЧОЦИ И СОГЛЕДУВАЊА	155
11.2	ПРЕПОРАКИ.....	156
12	НЕТЕХНИЧКО РЕЗИМЕ.....	158
12.1	ВОВЕД.....	158
12.2	ВОВЕД ВО СТРАТЕГИСКАТА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА (СОЖС).....	159
12.2.1	<i>Цели на Стратегиската оцена на животната средина</i>	<i>159</i>
12.2.2	<i>Правна рамка со која се регулира СОЖС постапката.....</i>	<i>159</i>
12.2.3	<i>Интегрирање на постапките за подготовка на планскиот документ и СОЖС</i>	<i>159</i>
12.2.4	<i>Определување на потребата и обемот на СОЖС и учество на јавноста....</i>	<i>160</i>
12.3	РЕЗИМЕ/КРАТОК ПРЕГЛЕД НА СОДРЖИНАТА, ГЛАВНИТЕ ЦЕЛИ НА ПЛАНСКИОТ ДОКУМЕНТ И ВРСКАТА СО ДРУГИТЕ РЕЛЕВАНТНИ ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ/ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТИ.....	160
12.3.1	<i>Краток преглед на содржината на Планот</i>	<i>160</i>
12.3.2	<i>Предмет и главни цели на Планот.....</i>	<i>161</i>
12.3.3	<i>Корелација на целите на планскиот документ со други релевантни планови, програми/плански документи.....</i>	<i>162</i>
12.4	РЕЛЕВАНТНИ АСПЕКТИ ЗА МОМЕНТАЛНАТА СОСТОЈБА ВО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА	162
12.5	КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ВО ПОДРАЧЈАТА КОИ БИ БИЛЕ ЗНАЧИТЕЛНО ЗАСЕГНАТИ И СОСТОЈБА БЕЗ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПЛАНОТ	162
12.6	ОБЛАСТИ КОИ СЕ ОД ОСОБЕНО ЗНАЧЕЊЕ ЗА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ОД АСПЕКТ НА ЗАШТИТА НА ДИВИТЕ ПТИЦИ И ХАБИТАТИТЕ.....	163
12.7	ЦЕЛИ НА ЗАШТИТА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА УТВРДЕНИ НА НАЦИОНАЛНО И МЕЃУНАРОДНО НИВО	164
12.7.1	<i>Цели на Стратегиската оцена на животната средина</i>	<i>165</i>
12.8	АНАЛИЗА НА АЛТЕРНАТИВИ	165
12.9	ВЕРОЈАТНИ ЗНАЧАЈНИ ВЛИЈАНИЈА ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И МЕРКИ ЗА НАМАЛУВАЊЕ	167
12.10	ПЛАН ЗА МОНИТОРИНГ ВРЗ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈАТА НА ПЛАНОТ ОД АСПЕКТ НА ЖИВОТНА СРЕДИНА	167
12.11	ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ	167
12.11.1	<i>Заклучоци.....</i>	<i>167</i>
12.11.2	<i>Препораки.....</i>	<i>168</i>
13	КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА.....	171

ЛИСТА НА ТАБЕЛИ

Табела 1	Клучни учесници и корисници за спроведување на постапките за подготовка на ППИПР и СОЖС	14
Табела 2	Чекори/фази на постапката за СОЖС	16
Табела 3	Организација, користење и заштита на просторот до 2030 година	20
Табела 4	Главни цели за користење на просторот за секоја област која е предмет на анализа во ППИПР и активности за постигнување на целите	28
Табела 5	Корелација на целите на Планот со целите на релевантните национални плански документи.....	46
Табела 6	Корелација на целите на Планот со други релевантни регионални планови, програми/плански документи	56
Табела 7	Динамика на вкупно население, густина и концентрација на населението	59

Табела 8	Морталитет на 100.000 жители според најчести причини за смрт по статистички региони во Република Македонија во 2014 година	62
Табела 9	Морбидитет на 10.000 жители кај болничко-стационарно лекувани болни по статистички региони во Република Македонија во 2014 година	66
Табела 10	Карактеристики на акумулациите во ИПР	72
Табела 11	Преглед на биолошката разновидност	79
Табела 12	Индекс на генерирање отпад по општина во Источниот плански регион.....	86
Табела 13	Регулирани водотеци во ИПР	89
Табела 14	Катастар на концесии за експлоатација на минерални сировини по општини	91
Табела 15	Локалитети на кои се среќаваат значајни видови	100
Табела 16	Заштитени подрачја во Источен плански регион.....	102
Табела 17	Подрачја од меѓународно значење во брегалничкиот слив	105
Табела 18	Врска меѓу целите на СОЖС и целите на Просторниот план	110
Табела 19	Табела на компатибилност на целите на СОЖС и ППИР	118
Табела 20	План за мониторинг	148

ЛИСТА НА СЛИКИ

Слика 1	Интегрирање на постапката за СОЖС и подготовката на НАП.....	15
Слика 2	Чекори/фази на СОЖС	17
Слика 3	Територијална организација на Регионот.....	58
Слика 4	Население во општините	60
Слика 5	Климатски подрачја во сливот на Брегалница и ИПР	67
Слика 6	Секторски удел во вкупните емисии на директни стакленички гасови за период од 2003–2009	69
Слика 7	Удел на директните стакленички гасови во вкупните емисии за период од 2003–2009	70
Слика 8	Удел на секој гас во вкупните индиректни емисии на стакленички гасови за период 2003-2009	70
Слика 9	Хидрографска мрежа на речниот слив на Брегалница	71
Слика 10	Релјеф на ИПР	74
Слика 11	Геолошка мапа на речниот слив на Брегалница (1.Квартернер; 2. Терцијар; 3. Протозоик; 4. Магматски карпи)	77
Слика 12	Просторна застапеност на ерозијата по категории на ниво на регион	78
Слика 13	Распространување на значајните видови цицачи	80
Слика 14	Пределите во Источниот плански регион и во сливот на реката Брегалница	83
Слика 15	Просторна распореденост на општински и дивни депонии во Регионот.....	88
Слика 16	Заштитени подрачја во истражуваното подрачје.....	103
Слика 17	Заштитени и предложени подрачја во истражуваното подрачје според досегашни литературни податоци	104
Слика 18	Меѓународно значајни подрачја во истражуваното подрачје	106

ЛИСТА НА ГРАФИКОНИ

Графикон 1	Структура на најчести болести во дејноста за здравствена заштита на училишни деца и младина во Република Македонија	63
Графикон 2	Структура на најчести болести во дејноста за здравствена заштита на училишни деца и младина во ИПР во 2014 година	63
Графикон 3	Структура на најчести болести во дејноста општа медицина во Република Македонија во 2014 година	64
Графикон 4	Структура на најчести болести во дејноста општа медицина во ИПР во 2014 година	64
Графикон 5	Структура на најчести болести во дејноста за здравствена заштита во Република Македонија во 2014 година	65
Графикон 6	Структура на најчести болести во дејноста за здравствена заштита во ИПР во 2014 година	65
Графикон 7	Намена на земјиштето во Регионот	77
Графикон 8	Недвижни добра во Источен плански регион	85

ЛИСТА НА ПРИЛОЗИ

Прилог 1 Мислења од надлежни институции	172
Прилог 2 Национални документи од областа на животната средина	174

1 ВОВЕД

Просторниот план на Источниот плански регион за плански период од 2013 до 2030 година (во понатамошниот текст: ППИПР) произлегува и претставува разработка на Просторниот план на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 39/2004). Исто така, изработката на ППИПР произлегува од:

- Обврската за разработка на ППРМ преку регионални просторни планови, во согласност со Законот за просторно и урбанистичко планирање („Службен весник на Република Македонија“ бр. 199/14, 44/15, 193/15, 31/16);
- Законот за спроведување на Просторниот план на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 39/2004);
- Изминување на планскиот период на постојниот Просторен план за Регионот (во 1981 год. изработен е ПП на Регионот на Источна Македонија со важност до 2000 год. во кој се опфатени и дел од општините кои припаѓаат на Брегалничкиот регион);
- Опасноста од можен стихиен развој на просторот;
- Потребата за усогласување на националните, регионалните и локалните интереси во развојот на Регионот;
- Богатството со вредни туристички потенцијали за промовирање и развој на екотуризмот, селскиот и манастирскиот туризам;
- Високиот степен на зачуваност на природните еколошки квалитети на просторот;
- Остварување на регионален одржлив (економски, еколошки и социјален) развој, гарантирање на просторната кохезија и усогласување со основните цели на Спогодбата за Европската унија и со Перспективите на просторен развој на Европа;
- Вклучување во стратегијата и политиката на просторниот развој и интеграција на југо-источна Европа-ESTIA (European Space and Territorial Integration Alternatives-Алтернативи за просторната интеграција на Европа), проектот кој е вклучен во оперативната програма Interreg II C-CADSES (Central, Adriatic, Danubian and South-eastern European Space-централен, јадрански, подунавски и југо-источен европски простор);
- Исполнување на целите на просторниот развој поставени во Територијалната агенда на ЕУ до 2020 год.-Territorial Agenda of the European Union 2020.

Една од основните директиви на Европската Унија се однесува на дефинирањето на условите и елементите за регионален развој. Оттаму, регионалните просторни планови претставуваат единствени документи кои според својот карактер и методологија на изработка ги согледуваат потенцијалите на регионите и даваат насоки за нивниот просторен развој.

Во Просторниот план на Источниот плански регион се дефинираат насоките за уредување и користење на просторот врз основа на одржлив развој, а во функција на ефикасна заштита на природните и културните историски вредности на просторот.

Просторниот план е развоен документ кој сеопфатно го насочува и усогласува развојните процеси во екосферата, социосферата и техносферата со примена на ефикасни инструменти и мерки на политика во областа на регионалниот развој, урбанизацијата, намената на земјиштето и заштита на природата и животната средина.

Изработката на Просторниот план на Источниот плански регион е подржана и се изработува врз основа на договорите потпишани помеѓу Swiss agency for Development and Cooperation (SDC) и Helvetas Swiss Intercooperation (HSI), договорот помеѓу HSI и ФАРМАХЕМ, Меморандумот за разбирање за „Програмата за зачувување на природата во Македонија“, потпишан помеѓу Владата на Швајцарската Конфедерација претставувана од Одделот за надворешни работи кој делува преку Швајцарската агенција за развој и соработка (SDC), швајцарската Канцеларија за соработка во Македонија и Владата на Република Македонија претставувана од Министерството за животна средина и просторно планирање, како и Меморандумот за соработка потпишан помеѓу

Министерството за животна средина и просторно планирање, „Фармахем“ Скопје, Агенцијата за планирање на просторот и Центарот за развој на Источен плански регион.

Директивата за стратегиска оцена на животната средина (2001/42/ЕС) и Законот за животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13, 42/14, 44/15, 129/15, 192/15, 39/16), бараат одредени планови, програми и стратегии, за кои постои веројатност дека би можеле да имаат значително влијание врз животната средина, да бидат предмет на Стратегиска оцена на животната средина (СОЖС).

За таа цел се изработува Извештај за Стратегиска оцена на животната средина (СОЖС) за Просторниот План за Источен Плански Регион (во понатамошниот текст: СОЖС за ППИПР).

2 ВОВЕД ВО СТРАТЕГИСКАТА ОЦЕНА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА (СОЖС)

Стратегиската оцена на животната средина е систематски процес во кој се земаат предвид одредени превентивни мерки, кои овозможуваат заштита на животната средина од сите можни аспекти, во процесот на планирање или донесување на одлуки на ниво на „стратегиски акции“ или политики, планови и програми. Тоа е алатка која ќе го подобри севкупниот квалитет на планирањето и програмирањето на идните активности, овозможувајќи подобро разбирање на планирањето и подобри перспективи за одржливиот развој. Компонентите на СОЖС, односно нејзините цели се различни, но во оваа декада се препорачува и очекува дека климатските промени и биолошката разновидност се две силни компоненти кои треба да имаат предност при планирањето во Република Македонија и секако во Источниот плански регион.

2.1 Цели на Стратегиската оцена на животната средина

Целта на СОЖС е да обезбеди информации за значајните влијанија врз животната средина кои ќе бидат предизвикани со имплементација на планскиот документ и истите да бидат достапни до донесувачите на одлуки, во текот на подготовка на планскиот документ и пред негово донесување. Заради тоа, СОЖС е клучна компонента во одржливиот развој, фокусирана на заштитата на животната средина. СОЖС овозможува и учество на јавноста во донесувањето на одлуки и ја подобрува транспарентноста на тој процес, што се постигнува преку:

- Систематска оцена, намалување и мониторинг на значајните влијанија врз животната средина;
- Обезбедување дека експертизата и размислувањата на надлежните органи за животната средина, здруженијата на граѓани и јавноста се земени предвид во текот на процесот и во кој степен резултатите од оцената на животната средина и коментарите од консултациите се земени предвид во Планот.

Главни цели на СОЖС се:

- Да обезбеди механизам за идентификација, опис, евалуација и известување за влијанијата/ефектите на планскиот документ врз животната средина;
- Одговорните органи (донесувачите на планскиот документ) да подготват извештај за можните значајни влијанија на планскиот документ врз животната средина и анализа на реални алтернативи;
- Да се спречат, намалат и неутрализираат негативните влијанија врз животната средина. Зголемувањето на позитивните влијанија може, исто така, да биде придобивка од СОЖС процесот;
- Да се обезбедат пообемни консултации и ангажирање на заинтересираните страни, други одговорни тела, органи на власта и јавноста уште во раната и ефективна фаза на подготовка на планскиот документ;
- Да се обезбеди мислење од јавноста (извештаи од консултации со јавноста) со која ќе се прикаже како резултатите од оцената на животната средина и мислењата, презентирани за време на СОЖС процесот, се земени предвид во конечната верзија на планскиот документ;
- Да обезбеди следење на значајните влијанија врз животната средина од имплементацијата на планскиот документ од страна на надлежните органи, обезбедувајќи на тој начин идентификација на непредвидените негативни влијанија во рана фаза на имплементација на планскиот документ и преземање мерки за подобрување на состојбата, кога тоа е потребно.

2.2 Придобивки од спроведување на СОЖС

Придобивките од спроведување на стратегиската оцена на животната средина се:

- Флексибилност и консензус во процесот на планирање;
- Интегрирање на социјалните, економските и аспектите на животната средина;
- Меѓусекторска соработка;
- Земање предвид на националните, регионалните и локалните потреби и цели;
- Земање предвид на целите за заштита на животната средина;
- Конзистентност со стратешките определби за одржлив развој;
- Добивање вистинити и реални информации, кои ќе им помогнат на носителите на одлуки на повисоко ниво во донесување на истите.

2.3 Правна рамка со која се регулира СОЖС постапката

Постапката за спроведување стратегиска оцена на животната средина е дефинирана во **поглавје X од Законот за животната средина** („Службен весник на Република Македонија“ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13, 42/14, 44/15, 129/15, 192/15, 39/16), при што стратегиска оцена се спроведува на плански документи кои се подготвуваат во областа на земјоделството, шумарството, рибарството, енергетиката, индустријата, рударството, транспортот, регионалниот развој, телекомуникациите, управувањето со отпадот, управувањето со водите, туризмот, *просторното и урбанистичкото планирање и користење на земјиштето*, на Националниот акционен план за животната средина и на локалните акциони планови за животната средина, како и врз сите стратегиски, плански и програмски документи со кои се планира изведување на проекти за кои се врши оцена на влијанието од проектот врз животната средина.

Подзаконски акти кои ја регулираат постапката за СОЖС се:

- Уредба за стратегиите и програмите, вклучувајќи ги и промените на тие стратегии, планови и програми, за кои задолжително се спроведува постапка за оцена на нивното влијание врз животната средина и врз животот и здравјето на луѓето („Службен весник на Република Македонија“ бр. 153/07 и 45/11);
- Уредба за критериумите врз основа на кои се донесуваат одлуките дали определени плански документи би можеле да имаат значително влијание врз животната средина и здравјето на луѓето („Службен весник на Република Македонија“ бр. 144/07);
- Уредба за содржината на извештајот за стратегиска оцена на животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 153/07);
- Уредба за учество на јавноста во текот на изработката на прописи и други акти, како и планови и програми од областа на животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 147/08 и 45/11);
- Правилник за формата, содржината и образецот на Одлуката за спроведување, односно неспроведување на стратегиска оцена и на формуларите за потребата од спроведување, односно неспроведување на стратегиска оцена („Службен весник на Република Македонија“ бр.122/11).

При подготовка на Извештајот за стратегиска оцена на животната средина, земена е предвид и Директивата 2001/42/ЕС на Европскиот Парламент и Советот од 27 јуни, 2001 година за оцена на влијанијата на одредени планови и програми врз животната средина (во понатамошниот текст: Директива за СОЖС), која е транспонирана во македонското законодавство, како и искуствата на некои од земјите членки на ЕУ.

2.4 Интегрирање на постапките за подготовка на СОЖС и ППИПР

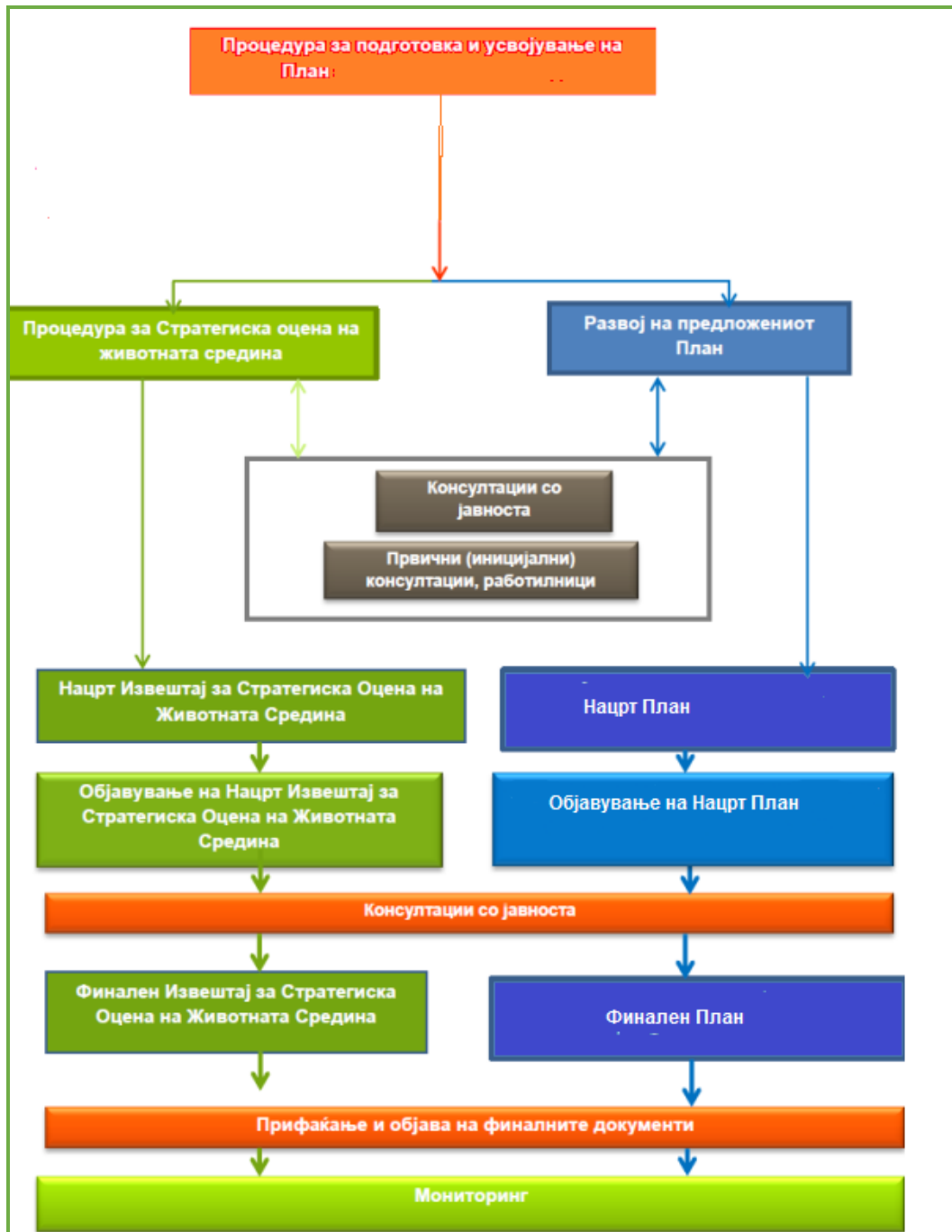
СОЖС постапката се спроведува паралелно со постапката за подготовка на ППИПР. Интегрирањето на двата процеси се постигна преку блиска соработка на проектните тимови (СОЖС и ППИПР) и клучните учесници, преку преглед на литература, состаноци и сл.

Во табелата подолу се идентификувани клучните учесници во постапката за подготовка на ППИПР и спроведувањето на СОЖС.

Табела 1 Клучни учесници и корисници за спроведување на постапките за подготовка на ППИПР и СОЖС

Целни групи	Влада на Република Македонија, Министерство за животна средина и просторно планирање, Агенција за планирање на просторот, Центар за развој на Источен Плански Регион, Општина Штип, Општина Пробиштип, Општина Кочани, Општина Винаца, Општина Берово, Општина Делчево, Општина Македонска Каменица, Општина Пехчево, Општина Карбинци, Општина Зрновци, Општина Чешиново-Облешево, Министерство за транспорт и врски, Министерство за економија, Министерство за финансии, Министерство за локална самоуправа, Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство, Министерство за здравство, Министерство за труд и социјална политика, Министерство за култура, Министерство за образование и наука, Заедница на единици на локалната самоуправа (ЗЕЛС), Управа за хидрометеоролошки работи, Центар за управување со кризи, Дирекција за заштита и спасување, Јавно претпријатие за државни патишта, Македонски железници, ЕЛЕМ Електрани на Македонија, МЕПСО Македонски електропреносен систем оператор Јавно претпријатие Македонски шуми, Јавно претпријатие за управување со пасишта, Управа за водостопанство, Здружение на комунални претпријатија, Македонски Телеком и останати оператори, Оператори во мобилна телефонија, Македонска Радиодифузија, Македонска Пошта, Здруженија на граѓани, институти, приватен сектор и сл.
--------------------	---

Интегрирањето на постапката за СОЖС и подготовката на ППИПР е дадена во следниот дијаграм:

Слика 1 Интегрирање на постапката за СОЖС и подготовката на НАП

2.5 Методологија за СОЖС

2.5.1 Постапка за СОЖС

Постапката за СОЖС се спроведува во неколку фази/чекори:

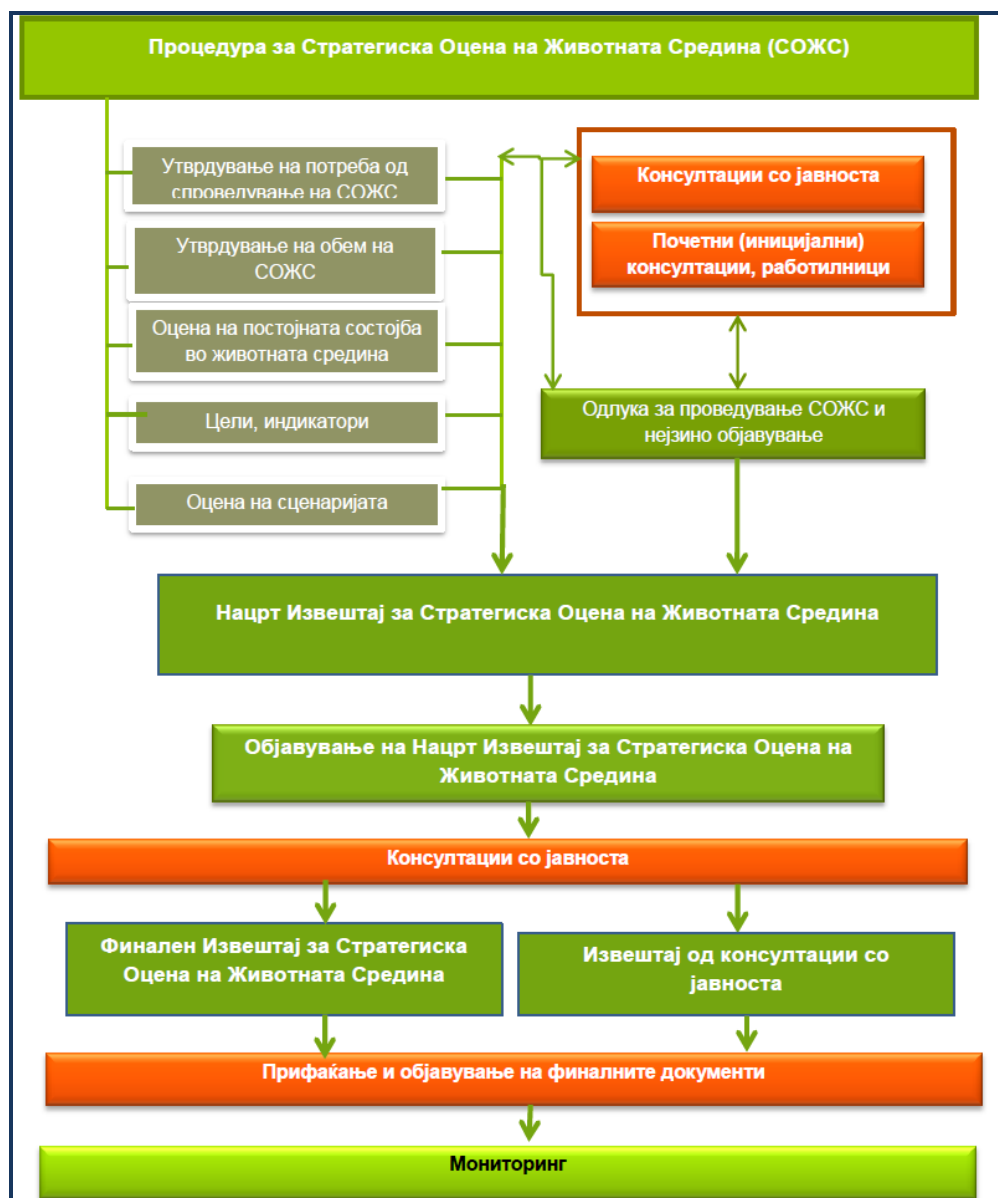
Фази на СОЖС	Опис	Консултации	
		Засегнати органи	Јавност
Проверка	Се утврдува дали Планот ќе има значителни влијанија врз животната средина и дали е потребно спроведување на СОЖС	√	

Определување на обемот	Се определува обемот на информации и нивото на детали кои ќе бидат содржани во Извештајот за СОЖС	√	√
Извештај за СОЖС	Се обезбедуваат детални информации за резултатите од СОЖС, вклучувајќи информации за аспектите кои биле предмет на оцена, како и очекуваните влијанија (позитивни и негативни) врз животната средина и социјалните аспекти од имплементација на планскиот документ. Извештајот идентификува и активности за спречување, намалување и колку што е можно повеќе, неутрализирање на значителните негативни влијанија.	√	
Консултации со јавноста	Консултација со страните и засегнатата јавност во текот на определувањето на обемот на СОЖС, Извештајот за СОЖС и обезбедување јавен увид (објавување) за истите.	√	√
Прифаќање	Се обезбедуваат информации за одобриениот плански документ, односно колку од коментарите добиени во текот на консултациите биле земени предвид и методите за мониторинг на значителните влијанија од имплементацијата на планскиот документ.	√	
Мониторинг	Се овозможува следење на имплементацијата на активностите, можните влијанија врз животната средина и социјалните аспекти, со цел одговорните власти да преземат мерки за намалување на негативните влијанија и подобрување во текот на имплементацијата на планските документи.	√	

Чекорите/фазите на постапката за СОЖС се презентирани во следната табела и дијаграмот.

Табела 2 Чекори/фази на постапката за СОЖС

Постапка за спроведување СОЖС		
Чекори на СОЖС	Консултации	
	Засегнати органи	Јавност
Утврдување на потреба од спроведување СОЖС (проверка)	X	X
Определување на обем на СОЖС	X	
Подготовка на Нацрт Извештај за СОЖС	X	
Објавување на Нацрт Извештајот за СОЖС	X	
Консултации со јавноста (јавен увид и јавна расправа)	X	X
Подготовка на финален Извештај за СОЖС	X	
Прифаќање и објавување на финалниот Извештај за СОЖС	X	X
Мониторинг	X	

Слика 2 Чекори/фази на СОЖС

2.5.2 Определување на потребата и обемот на СОЖС и учество на јавноста

Имајќи ја предвид основата за донесување на ППИПР, се пристапи кон утврдување на потребата за спроведување на СОЖС.

По фазата на определувањето на потребата за спроведување СОЖС, следува фаза на подготовка на документи на чија основа МЖСПП ќе донесе Одлука за утврдување на обемот на СОЖС.

Целта на фазата за определување на обемот е идентификација на клучните прашања за животната средина кои треба да бидат опфатени со оцена на влијанијата на планскиот документ врз животната средина. Оваа фаза од СОЖС процесот вклучува преглед на други релевантни планови, програми и цели на животната средина, основни информации за животната средина и предложени активности и политики разработени во планскиот документ. Сите споменати информации овозможуваат утврдување на обемот на СОЖС и идентификување на прашања од областа на животната средина кои треба да бидат опфатени со планскиот документ.

Нивото на детали содржано во СОЖС е определено од:

- Местото на планскиот документ во хиерархијата на планирање и донесување одлуки, како и нивото на детали на политиките утврдени со истата. Обемот и степенот на влијание на

планскиот документ е до одреден степен претходно утврдено од други цели, планови и стратегии;

- Степенот до кој планскиот документ утврдува влијание врз животната средина;
- Достапноста на постоечки информации при подготовката на СОЖС.

Сите теми на животната средина, опфатени со Директивата за СОЖС, се опфатени и во обемот на оцена во Извештајот за СОЖС, односно население и човечко здравје, биолошка разновидност, воздух и климатски промени, води, почви, културно и природно наследство и материјални добра.

Во текот на стратегиската оцена на животната средина, земени се предвид веќе донесените политики, стратегии и планови на национално ниво и регионално ниво. Релевантните цели од споменатите документи се инкорпирани во Просторниот план кој ќе се имплементира на регионално ниво.

2.5.2.1 Учество на јавноста

Во согласност со барањата, дефинирани со Законот за животната средина и Уредбата за учество на јавноста во текот на изработката на прописи и други акти, како и планови и програми кои се однесуваат на животната средина, фазите на СОЖС за определување на потребата и обемот, изразени преку подготовка на Формуларите и Одлуката за спроведување на постапката за СОЖС и обемот на Извештајот за СОЖС се изготвени во консултација со засегнатите органи.

Во фазата на определување на потребата за спроведување СОЖС, Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП) ги идентификуваше органите засегнати од имплементација на ППИПР. Во насока на определување на обемот на СОЖС беа спроведени неколку состаноци во просториите на МЖСПП со претставници од засегнатите органи/страни. На овие состаноци беа утврдени клучните прашања, цели и индикатори за животна средина кои треба да бидат опфатени со Извештајот за СОЖС.

Коментарите и препораките од овие консултации се земени предвид при подготовка на Одлуката за спроведување на постапката за СОЖС, обемот на СОЖС и Извештајот за СОЖС. Подготвената Одлука за спроведување на постапката за СОЖС, Формуларот и Документот за главните цели на ППИПР со целите на релевантни национални плански документи беа објавени на веб-страницата на МЖСПП и беа јавно достапни за увид во период од 15 дена. Во овој период, не беа поднесени коментари, предлози, ниту жалби на објавената одлука и придружните документи.

2.5.3 Клучни елементи/информации во Извештајот за стратегиска оцена на животната средина

Во согласност со барањата на Уредбата за содржината на извештајот за СОЖС и Директивата за СОЖС, овој Извештај содржи:

- Краток преглед на содржината, главни цели на Просторниот план и поврзаност со други релевантни планови или програми;
- Информации за моменталната состојба на животната средина и што најверојатно би се случило без имплементација на Просторниот план;
- Карактеристики на животната средина во областите кои би биле значително засегнати;
- Постојни проблеми во животната средина, кои се релевантни за Просторниот план, вклучувајќи ги оние кои се од особено значење за животната средина од аспект на заштита на дивите птици и живеалиштата;
- Целите на заштита на животната средина одредени на национално или меѓународно ниво, релевантни за Просторниот план и начинот на кој тие цели се земени предвид при неговата изработка;
- Веројатни значајни влијанија врз животната средина, вклучувајќи ги прашања, како што се биолошка разновидност, население, човеково здравје, фауна, флора, климатски фактори,

материјални добра, културно наследство, вклучувајќи архитектонско и археолошко наследство, предел, како и меѓузависност на овие фактори;

- Мерки за заштита, намалување и колку што е можно повеќе, неутрализирање на значајните негативни влијанија врз животната средина од имплементацијата на Просторниот план;
- Преглед на причините за избор на алтернативи и опис на начинот за спроведување на оцената, вклучувајќи и каква било потешкотија (како што се технички потешкотии или недостаток на знаење/вештини) при собирање на потребните информации;
- Опис на предвидените мерки во врска со мониторингот, а во согласност со законските обврски

Извештајот за стратешка оцена ги содржи заклучоците од оцената на можните значителни влијанија врз животната средина од предложениот Просторен план.

Анализата на влијанијата врз животната средина е главно насочена кон идентификување на потенцијалните проблеми кои би можеле да произлезат од планираната намена на земјиштето врз медиумите на животната средина, социоекономските и културните аспекти, рационализација на трошоци и правење оптимален избор на мерки за заштита на животната средина (мерки за намалување на можните влијанија).

Доколку се предвидат мерки за спречување, ублажување и неутрализација во раната фаза на подготовка на планскиот документ, влијанијата врз медиумите и областите на животната средина ќе се намалат или ефективно подобрат. При идентификување на влијанијата, се користи квалитативна оцена, односно тие се оценети како позитивни и негативни влијанија.

Исто така, Извештајот за СОЖС содржи и План за мониторинг на животната средина, чија главна цел е следење на резултатите од применетите мерки за ублажување во текот на спроведувањето на планскиот документ и дали во текот на имплементацијата на планските цели, се имплементирани и целите за заштита на животната средина и соодветното делегирање на надлежностите.

2.6 Спроведени СОЖС активности

Период	Степен на подготовка/фаза
мај, 2015 година	Подготовка на Формулари и Одлука за спроведување постапка за СОЖС
мај, 2015 година	Донесување Одлука за спроведување СОЖС бр. 15-15-4916/1 од 27.05.2015 година
	Објавување на нацрт Планот и нацрт Извештајот за СОЖС на веб-страницата на МЖСПП
	Консултации со јавноста и заинтересираните страни во однос на нацрт Планот и нацрт Извештајот за СОЖС
	Одржана јавна расправа за нацрт Извештајот за СОЖС
	Мислење од МЖСПП за усогласеност на нацрт Извештајот за СОЖС со барањата на националното законодавство
	Завршени консултации со јавноста
	Анализа на пристигнатите забелешки од јавноста
	Финализирање на Извештајот за СОЖС
	Финално мислење по Извештајот за СОЖС - негово објавување
	Прифаќање на Планскиот документ

3 РЕЗИМЕ/КРАТОК ПРЕГЛЕД НА СОДРЖИНАТА, ГЛАВНИ ЦЕЛИ НА ПЛАНСКИОТ ДОКУМЕНТ И ВРСКАТА СО ДРУГИ РЕЛЕВАНТНИ ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ/ПЛАНСКИ ДОКУМЕНТИ

3.1 Краток преглед на содржината на Планот

Просторниот План за Источен плански регион го дефинира просторниот развој на Регионот и предлага плански одредби за развој на секторските области во просторниот систем на Регионот, во планскиот период до 2030 година. Планот е изработен во согласност со усвоена методологија за изработка на просторни планови на Агенцијата за Просторно Планирање. Во ППИПР се опфатени следните содржини:

- Вовед, предмет и цели на Планот, методолошки пристап, процес за изработка и усвојување;
- Положба на Источниот плански регион и неговата поврзаност со опкружувањето;
- Оцена на условите, состојбите и тенденциите во организацијата, користењето и уредувањето на просторот;
- Досегашни просторно плански решенија;
- Услови, можности и погодности за организација и уредување на просторот;
- Цели за организација и користење на просторот;
- Организација, користење и заштита на просторот до 2030 година;
- Одредби за спроведување на Просторниот План;
- Препораки и принципи на меѓународната заедница за уредување на просторот;
- Активности и динамика за реализација на ППИПР.

Во поглавјата ППИПР се презентирани постојните состојби, користењето и уредувањето на просторот во Регионот, проблемите, трендовите и заканите за сите релевантни теми кои методолошки влегуваат во содржината на нацрт ППИПР.

Исто така, ППИПР содржи и акционен план кој опфаќа активности со кои треба да се постигнат целите за реализација на ППИПР, носител на активноста, придобивка и период на реализација (краткорочни, среднорочни и долгорочни).

Со цел да се добие претстава за планираниот развој на Регионот, условен од постојната состојба, расположливите природни ресурси, законските обврски кои произлегуваат од националното и меѓународното законодавство за користење на просторот и заштита на животната средина и сл, во следната табела е даден краток сумарен преглед на организацијата, користењето и заштита на просторот во ИПР до 2030 година.

Табела 3 Организација, користење и заштита на просторот до 2030 година

Предвиден развој на Регионот до 2030 година	
Тема: Економски основи на просторниот развој	
Економија	
Врз основа на планските определби за реализација на работните простори со стопанска намена и остварување на другите претпоставки на развој на Регионот, во периодот до 2030 год. ќе се создаваат услови за раст на стапката на вработеност во регионалната економија која би достигнала ниво во распон од минимална 50% до оптимистичка 57% од работоспособниот контингент во Регионот.	
Според структурата на дејности, се очекува поинтензивна динамика на вработувања во малите и средни претпријатија во индустрискиот сектор во рамки на планските опфати на зоните инфраструктурно опремени и подготвени за отпочнување на изградба на нови производни и услужни објекти, потоа во просторот на „технолошките индустриски развојни зони“ и дисперзираните локации надвор од градските и селски населби.	
Според територијалната организација по општини, општина Штип и понатаму ќе доминира со учество од 28 до 30% во вкупниот број вработени во Регионот, потоа следи општината Кочани од 21 до 24%, од 8 до 12% се очекува учество на општините Винаца, Делчево, Пробиштип и Берово, учество од 1,5% до 5% се предвидува	

за општините Македонска Каменица, Чешиново-Облешево, Карбинци и Зрновци.

Согласно актуелните трендови и практики во развиените земји на подрачјето на ИПР постојат можности за лоцирање на една зелена зона. Можни простори за лоцирање на ваква зона согласно Законот за индустриски зелени зони се предложените на две алтернативни локации во рамки на општините Зрновци и Карбинци.

Тема: Земјоделство и користење на земјоделски површини

До 2030 година, обемот на површината за поделско производство ќе се намали за 38814 ha или за 26,8% во однос досегашното користење (1991-2013). Промените на површината во идниот период ќе бидат различни, како по култури така и по општини,

Во идниот период (во 2030) оризот ќе се одгледува на вкупна површина од 3496 ha и тоа само во две општини: Карбинци на 285 ha или помалку за 12 ha од изминатиот период и во општина Чешиново-Облешево, на 3211 ha или за над 2,7 пати од порано (1991-2013). Годишното зголемување на површината ќе изнесува 85,3 ha.

Користењето на земјоделското земјиште и развојот на поделското производство ќе се оптимализира ако во идниот период производителите ги користат домашните и странските средства за осовременување и субвенционирање на производството.

Се очекува дека во идниот период (до 2030) општините Карбинци, Делчево, Пехчево и Берово ќе бидат главните носители на овоштарското производство.

До крајот на планскиот период (2030) во општина Штип лозовите насади целосно ќе исчезнат, а исто така ќе се случи и со лозовите насади во општина Кочани, а ќе се зголемат површините во Винаца и Карбинци.

Истражувањата во сточарската гранка на производство покажува дека освен кај свињите сите останати производни капацитети за останатата стока ќе се намалат. Посебно треба да се потенцира фактот дека сите капацитети со релативно голем обем (број) во идниот период ќе исчезнат од Регионот.

Имено, овците чиј број во изминатиот период изнесувал 229101 грла до 2030 год. ќе ги снеса. Живината во изминатиот период броела 207145 единки, а во планскиот период ќе исчезне. Бројот на кози изнесувал 39326 грла. И овој вид на добиток ќе го снеса.

Единствено, капацитетот за производство на свинско месо ќе се покачи за 9303 грла или за 20,9%.

Тема: Шуми и шумарство

Шумарство

Вкупната површина под шума во Источниот плански регион до 2030 год. ќе се зголеми од 123 854 ha на 130 186ha, или просечно годишно ќе се зголемува за 422 ha. Зголемувањето на површините под шума ќе се врши како резултат на мерките за пошумување на голини и природните обновувачки процеси на шумата, која по пат на природно обновување се проширува по необраснатите терени со шума (напуштени ниви, голини, смрекарници и др.).

На подрачјето на Источниот плански регион до 2030 год. ќе бидат пошумени 5700 ha голи површини или просечно годишно по 380 ha.

Дрвната маса во шумите ќе биде поголема и ќе се зголеми од 16658050 m³ на 18046820 m³ и ќе изнесува 139 m³/ha. Зголемувањето ќе биде резултат на подобрување на квалитетот и структурата на шумата, како и зголемувањето на површините под шума.

Тековниот прираст по дрвна маса ќе се зголеми од 322891m³ на 373775 m³ и ќе изнесува 2,9 m³/ha. Зголемувањето на тековниот прираст ќе биде резултат на подобрениот квалитет и структура на шумата.

Еден од најзначајните корисници на производите од шумарството е дрвната индустрија, која понатаму се занимава со нивна преработка. Од состојбите со дрвната индустрија во голема мера зависат и голем број на други стопански активности и затоа таа има големо значење за севкупниот економски развој на подрачјето. Со цел постигнување на стабилна и развиена дрвна индустрија, која во голема мера ќе придонесува во вкупниот економски развој, потребно е спроведување на активности поврзани со стимулирање на инвестиции, поддршка на развојот на мали и средни приватни дрвно-преработувачки компании, промовирање и внесување на прифатливи технологии за енергија базирани на дрвна биомаса и сл.

Ерозија и порои

Планирано е институционално зајакнување на борбата со ерозијата и пороите.

За да може таа активност нормално да се развива, согласно развојните потреби на Републиката, неопходно е да се озакони заштитата на просторот од ерозија и да се регулира спроведувањето на заштитата во рамките на целокупната заштита на животната средина особено во делот за заштита од природни непогоди.

И покрај постоењето законска основа досега не е прогласено ниту едно Ерозивно подрачје или пак Подрачје загроено од ерозијата, што е обврска на локалната самоуправа и водостопанските претпријатија. Потребно е да се воведат зони ризични од ерозија и тоа неколку видови: зони околу извори, зони околу водени тела, зони во рамките на планинските екосистеми (ова е предвидено со Стратегијата за одржлив развој на шумарството, но активностата се уште не е спроведена). Покрај овие зони, треба да се изработат и планови за заштита од ерозија и порои на општинско ниво, а во случај на Регионот и на регионално ниво.

Затоа треба да се формираат одговорни тела во општините или пак на ниво на плански регион, инволвирање на оваа проблематика во секторот за управување со ризици од природни непогоди што претставува законска обврска на општинската управа

Во минатото перманентни проблеми со пороите во Брегалничкиот слив имаа повеќето населени места, при што материјалните штети беа исклучително големи. Како резултат на прогнозираните климатски промени, опасноста од истите е уште поголема.

Тема: Управување со води

За задоволување на потребите од вода за пиење, потребно е да се изградат водоснабдителни системи, со кои ќе се опфатат поголем број на населените места.

Зафаќањето на водите и изградбата на водоснабдителните системи треба да се одвива паралелно со дефинирање на заштитни зони и режим на заштита во зоните, со цел да се обезбеди долгорочно водоснабдување со квалитетна вода.

Во населените места во ИПР потрошувачката на вода изнесува од 80л/ден/жител до 371л/ден/жител. Во сите населени места се регистрирани големи загуби на вода, кои изнесуваат од 40 до 70%, поради дотраеност на мрежата, нерегистрирани потрошувачи, слаба наплата на водата и „корисните загуби“ (миење на мрежата, резервоарите, јавните чешми, фонтани и сл.).

Во сите општини е планирано изградба на канализациона мрежа и пречистителни станици. Во изградбата на системите за третман на отпадните води приоритет треба да се даде на селата Таринци, Аргулица, Долни Балван, Крупиште и Радање-општина Карбинци бидејќи ги загрозуваат бунарите од кои се водоснабдува градот Штип. Во општината Македонска Каменица приоритет се селото Моштица и селото Деровци со маалата, бидејќи се наоѓаат во заштитните зони на зафатите на реките Горештица и Мошtica.

Врз основа на направените анализи, при што се земени предвид можностите за користење на локален материјал, сообраќаен пристап, хидрологијата на водотекот, близината на населените места, можноста за развој на риболовот, туризмот и др. стопански дејности, во сливот на река Брегалница има можности за изградба на 50 мали акумулации од кои 17 се во границите на ИПР.

Во ИПР на помалите водотеци се предвидува изградба на вкупно 41 мала хидроелектрана.

Покрај веќе постојните акумулации со изградба на акумулациите „Разловци“ и „Јагулар“ на реката Брегалница, „Речани“ на Оризарска Река и „Баргала“ на Козјачка Река, ќе се овозможи максимално искористување на водниот потенцијал на реката Брегалница за наводнување на обработливото земјиште.

Преку акумулацијата „Јагулар“ ќе се наводнуваат површините околу с.Улани, Ногаевци и Убого кои припаѓаат на Вардарскиот плански регион.

За заштита на просторот од негативните дејства на водотеците потребно е преземање на шумско мелиоративни мерки во сливовите на водотеците, континуирано одржување на коритата на водотеци, изградба на соодветни хидротехнички објекти и регулации на водотеците.

Тема: Минерални сировини

Како приоритетни минерални сировини за експлоатација во ИПР се металните минерални сировини, односно активните рудници („Саса“ и „Злетово“), како и наоѓалиштата „Кадница“, „Боров Дол“ и „Планица“. Покрај нив, исто така како значајни би ги навеле и неметалните минерални сировини (кварц, градежно-технички камен, глина и туф) кои имаат доста добра перспектива во идниот период. Перспективни се и наоѓалиштата на јаглен во Делчевско-Беровскиот плиоценски басен, посебно наоѓалиштето Звезгор-Стамер. Во моментот потребно е доистражување на ова наоѓалиште. Исто така, потребно е доистражување и на наоѓалиштето Стар Истевник-Панчарево кое е со нешто помали димензии.

Појавите на јаглен во Пробиштип според првично реализираните истражувања немаат поголема економско значење и истите нема да бидат предмет за анализа во блиска иднина.

Исто така од голема важност се и термалните и термоминералните води од Кочанската котлина и Штипско кои се во експлоатација повеќе децении. Термалната вода во Кочанската котлина, односно оние во близина на Долни Подлог-Бања, како и Виничка Вада, кај с.Крупиште и с.Истибања, главно можат да се користат за

затоплување на постојните и новопроектираните оранжерии. Покрај тоа, како доста перспективна е идејата за искористување на овие води за затоплување на градот Кочани и Винаца, со догревање на водата за чија реализација се потребни дополнителни количини вода и детални геолошки истражувања.

Наоѓалиштата за варовник од „Видовиште“, „Кара Тарла“, с.Чардаклија и локалитетот „Варена Глава“ можат со дополнителни испитувања да се употребуваат на повеќе начини.

Експлоатацијата на глина е особено важна за преработувачите капацитети од керамичката индустрија. За таа цел во фаза на подготовка и активна експлоатација се наоѓалиштата на глина кај селата Жиганци, Пишица и Уларци, како и кровинскиот дел од јаловината во рудникот „Брик“ Берово, кој се состои од високо квалитетна глина.

Кварцот како минерална сировина главно е предвидено да се користи во металургијата за добивање на силициум метал. За таа цел постојат повеќе концесии за експлоатација пред се на собирен кварц (долина на р.Лаковица), како и жичен тип (Пештер-Пробиштип).

Во ИПР издадени се и концесии за детални геолошки истражувања кои може да прераснат во концесии за експлоатација на минерални сировини, доколку се докаже присуството на минералната сировина и исплатливоста за нивната експлоатација.

Тема: Енергетска инфраструктура

Рудникот Брик-Берово ќе продолжи со експлоатација на лигнит за широка потрошувачка. Останатите лежишта на јаглен (Звегор-Стамер и Стар Истевник-Панчерево), заради ниската калорична вредност, содржината на влага и пепел, неповолниот сооднос на длабочината и дебелината на јагленовиот покрив и слој, не се приоритетни во овој плански период.

Во неприоритетни енергетски потенцијали се: нуклеарното гориво и маслените шкрилци. За овие енергетски горива потребно е да се продолжат со истражувањата, создавање на специјализирани кадри, вложувања во технички средства, теренска и лабораториска опрема, целосно оформување на законската и подзаконска регулатива.

Во наредниот период постојат реални можности за зголемено производство на огревно дрво (во границите на дефинираниот годишен етат) и дрвни отпадоци.

Со ПП на РМ предвидено е градба на геотермална електрана во околината на Кочани, со моќност до 5 MW.

На планираната акумулација Јагмулар, на реката Брегалница, предвидено е градба на ХЕЦ.

Во Источниот плански регион регистрирани се 41 можни мали хидроелектрични центри со збирна моќност од 23,2 MW со вкупно производство од 93,2G Wh/год. Од позначајните извори на енергија е хидросистемот „Злетовица“, каде е планирано да се изградат шест МХЕЦ со вкупна инсталирана моќност од 10MW и можно годишно производство од 49G Wh. Од нив три (ХЕЦ „Злево“ 1 и 2 и ХЕЦ „Пробиштип“ 1) се во границите на Источниот плански регион.

Во овој плански регион за можни ветерни паркови предвидени се локациите кај селата Шашаварлија и Богословец (кој е на самата западна граница на овој регион).

Во Источниот плански регион предвидено е во 2030 год. моќноста на фотоволтаичните центри да се зголеми на 3,6 MW, а произведената електрична енергија да достигне вредност од 9,5 GWh/год.

Комуналниот отпад преставува еколошки проблем, така да неговото користење за добивање на топлинска енергија би имало и еколошки ефект. Според претпоставената вредност од 1 kg комунален цврст отпад дневно на жител, во овој регион може да се очекува вкупен отпад од 140000-180000 kg дневно. Ова количина на комунален отпад создава основа за изградба на 3-4 постројки за негово согорување. При изборот на локација покрај другите критериуми да се земе во предвид местоположбата на депониите за комунален отпад како и близината на потенцијалните корисници.

Планираниот 400kV вод од Штип кон македонско-српската граница е изграден и пуштен во употреба.

Од преносната мрежа во план е градба на нова 110 kV трафостаници во Винаца со инсталирана моќност од 40 MVA. ТС „Винаца“ ќе биде приклучена на 110 kV вод Штип-Кочани-Македонска Каменица со двосистемски 110kV далновод. За рудникот „Иловица“ планиран е 110 kV далновод од ТС „Берово“.

Снабдувањето со природен гас на овој регион е преку магистралниот гасовод од делницата-1: Клевовце-Чвор Исток-Штип-Неготино, кој навлегува во овој регион западно од с.Мустафино, а излегува кај с.Три Чешми. На оваа делница се надоврзуваат гасоводите од делницата-9 (Вршаково-Кочани-Разловци) и делница-11 (Разловци-Делчево). Предвидени се главни мерни регулациони станици (ГМРС) во градовите: Штип, Пробиштип, Кочани, Винаца, Берово и Делчево.

Со овој план, предвидено е да се изградат и две комбинирани постројки за производство на електрична и топлинска енергија во непосредна близина на Штип и Кочани. Овие постројки треба да бидат лоцирани до

потрошувачите (градовите) и во близина на ГМРС од гасоводната мрежа.

На магистралниот гасовод ќе се приклучат сите градови чие приклучување е економски оправдано.

Според првичните согледувања, перспективни за градба на системи за топлификација се Штип и Кочани, каде се планирани и постројки за комбинирано производство на електрична енергија и топлина. Во Штип постројката е со 50 MW а во Кочани со 40 MW максимална електрична моќност. Погонско гориво за постројката е природниот гас.

Тема: Демографија

Изработените проекции во сите три варијанти на проекции покажуваат намалување на бројот на населението, на крајот од проекциониот период и тоа, како на регионално, така и на општинско ниво, со исклучок на општина Карбинци. Стапката на намалување на населението во Регионот ќе се движи од 4,7% според третата, до 20,3% според првата варијанта.

Во случај на остварување на претпоставките од првата варијанта на проекциите, за само 17 год, како резултат на миграцијата, ИПР би претрпел директна загуба на население за речиси 10000 лица (9926).

Имено, заради намалувањето на популацијата од фертилниот период, разликата во бројот на живородени кај првата и третата варијанта од проекцијата изнесува 3015 деца, што практично го докажува влијанието на миграциите врз наталитетот. Од друга страна, заради намаленото население, се намалува и бројот на умрени лица (за 1841 лице).

Исто така, се очекува намалување на учеството на работниот контингент поради намалувањето на бројот на предрботниот контингент (0-14год.) и зголемување на бројот на постработниот контингент (65+).

Тема: Урбанизација

Основната структура на системот на центри во ИПР во 2020 год. ќе ја сочинуваат населените места:

- Центар на макрорегион-урбаната населба Штип,
- Центар на мезорегион-урбаната населба; Кочани,
- Центри на микрорегиони (5)-урбаните населби: Делчево, Винаца, Берово, Пехчево и Македонска Каменица.

Во Источниот плански регион нема да се случат значителни промени во однос на бројот на градското население и степенот на урбанизација, кој и онака покажува прилично високи вредности (над републичкиот просек). Мали позитивни промени би можело да се очекуваат во оваа насока, како последица на внатрешните миграции-село-град, но сепак и тие нема да предизвикаат поголеми промени во степенот на урбанизација.

Тема: Јавни функции

Основни училишта треба да постојат во сите населби. Во случај да не може да се организираат во населбата, се организираат во соседна населба, со тоа што е задолжително организирање превоз до соседното место.

Училишта за средно образование во Регионот се предвидуваат во сите општински центри од повисоко ниво и по потреба во некоја од руралните општински центри (Зрновци, Карбинци, Чешиново-Облешево), и истите ќе се организираат, било во рамките на јавниот или приватниот сектор.

Капацитетите на високо-училишните установи и нивната просторна разместеност се дефинирани со постојните објекти и комплекси, а профилите ќе се редифинираат согласно потребите на стопанството и нестопанските дејности.

Исто така се планира изградба на капацитети за сместување на стари и изнемоштени лица.

За подобрување на квалитетот на примарната здравствена заштита во планскиот период се предвидува изградба на 17 нови амбуланти во руралните подрачја.

Во наредниот период секоја од населбите треба да има и библиотека, кино и дом на културата, а ако постои интерес и економска основа во некои од населбите и музеј, галерија, театар и дом на младина.

Секоја од населбите во Регионот во наредниот период треба да има отворени, уредени простори, погодни за различни видови спортски активности со минимални барања за одржување.

Тема: Домување

Согласно проекцијата на бројот на домаќинства во демографската студија за Источниот плански регион, до 2030 год. се намалува бројот на население и домаќинства во сите општини на Регионот по трите варијанти на проекции. Според тоа во планскиот период до 2030 година во Источниот плански регион нема потреба од нов станбен фонд по основ пораст на жители, односно потребно е да се замени само субстандардниот станбен фонд кој на ниво на регион изнесува 8637станови.

Тема: Индустија

Во согласност со валоризација на постојните и идни потреби за простор со производна намена, за планскиот период до 2030 год. со просторниот модел за развој и разместеност на индустријата се задржуваат просторите наменети за работни активности: стопански зони, индустриски зони, зони за мало стопанство, стопански комплекси, рударски комплекси, ТИРЗ-овите.

Во рамки на ИПР утврдени се планските опфати на четири ТИРЗ-ови: „Штип“ со површина од 205,06 ха, „Берово“ со површина од 17,38 ха, „Делчево“ со површина од 20,83 ха и ТИРЗ „Виница“ со површина од 21,04 ха со кои се обезбедува земјиште за изградба на нови фабрики и други деловни објекти.

Тема: Сообраќајна инфраструктура

Сообраќајна инфраструктура

Приоритетни активности кои треба да се реализираат во планскиот период се:

- Изградба на автопат А4 Миладиновци (Скопје)-Штип,
- Изградба на експресен пат А4 Штип-Радовиш,
- Реконструкција и изградба на регионални и локални патишта.

Железнички сообраќај

Се предлага изградба на нова железничка линија од Кочани до Благоевград како секундарна врска со Р. Бугарија, Велес-Благоевград. Со цел проширување и унапредување на железничката мрежа во ИПР, се предлага преиспитување врз основа на Физибилити студија за формирање на кружен прстен како надоврзување на постојната пруга Штип-Кочани, кој би ги поврзувал градовите од ИПР Делчево, Пехчево, Берово и градовите надвор од Регионот Радовиш и Струмица, со затворање на прстенот во Штип.

Воздушен сообраќај

Изградбата на карго аеродром во близина на Штип треба да започне во 2020 год., при што рокот за неговото завршување е три години.

Согласно предвидувањата до 2000 год. во ППРИМ за потребите на стопанската авијација предвидена е изградба на аеродроми во близина на Кочани и Берово.

Како можност за развој на воздушниот транспорт и инфраструктура е изградба на аеродроми на водена површина-хидродроми. Потенцијални локации за ваков тип на аеродроми се акумулациите Калиманци, Гратче како и Беровското Езеро.

Тема: Комуникациска инфраструктура

Трасата на постојната оптичка телефонска мрежа може да се искористи, доколку за тоа има потреба и економски интерес, за поставување на нови оптички кабли за други оператори.

Нови базни станици се планираат на повеќе локации во Регионот и тоа: 12 базни станици на ВИП и 2 базни станици на М-Телеком.

Македонската радиодифузија има поставено 23 антенски столбови во овој регион. Заради недостаток на опрема МТВ со своите програми не го покрива целиот простор на овој регион. Ова особено се однесува на крајните подрачја, како и подрачјата кои со својата конфигурација бараат изградба на повеќе репетиторски станици.

Тема: Туризам

Комплексната валоризација на развојните фактори диференцирани според природните и создадени вредности и содржини укажуваат на можноста за организација на специфични туристички простори, со приоритет во подрачјата на Беровската општина, Делчево, Кочани, Штип итн.

Тема: Трговија и занаетчиство

Просторната разместеност на трговската мрежа условена од концентрацијата на побарувачката и во планскиот период ќе биде доминантна во урбаните простори: Штип, Кочани, Пробиштип, Берово, Виница, Делчево, Пехчево.

Иницијатива за оформување на откупно дистрибутивен центар е отпочната со утврдување на локација во близина на Градот Кочани. Со цел кохезија и баланс во обезбедување на овие услуги интегрално на просторот во Регионот, се предвидува лоцирање на уште еден дистрибутивен центар во реонот на трите општини: Штип, Карбинци и Зрновци.

Се предвидува лоцирање на трговски и услужни центри во урбаните средини и помали објекти во руралните населби, на главните влезни и излезни правци од градските населби, потоа по должината на главните

градски трговски улици, во близина на атрактивните туристичко-рекреативни локалитети придружени со комплементарни содржини. Во стопанските зони предвидени со генералните урбанистички планови и со друга планска урбанистичка документација се очекува поголем интерес за изградба на складишта и дистрибутивни центри.

Тема: Животна средина

Подобрување на квалитетот на медиумите, преку намалување на емисиите на загадувачките супстанции.

Во планскиот период треба да се воспостави редовен мониторинг во животната средина со цел да се добие претстава за трендот на промени во медиумите на животната средина и да се преземат мерки за ублажување на значајните влијанија со сериозни последици врз населението и останатите живи организми на анализираното подрачје. Во насока на навремено и превентивно дејствување потребно е да се воспостават системи за проценка на ризиците од евентуални еколошки катастрофи.

Анализата на постојната состојба со животната средина посочува на зголемено присуство на загадувачки материји во површинските води во граници на анализираното подрачје. Имајќи ги во предвид претстојните климатски промени и можноста од недостаток на вода во подрачјето, од приоритетна важност е спречување на контаминацијата на површинските води, а со тоа и подземните води во периодот што следи.

Имајќи предвид дека ниту една општинска депонија не ги задоволува критериумите на санитарна депонија, предвидено е нивно санирање во неколку фази, утврдување на локации за привремено складирање на отпадот, поставување на претоварна станици и изградба на регионална санитарна депонија.

Тема: Природни вредности и реткости

Бидејќи подрачјето изобилува со богатство од видови, потребно е да се изработат акциски планови за заштита на одредени значајни видови со дефинирани мерки за заштита. Особено внимание треба да се обрне на загрозените и ретки компоненти од биолошката разновидност (значајни на национално и меѓународно ниво) при што тие видови и живеалишта треба да бидат приоритетни во преземање на мерки за нивна заштита.

Планираните економски активности треба да се развиваат на начин кој ќе обезбеди заштита на природата со што ќе се запази балансот помеѓу економскиот развој и заштитата на природата, како што впрочем налагаат и националните и меѓународните закони и конвенции.

Од вкупно 40 идентификувани значајни подрачја: предвидена е заштита за 35 подрачја, кои целосно или делумно се во границите на ИПР, од кои: 8 во категоријата споменик на природата (СП), 9 во категоријата парк на природата (ПП), 4 во категоријата заштитен предел (ЗП), 14 подрачја се предложени за заштита како природни реткости (ПР).

Поради загубени вредности од листата на заштитени подрачја треба да се избришат 3 подрачја:

- „Паркач“-поради голем шумски пожар во 2006 год. целиот простор е опожарен и ги има изгубено природните вредности,
- „Готен“-во 2007год. состоината била зафатена од шумски пожар, а како резултат на опожарувањето кај поголем број стебла се јавило сушење на врвовите, поради што локалитетот ги има загубено природните вредности,
- „Црна Топола“-дрвото е исечено во 2014 год.

За подрачјето „Рамна Река“ потребно е само повисоките делови да се вклучат во подрачјето „Ченгино Кале“, додека подрачјето „Река Уломиа“ треба да се спои со „Зрновска Река“ со ново име за подрачјето „Зрновска Река-Лисец“.

За подрачјето „Осоговски планини“ предвидена е заштита во категоријата заштитен предел. Во границите на „Осоговски планини“ се наоѓаат 2 заштитени ВТ/Фподрачја: „Даб“ и „Црна Дудинка“ (која влегува и во опфат на подрачјето Злетовска Река-Раткова Скала), и 4 подрачја предложени за заштита: „Злетовска Река-Раткова Скала“, „Црвена Река“, „Царев врв“, „Руен“. Во согласност со Законот за заштита на природата, заштитените подрачја од друга категорија кои се наоѓаат во рамките на подрачјето прогласено за заштитен предел уживаат заштита согласно категоријата за која се прогласени.

Вкупната површина на заштитени и предложени за заштита подрачја, надвор и во граници на ИПР, изнесува 97917,03 ha, додека само во граници на Источниот плански регион површината изнесува 54436,64 ha (15,38 % од вкупната површина на подрачјето 353859 ha).

При прогласување на заштитени подрачја во Регионот треба да се води сметка за вредностите на пределите. Делови или цели предели треба да влезат во некои заштитени подрачја, согласно нивните вредности.

Тема: Културно наследство
Согласно позитивните законски прописи, утврдена е обврската конзерваторските центри во рамките на своите надлежности и годишни програми да извршат ревалоризација на сите споменици на културата на подрачјето кое е под нивна надлежност. Во иднина треба да се изготват Елаборати за ревалоризација на сите заштитени добра, со кои меѓу другото треба да се утврди називот на доброто, неговата категорија.
Тема: Намена и користење на земјиштето
Во планскиот период до 2030 околу 5000 ha продуктивно земјиште во кое се вклучени површини под шуми и обработливо земјиште ќе се пренаменат во непродуктивно со изградба на објекти, акумулации и инфраструктурни системи. Во планскиот период до 2030 год., покрај веќе активните површини на кои се врши експлоатација на минерални сировини, се предвидуваат уште 8802,62 ha за геолошки истражувања. Во границите на полињата предвидени за геолошки истражувања најзастапени се шумите со околу 56% и обработливото земјиште со повеќе од 35%. Покрај пасиштата и непродуктивното земјиште со овие површини се опфаќаат и водни површини. Во билансот на намена на површини во планскиот период на одредени подрачја се јавуваат интереси на два или повеќе корисници на истиот простор за различна намена. Така, во рамките на површините под постојни и предвидени за изградба системи за наводнување, комплетно или делумно навлегуваат и површини предвидени за експлоатација на минерални сировини. Површините за експлоатација на минерални сировини навлегуваат и во дел од површините планирани за акумулации, заштитни зони на водотеци и предложени за заштита локалитети со природно наследство и сл.
Тема: Природни непогоди и технолошки хазарди
Во ППИПР предвидени се мерки за заштита од природни непогоди за планскиот период.
Тема: Информациски системи
Концептот за имплементација на ПИС треба да поаѓа од реалноста и од потребите на локалните средини, како и од реалните процени на способноста, ресурсите и потенцијалите на сите субјекти кои ќе партиципираат во неговата изградба. Носечката улога ќе ја има Центарот за развој на Источниот плански регион и локалните самоуправи кои преку својата администрација ќе го воспостават системот и ќе ги утврдат односите меѓу сите учесници во градењето на системот.

3.2 Предмет и главни цели на Планот

Просторниот план на Источниот плански регион (ППИПР) претставува интегрален развоен проект и управувачки документ, со чија помош се дефинира организацијата на просторот, целите и концепциите на просторниот развој во одделни области, како и условите за нивна реализација и меѓусебна усогласеност.

Изработката на ППИПР е значајна за реално согледување, инвентаризирање и валоризирање на вредностите и потенцијалите на овој простор, со цел правилно да се дефинираат насоките, мерките и решенијата за нивно рационално искористување, уредување и заштита преку примена на принципите на одржлив развој.

Планот ги согледува проблемите од моменталната состојба и проблеми што може да се јават во иднина, со што се создава основа за дефинирање на насоките за нивно решавање и надминување за долг период. Притоа е нагласена потребата за обезбедување на сеопфатен развој на Источниот плански регион (ИПР) како пограничен регион и создавање на услови за развој во европските интегративни процеси.

Основната цел на Планот е да се насочи интегралниот развој во Регионот кон оптимално користење на природните погодности, создавајќи услови за организација и уредување на просторот како единствена функционална и просторна целина преку:

- Поврзување на Регионот со неговото опкружување;
- Просторна организација која ќе овозможи интеграција и рамнотежа во развојот на населбите, стопанството и социоекономскиот живот;
- Синхронизација на сите активности во просторот, преку дефинирање на намената и користењето на земјиштето;
- Создавање на погодни услови за живеење и инфраструктурна поврзаност на населбите, зависност од нивната просторната разместеност;
- Насочување и усогласување на изградбата на инфраструктурата (сообраќајна, енергетска, водостопанска) со потребите на населението и стопанството;
- Обезбедување на услови за создавање и одржување на стабилна еколошка рамнотежа (заштита на природата и животната средина);
- Основна задача на Просторниот план е да ги детектира условите во просторот кои ќе допринесат за реализација на поставените цели, односно да ги усогласи планските решенија со реалните можности на Регионот. Планските решенија треба да обезбедат:
 - Ефикасен систем на населби и инфраструктурна мрежа;
 - Намалување на диспаратите и обезбедување подеднакви услови за живеење засите граѓани;
 - Координација на влијанието врз просторот од разни секторски политики со целинтензивирање на социо-економскиот развој и обезбедување кохезија на целиот регион;
 - Одржливо управување со природните и културните ресурси;
 - Создавање услови за одржување на стабилна еколошка рамнотежа.

Вака дефинираните цели и задачи на ППИПР го определуваат и предметниот опфат на истражувањето и планирањето, при што од посебна важност е што на ваков начин е овозможено сите елементи и насоки од Просторниот план на Република Македонија да бидат вклучени во него. Од друга страна, Планот ќе даде доволно елементи за изработка на планови од останатите нивоа на планирање, а особено за населените места.

Во продолжение е даден приказ на главните цели за користење на просторот за секоја област која е предмет на анализа во ППИПР. Исто така, се прикажани и активностите за постигнување на целите, дефинирани во акциониот план на ППИПР.

Табела 4 Главни цели за користење на просторот за секоја област која е предмет на анализа во ППИПР и активности за постигнување на целите

Област	Главни цели	Предвидени активности во акциониот план до 2030
Економски основи на просторниот развој	Ц1. Одржлив динамичен економски развој, Ц2. Рамномерна дистрибуција на производните и услужни дејности, Ц3. Развојна структура на дејностите, Ц4. Зголемување на вработувањето и стандардот на населението со потпирање на развојот врз знаењата и умешноста на работната сила.	• Ц1 и Ц2 Програма за поголемо искористување на просторот во постојните работни зони односно зони со стопанска намена; • Ц2 Програма на мерки и активности за обезбедување поддршка (просторна, техничка, финансиска и др.) на руралното население за

			- отпочнување нови бизниси; - Ц4 Поддршка на локални семејни бизниси и едукација за развој на претприемнички вештини; - Ц3 Поддршка на малото стопанство во урбаните и руралните населби, преку посебни студии и програми за развој на агроиндустрискиот сектор; - Ц1 Стратегија за зголемување на инвестициите во Регионот; - Ц1 и Ц4 Студија за организирање зелена зона и развој на зелената економија; - Ц1 и Ц2 Студија за интегрална земјишна политика во Регионот.
Земјоделство и користење на земјоделските површини	Поледелско производство	Ц1 Да се создаде конкурентско производство, Ц2 Да се окрупнат и регистрираат, како и да се користат, барем досегашните обработливи површини, Ц3 Да се реонизираат подпочрачјата, заради промовирање на производите и оптимизирање на приносите, Ц4 Рационално да се искористуваат сегашните и идните водни ресурси, - да се зголемува степенот на искористување на потрошената вода за наводнување, Ц5 Да се редуцираат причините за појава на ерозија, Ц6 Да се споделува економската штета од временските непогоди со осигурителните фирми, Ц7 Здружување во задруги.	- ЦП2, ЦП4 Консолидација на земјишните капацитети; - ЦП2, Дигитализација на катастарот ЕЛПИС; - ЦП2, Сеопфатна статистичка евиденција; - ЦП3, Прилагодување на сеидбената структура и рационален избор на сорти и видови растенија; - ЦП1, ЦП7, ЦО8, ЦП1, ЦС1, Воведување на нетрадиционални растителни култури и видови добиток; - ЦП5, Нови начини на обработка на почвата (орање по изихипси, редуцирана обработка, здружена обработка и сл.); - ЦП2, ЦП3, Мелиорирање на деградираното земјиште, пасиштата и ливадите; - ЦО3, ЦС1, Ревитализација на постојните и изградба на нови преработувачки и одгледувачки капацитети; - ЦП1, ЦП3, Обновување на земјоделската механизација и опрема; - ЦП3, ЦС6, Брендирање на етаблирани производи; - ЦП4, Ревитализација на
	Овоштарско и лозарско производство	Ц1 Да се регулира организиран откуп, Ц2 Да се развиваат инвестиции во соодветни капацитети за складирање и чување на овошјето, со што би се постигнала поголема	

		конкурентност на постигнување на ценовна конкурентност, Ц3 Да се инвестира во преработувачки капацитети, Ц4 Да се спроведуваат соодветни обуки за воведување на стандарди за квалитет кои се неопходни особено на извозните пазари, Ц5 Да се спроведува политика во насока на поставување на вертикална интеграција и развој на вредносниот синџир на производството, Ц6 Да се спроведува политика во насока на задржување на младото население и промовирање на руралните средини како потенцијални работни места и остварување на приходи, Ц7 Да се спроведуваат соодветни мерки за адаптација кон климатските промени, кои се предуслов за понатамошен развој на овоштарското производство, Ц8 Кај новите насади да се прошири бројот на културите и сортиментот, заради усогласување со микроклиматските услови. Целите за развој во лозарството во идниот период треба да се однесуваат на: Ц1 Обнова на стари лозови насади, Ц2 Спроведување на соодветни мерки за адаптација кон климатските промени против измрзнување, град и сл. Ц3 Воведување на модерни практики во одгледувањето и набавка на модерна техничка опрема.	системите за наводнување и изградба на нови акумулации на вода; • ЦП1, ЦО4, ЦЛ5, ЦС3, ЦС5, Зголемување на знаењата за современо земјоделство; • ЦП3, ЦП1, ЦО4, ЦЛ7, Производство на органска храна; • ЦП6, ЦО5, Осигурување на земјоделското производство и имот; • ЦП4, ЦС3, Електрификација на земјоделската територија.
	Сточарско производство	Ц1 Институционална поддршка за развој на сточарството, Ц2 Подобрувањето на генетскиот капацитет на грлата за унапредување на	

	производните, репродуктивните и функционалните особини кај овците, козите, свињите и живината да се реализира преку одобрените одгледувачки програми на признатите организации на одгледувачи како основна единица на системот на одгледувачки пирамиди, Ц3 Обезбедување специјализиран советодавен сервис за одгледувачите, Ц4 Воспоставување национален систем за организирано отстранување и уништување на отпадоците од животинско потекло и поддршка за соодветното складирање на течното и цврсто органско ѓубриво, Ц5 Спроведувањето на минималните стандарди за квалитет во сточарството согласно Законот за квалитет на земјоделски производи, Ц6 Организирана грижа за заштита на автохтоните раси добиток, Ц7 Воспоставување на кооперантски врски помеѓу домашното производство на месо и месопреработувачката индустрија заради обезбедување на поодржлив развој и на двата сегменти.	
Шуми и шумарство	Ц1 Проширување, подобрување на квалитетот и заштита на шумскиот фонд согласно Просторниот план на Република Македонија, Ц2 Валоризација на општокорисните функции на шумите, Ц3 Изнаоѓање на национални и меѓународни фондови за поддршка на развојот на шумарството, Ц4 Усогласување на шумарското законодавство и на шумските практики со националните интереси и меѓународните обврски и трендови.	- Ц1-Промоција и имплементација на одржливо стопанисување со шумите во државниот и приватниот сектор; - Промоција и имплементација на екосистемски пристап во стопанисувањето со шумите; - Ц1-Студија за генетска конзервација на автохтони дрвни видови; - Ц1-Студија за ревитализација на деградирани шуми и шумски земјишта; - Ц4-Воведување мултифункционално управување со шумите

		(согласно стратегијата за одржлив развој на шумарството во РМ) и препораките од овој план; • Ц2-Едукација на изготвувачите на планови и инженерите во стопанство во врска со принципите на одржливо шумарство; • Ц2-Студија за капацитетите на Регионот за недрвни шумски продукти; • Ц1-Лиценцирање на собирачи на споредни шумски производи; • Ц3-Подобрување на капацитетите на Асоцијацијата за сопственици на приватни шуми во Регионот; • Ц1-Проект за консолидација на фрагментирано шумско земјиште во Регионот; • Ц4-Забрзување на меѓународната стандардизација во дрвната индустрија и поддршка на процесот за сертификација на шумата; • Ц3-Стимулирање на инвестиции во примарната преработка на дрвото и зголемување на капацитетите на дрвната индустрија; • Ц3-Поддршка на развојот на мали и средни приватни дрвно-преработувачки компании со техники и технологии кои овозможуваат подобра конкуренција; • Ц2-Промовирање и внесување на прифатливи технологии за енергија базирани на дрвна биомаса; • Ц2-Воспоставување на ажурирана датабаза на податоци (вклучувајчи и геопросторна) во врска со бројноста на дивечот по ловишта, ловни реони и ловностопански подрачја; • Ц3-Зголемување на инвестициите за
--	--	---

		подобрување на репроцентри како и трофејната вредност на дивечот; Ц1-Развој на капацитети за агро-шумарство.
Ерозија и опасност од порои	Ц1 Интегрирање на аспектите на управување со антропогената ерозија и пороите во релевантните секторски политики во Регионот и државата. Оваа цел се поставува поради тоа што антропогената ерозија и пороите се идентификуваат како проблем и лимитирачки фактор за развој на одредени стопански гранки, но за нивно разрешување е потребно заедничко учество на сите засегнати сектори (земјоделство, шумарство, водостопанство и др.). Ц2 Имплементација на противерозивни и противпоројни мерки заради намалување на опасноста од ерозијата и пороите.	- Ц1-Делинеација и прогласување ерозивни подрачја и подрачја загрозувани од ерозија; - Ц1-Делинеација на зони ризични за засипување на акумулација со нанос; - Ц1-Подготовка на програма за заштита од штетно дејство на водите во рамките на соодветниот речен слив, како составен дел од плановите за управување со речните сливови (овој случај Брегалница); - Ц2-Воведување одржливи земјоделски практики преку едукација на земјокорисниците; - Ц2-Чистење на коритата на пороите; - Ц2-Одржување на противпоројните попречни градби; - Ц2-Ревизија на стара техничка документација за уредување порои; - Ц2-Уредување на најопасните активни порои.
Управување со водите	Ц1 Обезбедување на квалитетно и континуирано водоснабдување на населението, Ц2 Рационално и економично користење на водата, Ц3 Заштита, подобрување и зачувување на квалитетот на површинските и подземните води, Ц4 Заштита од негативното дејство на водите,	- Ц1-целосно покривање на населените места со водоснабдителна мрежа; - Ц1-реконструкција на застарената водоснабдителна мрежа; - Ц1 и Ц3-дефинирање на заштитни зони на изворите за водоснабдување и дефинирање на режим на заштита во зоните; - Ц1-дефинирање на потенцијалот на подземните води (по квалитет и квантитет); - Ц2 примена на технологии кои во технолошките процеси бараат мала количина на вода

		рационално и економично користење на водата; • Ц1 и Ц2 изградба на водоснабдителни системи кои покриваат повеќе населени места; • Ц3 изградба на канализациски системи (мрежи и пречистителни станици); • Ц3 третман на индустриските отпадни води; • Ц3 примена на „чисти“ технологии во производните процеси; • Ц3 мониторинг на квалитетот на пречистените отпадни води; • Ц1 и Ц3-изградба на акумулации; • Ц4-пошумување на сливните подрачја на водотеците и акумулациите; • Ц4-регулација на водотеците и нивно редовно одржување; • Ц1, Ц2 и Ц3-изработка на анализи, истражувања, студии и проекти за потребите од вода, квалитетот на отпадните води и мерки за заштита на водите и од штетното дејство на водите.
Минерални сировини	Ц1 Подобрување на економската состојба на општините и Регионот во целина, Ц2 Контрола, зачувување и подобрување на состојбата на животната средина.	• Ц1-создавање соодветна техничка документација и катастар на концесии во рамки на општините; • Ц1-обука на стручни кадри за перспективност на поедини минерални сировини; • Ц1-кадровско зајакнување на администрацијата во општините и Регионот во поглед на менаџирањето со минералните сировини; • Ц2-примена на современи техники и технологии за експлоатација на сировините; • Ц2-следење на влијанието од експлоатацијата на минералните сировини и депонирањето на јаловината;

			Ц1 и Ц2-осовременување и подигање на повисоко ниво на степенот на истраженост на вкупните минерални сировини.
Енергетска инфраструктура	Ц1 Зголемување на користење на обновливите извори за производство на топлинска и електрична енергија, Ц2 Оптимално искористување на расположливата енергија и намалување на зависноста од увоз на енергенти, Ц3 Долгорочно обезбедување на доволни количини на сите видови на енергија и енергенси (цврсти, течни и гасовити);		- Ц1 и Ц2-Изградба на нови производни капацитети: ветерна и геотермална електрана; - Ц1 и Ц2-Изградба на МХЕЦ, постојка за согорување комунален отпад, комбинирана топлина-енергана, сончеви колектори; - Ц3-Изградба на магистрален и дистрибутивен гасовод.
Демографија	Ц1 Промовирање на брачноста и зајакнување на улогата на положбата на бракот во општеството, Ц2 Промовирање на еднакво партнерство меѓу жената и мажот во семејството, Ц3 Зајакнување на врските меѓу пазарот на трудот и образовната политика.		- Ц1, Ц2 и Ц3 Програма за демографска обнова; - Ц3 Програма за јакнење на образовните капацитети во корелација со потребите на пазарот; - Ц1, Ц2 и Ц3 Спроведување на пописот на населението; - Ц1, Ц2 и Ц3 Обезбедување статистичка база на локално ниво за демографските и економски индикатори
Урбанизација и систем на населби	Градски населби	Ц1 Создавање на услови за рамномерен развој на урбанизацијата на територијата на Регионот преку рамномерен, плански насочен развој на населените места; Ц2 Поттикнување на развојот на градските населби, општинските центри и поголемите рурални населби преку хиерархиски организиран, динамичен систем на населени места, кој би одиграл позитивна улога во интензивирањето на развојот на неразвиените подрачја; Ц3 Рамномерна распределба на функции во рамките на системот на населени места и елиминирање на негативните поларизирачки ефекти на доминантните урбани центри; Ц4 Ефикасно економско и функционално поврзување на	- Ц1, Ц2, Ц4 Изработка на стратешки планови за просторен развој на општините во Регионот; - Ц5 Изработка на урбанистички планови за руралните населби; - Ц1 Воспоставување систем за мониторинг на урбаниот развој; - Ц3, Ц6, Ц7 Изработка на стратегија за интегрален развој на руралните населби во Регионот.

		центрите и населени места во регионални и макрорегионални просторни рамки преку ефикасен систем на инфраструктура.	
	Рурални населби	Ц5 Подигнување на нивото на покриеност на населбите со планска документација во функција на остварување порамномерен просторно-физички и функционален развој на селото и уредување на селските подрачја; Ц6 Зголемување на нивото на инфраструктурна опременост, функции од општествениот стандард и терцијарни дејности и намалување на разликите во однос на урбаните населби; Ц7 Приоритетен развој на активности и дејности, базирани на активирање на локалните ресурси прифатливи од еколошки аспект и активности за кои е приоритетна незагадена животна средина.	
Јавни функции	Ц1 Обезбедување на порамномерен распоред на јавните функции за обезбедување на уедначен квалитет на пружените услуги; Ц1 Проширување на постојните и изградба на нови капацитети; Ц3 Усогласување со новите нормативи за проектирање и градење на објектите во однос на квалитетот, лесното одржување употребата на соодветни материјали и опрема; Ц4 Поттикнувањето на локална самоиницијатива, активно учество на граѓаните и квалификуваните носители на програми во организацијата на работата на јавните функции.	- Ц2, Ц3 изградба на нови и реконструкција на постојни училишни згради; - Ц2, Ц3 реконструкција и изградба на детски градинки, и центри за ран детски развој во руралните населби; - Ц2, Ц3 изградба на домови за стари и изнемоштени лица; - Ц2, Ц3 проширување на капацитетите на објектите од секундарна здравствена заштита; - Ц2, Ц3 изградба и реконструкција на домови за култура во руралните населби; - Ц 2, Ц3 изградба на објекти од областа на спортот и рекреацијата; - Ц4 унапредување на работата на јавните служби и воведување на системот на е-управа преку обука на вработените.	

Домување	Ц1 Обезбедување на стан за секое семејство; Ц2 Обнова, реконструкција и ревитализација на стариот станбен фонд и замена на субстандардниот станбен фонд заради подобрување на условите за домување и подигнување на квалитетот на домување; Ц3 Основање на финансиски институции и инструменти за обезбедување на услови за решавање на станбеното прашање на социјалните и ранливи категории на граѓани; Ц4 Намалување на појавата на бесправна градба.	• Ц1 воведување економски социјални и правни механизми за овозможување на поголем избор и пристапност до стан на граѓаните; • Ц2 обновување, одржување, и модернизација, на постојниот станбениот фонд и замена на субстандардниот; • Ц3 изградба на станови за лица со социјален ризик и др. ранливи категории; • Ц4 спроведување на донесени мерки за сузбивање на појавата на бесправна градба.
Индустрија	Ц1 Зголемување на конкурентноста на индустријата, Ц2 Подинамичен развој на индустријата и порамномерна разместеност во просторот, Ц3 Еколошки преференции во развојот на индустријата, Ц4 Ревитализација и производствена трансформација на индустријата.	• Ц2 Годишна Програма и Извештај за реализација на урбанистичката планска документација за индустриските зони на ниво на општина; • Ц1 и Ц3 Стратегија за примена на поставките на индустрискиот метаболизам во индустрискиот сектор на ИПР; • Ц2 Утврдување методологија со конкретни параметри за следење на придобивките и импликациите од ТИР3-овите и подготовка на годишен извештај за следење на реализација на ТИР3-овите; • Ц4 Стратегија за вклучување на Регионот во четвртата индустриска револуција со предлог мерки и активности; • Ц2 Анализа за слободни површини во рамки на постојните зони за лоцирање на индустриски капацитети по општини; • Ц4 Програма за развој агроиндустрискиот сектор и изградба на капацитети за преработка на сточарските, полјоделските, градинарските и овоштарските производи.
Сообраќајна инфраструктура	Ц1 Осовременување и модернизација на сообраќајниот систем,	• Ц1 и Ц2 Изградба на автопат Миладиновци (Скопје)-Штип;

	Ц2 Развој на патниот сообраќај, Ц3 Унапредувањето на железничкиот транспорт, Ц4 Воведување и развој на воздушниот сообраќај.	• Ц1 Проширување и реконструкција на делницата Штип-Кочани до ниво на експресен пат; • Ц1 Изградба на експресен пат Штип-Радовиш; • Ц1 и Ц2 Изградба, рехабилитација и надградба на регионалните и локалните патни правци; • Ц1 Подобрување на патната сигнализација (декада на „безбедност во сообраќајот“ (roadsafety) до 2020 год.). <i>Железнички сообраќај</i> • Ц3 Обнова на возниот парк на МЖ ТРАНСПОРТ; • Ц3 Изградба на нова железничка линија од Кочани до Благоевград. <i>Воздушен сообраќај</i> • Ц4 Национална стратегија за развој на воздухопловството во Р. Македонија.
Комуникациска инфраструктура	Ц1 Поттикнување на развојот и услугите на електронски комуникациски мрежи за натамошен економски и социјален развој на Регионот, Ц2 Градба на нови базни станици во мобилната мрежа и пратечка инфраструктура за подобра покриеност, Ц3 Градба на нови антенски столбови (предаватели) во радиодифузната мрежа и пратечка инфраструктура за подобра покриеност, Ц4 Обезбедување на универзална поштенска услуга.	• Ц1 Зголемување на користење на широкопојасни услуги; • Ц2 Изградба на нови базни станици; • Ц3 Изградба на радиодифузни објекти; • Ц4 Изградба на нови поштенски единици, нови услуги.
Туризам	Ц1 Развој на туризмот врз одржливи основи, Ц2 Валоризација на значајните природни и создадени потенцијални вредности на туристичката понуда за странски и домашен туризам, Ц3 Заштита на просторот од некомплементарни активности и зачувување на основните ресурси на кои се темели туризмот, и нивно одржливо искористување, Ц4 Со туристичкото зонирање, утврдување на подрачја кои имаат приоритетна важност за туристичка изградба и промоција, определување на режим за располагање со ресурсите и дефинирање на динаминка и принципи за туристичка изградба; Ц5 Во зависност од туристичката побарувачка, утврдување на нови подрачја со природни или	<i>Обезбедување на квалитетни сместувачки капацитети во ИПР</i> • Ц1 Реконструкција и реновирање на застарените туристички сместувачки капацитети; • Ц1 Изработка на урбанистичко-планска документација за сместувачки и угостителски капацитети; • Ц1, Ц2, Ц3, Ц4, Ц5 Изработка на физибилити студија и планско-проектна документација за ски-центар Голак; • Ц1, Ц2, Ц3, Ц4, Ц5 Изработка на физибилити

	создадени вредности, кои истовремено претставуваат и потенцијали за развој на недоволно развиените краеви.	студија и планско-проектна документација за изградба на спа-центар во село Истибања; • Ц1, Ц2, Ц3, Ц4, Ц5 Изработка на физибилити студија и планско-проектна документација за изградба на спа-центар во село Бања • Ц1, Ц2, Ц3, Ц4, Ц5 Изработка на планско-проектно документација за реконструкција на бања Жежовица; • Ц1 Систематизација, координација и промоција на приватните сместувачки. <i>Обезбедување на квалитетна инфраструктура во ИПР</i> • Ц2 Унапредување на целокупната патна инфраструктура; • Ц2 Инфраструктурно опремување на туристичките локалитети; • Ц2 Подобрување на сигнализацијата и маркациите на главните патни правци кои насочуваат на туристичките локалитети во ИПР; • Ц2 Изградба на мали информативни точки, на места кои се најпосетувани од страна на туристите; • Ц2 Поставување на набљудувачници на птици, елени и други видови животни, видиковци, настрешници и места за одмор на поважни планински локации и врвови во Регионот; • Ц2 Уредување, унапредување и дополнување со придружни содржини на туристичките пешачки, велосипедски и планинарски патеки, како и маркирање на нови туристички патеки; • Ц2 Унапредување на инфраструктурата на веќе утврдените викенд-излетнички туристички
--	---	--

		локалитети. <i>Развој на туризмот врз основа на вредностите во ИПР</i> - Ц2, Ц4, Ц5 Вреднување на културно-историското значење на археолошките локалитети, уредување на просторите околу наоѓалиштата, и оформување на т.н. мрежа на археолошки патеки; - Ц2, Ц4, Ц5 Вреднување на културно-историското значење на верските православни и исламски објекти, и оформување на т.н. мрежа на верски патеки; - Ц2, Ц4, Ц2, Ц5 Вреднување на културно-историското значење на традиционалната архитектура во амбиенталните рурални средини, нивна реконструкција и оформување на т.н. мрежа на рурални етно-куќи; - Ц2, Ц4, Ц2, Ц5, Ц1, Вреднување на природното наследство и соодветно уредување на значајните простори кои се споменици на природата. <i>Промоција на туристичките вредности во ИПР</i> - Ц2 Организирање на карактеристични пакет туристички понуди; - Ц2 Брендирање и промоција на регионални производи; - Ц2 Изработка на промотивни материјали за туристичките вредности на ИПР и нивна дистрибуција во и надвор од границите на РМ; - Ц2 Промоција на алтернативните видови туризам. <i>Оформување на идни проекти за развој на туризмот во ИПР</i> - Ц2 Брендирање и промоција на регионални производи; - Ц2 Промоција на алтернативните видови туризам.
--	--	---

		- Ц4, Ц5 Утврдување најповолни локации за изградба на планинарски домови, и оформување на т.н. мрежа на планинарски домови; - Ц1, Ц4, Ц5 Унапредување на постојните ски-центри (Пониква, Голак), мапирање, планирање, проектирање и изведба на нови ски-центри на потенцијалните локации; - Ц4 Изградба на спомен обележје на мисионерката Мис Стоп во село Ратево која престојувала во куќата; - Ц1 Реализација на проектот Еко парк Вртешка и имплементација на слични проекти за развој на туризмот
Трговија и занаетчиство	Ц1 Осовременување на дејностите на трговијата и занаетчиството, Ц2 Рамномерна и рационална просторна разместеност на трговските и занаетчиски објекти, Ц3 Развивање и поддршка на start-up бизниси, Ц4 Развој на претприемништвото и унапредување на управувачките и работни вештини, Ц5 Ревитализација на старите занаети.	- Ц3 и Ц4 Програма на мерки и активности за поддршка на руралното население за развој на вештините во трговијата и занаетчиството; - Ц1 и Ц4 Поддршка на локални семејни бизниси и развој на претприемништвото во услужниот сектор; - Ц2 и Ц5 Проект за развој и разместеност на традиционални занаети во урбаните и рурални средини.
Животна средина	Ц1 Обезбедување на здрава храна за населението во Регионот, Ц2 Санирање на жешките точки и деградирани простори, Ц3 Воспоставување на систем за управување со отпадот, Ц4 Подобрување на квалитетот на медиумите во животната средина, Ц5 Ублажување на влијанието на климатските промени.	- Спроведување на акционите планови од стратешките документи; - Ц4 Ц1 Ц2: Зајакнување на капацитетот на мрежата за мониторинг на медиумите во животната средина и воведување мониторинг систем на подземните и површински води и почвата - Ц2: Катастар на загадувачи и загадувачки супстанции во воздухот; - Катастар на загадувачи-цврст отпад; Катастар на загадувачи на отпадни води; Катастар и карта на загадувачи на почва; Катастар и карта на создавачи на бучава;

		• Ц2-Воведување на мониторинг систем на почвата; • Ц2-Воведување на мониторинг на подземните води; • Ц2- Справување со загадувањето од индустриските жешки точки; • Ц3-Реализација на плановите и програмите за управување со отпад; • Ц1 и Ц5-Ублажување и адаптација кон климатските промени.
Природни реткости и вредности	Ц1 Зачувување на постојната биолошка и пределска разновидност во состојба на природна рамнотежа, Ц2 Одржливо користење на природното богатство во интерес на сегашниот и идниот развој.	• Ц1, (Ре) Валоризација на локалитетите преку изработка на студии/елаборати за состојбите со заштитените/предложените за заштита подрачја, и донесување на акти за прогласување, притоа приоритет да се даде на најсензитивните подрачја (Карта на сензитивност); • Ц1, Донесување просторни планови за заштитените подрачја; • Ц1 Изготвување на акциски план за имплементација на препораките од Планот за коридори изготвен за потребите на МАК-НЕН; • Ц1, Ц2 Спроведување на пилот проекти за тестирање на практиките за управување со шуми со висока биолошка разновидност и одржување на биокоридорите-јадрови подрачја; • Ц1 Идентификација на можни рути (биокоридори) за движење и миграција на животинските и растителните видови под закана на климатските промени; • Ц1 Изработка на Студија за ефектите од употребата на хемиските препарати, прскањето против комарците, јаловината од рудниците и сл. врз

		биолошката разновидност; • Ц1 Изработка на акциски планови за заштита на значајни видови; • Ц1 Изработка на Студија за идентификација на земјоделски подрачја со висока биолошка вредност (HNV Farmlands подрачјата), вклучувајќи ги и екстензивните ливади, со Акциски план, и нивно интегрирање во политиките за земјоделство; • Ц2 Утврдување на методологија за дефинирање на биолошки минимум на водотеците на начин кој ќе го земе предвид одржувањето на еколошкиот проток; • Ц2 Спроведување мониторинг на биолошката разновидност (видови, живеалишта, екосистеми, значајни подрачја), вклучувајќи ги климатските промени); • Ц1 Изработка на Студија за потребите и можностите за реинтродукција на одделни исчезнати автохтони видови; • Ц1, Ц2 Ажурирање и одржување на националниот информативен систем со база на податоци за биолошка разновидност и надградба за вклучување на податоците од мониторинг во корист на идната намена на земјиштето во планскиот регион; • Ц1, Ц2 Одредување на одржливи граници (квоти) за користење на компонентите на биолошката разновидност и природните ресурси; • Ц2 Номинирање на Осоговските Планини за Биосферен резерват според програмата „Човек и биосфера“ на УНЕСКО; • Ц2 Изработка на физибилити студија за можноста за номинирање на степоликите подрачја во Долна
--	--	---

		Брегалница за Биосферен резерват според програмата „Човек и биосфера“ на УНЕСКО.
Културно наследство	Ц1 Усогласување на јавниот интерес за заштита на културното наследство и негово активно вклучување во современите развојни процеси како фактор на одржлив општествен развој; Ц2 Интегрален пристап во заштитата на културното наследство во склад со неговите просторни, археолошки, уметнички, етнолошки и историски вредности; Ц3 Зачувување и обновување на традиционалната архитектура како носител на препознатливост на просторот; Ц4 Преземање на неопходни истражувања на археолошките наоѓалишта и создавање трајни форми и видови за презентација на вредностите на археолошкото културно наследство; Ц5 Остварување на едукативни патеки на културно наследство со што би се поттикнал културниот туризам.	• Ц1, Ц2, Ц3, Ц4, Ц5 Изработка и имплементација на Регионална стратегија за ревитализација на недвижното културно наследство; • Ц1, Ц4 Изработка на планови за управување со споменички целини; • Ц5, Ц1, Ц2 Воспоставување на дигитална база на податоци со параметри за третманот и заштитата на културното наследство; • Ц1, Ц5 Акции за подигнување на јавната свест за значењето и посебно заштитата и потенцијалите на културното наследство; • Ц4, Ц2 Спроведување редовни детални акции при изработка на урбанистички планови и инфраструктурни проекти од просторните планови; • Ц3, Ц2, Ц5 Анимирање на сопствениците на објекти и други културни добра со архитектонски или амбиентални вредности.
Заштита од природни непогоди и технолошки хазарди	Ц1 Приоритетната цел е одбегнување на жртвите и минимизирање на штетите од природните непогоди и технолошките хазарди.	• Ц1 Воспоставување и одржување на регистар на непогоди (со евидентирање на случени непогоди, причини за нивно настанување, настанати штети и преземени мерки за санирање на последиците); • Ц1 Воведување на коридори за интервенција/евакуација; • Ц1 Изработка на програма за заштита од штетно дејство на водите со основни мерки за заштита од поплави.
Информациски систем	Не се дефинирани цели	• Формирање на информациони центри за просторот на ниво на општина; • Ажурирањето на катастарот на земјиште (со носителите

		на правото на сопственост и правото на користење); • Оформување, односно ажурирање на катастарот на подземни и надземни инфраструктурни системи и инсталации, формирањето на посебни катастри за подрачјата загрозени непогоди; • Публикување на WEB сервиси и апликации.
--	--	---

3.3 Корелација на целите на планскиот документ со други релевантни планови, програми/плански документи

Како што веќе беше споменато, визијата на Просторниот план е да се зачува, заштити и унапреди квалитетот на животната средина и квалитетот на живеење на луѓето, со цел да се обезбеди одржлив развој што ќе придонесе за остварување на глобалните цели за заштита на животната средина.

Преку анализа на областите опфатени во ППИПР, истиот има за цел да дефинира специфични мерки за уредување на просторот, намена на земјиштето, искористување на ресурсите, подобрување на инфраструктурата, социекономски развој, зајакнување на институционалните капацитети за спроведување на националното законодавство, и надминување на проблемите во животната средина.

Изработката на ППИПР се темели на поставките кои произлегуваат од Просторниот план на Република Македонија, Обврската за разработка на ППРМ преку регионални просторни планови, во согласност со Законот за просторно и урбанистичко планирање, Законот за спроведување на Просторниот план на Република Македонија, Изминување на планскиот период на постојниот Просторен план за Регионот (во 1981 год. изработен е ПП на Регионот на Источна Македонија со важност до 2000 год. во кој се опфатени и дел од општините кои припаѓаат на Брегалничкиот регион), националните и регионалните стратегии, планови и програми и сл. Исто така, изработката на ППИПР се темели на препораките и принципите на меѓународната заедница за уредување на просторот, социо економски развој, одржлив развој, заштита на животната средина и природата и другите аспекти кои се предмет на анализа во ППИПР, односно:

- Концепт на одржлив развој,
- Хабитат II (Хабитат агенда),
- Европски перспективи за просторен развој (ESDP) и европските регионални проекти во областа на планирање на просторниот развој,
- Територијална агенда на ЕУ до 2020 год;
- Стратегија „Европа 2020“ на ЕУ за брз, одржлив и сеопфатен економски развој;
- Стратегија на Југоисточна Европа (ЈИЕ)-2020;
- Европската повелба за мали претпријатија;
- Светска Трговска Организација (СТО), CEFTA, EFTA;
- Екосистемски пристап за управување (ЕПУ);
- ПАНЕВРОПСКИ насоки за одржливо стопанисување со шумите;
- Европската спортска повелба;
- Програма креативна Европа (UNESCO, Council of Europe, L'OI);

- Декларација 65 на специјалната сесија на Генералното собрание на ОН-(Declaration in cities and other human settlements in the new millenium);
- Меѓународна конвенција за економски, социјални и културни права;
- Европска конвенција за човекови права;
- Повелбата на Европската Унија за основните права во 2000 год.;
- Препораките на Советот на Европа од мај 2004 год.;
- Ревидиран Европски општествен договор на ЕУ-Лисабонски договор 2007 год.;
- UNWTO (World Tourism Organization).
- Целите од Аичи и др.

Во табелата подолу е даден приказ на целите на бројни национални и регионални стратегии, планови и програми и корелацијата на нивните цели со целите на ППИПР, како и активностите од ППИПР кои ќе придонесат за имплементација на поставените цели.

Исто така, во Прилог 2 од овој документ е даден краток преглед на корелацијата на целите на други релевантни национални плански документи за заштита на животната средина со целите на ППИПР.

Табела 5 Корелација на целите на Планот со целите на релевантните национални плански документи

Релевантен национален плански документ	Цели или барања утврдени со планскиот документ	Како целите на планскиот документ се вградени во ППИПР или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
Просторен План на Република Македонија (2002-2020)	Основни цели на Просторниот План на РМ се: -Зголемување на вработеноста и постојано подобрување на материјалните, културните, општествените и другите услови за живот и работата на граѓаните; -Остварување на порамномерен регионален развој, со побрз развој на стопански недоволно развиените краишта; -Остварување на рационално користење, организирање и уредување на просторот со рационално разместување на производните сили; -Подобрување на степенот на искористеноста на енергетскиот систем и зголемување на неговата флексибилност и сигурност; -Подобрување на енергетската ефикасност-употреба на поквалитетни горива и пречистување на гасовите пред испуштањето во средината; -Заштеда на енергија од индустриско производство, аграр, енергетика и комунални дејности; -Користење на депониски и биогаз и рециклажа како заштеда на сировини, природни ресурси и енергија; -Пошумување на терените и порационално користење на дрвната маса преку зголемување на техничкото	Усогласеност: Изработката на ППИПР се темели на основните принципи, развојни цели, и одредби, дефинирани во Просторниот План на Република Македонија во однос на просторниот и социоекономскиот развој, користењето и намената на земјиштето, искористувањето на ресурсите, заштита на животната средина и сл. Имплементацијата на Планот ќе придонесе за ефикасно урбанистичко користење и планирање на просторот, креирање на ефикасен систем на населби и инфраструктурна мрежа, социоекономски развој, подобрување на квалитетот на живот на населението и животниот стандард, одржливо управување со природните и културните ресурси и сл.

Релевантен национален плански документ	Цели или барања утврдени со планскиот документ	Како целите на планскиот документ се вградени во ППИПР или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	за сметка на огревното дрво и отпадот од сеча; -Обезбедување доволно количини квалитетна вода за пиење и ревитализација и модернизација на системите за наводнување и водоснабдување; -Транспортен систем со минимални штетни влијанија на транспортот врз животната средина; -Утврдување на програмски индикатори и мониторинг за следење на здравствената состојба на населението, во релација со квалитетот на средината; -Зачувување и заштита на сите простори (места) со исклучиви и неповторливи природни вредности од значење за научната, културнообразовната, воспитната, рекреативната и други функции.	
Стратегија за регионален развој на Република Македонија (2009-2019)	Главните стратешки цели на Стратегијата се: -Конкурентни плански региони што се одликуваат со динамичен и одржлив развој и -Поголема демографска, економска, социјална и просторна кохезија помеѓу и во рамките на планските региони во Република Македонија. За постигнување на овие цели дефинирани се приоритети: Стратешка цел 1: <i>Приоритет 1.1.</i> Поттикнување на економскиот раст во планските региони, <i>Приоритет 1.2.</i> Развивање на современа и модерна инфраструктура во планските региони, <i>Приоритет 1.3.</i> Препознавање и искористување на иновативниот потенцијал и подигнување на техничко-технолошката основа на носечките индустрии во планските региони, <i>Приоритет 1.4.</i> Подигнување на нивото на човечкиот капитал во планските Региони, <i>Приоритет 1.5.</i> Креирање на конкурентски предности на планските региони, <i>Приоритет 1.6.</i> Оптимално користење и валоризација на природните ресурси	Одредбите и целите на Планот, како и предвидените мерки и активности ќе допринесат за одржив развој на Регионот.

Релевантен национален плански документ	Цели или барања утврдени со планскиот документ	Како целите на планскиот документ се вградени во ППИПР или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	и енергетските потенцијали во планските региони, <i>Приоритет 1.7.</i> Заштита на животната средина во планските региони Стратешка цел 2: <i>Приоритет 2.1.</i> Демографска ревитализација и порамномерна дистрибуција на населението помеѓу и внатре во планските региони, <i>Приоритет 2.2.</i> Градење на функционално-просторни структури за подобро интегрирање на урбаните со руралните средини во планските региони, <i>Приоритет 2.3.</i> Зголемување и порамномерна дисперзија на инвестициите и вработеноста помеѓу и во рамките на регионите, <i>Приоритет 2.4.</i> Подигнување на степенот на социјален развој во планските региони, <i>Приоритет 2.5.</i> Поддршка на подрачјата со специфични развојни потреби, <i>Приоритет 2.6.</i> Развивање на прекуграничната и меѓусебната соработка на планските региони, <i>Приоритет 2.7.</i> Подигнување на капацитетите за планирање и реализација на развојот во планските региони.	
Национална стратегија за одржлив развој (2009-2030)	Основни цели на Стратегијата за одржлив развој се: -Да се охрабрат структурните промени во индустријата, во полза на оние индустрии кои не користат големи количества на електрична енергија и кои имаат вкупно помало негативно влијание врз животната средина; -Да се користи механизмот за чист развој според протоколот од Кјото како дополнителна алатка за спроведување на проекти за намалени емисии на стакленички гасови и поттик на руралниот развој. Исто така, во Стратегијата е ставен акцент на: -Обезбедување заштита на природата во Македонија базирана на принципите на „Натура 2000“ мрежата преку засилена имплементација на	Ефикасна организација и користење на просторот, социоекономски напредок на Регионот, одрживо искористување на ресурсите и зачувување, заштита и унапредување на животната средина и животот на луѓето, со цел да обезбеди одржлив развој и добросостојба во Регионот. Во ППИПР е земен предвид прифатениот концепт на Република Македонија за одржлив развој како начин кој води до економски напредок, социјална благосостојба и одржување рамнотежа во животната средина. Фокусот е ставен на подобрување на животот на луѓето и избегнување на било каква трајна штета врз животната средина, што води кон одржлив раст и развој. Во Планот се дадени насоки, одредби и мерки за одржлив развој на Регионот во

Релевантен национален плански документ	Цели или барања утврдени со планскиот документ	Како целите на планскиот документ се вградени во ППИПР или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	Стратегијата за биолошка разновидност и Акциониот План; -Промовирање нова мрежа за мониторинг на животната средина; -Контрола на квалитетот на воздухот и да се намалат заканаите по човековото здравје и функционирањето на екосистемите; -Да се воведат управување со водните ресурси и да се намали загубата на вода и влијанието од загадувањето како основа за развој на планови за управување со речни корита; -Да се поддржи шумски, земјоделски и рурален развој како основни економски активности во синергија со Планот за зачувување и управување на природните ресурси.	планскиот период до 2030 година, кои треба да бидат земени предвид при изработка на документација од понизок ранг за урбанистичко планирање и користење на земјиштето.
Национална стратегија за консолидација на земјоделското земјиште во Република Македонија (2012-2020)	Главна цел на Стратегијата е надминување на неповолната структура на земјоделското земјиште како основен ресурс за економските активности, подобрување на условите за живот во руралните средини и обезбедување на одржлива употреба на природните ресурси. Специфични цели на Стратегијата се: -Намалување на расцепканоста на земјишните парцели во насока на нивно групирање и подобрување на локацијата на земјишните имоти во однос на поставеноста на земјоделското стопанство; -Подобрување на неправилната форма на земјишните парцели заради примена на посовремените техники и технологии на производство; -Зголемување на просечната големина на малите земјишни посеји; -Обезбедување пристап на парцелите до новите или рехабилитирани системи за наводнување и обновената или новоизградена рурална патна инфраструктура; -Намалување на површините на необработено и напуштено земјоделско земјиште; -Минимизирање на негативните ефекти по оптималната земјишна структура при изведба на објекти од јавен интерес (патна, социјална или друга	Усогласеност: Ммерки и активности за запирање на негативниот тренд на уситување на земјишниот фонд, односно за консолидација на земјишниот имот. Во Планот се предвидени активности за подобрување, оптимизација и модернизација на земјоделството, окрупнување на земјоделските парцели, рехабилитација и изградба на нови системи за наводнување и сл., со кои ќе се постигне оптимален принос и подобрување на агроиндустрискиот сектор што ќе придонесе за одржлив рурален развој. Исто така, имплементацијата на мерките за подобрување на состојбите во животната средина ќе придонесе за постигнување на целите од Стратегијата и Програмата. Неусогласеност: Меѓутоа, се предвидува дека во планскиот период до 2030 год. ќе дојде до намалување на обемот на површината за поделско производство, исчезнување на одредени видови земјоделски култури од Општините, како и добиток што не е во корелација со целите на Стратегијата. Во планскиот период до 2030 се предвидува околу 5000 ха продуктивно земјиште да се пренамени во непродуктивно, за изградба на објекти, акумулации и инфраструктурни системи, како и 8802,62 ха за геолошки истражувања. Покрај овие површини голем дел од земјоделските површини ќе се пренаменат

Релевантен национален плански документ	Цели или барања утврдени со планскиот документ	Како целите на планскиот документ се вградени во ППИПР или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	инфраструктура) или паралелно просторно реорганизирање на земјишните парцели заради подобрување на постојната неповолна структура; -Подобрена еколошка заштита и одржливо управување со природните ресурси.	во градежно при идната урбанизација на Регионот.
Национална Стратегија за земјоделство и рурален развој (2014-2020)	Главна цел на Стратегијата е зголемување на конкурентноста на македонското земјоделско производство и прехранбената индустрија, развој на руралните средини и одржливо управување со природните ресурси. Ориентација кон потребите на потрошувачите и пазарните сигнали, да ја зголеми својата ефикасност во работењето, економијата на обем и адаптивност на промените во насока на обезбедување на производ со поголема додадена вредност кој е атрактивен и квалитативно поразличен од конкуренцијата.	
Стратегија за одржлив развој на шумарството во Република Македонија (2006)	Главните насоки/цели утврдени со Стратегијата се: -Мултифункционално стопанисување со шумите и одржлив развој на шумарството; -Подигнување на свеста за еколошките и социјалните вредности на шумите; -Преземање потребни економски, фискални, финансиски и институционални мерки со цел да се подобри ефикасноста на стопанисувањето со шумите; -Создавање потребни организациски структури за соодветен капацитет, заради обезбедување интегрирано управување со просторот; -Да се осигура соодветно јавно финансирање на активностите поврзани со одржливото стопанисување на шумите, одржувањето на заштитните и јавните функции на шумите;	Усогласеност: Активности и мерки за подобрување на управувањето со шумите, зголемување на површините покриени со шуми со примена на мерки за пошумување, рационално користење на шумите, примена на мерки за адаптација кон климатските промени, примена на мерки за заштита од ерозија, развој на дрвната индустрија и сл. Неусогласеност: Идната урбанизација и користењето на земјиштето во Регионот ќе допринесе за пренамена на шумско земјиште и отстранување на дрвна маса, што не е во корелација со целите на Стратегијата.
Национална Стратегија за води (2011-2041)	Главна ел на тратегијата е зачувување на добра состојба на водата, спречување на загадувањето на водата, спречување на хидро-морфолошките промени и рехабилитација на статусот	Усогласеност: Мерки и активности за подобрување на водоснабдувањето во Регионот, односно обезбедување на квалитетна вода за пиење во сите населени места, а исто така се предвидуваат мерки за

Релевантен национален плански документ	Цели или барања утврдени со планскиот документ	Како целите на планскиот документ се вградени во ППИПР или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	на водата каде што е нарушен. Посебните цели кои треба да се постигнат со интегрираното управување со водите во Република Македонија се: -Доволен квалитет на водата за пиење за јавно снабдување; -Потребни количини на вода со соодветен квалитет за разни комерцијални цели; -Заштита на луѓето и материјалните добра од штетните ефекти на водата; -Да се постигне и да се зачува добар статус на водата на површинските и подземните водни тела; -Заштита на водата и екосистемите зависни од вода и -Усогласување на мерките на управување со водите со корисниците на просторот од другите сектори; -Одржливо управување со водите со рационално и одржливо користење на водните ресурси.	управување со отпадните води преку изградба на канализациона мрежа и пречистителни станици. Во Планот се препорачуваат мерки за заштита од штетното дејство на водите, одржливо искористување на водите, подобрување на состојбата на реките и речните корита, дефинирање и почитување на заштитните зони на извориштата и сл. Неусогласеност: Идниот урбан развој на Регионот, користењето на земјиштето за разни намени¹, како и искористувањето на хидропотенцијалот на водите, односно изградба на хидроелектрани ќе допринесе за нарушување на статусот на водните тела.
Стратегија за развој на енергетиката во Република Македонија за период 2008-2020 со визија до 2030	Обезбедување сигурно и квалитетно снабдување на потрошувачите со енергија. Во Стратегијата е поставена цел, до 2020 година, во однос на 2006 година, да се: -намали енергетската интензивност за минимум 30%, -зголеми учеството на обновливите извори на енергија до износ повисок од 20% од вкупната потрошувачка на финална енергија, Учеството на биогоривата во вкупната потрошувачка на горива во сообраќајот во Македонија е планирано да изнесува 10% до 2020 година. Други мерки кои ги предвидува Стратегијата се: -Одржување, ревитализација и модернизација на постојната и изградба на нова, современа инфраструктура за потребите на производство и користење на енергијата, -Подобрување на енергетската ефикасност во производството, преносот и користењето на енергијата,	Усогласеност: Развој на енергетскиот сектор во Регионот, односно изградба на капацитети за производство на енергија, притоа користејќи ги обновливите извори на енергија, ветерна и геотермална електрана, изградба на ХЕЦ на реката Јагмулар на реката Брегалница и 41 мали хидроелектрични центри на повеќе локации, како и изградба на постојка за согорување комунален отпад, комбинирана топлина-енергана, сончеви колектори. Исто така се планира и изградба на магистрален и дистрибутивен гасовод. Со ППИПР се предвидува изградба на нова и подобрување на постојната преносна мрежа. Со Планот се предвидуваат активности и мерки за постигнување на енергетска ефикасност во планскиот период.

¹ Покрај останатото, површините за експлоатација на минерални сировини навлегуваат во дел од површините планирани за акумулации, заштитни зони на водотеци и сл.).

Релевантен национален плански документ	Цели или барања утврдени со планскиот документ	Како целите на планскиот документ се вградени во ППИПР или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	-Користење на домашните ресурси (резервите на лигнит, хидро-енергетскиот потенцијал, ветерната и сончевата енергија) за производството на електрична енергија, -Зголемување на користењето на природниот гас, -Зголемување на користењето на обновливите извори на енергија.	
Стратегијата за искористувањето на обновливите извори на енергија во Република Македонија	Главна цел на оваа стратегија е да се добијат информации за потенцијалот и можната експлоатација на обновливи извори на енергија во Република Македонија. -Заштита на животната средина и намалување на емисиите на стакленички гасови, намалување на увозната зависност на Македонија од енергија, како и потребата за обезбедување на поголема разновидност и со тоа и сигурност во снабдувањето со енергија што неминовно наметнуваат зголемено учество на обновливите извори во финалната потрошувачка на енергија.	
Стратегија за унапредување на енергетска ефикасност во Република Македонија	Стратегијата за унапредување на енергетска ефикасност во Република Македонија до 2020 година превидува рамка за забрзано усвојување на практики за енергетска ефикасност на одржлив начин и преку намалување на зависноста од увозот, енергетската интензивност, непродуктивното користење на електричната енергија, подготовка на добра клима за да се максимизира вклученоста и можностите на приватниот сектор, обука и подигање на јавна свест. Финалниот резултат на постигнувањето на оваа цел треба да биде реализација на заштеди на енергија во 2018 година во износ од над 9% од просечната потрошувачка во петгодишниот период 2002-2006, со континуирана промоција на енергетската ефикасност и мониторинг и верификација до 2020 година.	
Национална стратегија за управување со отпад (2008-2020)	Дел од општите и посебни стратешки цели во управувањето со отпадот се: -Воведување на стабилни финансиски ресурси и соодветни економски механизми за обезбедување на	Усогласеност: Имплементација на регионален интегриран систем за управување со отпад, односно изградба на системи за третман на отпадот, затворање, санација и рехабилитација на постојните

Релевантен национален плански документ	Цели или барања утврдени со планскиот документ	Како целите на планскиот документ се вградени во ППИПР или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	целосно покривање на трошоците за одржување на интегрираниот систем за управување со отпад; -Воспоставување на систем за собирање податоци/информации за изворите, природата, количествата и судбината на тековите на отпадот, како и за капацитетите за обнова на материјали/енергија и за депонирање на отпадот и обезбедување на потребниот пристап на јавноста до истиот; -Воспоставување на технички современ систем за управување со отпад; -Примена на ефикасни и исплатливи техники за управување со посебните текови отпад; -Воведување на депонии за опасен и за неопасен отпад и други капацитети за депонирање на отпадот во согласност со современите стандарди; -Постапно затворање и/или санирање на постојните комунални одлагалишта за отпад и/или индустриски еколошки жаришта.	диви депонии и депониите кои не се во согласност со стандардите за ЕУ. Неусогласеност: Источниот плански регион има подготвено Регионален План за управување со отпад во согласност со барањата на ЕУ директивите за управување со отпад, Националната стратегија и Националниот План за управување со отпад, во кој се следи хиерархијата на управување со отпад.
Национален план за управување со отпад (2009-2015)	Управување со отпад е да се обезбеди соодветна политика за заштита на животната средина, рамка за одлучување, економска основа, учество на јавноста и постепено воспоставување на техничка инфраструктура за спроведување на активностите на управување со отпад, со цел да се реализира системот за управување со отпад во согласност со законската регулатива на ЕУ и со Акционата програма за животна средина на ЕУ, земајќи ги предвид нејзините приоритети во управувањето со отпадот. Планот ги наведува основните, меѓусебно поврзани мерки за сопирање или за ублажување на последиците врз животната средина предизвикани од сегашното управување со отпадот, од една страна и за изградба на рамка за постепено воспоставување на современ и одржлив систем за управување со отпад, преку оптимална комбинација на различни законски, економски и комуникациски механизми и инструменти, од друга страна.	

Релевантен национален плански документ	Цели или барања утврдени со планскиот документ	Како целите на планскиот документ се вградени во ППИПР или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
Национална стратегија за транспорт на РМ (2007-2017)	-Промоција на економскиот раст со градење, подобрување, управување и одржување на транспортните служби, инфраструктура и мрежи за добивање на максимална ефикасност; -Промоција на интегрираната и интерконектирана транспортна мрежа која воспоставува ефективни услуги за корисниците; -Промоција на социјалниот фактор со поврзување на далечните и неразвиени заедници и пристапноста на транспортната мрежа; -Промоција на заштита на животната средина и подобрување на здравството со градење и инвестирање во јавниот транспорт и другите видови ефикасен и постојан транспорт кој ја намалува емисијата и потрошувачката на ресурси и енергија; -Подобрување на безбедноста на патувањето со намалување на несреќите и подобрување на личната безбедност на пешаците, велосипедистите, возачите, патниците.	Во ППИПР се предвидуваат активности и мерки за изградба на нова и рехабилитација на постојната сообраќајна мрежа (патна и железничка), како и имплементација на активности за воздушниот сообраќај, што е во корелација со целите на Стратегијата.
Стратегија за демографски развој на РМ, 2008-2015	-Одржлив демографски развој на Република Македонија преку подобрување на квалитетот на човечкиот капитал и социјална кохезија. Специфични цели: -Забавување на стапката на намалување на населението и создавање услови за одржлив демографски развој на земјата; -Намалување на регионалните демографски нееднаквости и креирање одржлива територијална дистрибуција и квалитетен живот на населението; -Намалување на постоечките разлики и нееднаквости помеѓу населението, со цел зголемување на социјалната кохезија.	Усогласеност: Со ППИПР се предвидуваат мерки и активности кои треба да се имплементираат во планскиот период, со цел да се постигне демографски развој во Регионот, односно отворање на нови работни места, намалување на миграцијата, намалување на социјалните разлики, подобрување на квалитетот на живот и сл.
Национална стратегија за намалување на сиромаштијата и социјалната исклученост во Република Македонија 2010-2020	Намалување на сиромаштијата и социјалната исклученост во Република Македонија, преку подобро користење и зајакнување на расположливите човечки и материјални ресурси, подобрување на условите за живот, за работа и на општествените услови на сите граѓани, системско и институционално содејство во функција	Усогласеност: Со ППИПР се предвидуваат мерки и активности кои треба да се имплементираат во планскиот период, со цел да се намали сиромаштијата, односно отворање на нови работни места, намалување на социјалните разлики, подобрување на квалитетот на живот и сл.

Релевантен национален плански документ	Цели или барања утврдени со планскиот документ	Како целите на планскиот документ се вградени во ППИПР или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	на побрз развој, повисок стандард, поквалитетно живеење и развој на механизмите за социјално вклучување на ранливите категории граѓани во локален контекст.	
Национална Стратегија за развој на туризмот (2009-2013)	Градење на имиџ на препознатлива европска дестинација за туризам, базиран на културното и природното наследство и препознатлива по производите со висок квалитет инкорпорирано во заедничко име - туристички производ на Македонија. Развој на производи и услуги (Препознатливи производи, Категоризација на сместувачките капацитети, Вински туризам, Рурален туризам, Култура и занаети, Бањи), Соодветен пристап и инфраструктура (Патна инфраструктура, Воздушен пристап); Управување и заштита на животната средина и културното наследство, Развој на туризмот преку јавно-приватно партнерство, како и подобрување на туристичката инфраструктура и туристичката понуда.	Усогласеност: Мерки и активности во за подобрување и збогатување на туристичката понуда во Регионот, со подобрување на севкупната инфраструктурата и промоција на природното богатство на источниот регион во пошироки рамки, стимулирање на традиционалните занаети, но и во капацитети со најсовремени содржини и понуди.
Национална Стратегија за рурален туризам (2012-2017)	Идентификување на концептот и стратегијата за развој, поставување на рамка за поттикнување на развојот како дел од севкупната туристичка понуда на Република Македонија, евиденција на сместувачки и угостителски објекти, зголемување на капацитетите, вработувањата и туристичката понуда во руралниот туризам. Подготовка на Програма за ревитализација и зачувување на традиционалните куќи, занаети и културни знаменитости во малешевјата и поттикнување на население за инвестиции во руралниот и еко – туризам.	Усогласеност: Мерки и активности за развој на туристичка понуда и уникатни туристички производи препознатливи за Регионот, кои најчесто се наоѓаат во руралните подрачја.
Предлог Национална стратегија за биолошка разновидност со акционен план, 2015	-Намалување на директните и индиректните притисоци врз биолошката разновидност; -Подобрување на статусот на биолошката разновидност преку зачувување на екосистемите, видовите и генетската разновидност заради зголемување на придобивките од биолошката разновидност и екосистемските услуги.	Усогласеност: Подобрување на начинот на искористување на земјиштето, активности за подобрување на медиумите од животната средина, мерки за намалување на притисоците врз биолошката разновидност и сл. Заштита на биолошката разновидност, мерки за заштита и управување со природното наследство. Неусогласеност: Во планскиот период до

Релевантен национален плански документ	Цели или барања утврдени со планскиот документ	Како целите на планскиот документ се вградени во ППИПР или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
		2030 се предвидува околу 5000 ha продуктивно земјиште да се пренамени во непродуктивно со изградба на објекти, акумулации и инфраструктурни системи, како и 8802,62 ha за геолошки истражувања и урбанизација.

Табела 6 Корелација на целите на Планот со други релевантни регионални планови, програми/плански документи

Релевантен плански документ	Цели или барања утврдени со релевантниот регионален плански документ	Како целите на регионалниот плански документ се вградени во Планот или како истите ќе се постигнат со неговата имплементација
Програма за развој на источниот плански регион (2015-2019)	-Економски развиен регион, пошироко препознаен како атрактивен за инвестирање; -Современо и квалитетно образование, здравство и социјални дејности во Регионот; -Сочувана и унапредена животна средина; -Создадени услови за организирано и поврзано искористување на капацитетите за земјоделски и рурален развој; -Источниот регион е туристичка дестинација позната по разновидната понуда на селективните видови на туризам.	Усогласеност: Ефикасно урбанистичко користење и планирање на просторот, креирање на ефикасен систем на населби и инфраструктурна мрежа, социоекономски развој, подобрување на квалитетот на живот на населението и животниот стандард, одржливо управување со природните и културните ресурси, и сл. Неусогласеност: И покрај заложите за заштита на животната средина и одрлив развој, имплементацијата на дел од предвидените активности во планскиот период до 2030 година ќе придонесат за нарушување на квалитетот на медиумите од животната средина, деградација на природата и сл.
Регионален план за управување со отпад за источен плански регион 2015-2042	- Минимизирање на негативните влијанија врз животната средина и здравјето на луѓето, предизвикани од генерирањето и управувањето со отпадот и намалување на целокупните влијанија од употреба на ресурси. -Минимизирање на негативните социјални и економски влијанија и зголемување на социјалните и економските можности. -Усогласеност со правните барања, цели, принципи и политики утврдени во Европската и Националната правна и регулаторна рамка. - Предвидени следните опции:	Усогласеност: Во ППИПР се предвидува имплементација на регионален интегриран систем за управување со отпад, односно изградба на системи за третман на отпадот, затворање, санација и рехабилитација на постојните дивни депонии и депониите кои не се во согласност со стандардите за ЕУ. Неусогласеност: Се предвидува дека во Регионот може да се очекува генерирање на вкупен отпад од 140000-180000 kg дневно, што создава основа за изградба на 3-4 постројки за негово согорување, што е спротивно од целите и

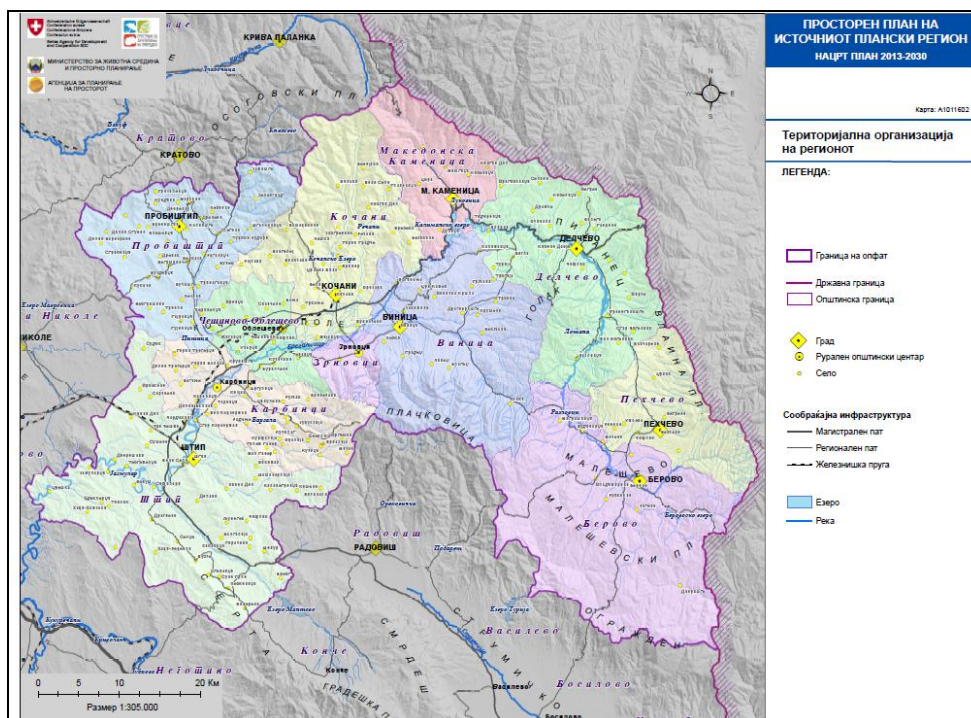
Релевантен плански документ	Цели или барања утврдени со релевантниот регионален плански документ	Како целите на регионалниот плански документ се вградени во Планот или како истите ќе се постигнат со неговата имплементација
	-Собирање - систем на собирање со две канти (канта за отпад што може да се рециклира и канта за останат отпад), собирни места, одделно собирање на зелениот отпад, -Третман на канта за отпад што може да се рециклира - инсталации за преработка на материјали - MRF), -Третман на канта за останат отпад - Механичко - биолошка стабилизација (MBS), -Третман на зелен отпад - Компостирање во бразди - компостирање на отворен простор, -Третман на изворот: Домашно компостирање, -Депонија за останат отпад. -Санација на 11 комунални депонии и 71 дива депонија, и изградба на една регионална депонија, чија локација се уште не е утврдена.	препораките на . Регионалниот План, бидејќи истиот не предвидува изградба на постројки за согорување на комуналниот отпад.
Стратегија за развој на туризмот во Источен плански регион со акционен план (2015-2024)	Создавање неколку препознатливи туристички дестинации, чии производи ќе се базираат врз регионалното— природно и културно наследство и врз традицијата на локалното население; брендирање производи автентични по својот квалитет и прилагодени кон пребирливите барања и потребите на домашните и странски туристи. Конкурентна и организирана туристичка понуда, брендирање и препознатливост на туристичките производи и ефикасна промоција преку рамномерна застапеност во сите општини во Источниот плански регион.	Усогласеност: Подобрување и збогатување на туристичката понуда во Регионот, со подобрување на севкупната инфраструктурата и промоција на природното богатство на источниот регион во пошироки рамки, стимулирање на традиционалните занаети, но и во капацитети со најсовремени содржини и понуди.

4 РЕЛЕВАНТНИ АСПЕКТИ ЗА МОМЕНТАЛНАТА СОСТОЈБА ВО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА

4.1 Демографски карактеристики

Источниот плански регион (ИПР) се наоѓа во источниот дел на Македонија и граничи со вардарскиот, североисточниот и со југоисточниот регион. Во најголем дел го опфаќа сливното подрачје на реката Брегалница и зафаќа површина од 353813,8174 ha или 13,76% од територијата на Република Македонија или 81,98% од територијата на сливното подрачје на река Брегалница.

ИПР го сочинуваат 11 општини: Берово, Пехчево, Делчево, Кочани, Македонска Каменица, Винаца, Зрновци, Пробиштип, Чешиново-Облешево, Карбинци и Штип со вкупна површина од 353813,8174 ha. Бројот на населените места изнесува вкупно 217 од кои 8 се градски, а 209 се рурални населби. Во однос на вкупниот број населени места во Државата, Регионот учествува со 12%, а во вкупниот број на население со 9%.

Слика 3 Територијална организација на Регионот

Според процените на Државниот завод за статистика во 2012 год. (состојба 31.12.2012) во ИПР живееле 178814 жители, со 8,7% од вкупниот број на население или 50,53 жители на km².

Во изминатите шест децении, вкупно и на ниво на општини, се случиле големи промени во порастот на вкупното население и посебно на просторната разместеност, изразени во континуирано продлабочување на нерамномерната дистрибуција на населението. Во временскиот период од 1948 до 1981 год., населението во ИПР се зголемило за 51 507 лица или за 42,27%. Во овој период најголем пораст бележи населението во општините Штип, Кочани и Македонска Каменица. Потпросечно, но релативно висок пораст на населението, се забележува во Винаца, Пробиштип и Чешиново-Облешево. Намалување на населението се забележува во општините Карбинци и Пехчево.

Во периодот од 1994 до 2012 год., ИПР е зафатен со процес на депопулација, при што населението е намалено за 1270 лица или за 0,71%. На ниво на општини, со процесот на депопулација се зафатени Берово, Винаца, Делчево, Зрновци, Карбинци, Македонска Каменица, Пехчево, Пробиштип и Чешиново-Облешево. Пораст на населението е забележан само во општините Штип (2215 лица, или 4,78%) и Кочани (1303 лица, или за 3,54%).

Нерамномерната просторна разместеност на популацијата во Регионот ја потврдуваат индикаторите за густината на населеност и концентрација на населението. Во периодот 2002-2012 год., густината на населението во ИПР се намалил од 51,39 на 50,53 ж/км². Во општински рамки, густината на населението се намалила во Берово, Винаца, Делчево, Зрновци, Македонска Каменица, Пехчево, Пробиштип и Чешиново-Облешево. Во општина Штип, пак, се забележува пораст од 81,99 на 83,30 ж/км², додека во општините Кочани и Карбинци густината останува непроменета. Во 2012 год., густината на населеноста е најмала во општина Карбинци (17,60), а најголема во општина Кочани (105,67 ж/км²).

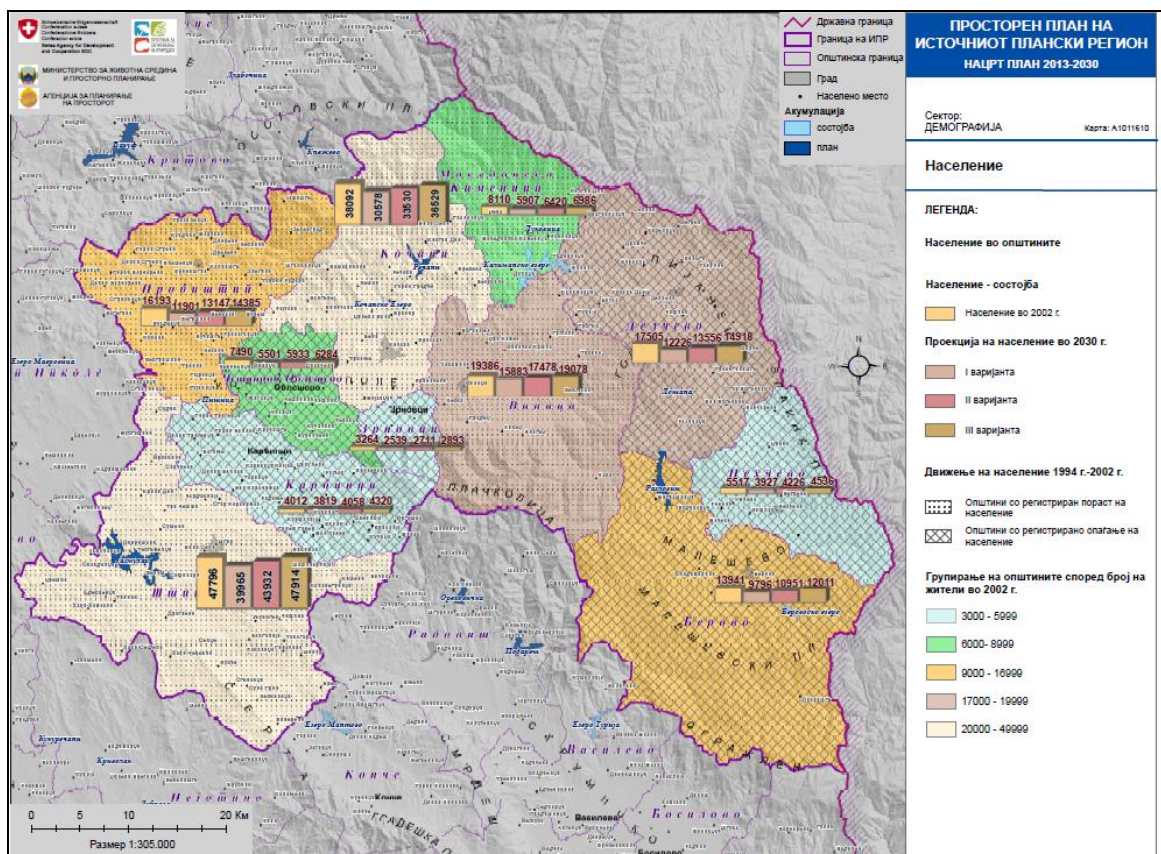
Табела 7 Динамика на вкупно население, густина и концентрација на населението²

Општина	Вкупно население		Густина на население		Концентрација на население	
	2002 г.	2012 г.	2002 г.	2012 г.	2002 г.	2012 г.
Источен плански регион	181858	178814	51,39	50,53	100,0	100,0
Берово	13941	13242	23,30	22,14	7,7	7,4
Винаца	19938	19526	46,08	45,13	11,0	10,9
Делчево	17505	16730	41,44	39,61	9,6	9,4
Зрновци	3264	3112	58,47	55,75	1,8	1,7
Карбинци	4012	4043	17,47	17,60	2,2	2,3
Кочани	38092	38081	105,71	105,67	20,9	21,3
М. Каменица	8110	7751	42,60	40,71	4,5	4,3
Пехчево	5517	5092	26,50	24,45	3,0	2,8
Пробиштип	16193	15512	49,94	47,65	8,9	8,7
Чешиново Облешево	7490	7138	56,66	53,99	4,1	4,0
Штип	47796	48587	81,95	83,30	26,3	27,2

Споредено со националниот просек, ИПР покажува значително пониска стапка на наталитет. Во 2012 год. стапката на наталитет е пониска за 2,1 промил од стапката на наталитет која се однесува на целото население на Република Македонија или во ИПР се раѓаат 2,1 дете на 1000 жители, помалку отколку на национално ниво.

Гледано по општини, во 2012 год. најниска стапка на наталитет покажува општина Пехчево 5,1 промил што е за повеќе од двојно помалку отколку националниот просек, додека највисока стапка покажува општината Карбинци (заради поголема концентрација на припадници на Турската етничка заедница) 16,1 промили што е значително повисока стапка од националната.

² **Извор:** ДЗС, Попис на населението, домаќинствата и станите во Република Македонија, Книга XIII, Скопје, 2004 год.; & МАКСтат база на статистички податоци (достапна на www.stat.gov.mk).

Слика 4 Население во општините

Тоталната стапка на ферилитет во ИПР се намалува од 10 %, односно од 1,43 во 2002 год. на 1,30 во 2012 год. Податоците покажуваат промени со неповолни импликации врз обновувањето на населението.

ИПР спаѓа во категоријата на ниско ферилитно подрачје уште во 2002 год. кога е поминат прагот на недоволно раѓање.

На територијата на ИПР, во кој живееле 181425 жители во 2005 г. и 178814 жители во 2012 г. има стапка на морталитет помеѓу 10,1 и 10,8 промила, т.е. високо ниво на морталитет. Средно ниво на морталитетот се појавува во општините Кочани, Винаца и М. Каменица. Највисока вредност на стапката на морталитет од повеќе од 10 промила е забележена во општините Зрновци, Карбинци, Берово, Пехчево и Чешиново-Облешево, како резултат на старосната структура.

Независно од проблемот на недостаток на регистрација на емиграцијата во странство, миграционите текови, од и кон ИПР, имаат во континуитет негативен предзнак и кои, само за истражуваниот период бројот на вкупно население е намалено за 1720 лица или за речиси 1% од вкупното население во 2012 год. Во двата поголеми градски центри (Кочани и Штип), салдото на миграциите или е позитивно или варира околу нулта ниво, што јасно покажува дека внатрешните миграции се уште се изразени и се одвиваат во правец кон овие два града.

Миграционите текови од и кон Регионот имаат во континуитет негативен предзнак. Салдото на миграции е позитивно или варира околу вредност 0, само во општините Кочани и Штип, кои ги вклучуваат најголемите градски центри, што укажува на се уште изразена актуелност на внатрешните миграции кои се одвиваат кон овие два града.

Во ИПР бројот на домаќинства се карактеризира со тренд на зголемување, но се намалува нивната големина. Поконкретно, во 2002 год. имало 64490 домаќинства, што е за 7,8% повеќе од 1994 год.

Податоците од анкетата и од пописот 2002, покажуваат дека се зголемува школската подготовка на населението што живее во општините во ИПР. Овој тренд се забележува и на ниво на секоја поединечна општина и на ниво на целиот регион.

Во 11-те општини од ИПР постојат 94 основни училишта со 887 паралелки кои опфаќаат 14395 ученици.

Средни училишта евидентирани се во 8 општини на Регионот, додека во 3 нема средни училишта и тоа во општините Зрновци, Карбинци и Чешиново-Облешево. Специјално училиште евидентирано е во Општина Штип

Високото образование во Регионот се одржува преку факултетите при Универзитетот „Гоце Делчев“-Штип. Од објектите за високо образование во државен сектор постојат 13 факултети со вкупно 3029 студенти.

Стапката на вработеност за периодот 2008-2012 на територијата на целата држава покажува пораст од 4,4 проценти, а во ИПР бележи пораст од 5,7% во 2012 во однос на 2008 год. (47,4% во 2008 и 50,1% во 2012). Овој пораст, е за 1,3 индексни поени над просечниот национален индекс.

Стапката на невработеност во Регионот бележи постојано опаѓање во периодот од 2008 до 2010 год., стагнација во 2011 год. и пораст во 2012.

Меѓурегионалната анализа на корелацијата помеѓу нивото на урбанизираност и вредноста на БДП, покажува дека Регионот се наоѓа на 4 место според нивото на урбанизираност, односно на 5-то место според вредноста на БДП во однос на останатите 7 плански региони.

4.2 Економски развој

Регионот учествува со околу 9% во вкупното население во Републиката, зафаќа приближно 14% од вкупната територија на Државата, остварува 8,1%7 од бруто домашниот производ на Државата, регионалниот БДП по жител е за 8% понизок од националниот просек по жител, учествува со 5,2% во вкупните инвестиции и со околу 8% во вкупниот број активни деловни субјекти во Државата.

Во економскиот сектор доминираат микро претпријатијата со учество од околу 85% во вкупниот број деловни субјекти. Сопственичката трансформација и прогресот на претприемништвото доведоа до зголемување на бројот на микро, мали и средни претпријатија кои се носители на развојот, кои лесно се трансформираат и повеќето работат со минимални ефекти, меѓутоа претставуваат потенцијал за поефикасно производство и вршење услуги и побрзо прилагодување на пазарните промени.

Во структурата на деловни субјекти по дејности во Регионот со најголем процент од 35% учествуваат трговските фирми, потоа следат компаниите од преработувачката индустрија (14,4%), субјектите од земјоделството, шумарството и рибарството учествуваат со 7,8%, транспортот и складирање со 7,4% итн.

Просторната разместеност на вкупно 5797 деловни субјекти во Регионот покажува поголема концентрација во општина Штип каде се лоцирани 1828 АДС (активни деловни субјекти) или 31,5% од вкупните активни субјекти во Регионот и во општината Кочани регистрирани се 1403 АДС или 24%. Во општините Винаца, Делчево, Берово и Пробиштип лоцирани се по околу 8%, во општините Македонска Каменица, Пробиштип и Чешиново-Облешево по околу 3% и најмал процент од по 1% во двете општини Карбинци и Зрновци.

Активните деловни субјекти во 2013 год. оствариле 40449 милиони денари бруто домашен производ, кој пресметан по глава на жител изнесува 226898 денари што претставува пониско ниво на економска развиеност на Регионот за 8% во однос на националниот просек.

Динамиката на регионалната економија во изминатата деценија покажува тренд на пораст што се рефлектира позитивно и на економската активност на населението во рамки на која стапката на вработеност во 2014 год. изнесува 50,8% и е повисока од републиката (41,2%) и стапка на невработеност од 20,1% која е пониска од републиката (28%). Недоволната понуда на работни места предизвика емиграциони текови на младата и невработена популација кон поголемите

градски центри во Регионот, во поголемите градови надвор од Регионот, особено во Главниот град на Државата или во соседните држави и другите земји од Европската унија.

4.3 Здравје на населението

Во Република Македонија, споредено со ИПР во 2014 година регистрирана е малку повисока стапка на смртност од неоплазми, од болести на респираторниот систем, генитоуринарниот систем, одредени состојби што настануваат во перинаталниот период и заради симптоми, знаци и наоди неklasифицирани на друго место, додека од ендокрини, нутритивни и метаболични болести, болести на циркулаторни систем, повреди и останати се регистрирани малку пониски стапки.

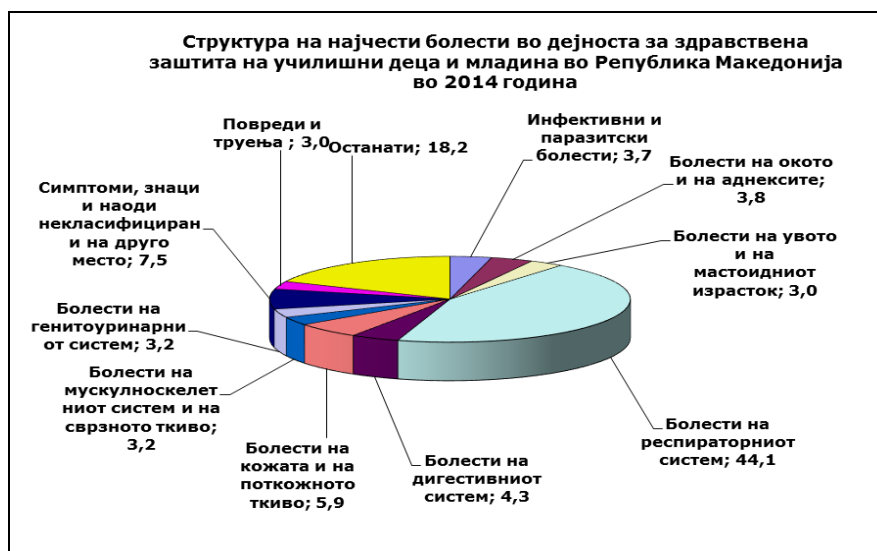
Табела 8 Морталитет на 100.000 жители според најчести причини за смрт по статистички региони во Република Македонија во 2014 година³

СТАТИСТИЧКИ РЕГИОНИ	ВКУПНО УМРЕНИ ЛИЦА (Стапка/100.000)	СУБТОТАЛИ (ГРУПИ НА ЗАБОЛУВАЊА) ПО МКБ-10									
		Неоплазми (C00-D48)	Ендокрини, нутритивни и метаболични болести (E00-E90)	Болести на циркулаторниот систем (I00-I99)	Болести на респираторниот систем (J00-J99)	Болести на дигестивниот систем (K00-K93)	Болести на генитоуринарниот систем (N00-N99)	Одредени состојби што настануваат во перинаталниот период (P00-P99)	Симптоми, знаци и наоди неklasифицирани на друго место (R00-R99)	Повреди и труења (S00-T98)	Останати
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	19718	3730	828	11270	717	394	271	171	1458	493	386
%	100	18.9	4.2	57.2	3.6	2.0	1.4	0.9	7.4	2.5	2.0
ИСТОЧЕН РЕГИОН	1951	355	88	1178	58	40	25	15	104	56	32
%	100	18.2	4.5	60.4	3.0	2.1	1.3	0.8	5.3	2.9	1.6

На графиконите 1 и 2 е прикажана структурата на најчести болести во дејноста за здравствена заштита на училишни деца и младаина во Република Македонија и ИПР во 2014 година. Од прикажаното може да се забележи дека не постои голема разлика во регистрираните болести во Република Македонија и Регионот.

³ Извор: ИЈЗРМ

Графикон 1 Структура на најчести болести во дејноста за здравствена заштита на училишни деца и млади на во Република Македонија

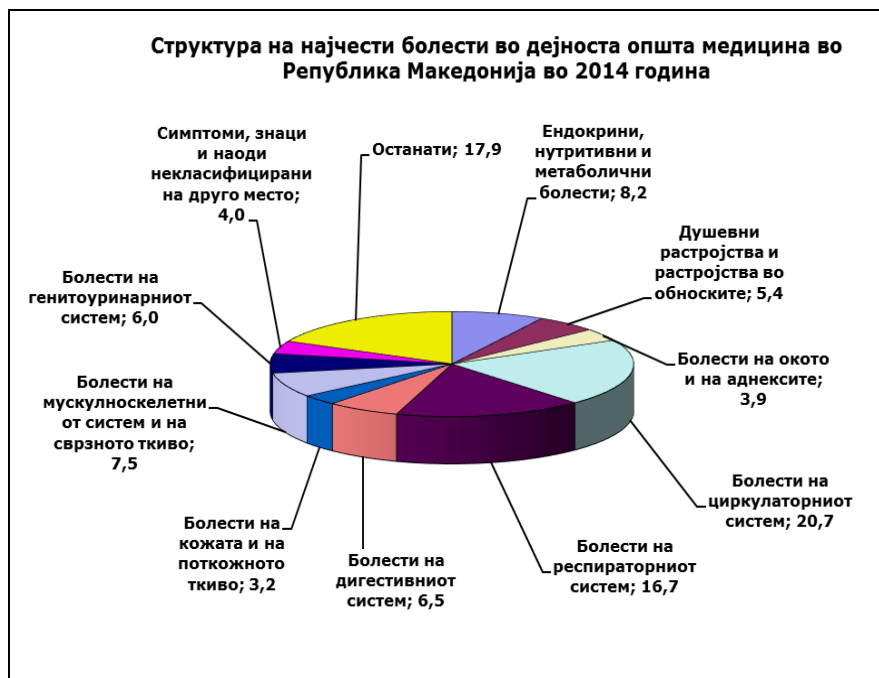
Графикон 2 Структура на најчести болести во дејноста за здравствена заштита на училишни деца и млади на во ИПР во 2014 година⁴

На графиконите 3 и 4 е прикажана структурата на најчести болести во дејноста општа медицина во Република Македонија и ИПР во 2014 година. Од прикажаното може да се забележи дека не постои голема разлика во регистрираните болести во Република Македонија и Регионот.

⁴ Извор: ИЈЗРМ

Графикон 3 Структура на најчести болести во дејноста општа медицина во Република Македонија во 2014 година⁵

Графикон 4 Структура на најчести болести во дејноста општа медицина во ИПР во 2014 година⁶

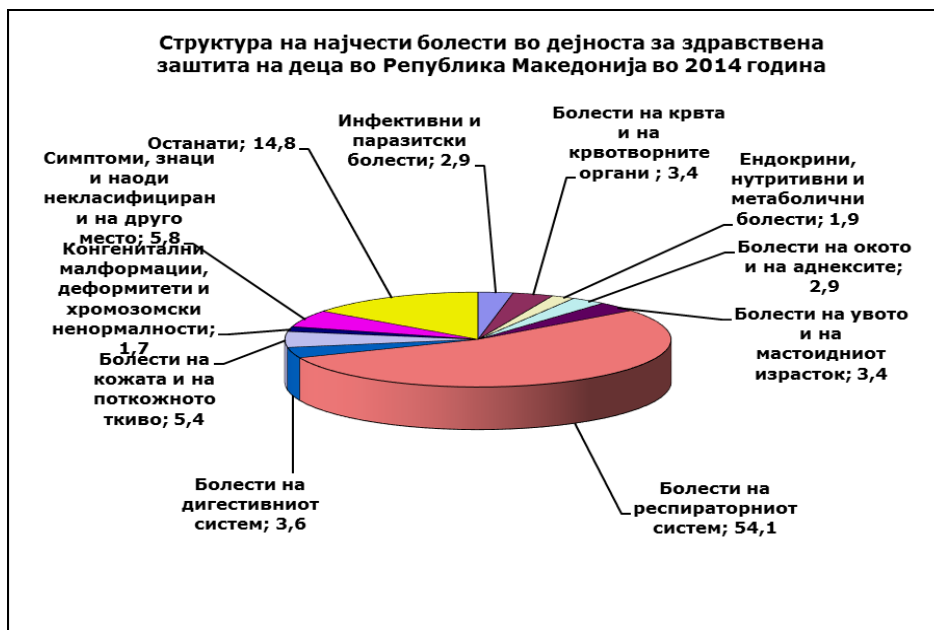

На графиконите 5 и 6 е прикажана структурата на најчести болести во дејноста за здравствена заштита во Република Македонија и ИПР во 2014 година. Од прикажаното може да се забележи дека не постои голема разлика во регистрираните болести во Република Македонија и Регионот. Единствено кај болести од респираторниот систем за 3,9% се регистрирани помалку болести во ИПР споредено со Република Македонија.

⁵ Извор: ИЈЗРМ

⁶ Извор: ИЈЗРМ

Графикон 5 Структура на најчести болести во дејноста за здравствена заштита во Република Македонија во 2014 година⁷

Графикон 6 Структура на најчести болести во дејноста за здравствена заштита во ИПР во 2014 година⁸

На следната табела е прикажан морбидитет на 10.000 жители кај болничко-стационарно лекувани болни во Република Македонија и ИПР во 2014 година. Од прикажаните податоци може да се забележи пониска регистрирана стапка на 10000 жители во ИПР во износ од 855,6 споредено со 1250 во Република Македонија.

⁷ Извор: ИЈЗРМ

⁸ Извор: ИЈЗРМ

Табела 9 Морбидитет на 10.000 жители кај болничко-стационарно лекувани болни по статистички региони во Република Македонија во 2014 година

Статистички региони	Стапка/10000	Субтотали (групи на заболувања) по МКБ-10					
		A00-B99	C00-D48	D50-D89	E-00-E90	F00-F99	G00-G99
Република Македонија	1250	6659	28747	3766	6386	6791	5077
Источен Плански Регион	855,6	785	536	318	282	780	420

МКБ-10 Меѓународна класификација на болести

A00-B99 = Одредени инфективни и паразитски болести

C00-D48 = Неоплазми

D50-D89 = Болести на крвта и на крвотворните органи и одредени заболувања што го зафаќаат имуниот механизам

E-00-E90 = Ендокрини, нутритивни и метаболични болести

F00-F99 = Душевни растројства и растројства во обносите

G00-G99 = Болести на нервниот систем

Примарната здравствена заштита на територијата на ИПР е организирана преку 7 здравствени домови, 9 рурални амбуланти, 35 пункта на мобилна здравствена служба и 68 аптеки. Здравствената дејност од секундарно ниво во Регионот се спроведува преку ЈЗУ општата болница-Кочани и ЈЗУ Клиничка болница-Штип во кои се вршат специјалистичко консултативна и болничка здравствена заштита. На територијата на ИПР нема објекти од областа на терцијарната здравствена заштита.

4.4 Климатски карактеристики и квалитет на воздухот

4.4.1 Климатски карактеристики

Со свои климатски специфичности на формирањето на климата на ова подрачје влијаат повеќе групи на фактори кои ја условуваат климата и тоа: физичко-географските фактори, радијациските, циркулациските како и локалните фактори. Ова подрачје има комбинирана субмедитеранска и источно-континентална клима под влијание на изменето-средоземноморска клима. Областа е заштитена од директно влијание на северните воздушни маси со планинскиот масив Осогово, а од директните јужни влијанија со планинскиот масив Плачковица.

Заради специфичните физичко-географски и орографски услови во планинските делови од Источна Македонија се јавуваат следните видови на клима (според промената на климатолошките елементи во зависноста од надморската височина), како и заради промените на метеоролошко-климатските големини во зависноста од географската должина и географската широчина:

- 1) Подрачје со континентално-субмедитеранска клима (надморска височина до 600 m),
- 2) Подрачје со топла континентална клима (надморска височина од 600 до 900 m),
- 3) Подрачје со студена континентална клима (надморска височина од 900 до 1100 m),
- 4) Подрачје со подгорска континентална планинска клима (надморска височина од 1100 до 1300 m),
- 5) Подрачје со горска континентална планинска клима (надморска височина од 1300 до 1650 m),
- 6) Подрачје со субалпска клима (надморска височина помеѓу 1650 до 2250 m).

Слика 5 Климатски подрачја во сливот на Брегалница и ИПР

Просечната годишна температура изнесува 13 °C во Штип, Берово 8,8 °C, Кочани 13,4 °C и Делчево 10,3 °C, а просечната летна температура изнесува 21,1 °C и просечната зимска температура изнесува 1,5 °C. Континенталните климатски влијанија овде се изразуваат и преку појавите на ниски температури во текот на зимските месеци. Во топлиот дел од годината во овој предел се јавуваат екстремно високи температури на воздухот.

Горниот слив на Брегалница се одликува со ниски зимски температури така да овде се забележани и апсолутни минимуми за овој крај од Македонија. Средната годишна амплитуда на екстремни средно месечни температури достигнува до 26,9 °C, додека апсолутната амплитуда 70,5 °C. На основа на ова може да се заклучи дека климата на овој слив е од континентален тип.

На средниот дел на сливот температурата се зголемува така да веќе во Делчево во јули и август има средна месечна температура од над 20,5 °C. Средногодишната температура овде достигнува 10,3 °C.

Во Кочани средно годишната температура е 13,4 °C, а средно месечната амплитуда е 28,5 °C. Овој крај се одликува со високи апсолутни амплитуди и голем број на жешки денови со температура над 30 °C, кои се пропратени со низок процент на влага и суша. Може да се каже дека до овде допира влијанието на модифицираната средоземна клима која продира по долината на реката Вардар. Во Кочани има 277 денови со температура поголема од 5 °C, 224 денови со температура поголема од 10 °C и 100 денови со температура над 20 °C. Одредени места на Овче Поле, Штип и Ерџелија имаат највисоки температури и спаѓаат во најтоплиот реон на сливот на Брегалница. Средните месечни температури достигнуваат 24,1 °C. Појавата на големи месечни амплитуди укажува на карактерот на умерена континентална клима. Во овој реон има доста денови со мраз, но и жешки денови со температура над 30 °C.

Климата во ИПР, од аспект на врнежи е релативно аридна, и припаѓа на изменето јужно медитеранска клима и изменето континентална клима. Летата се долги и суви, а зимите топли и влажни.

Просечните врнежи изнесуваат 543,7 mm годишно или по мерни места, Штип 473,3 mm, Берово 628,7 mm, Кочани 509,1 mm и Делчево 563,9 mm.

Во Штипската котлина најчест ветер е од северозападниот правец кој дува со честина од 196 %, брзина од 3,6 m/s и јачина до 10 бофори што е и најсилен ветер заедно со југоисточниот ветер кој е втор по честина од 179 % и со брзина од 3,8 m/s што е најголема брзина. Ветер со најмала

честина е источниот со честина од 18 ‰, 2,9 m/s и јачина од 8 бофори. Честината на тишината е 395 ‰ што значи дека повеќе од третина од деноноќието е без ветар.

Во Беровската котлина најчест ветар е од северен правец со 147 ‰, брзина до 1,9 m/s и јачина од 8 бофори, втор по честина е од северозападниот правец со 103 ‰ брзина до 1,8 m/s и јачина од 6 бофори, а најретко дува од источен правец со честина од 13 ‰ брзина до 1,5 m/s и 5 бофори јачина на ветерот. Тишината е позастапена во Беровската котлина од Штипската и тоа со 494 ‰ што е скоро половина од деноноќието без ветар.

Во Кочанската котлина најчесто дува од северозападен правец со честина од 155 ‰, брзина до 2,2 m/s брзина и јачина од 8 бофори. Втор по честина е ветерот кој дува од северен правец со честина од 110 ‰ брзина од 2,1 m/s и јачина од 8 бофори.

Најретко дува ветар од северозападен правец со честина од 34 ‰ брзина од 2,3 m/s и јачина од 8 бофори. Периодот на тишина е 369 ‰. Во Делчевската котлина најчесто дува од северниот правец со честина од 148 ‰ брзина од 2,6 m/s и јачина од 8 бофори која јачина е иста за сите правци. Втор по честина е јужниот ветар со честина од 112 ‰ и брзина од 2,4 m/s. Тишината е со честина од 360 ‰.

4.4.2 Квалитет на воздухот

■ Извори на загадување на воздухот во Источниот плански регион

Мобилните извори на загадување (средствата за транспорт) во ИПР се во постојан подем. Патничките автомобили учествуваат со 80-85 % во вкупниот број на регистрирани патни моторни и приклучни возила во Регионот.

Од стационарните извори, инсталациите кои емитураат високи концентрации на загадувачки материји во воздухот генерално се сконцентрирани во општините Штип и Кочани. Согласно податоците од Катастарот на животната средина највисоки концентрации на SO₂ на годишно ниво се емитураат од инсталациите лоцирани во општините Пехчево, Штип и Кочани. Највисоки концентрации на CO на годишно ниво се емитураат од инсталациите лоцирани во општините Берово, Штип, Чешиново-Облешево и Кочани. Највисоки концентрации на NO_x на годишно ниво се создаваат од инсталациите лоцирани во општините Чешиново-Облешево, Пехчево, Штип и Винаца.

Највисоки концентрации на PM₁₀ на годишно ниво се создаваат од инсталациите лоцирани во општините Берово, Пехчево и Кочани.

Во ИПР постојат две инсталации од кои се емитураат, односно во минатото се емитувале приоритетни (Cd, Pb, Hg) и останати тешки метали (As, Cr, Cu, Ni, Se, Zn), заради видот на технолошкиот процес, производниот капацитет и видот и количеството на гориво кое го користеле во текот на производството. Лоцирани се на територијата на општина Пробиштип и општина Пехчево.

■ Мониторинг на квалитетот на воздухот

Во ИПР лоцирана една мониторинг станица за следење на квалитетот на воздухот. Станицата е сместена во урбана средина на територијата на општина Кочани, на оддалеченост 6-7 метри од фреквентен пат во центарот на Градот. Во станицата се следи влијанието на сообраќајот врз квалитетот на воздухот преку мерење на концентрацијата на следните загадувачки супстанции: O₃, NO₂, SO₂, CO и PM₁₀. Највисоки просечни концентрации на SO₂ и NO_x се измерени во 2008 год., а највисоки концентрации на PM₁₀ се измерени во 2009 год. Во анализираниот период е забележано надминување на ГВ за SO₂ кои се важни заради заштита на растенијата и просечните дневни вредности (50mg/m³). ГВ за PM₁₀ за заштита на здравјето на човекот се надминати во текот на целиот период.

Хигиенскиот квалитет на воздухот во зоната на дишење во однос на содржината на аероседимент во урбана средина се следи на четири места во Регионот, лоцирани на териториите на општините Кочани и Штип. Анализата на добиените резултати покажува зголемено загадување на воздухот, но истото е во граници на МДК.

Хигиенскиот квалитет на воздухот во Кочани е на највисоко ниво споредбено со останатите градови во Регионот.

4.4.3 Климатски промени

Македонија влегува во редот на земјите кои не спаѓаат во Анекс I, односно во земји кои немаат квантифицирани обврски за редукција на емисиите на стакленички гасови. Меѓутоа, како земја кандидат за членство во ЕУ ќе мора да биде вклучена во заедничките европски напори и цели во врска со климатските промени.

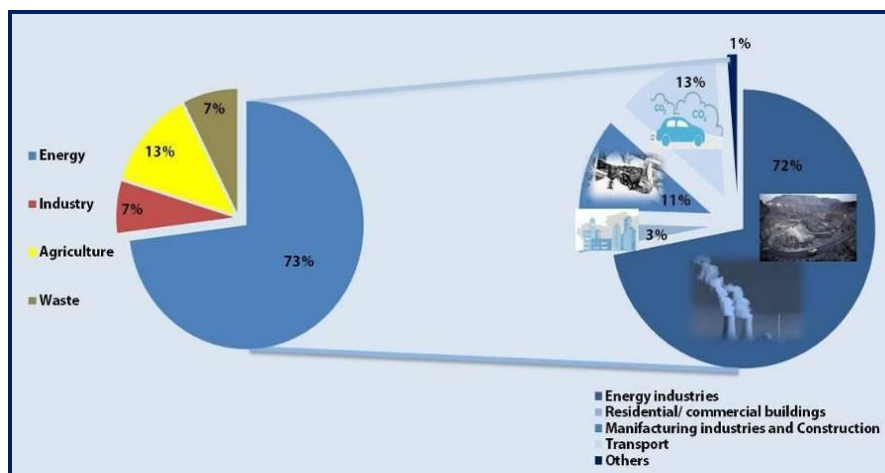
Националниот инвентар⁹ на стакленички гасови (GHG) се базира на пресметки за периодот од 2003-2009 година. Воспоставени се национално-специфични емисиони фактори за категориите кои важат за клучни извори на емисии.

Петте клучни извори на емисии кои се воспоставени за Република Македонија се:

- емисии на CO₂ од енергетските постројки (јаглен, лигнит);
- емисиите на CO₂ од мобилни извори на емисии, вклучувајќи го патниот сообраќај;
- N₂O (директни и индиректни) од управување со земјоделски почви;
- емисии на CH₄ од одлагање на цврст комунален отпад на депониите и
- емисии од ентерична ферментација на добитокот.

Вкупните директни стакленички гасови во Македонија за 2009 година изнесуваат 10.252 kt CO₂-eq, вклучувајќи користење на земјиштето, промена на користењето на земјиштето и шумарство.

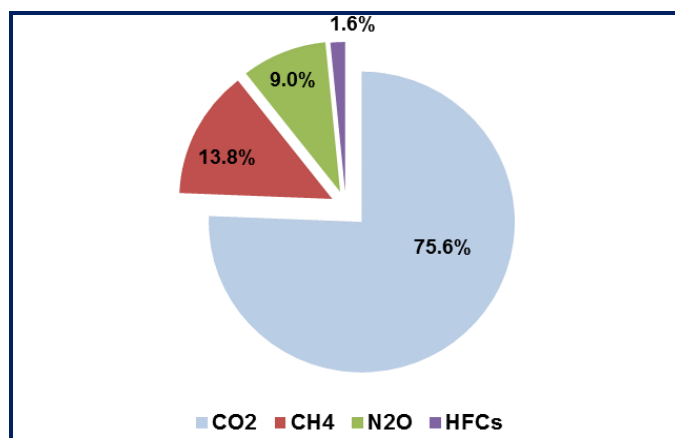
Националните емисии по глава на жител за истата година изнесуваат 5,6 t CO₂-eq. Емисиите потекнуваат главно од секторот енергетика (73%), земјоделство (13% со тренд на намалување заради намалувањето на бројот на добиток) и отпад (7% со тренд на зголемување заради порастот на населението). Индустрискиот сектор учествува со 7%, а користење на земјиштето, промени во користење на земјиштето и шумарството учествуваат со 3-10% од емисиите, во зависност од бројот на шумски пожари, управување со почви (варовник и примена на ѓубрива) и пренамена на земјиштето во наведената година.

Слика 6 Секторски удел во вкупните емисии на директни стакленички гасови за период од 2003–2009

Анализата на директните стакленички гасови покажува дека износот на емисиите на CO₂ е 75-80% од емисиите за опфатениот период (главно од согорувањето на горива во енергетскиот сектор), 12-14% се емисии на CH₄ (главно од земјоделство и отпад), 7- 9% се N₂O емисии (од согорување горива и емисиите од почви) и 1-2% се HFCs од индустрискиот сектор.

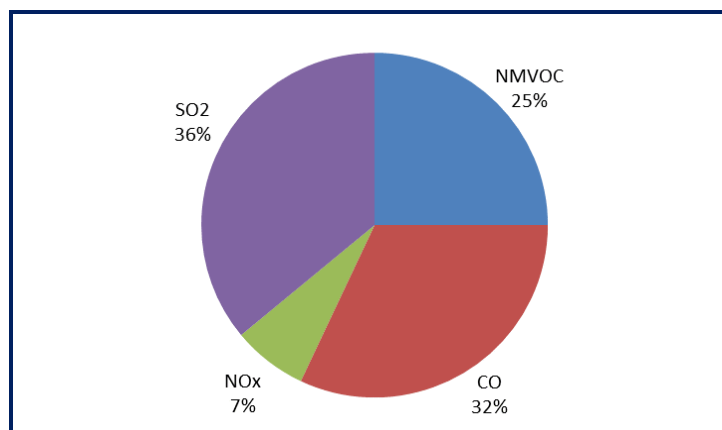
⁹ Инвентарот на стакленички гасови е база на податоци на пресметани директни и индиректни стакленички гасови емитирани или отстранети од атмосферата во текот на еден временски период. Шест директни гасови се земени предвид: CO₂, CH₄, N₂O, PFCs, HFCs и SF₆, и четири индиректни гасови, односно CO, NOx, NMVOC и SO₂.

Слика 7 Удел на директните стакленички гасови во вкупните емисии за период од 2003–2009

Индиректни стакленички гасови се оние кои имаат влијание врз климатските промени преку индиректни ефекти. Тоа се:

- емисии на NO_x и CO кои произлегуваат од енергетскиот сектор, транспортот, енергетските капацитети (јаглен, лигнит), горење во земјоделството (остатоци од житарици), користење на земјиштето, промени во користење на земјиштето и шумарството (шумски пожари);
- емисии на NMVOC^{10} потекнуваат од индустрискиот сектор, особено од производните процеси на минерални, а помал дел од транспортниот сектор и од употребата на раствори;
- повеќето емисии на SO_2 произлегуваат од енергетските капацитети, градежништвото и транспортот.

Слика 8 Удел на секој гас во вкупните индиректни емисии на стакленички гасови за период 2003-2009

4.4.4 Бучава

Најголеми извори на бучава во животната средина во ИПР се превозните средства од патен, железнички и воздушен сообраќај, индустриската активност, бучава од соседството и особено значајна и специфична е бучавата од градежните активности. Нема официјални мерења за нивото на бучава во градовите и селата во Регионот.

4.5 Вода

4.5.1 Хидрологија

Во согласност со ППРМ сливот на реката Брегалница е поделен на 2 водостопански подрачја:

¹⁰ Неметански испарливи органски соединенија

- Горна Брегалница (која го покрива сливот на акумулацијата Калиманци), со општините Берово, Пехчево, Делчево и Македонска Каменица
- Средна и Долна Брегалница со општините Винаца, Кочани, Чешиново Облешево, Зрновци, Штип, Карбинци и Пробиштип.

4.5.2 Хидрографија

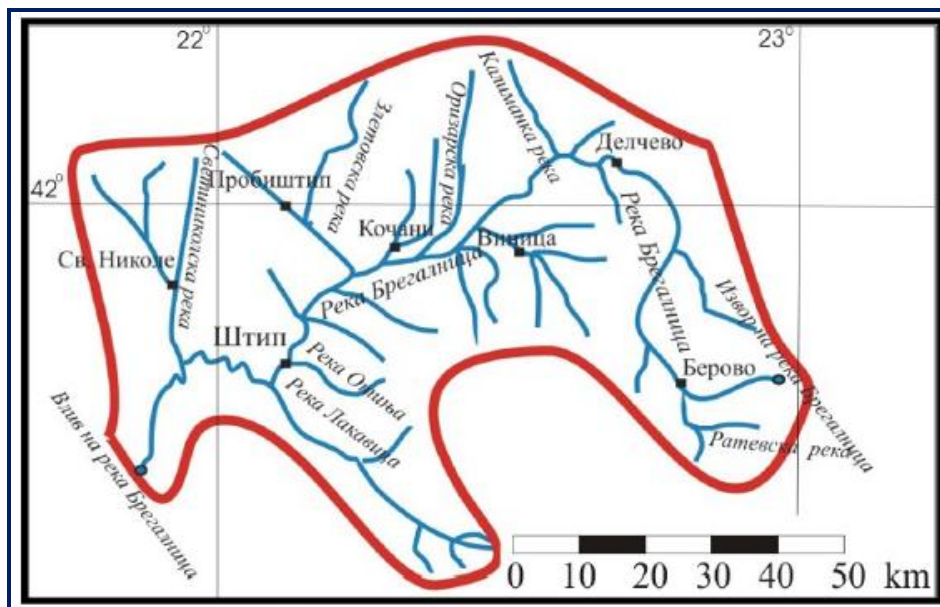
■ Површински води

Реката Брегалница по должина е најголема притока на реката Вардар. Извира под врвот Ченгино Кале на Малешевските Планини на надморска височина од 1720 m, а во Вардар се влива меѓу селата Ногаевци и Уљанци, на надморска височина од 137 m.

Средниот проток при утоката изнесува $28 \text{ m}^3/\text{s}$ (максимални протоци $640 \text{ m}^3/\text{s}$, а при минимални коритото е суво). Има вкупна должина од 225 km, сливна површина од $4315,886 \text{ km}^2$ и релативен среден пад од 7 ‰.

Во својот тек, Брегалница има 23 притоки кои се подолги од 10 km. На десната страна се влеваат 10 притоки со вкупна должина од 241 km, додека од левата страна има 13 притоки со вкупна должина од 260 km. Долините на сите притоки се моногенетски, за разлика од долината на Брегалница која е полигенетска. Тие се развиле како притоки на поединечните езерски басени и со течението надвор од езерото, нивните води станале притоки на Брегалница. Во планинските области нивните долини се длабоки и во облик на буквата V.

Во сливот на реката Брегалница поставени се хидролошките станици „Берово“, „Будинарци“, „Очи Пале“ и „Штип“. Во периодот 1961-2010 год. минимални протоци од $0,01 \text{ m}^3/\text{s}$ во горниот тек (на х.с.Берово) се забележани во месец септември 2009 год., а во средниот тек (на х.с. Штип) од $0,032 \text{ m}^3/\text{s}$ се забележани во месец август 1993 год. Максимални протоци од $57,6 \text{ m}^3/\text{s}$ во горниот тек се забележани во ноември 1979 год, додека во средниот тек од $344,0 \text{ m}^3/\text{s}$ се забележани во април месец 1987 год.

Слика 9 Хидрографска мрежа на речниот слив на Брегалница¹¹

Во сливот на реката Брегалница нема природни езера, но изградени се вештачки езера-акумулации, кои се наменети за водоснабдување на населението, за наводнување на обработливите површини, производство на енергија, за заштита од поплави и за обезбедување на биолошки минимум во водотеците. Во ИПР изградени се акумулациите: Калиманци, Беровско Езеро, Лошана, Петрешевац, Гратче и Пишица.

¹¹ Извор: Анализа и моделирање на хидролошките процеси во сливот на реката Брегалница, 2007

Табела 10 Карактеристики на акумулациите во ИПР

Акумулација	Река	Кота на круна на брана т.н.в.	Висина на брана /m/	Максимално ниво на водата т.н.в.	Вкупна зафатнина на акумулацијата m ³ x10 ⁶
<i>Големи акумулации</i>					
Беровско Е.	Ратевска Река		53	984	11
Калиманци	Брегалница	519,5	92		127
Лошана	Лошана	826	41	823	1.4
Градче	Кочанска Река	467	43		2,4
Кнежево ¹²	Злетовска Р.		75	1061,5	23,5
<i>Мали акумулации</i>					
Петрешевац	Петрешевац				0,18
Пишица	Пишица				0,7

■ **Подземни води**

Покрај површинските водотеци во овој регион регистрирани се и појави на подземни води во алувиумите на реките Брегалница, Лакавица, Отиња, Оризарска, Градечка, Злетовска и др. Овие води се користат најчесто за водоснабдување и за наводнување на обработливите површини. Подземните води во ИПР се мерени во Кочанско Поле¹³. Хидролошките станици на подземните води во Кочанско Поле се мерат со 4 пизометри и тоа-П-369 во Уларци-село, П-355 во Соколарци, П-356 во Облешево и П-353 во Чифлик.

Нивото на минималните подземни води во Кочанско Поле во триесет годишниот период се движи од 2,65 m до 6,0 0 m. Нивото на средните подземни води се движи во границите од 1,30 m до 0,28 m.

Амплитудите меѓу екстремните вредности во испитуваниот период се мошне големи и се движат од 1,65 m до 3,64 m. Апсолутните коти на нивото на максималните подземни води во Кочанско Поле во триесет годишниот период се движат од 349.80 m до 291,73 m, средните од 295,84 m до 349,28 m, додека минималните од 294,37 m до 347,76 m.

Анализирајќи ги хидроизохипните карти за среден водостој во триесет годишниот период, како и апсолутните коти на нивото на подземните води за минимален, среден и максимален водостој може да се заклучи дека правците на течението на подземните води главно се паралелни со површинските води на река Брегалница.

Нивото на максималните подземни води во триесетгодишниот период регистрирани се претежно во пролетните месеци, додека минималните се главно во есенските месеци.

Како посебен вид на води се издвојуваат термоминералните води кои се најзастапени во Кочанскиот регион во селата Бања, Долни Подлог (познати под името Кочанска Бања) и Истибања, како и во околината на Штип (локалитетите Кежовица и Л"ци). Се користат за бањско лекување, а само мал дел се користи за затоплување.

4.5.3 Квалитет на површинските води

Согласно RIMSYS програмата (River Monitoring System program) во Источниот плански регион, квалитетот на водите се следи само на едно мерно место на реката Брегалница, кај хидролошката станица Долни Балван.

¹² Акумулацијата Кнежево се наоѓа во општина Кратово (Североисточен плански регион), но е дел од ХС „Злетовица“ кој има големо значење за ИПР

¹³ Републички Хидрометеоролошки завод Скопје-Клима и Хидрологија на Република Македонија

Поопсежни анализи за квалитетот на водите во реката Брегалница и нејзините поголеми притоки се спроведени во 2012 год.¹⁴, а резултатите од истите покажуваат:

Квалитет на водите во реката Брегалница:

Долж течението на реката Брегалница, во сите зони¹⁵, е потврдено присуство на Al, Mn и Fe, во четвртата зона е потврдено присуство и на Pb.

Во првата зона, средната концентрација на присутните елементи е пониска од максимално дозволените концентрации (МДК) за води со квалитет од I-II класа.

Во втората зона, средната концентрација на присутните елементи е под МДК за води со квалитет од I-II класа, но со високи вредности за Fe и посебно за Al.

Во третата зона, средната концентрација на Al е во граници на МДК за води со квалитет од I-II класа, додека средната концентрација на Mn и Fe е повисока од МДК за води со квалитет од I-II класа, но под МДК за води со квалитет од III-IV класа.

Во четвртата зона, средните концентрации на Al, Fe и Pb се во граници на МДК за води со квалитет од I-II класа, додека средната концентрација на Mn е повисока од МДК за води со квалитет од I-II класа, но под МДК за води со квалитет од III-IV класа.

Квалитет на водите во Каменичка Река:

Во водите на Каменичка Река е потврдено присуство на голем број опасни и штетни материи: Al, Zn, Cd, Co, Mn, Ni, Pb и Fe. Средните концентрации на Al, Co, Ni и Fe се под МДК за води со квалитет од I-II класа, средните концентрации на Cd, Mn и Pb се под МДК за води со квалитет од III-IV класа, а средната концентрација на Zn е со три пати повисока вредност од МДК за води со квалитет од III-IV класа.

Квалитет на водите во Злетовска Река:

Во водите на Злетовска Река е потврдено присуство на Al, Mn, Ni и Fe. Средните концентрации на присутните елементи не ги надминуваат МДК за води со квалитет од III-IV класа.

Квалитет на водите во река Лакавица:

Во водите на реката Лакавица е потврдено присуство на Al, Cu, Zn, Cd, Co, Mn, Ni, Pb и Fe. Средните концентрации на присутните елементи не ги надминуваат МДК за води со квалитет од III-IV класа.

Во Регионот не е воспоставена мерна мрежа за следење на концентрациите на загадувачки материи во подземните води.

4.6 Почва

■ Релјефни карактеристики на Регионот

Источно-вардарската или како уште се нарекува Осоговско-Беласичка група на планини и котлини, ја сочинуваат неколку планини и котлини, кои се протегаат од бугарската граница на исток до Повардарието на запад. Планините и котлините од оваа област се изградени со раседнување на многу стари кристалести карпести маси, кои претставувале дел на старото Родопско копно. Затоа имаат стрмни страни, а билата и врвовите се заоблени.

Планините се средно високи (од 1000 m до 2000 m), со исклучок на пространите Осоговски Планини на север. Главно се протегаат во правец запад-исток, слично како котлините и долините кои ги раздвојуваат. Покрај споменатите, позначајни планини во оваа област кои делумно се протегаат долж границата со Бугарија се и Малешевските Планини. На запад од нив е Плачковица

¹⁴ Податоците се превземени од Геохемиски атлас на Регионот на сливот на реката Брегалница (Стафилов,Т, Балабанова.Б и Шајн.Р, 2014).

¹⁵ Штетните и опасни материи во водите на реката Брегалница се презентирани по зони: зона 1-по течението на реката Брегалница низ општините Пехчево и Берово, зона 2-по течението на реката Брегалница во општина Делчево, зона 3-по течението на реката Брегалница низ општините Винаца, Зрновци, Чешиново-Облешево и Карбинци и зона 4-по течението на реката низ општина Штип

кварц - хлорит - серицитски шкрилци тие постепено и странично се менуваат. Овие карпи микроскопски се доста шкрилести и со мала гранулација.

Палеозоик (PZ)

Ортогњасеви - G: Тие се пронајдени источно од поплавените гранитни порфири, во близина на селото Каменица и се распространети на југ, до реката Лаки. Тие се многу цврсти, компактни жолти карпи со средна гранулација, имаат серититска текстура. Нивната структура е гранобластична до порфиروبластична на места катакластична.

Филити и кварц - серицитни шкрилци - FS: Овие шкрилци биле пронајдени како ленти на биотитскиот правец - гранулирани гранити во правец на С - Ј. Тие се со темно сива боја. Темно сивите се поделени во тенки листови и лискуни, додека во контактната област со гранитите тие се прилично цврсти како кварцот.

Гранодиорити, Аплитни - ђу, ф: гранодиоритните карпи често се наоѓаат во оваа област во форма на големи масиви. Тие главно изгледаат како вулкански формации од рифеј - камбрискиот период. Помали масиви на овие карпи може да се најдат во близина на селото Блатец и во долниот тек на реката Серава, каде тие минуваат преку два - лискунски гнајсеви. Тие се компактни, тешки и на локално ниво искршени, со нешто помала гранулација и структурата на грубо разлистени биотитни гранити, со сино - жолто до сино - зелена боја. Тие се леуократски до месократски. Нивната структурна граулација е алотриоморфна до хипидиоморфна.

Кварц диорити - ђ: Овие карпи покриваат мала област во споредба со другите гранотиди и се застапени во областа на Делчево. Макроскопски тие се со светло сива до темно сива боја, компактни, карпи со средна гранулација и тие не се разликуваат од гранодиоритите.

Аплитоидни гранити - у: Овие карпи се наоѓаат во два вида, како масив и во слоеви. Ако тие се во форма на слоеви, нивната дебелина изнесува од 5 cm до 2 m. Овие карпи се најкисела диференцијација на гранитоиден масив. Тие имаат мала гранулација со светло сива до жолтеникаво - розова боја, тешки се, но механички се целосно кршливи карпи. Често во пукнатините постојат делови на оксиди на железо и манган.

Leucocratic гранити со средна гранулација - у: овие гранити се појавуваат во областа на селото Бигла, каде јасно може да се забележи постепена транзиција од биотидни гранити со голема гранулација. Тие имаат јасна структурна гранулација со средна големина до структура со мала гранулација и брзо намалување на биотите. Тие се масивни, со светло жолта и бела боја, а во некои места со мали шкрилци. Нивната структурна гранулација е алотриоморфична до хипидоморфична.

Тријас - T1, T2 седименти се дефинирани како долен и среден период на Тријас. Овие седименти се присутни како црвен кварц песочник и конгломерати, како и темно сив варовник, кои се слоевити и милонитизирани. Седименти од долен Тријас се најдени југо - источно од Делчево кон државната граница со Република Бугарија. Тие се составени од црвени кварц песочник и конгломерати. Овие формации во тектонска смисла се шират над зелените карпи или гранити, како и над палеогените формации и кварц - латитните прекршувања.

Во одредени случаи тие се појавуваат како лежиште на варовник од среден Тријас. Конгломератите се направени од карпи на кварц, гранити и гранодиорити, како и парчиња од вулкански карпи. Песочникот се состои од фини зрна на кварц, додека песочните шкрилци се состојат од кварц и лискун (мика) со матрица на глинест цемент.

Палеогените формации се застапени со горниот еоцен во Делчевско-Пехчевската долина и областа околу Винаца, Кочани и Штип. Според нивните литолошки карактеристики и положеноста на слоеви, забележани се следните литолошки членови: конгломерати, песочник (песочен камен), шкрилец, лапорец и чакал.

Конгломерати - E3: Тие се базалниот дел од горниот Еоцен. Ова серија е откриена во областа меѓу селата Габрово и Звегор. Таа е изградена од конгломерати и бречи кои наизменично се изменуваат во потенки слоеви од песочник, шкрилци и варовник. Нивната дебелина е околу 100 m.

Литолошкиот состав на конгломератите е хетероген. Тие се составени од карпи на Тријаски варовник, со помалку гранит, габро, зелени шкрилци и дијабази.

Флиш облици - SE3: Во оваа литолошка серија имало различни литолошки облици, претставени со жолт песочен камен со ретки вметнувања на алеуролитни шкрилци и наизменично менување на микро - конгломерати со слабо изразена градација. Тие најчесто се застапени северо - источниот дел на Делчево, кон планината Голак. Песочниот камен е најзастапен литолошки облик. Постојат варијации на големи до средни гранулации, со дебелина помеѓу 30 и 150 cm. Литолошките вертикални промени се многу чести, со ритмички промени со жолтеникава средна гранулација до мала гранулација на алеуролитни шкрилци. Повремено постојат жолти издигнати песочници и делови на макро - конгломерати. Во ситно гранулирани седименти, кои обично се глинести, тие се со слабо изразена хоризонтална слоевитост со наизменично менување на темни и светли слоеви, со дебелина помеѓу 2 и 5 mm. Конгломератите, како и микро - конгломератите се појавуваат во некои места во својот среден и завршен дел.

Тие се составени од различни фрагменти, претежно кварцит и заоблени камења на песочници, фрагменти од гранодиоритни карпи, шкрилци, итн, кои се нерамномерно распределени. Цемент е песочно - глинест. Ареуролитите се темно - листести.

Еоценски флиш седименти (4E3): Тие се одделени како флишни карпести маси во Палеоген, распространети на север и северо - источно од Штип. Тие се серија на песочни шкрилци, лапорец и песочен камен, кои вертикално наизменично се менуваат.

Песочните шкрилци и лапорецот се доминантни и тие се појавуваат во слоеви во форма на плочи со „m“ големина. Исто така, се јавуваат во потенки слоеви, кога тие се наоѓаат помеѓу два слоја од песочен камен. Тие најчесто имаат сива до зелено - сива боја.

Песочниот камен има мала до средна гранулација со карбонско цемента матрица. Тие се обично во форма на плочи, ретко во блокови. Флишните седименти во областа на Штип се дебели околу 1500 m.

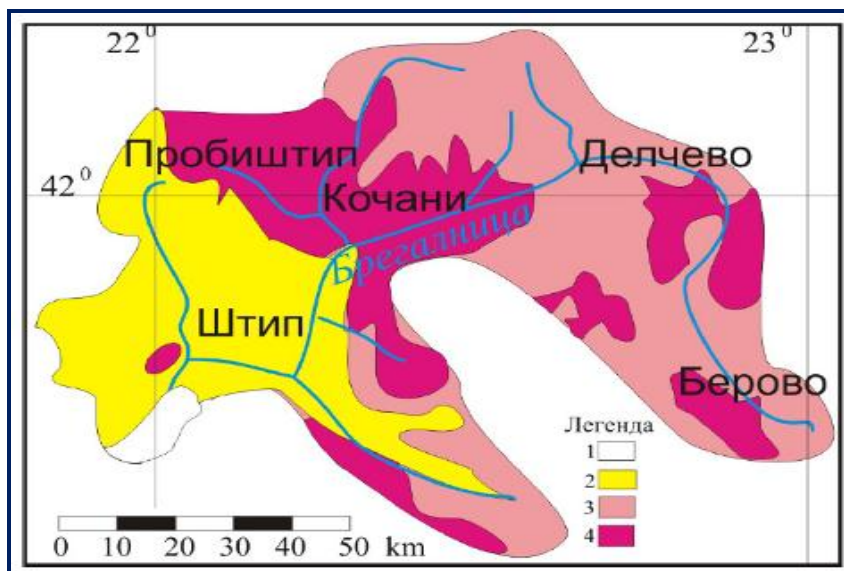
Кварцлатите се важни вулкански нарушувања кои се присутни во областа Делчево, а во другите области тие се само појава. Јасно е утврдено дека тие ги прекршуваат рифеј - камбриските вулкански седиментни и палеогенските формации, додека седиментите од Тријас во слоевита форма се наоѓаат над нив, а Плиоценот е трансгресивен во форма на големи прекршувања, со остра конусовидна форма. Нивната боја е светло сива, сино - сива, сиво - зелени и многу ретко светло розева боја. Тие се составени од следниве минерали: санидин, плагиоклас, кварц, амфибол и биотит. Овие карпи имаат холокристална - порфиска структура. Основната маса е секогаш кристализирана.

Облици на глини и песок - P: Овие седименти покриваат најголема површина. Тие се наоѓаат во областа на селата Габрово, Звегор, Стамер, потоа во долината на Пехчево -Берово и Кочани - Винаца. Тие се сино - зелени, содржат малку песочна глина, разнобојни калионизирани глини со примеси на битумен и глини, јаглородна глина, лапореста глини и песок. Сите овие литолошки членови се менуваат хоризонтално и вертикално. Темно сивата глина содржи остатоци од флора.

Чакал и песокот - PI: Овој литолошки состав е типичен за горните плиоценски седименти, кои се составени од чакал со голема гранулација, локално зацементирани во конгломерати со песок и песочна глина. Тие најчесто се наоѓаат во областа Делчево и пошироко, локално во целиот регион. Овие седименти се крајните хоризонти на плиоценски езерски седименти во Делчево - Пехчевската долина и Кочанско - Виничката долина.

Кватернер (Q) е претставен со пролувијални (pr), делувијални (d) и алувијални седименти. Најголемиот поминува низ кварталарни седименти - главно пролувијални наслаги кои се составени од тиња - песочна глина, глинест песок и чакал со слабо обработени и необработени парчиња од оригиналните карпести маси, зајакнати со глинеста почвата и песочлива почва. Нивната дебелина варира од неколку метри до 30 m, составен од полу - преработени парчиња од околните ридови измешани со песок и голем процент од глинест супстанција. Делувијалните седименти (d) се неправилно распоредени во области со благи наклони и во една мала област по должината на

рутата. По должината на главните реки (Светиниколска река, Бела Вода) и помалите реки постојат алувијални седименти (al) на современата речни тераси (разни видови на песок и чакал со песочна глина).

Слика 11 Геолошка мапа на речниот слив на Брегалница (1.Квартернер; 2. Терцијар; 3. Протозоик; 4. Магматски карпи)¹⁶

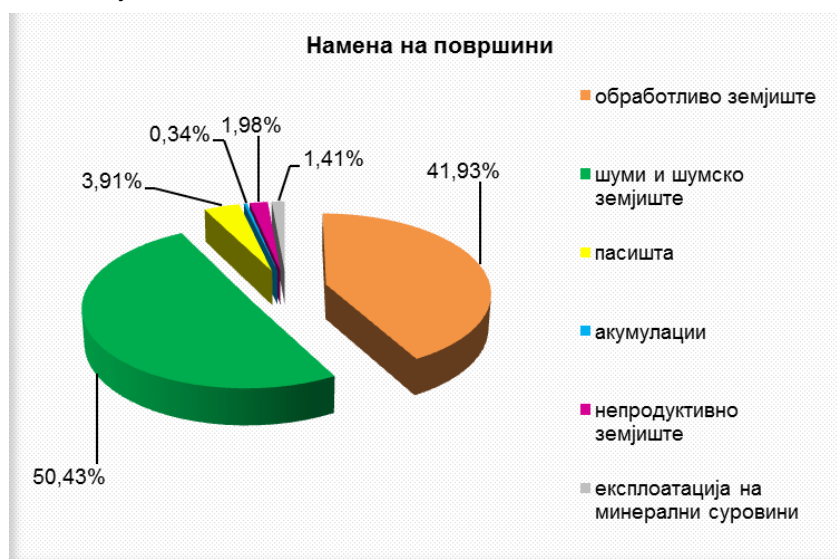
■ Користење на земјиштето

Анализата на намена на површините во Регионот покажува дека земјоделското земјиште е застапено со 45,84 %, шумите и шумското земјиште со 50,43 % од вкупната површина на Регионот. Од вкупното обработливо земјиште, околу 21 % е земјиште опфатено со системи за наводнување. Високопланинските пасишта учествуваат со 3,91 % во вкупната површина на Регионот.

Непродуктивниот сектор во рамките на ИПР е застапен на површина која изнесува 2,32 % од вкупната површина, од која 0,34 % изнесува површина под води во која се вклучени речните текови и површините под акумулации.

Минералните сировини се експлоатираат на површина од 5005,64 ха, која изнесува 1,4% од површината на Регионот.

Графикон 7 Намена на земјиштето во Регионот

¹⁶ Извор: Анализа и моделирање на хидролошките процеси во речниот слив на Брегалница, 2007

Примената на средствата за заштита на растенијата, согласно податоците од Пописот на земјоделието во 2007год., е најизразена во општините *Чешиново-Облешево, Кочани, Веница и Пробиштип*. Во изминатите години постојат податоци за драстично намалување на употребата на средства за заштита на растенијата на национално ниво, но не постојат детални податоци за состојбите на регионално ниво.

Органските ѓубрива се употребуваат во сите општини во Регионот, иако помалку во споредба со минералните ѓубрива.

Во ИПР спроведен е мониторинг на квалитетот на почвата¹⁷. Анализата на квалитетот на почвата, со која се опфатени и општините во Источниот плански регион е спроведена во 2012 год.¹⁸

Високи содржини на тешки метали во почвата, кои се последица на антропогените активности се потврдени во околината на рудните наоѓалишта. По течението на реката Брегалница, највисока содржина на тешки метали е евидентирана пред вливот на реката Брегалница во браната Калиманци, на територија на општина Делчево, на територијата на општина Чешиново и пред и после излезот од акумулацијата Јагмулар во општина Штип.

4.7 Биолошка разновидност

Подрачјето во ИПР се одликува со висока биолошка разновидност. Иако постои континуитет во промените помеѓу најниските (аридни и термофилни) и највисоките (мезофилни) подрачја/живеалишта, сепак може да се забележи јасен контраст помеѓу степоликото подрачје и термофилните (деградирани) шуми во долниот тек на реката Брегалница од останатите главно пошумени делови на планините во средниот и горниот тек на реката Брегалница.

Табела 11 Преглед на биолошката разновидност

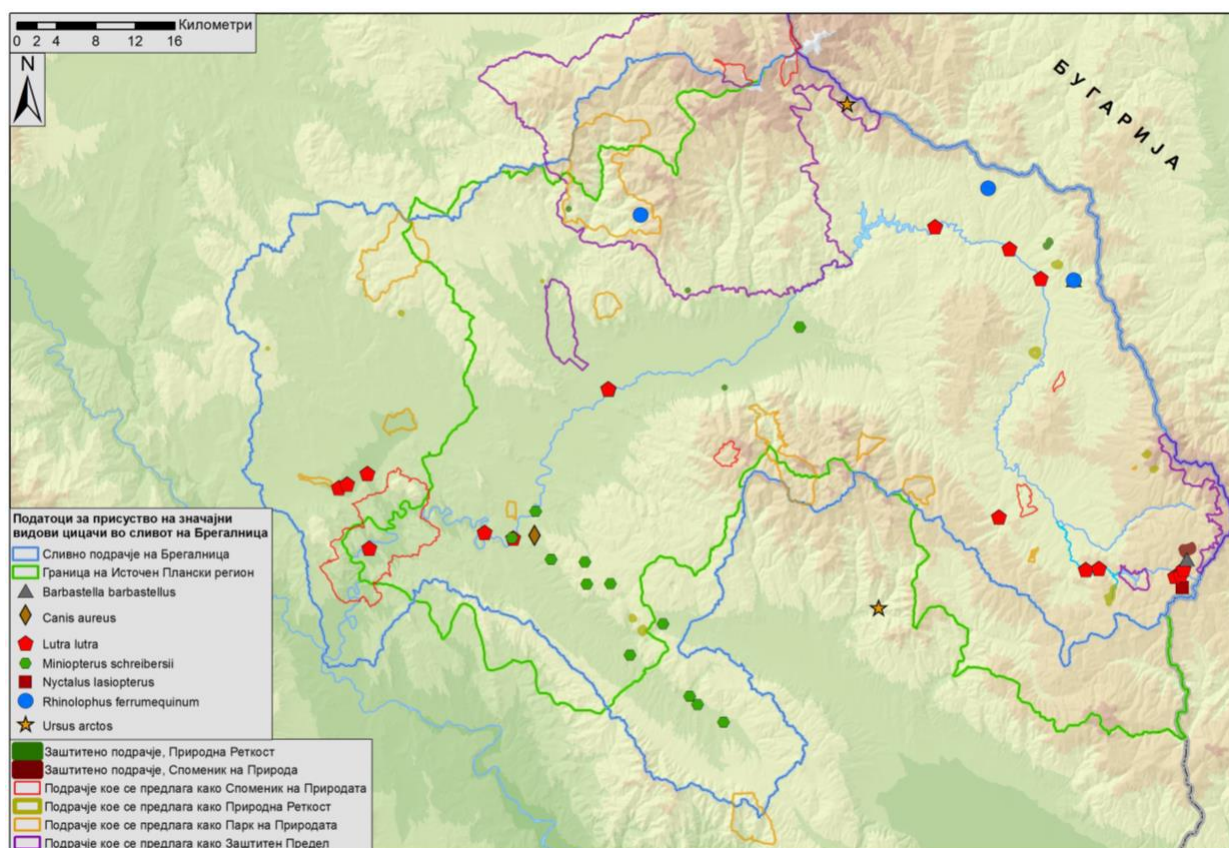
Компонента на биолошката разновидност	Број на видови/ живеалишта	Глобална црвена листа	Европска црвена листа	Директива за живеалишта	Бернска Конвенција	Закон за заштита на природата	Ендемити	Ретки видови
Живеалишта	61			41	45			
Васкуларна флора	1414 таксони	3			2	11	9	56
Габи	629 видови		26			12		100
Цицачи	67 видови	7	25	44	8			
Птици	226 видови	17	17	68	165	78		
Водоземци и влекачи	39 видови	1		28	37	26		13
Риби	26 видови	1-3				4		
Вилински коњчиња	41 видови		3	4				
Тркачи	287 видови	1				2	20	42
Дневни пеперутки	149 видови	3	12	7	5	4	2	10
Дијатомејски алги	>260 видови						~ 10	> 25
Водни макроинвертебрати	327 видови	1	2	3	2		4	51
Вкупно		~ 35	~ 60	176	300	145	45	297

¹⁷ На национално ниво се уште не е воведена законска регулатива со која се дефинираат МДК на хемиските елементи и соединенија во почвата, заради што, при анализите, степенот на контаминација на почвата се проценува во однос на МДК препорачани од стручните институции и лица во областа.

¹⁸ Податоците кои се предмет на анализа се превземени од Геохемиски атлас на Регионот на сливот на реката Брегалница (Стафилов.Т, Балабанова.Б и Шајн.Р, 2014 год.)

Флората брои над 1400 таксони, од кои на Осоговски Планини се идентификувани околу 1000 видови. Особено е интересна флората во низинскиот дел на сливното подрачје каде се среќаваат поголем број ретки и ендемични видови растенија.

Разнообразието на растителни видови е најзабележително во степоликото подрачје. Западно од Штип евидентирани се локации каде се среќаваат ретки и ендемични видови растенија и халофити.

Слика 13 Распространување на значајните видови цицачи

Значајни видови цицачи кои се среќаваат во подрачјето се: кафеавата мечка (*Ursus arctos*) и шакалот (*Canis aureus*), кои се трајно заштитени видови во Република Македонија; видратата (*Lutra lutra*), долгокрилест лилјак (*Miniopterus schreibersii*) и голем потковичар (*Rhinolophus ferrumequinum*) кои се категоризирани како *близу загрозен* вид според Европската црвена листа на загрозени видови; шарениот твор (*Vormela peregusna*) и широкоушест лилјак (*Barbastella barbastellus*) кои се категоризирани како *ранлив вид* (VU) според Европската црвена листа на загрозени видови; *Nyctalus lasiopterus* регистриран единствено кај локалитетот Клепало.

Регистрирани се 226 видови птици. Од нив, 98 видови се станарки или можни станарки, 74 се преселни гнездилки или можни преселни гнездилки, 17 се среќаваат само во зимските месеци, 30 единствено при миграција, 5 случајно при миграција, а 2 вида (мала дропла, црн мршојадец) се исчезнати. 2 од регистрираните видови: египетскиот мршојадец (*Neophron percnopterus*) и ловцискиот сокол (*Falco cherrug*) се загрозени на глобално ниво, 5 видови: царскиот орел (*Aquila heliaca*), грлицата (*Streptopelia turtur*), црвеноглавиот козувар (*Aythya ferina*), кахроглавиот пеликан (*Pelecanus crispus*) и големата дропла (*Otis tarda*) се *чувствителни*, и уште 10 видови се *близу засегнати*. Согласно Европската црвена листа на птиците 2 вида: египетскиот мршојадец (*Neophron percnopterus*) и планинскиот сокол (*Falco biarmicus*) се загрозени, 9 видови: калуѓерката (*Vanellus vanellus*), рибарчето (*Alcedo atthis*), грлицата, големиот српоклуч свиркач (*Numenius arquata*), големото страче (*Lanius excubitor*), црвеноглавиот козувар, ловцискиот сокол, малата дропла (*Tetrax tetrax*) и остригарот (*Haematoropus ostralegus*) се *чувствителни*, а 6 видови се *близу засегнати*. 68 вида се наоѓаат на Директивата за заштита на дивите птици на

Европската унија, односно се видови за кои е потребно прогласување на подрачја заштитени во рамките на Натура 2000 мрежата. Вкупно 165 видови се наоѓаат на Бернската Конвенција како строго заштитени видови, а 7 видови се на Бонската Конвенција за заштита на преселните видови како засегнати миграторни видови. Според националното законодавство, 60 видови се строго заштитени, а 18 видови се заштитени со Листите за утврдување на заштитени и строго заштитени дивни видови, согласно Законот за заштита на природата. Според Законот за ловството, 61 вид се под трајна забрана за ловење, а уште 18 се штитат со ловостој.

Од херпатофауната се познати 11 видови водоземци (*Amphibia*) и 28 видови влекачи (*Reptilia*).

Сите видови водоземци се наоѓаат на листата на Бернската конвенција, 6 видови се на Директивата за живеалишта и на националната листа на заштитени дивни видови на Република Македонија.

Од ихтиофауната познати се 1 вид змиулки (*Eudontomyzon mariae*) и 25 видови риби. Од нив, 4 видови се алохтони и интродуцирани од страна на луѓето. Од конзервациски аспект, најзначаен е крапот (*Cyprinus carpio*) кој се смета за ранлив вид, според глобалната црвена листа на IUCN (2015.4). 4 видови се вклучени на националната листа на заштитени и строго заштитени видови од кои 2 се строго заштитени (*Anguilla anguilla*, *Alburnus macedonicus*) и два се заштитени (*Romanogobio elimeius*, *Cyprinus carpio*).

Фауната на копнените инвертебрати се одликува со извонредна разновидност. Во подрачјето се среќаваат видови типични за медитерански екосистеми во низинскиот дел, за планински екосистеми со определени алпски елементи на врвовите од повисоките планини (Осоговски Планини и Плачковица).

Во сливот на реката Брегалница се среќаваат 136 видови дневни пеперутки, што претставува 66% од вкупниот број на видови во Република Македонија или околу една четвртина од сите видови кои се среќаваат во Европа.

Бројот на акватични макроинвертебрати изнесува 327 видови. Сливот на реката Брегалница е единствено наоѓалиште во Република Македонија на родот *Hydrochus* и видовите *Hydrobius fuscipes* и *Agabus didymus*. На одредени локалитети: Брегалница по Злетовска Река, с. Долни Балван и Брегалница пред влив во Вардар, евидентирано е присуство на празни черупки на *Unio crassus* (загрозен вид според IUCN Црвената листа и вклучен во Директивата за живеалишта), поради кое само се претпоставува присуството на школката, но не и постоење на вијабилни популации. Директивата за живеалишта обезбедува строга законска заштита уште на два вида (според Анекс IV): *Austropotamobius torrentium* (поточен рак) и *Gomphus flavipes*. *A. torrentium* се среќава во горниот тек на Брегалница (Рамна Река), Зрновска, Пехчевска и Осојница (притоки на Брегалница), како и во водите на Осоговските планини. Листата на значајни видови за зачувување е надополнета со балканските ендемити: *Paraleptophlebia lacustris* и *Chaetopteryx stankovici* и субендемитите *Odontocerum hellenicum* и *Rhyacophila armeniaca*.

Регистрирани се вкупно 41 вид на вилински коњиња, што претставува 64% од фауната на Република Македонија.

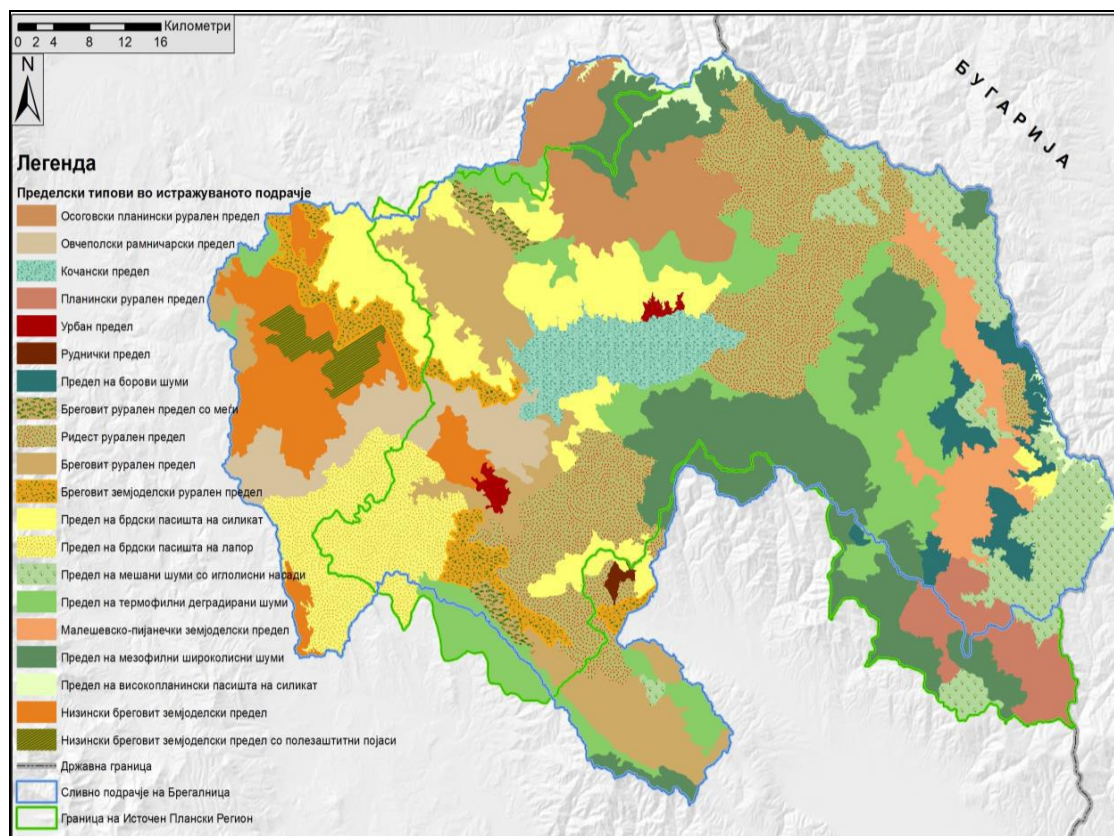
4.8 Пределска разновидност

Во Источен плански регион, согласно критериумите за валоризација во истражуваното подрачје се издвоени неколку позначајни предели:

- **Рамничарски земјоделски предел на оризови полиња (Кочански предел):** Земјоделско-руралниот аспект на пределот, како и отсуството на значајни индустриски објекти и друга инфраструктура (далноводи, патишта и т.н.) овозможува пределот на оризови полиња да поседува значителна естетска вредност, особено затоа што е единствен во Република Македонија. Пределот придонесува и за зголемување на биолошката разновидност (водни птици, водни и блатни растенија и животни), бидејќи природните блатни живеалишта во Република Македонија се во најголем обем трансформирани во земјоделско земјиште. Од друга страна, оризиштата се и закана за

биолошката разновидност, бидејќи претставуваат можност за интродукција на многу алохтони видови.

- **Малешевско-пијанечки рурално-земјоделски предел:** Овој предел има потенцијално големо значење за биолошката разновидност.
- **Бреговит рурален предел со меѓи:** Пределот поседува особено висока естетска вредност заради зачуваниот рурален изглед. Тоа е значаен предел за развој на некои алтернативни форми на туризам како што е селскиот туризам.
- **Ридест рурален предел:** Зазема значителна површина од истражуваното подрачје (околу 13,5%) што значи дава значаен белег на целото подрачје. разновидност. Особено впечатливи се селата распоредени во југозападниот и делумно југоисточниот дел на Плачковица (Јуруклук) каде изолираноста и поинаквите навики, традиции и култура својствени за турскиот етникум придонесуваат кон поинакво визуелно доживување на пределот.
- **Осоговски планински рурален предел:** Од естетски аспект овој пределски тип поседува многу голема вредност заради што претставува голем потенцијал за развој на руралниот туризам. Покрај тоа, пределот има и големо значење за биолошката разновидност.
- **Планински рурален предел (Малешевски планински рурален предел):** Слично како и Осоговскиот планински рурален предел, овој предел поседува многу големи естетски вредности придружени од вредности кои обезбедуваат зачувување на биолошката разновидност.
- **Предел на брдски пасишта на лапореста подлога:** Пределот има исклучително конзервационо значење, особено заради заштита на грабливи птици (мршојадци) и ендемични растенија и инвертебратни животни, заради што во понатамошното планирање треба да се обрне поголемо внимание на овој пределски тип. Особено карактеристични од овој предел, се областите Кучукол и Слан Дол.
- **Предел на мешани шуми со иглолисни насади:** Овој предел нема големо значење за зачувување на биолошката разновидност заради значителната фрагментираност на шумските петна. Од друга страна, овој предел е застапен долж граничните планини кон Бугарија (тоа значи не многу далеку од големите планински масиви Пирин и Рила) што ги поврзуваат пошумените предели на Огражден, Малешевските Планини и Осоговските Планини. Тоа всушност претставува значаен коридор за крупните цицачи идентификуван во МАК-НЕН (Brajanoska et al.2009).
- **Предел на борови шуми:** Црноборовите шуми на Малешевските Планини и Малешевијата се скоро исклучиво автохтони со значително зачувани природни карактеристики.
- **Предел на мезофилни широколисни шуми:** Овој предел, во споредба со останатите од истражуваното подрачје, е нај значаен од аспект на конзервацијата на крупните животни бидејќи се карактеризира со незначителна фрагментација. Особено висока вредност како коридори поседуваат пределите на мезофилни широколисни шуми на Плачковица и Малешевските Планини, како и мезофилните широколисни шуми на Осогово.
- **Предел на високопланински пасишта на силикат:** Овој предел има големо значење за зачувувањето на биолошката разновидност, особено на растителната разновидност. Во тој контекст најважни се блатните и тресетните станишта на Малешевските Планини кај кои што се среќава многу реткото тресетно растение *Drosera rotundifolia*. Најголеми и најкарактеристични површини под високопланински пасишта на силикат се забележани на Осоговските Планини.

Слика 14 Предели во Источниот плански регион и во сливот на реката Брегалница

4.9 Културно наследство

Од истражувањата преземени на овој простор за потребите на ППИПР може да се констатира дека на ова подрачје се регистрирани повеќе цркви, манастири, археолошки локалитети, споменици и спомен обележја, станбени објекти во градска и рурална средина со различни датирања.

■ Општина Берово

На територијата на Општина Берово регистрирани се вкупно 4 културни добра заштитени со решение (РНД) и тоа: црква и манастир (1) и три (3) објекти од станбена архитектура како и 170 културни добра кои се незаштитени, а заслужуваат да бидат ставени под заштита: цркви (12), археолошки локалитети (81), џамии и текии (1), целини (1), кули и саат кули (1) станбена архитектура (29), еден јавен објект и споменици и меморијални добра (44).

■ Општина Делчево

На територијата на општина Делчево регистрирани се вкупно 3 културни добра заштитени со решение (РНД) и тоа: цркви и манастири (3) како и 105 културни добра кои се незаштитени, а заслужуваат да бидат ставени под заштита: цркви (8), археолошки локалитети (83), џамии и текии (3), целини (1), станбена архитектура (2), споменици и меморијални добра (8).

■ Општина Македонска Каменица

На територијата на Општина Македонска Каменица нема регистрирани културни добра заштитени со решение (РНД), но има 56 културни добра кои се незаштитени, а заслужуваат да бидат ставени под заштита и тоа: цркви (2), археолошки локалитети (46), споменици и меморијални добра (8).

■ Општина Пехчево

На територијата на Општина Пехчево регистрирани се вкупно 3 културни добра заштитени со решение (РНД) и тоа: археолошки локалитети (2) како и 51 културни добра кои се незаштитени, а

заслужуваат да бидат ставени под заштита: цркви (7), археолошки локалитети (23), станбена архитектура (6), споменици и меморијални добра (15).

■ **Општина Пробиштип**

На територијата на Општина Пробиштип има вкупно 3 регистрирани културни добра заштитени со решение (РНД) и тоа: цркви и манастири (3) како и 162 културни добра кои се незаштитени, а заслужуваат да бидат ставени под заштита: цркви (10), археолошки локалитети (125), споменици и меморијални добра (27).

■ **Општина Винаца**

Најпознат археолошки локалитет во општина Винаца е Виничкото Кале каде се пронајдени автентични теракотни икони од рано-христијанскиот период кои пленат со својата оригиналност. На територијата на Општина Винаца има вкупно 3 регистрирани културни добра заштитени со решение (РНД) и тоа: археолошки локалитети (2) и еден објект од станбена архитектура како и 145 културни добра кои се незаштитени а заслужуваат да бидат ставени под заштита: цркви (16), археолошки локалитети (103), споменици и меморијални добра (7) и објекти од станбена архитектура (27).

■ **Општина Штип**

На територијата на Општина Штип регистрирани се вкупно 59 културни добра заштитени со решение (РНД) и тоа: куќи (36), археолошки локалитети (4), цркви (7), џамии (1), безистени (1), мостови (1), саат кули (1), еврејски гробишта (1), библиотеки (1), архиви (1), магази (1), училишта (1), банки (1) и две споменички целини како и 138 културни добра кои се незаштитени, а заслужуваат да бидат ставени под заштита: куќи (10), цркви (8), археолошки локалитети (116), споменици на слободата (1), мостови (1), железнички станици (1) како и еден објект радио. Во истиот инвентар на територијата на Општина Штип има и 4 ново констатирани културни добра. Исто така има вкупно 16 објекти и локалитети за кои не се донесени решенија за утврдување статус споменик на културата, а кои поседуваат елементи според кои треба да бидат валоризирани, категоризирани и за кои ќе биде определен соодветен режим на заштита: куќи (11), мостови (1), споменици на слободата (1) и една железничка станица.

■ **Општина Кочани**

На територијата на Општина Кочани регистрирани се вкупно 4 културни добра заштитени со решение (РНД) и тоа: средновековни кули (1), саат кули (1), споменици на слободата (1) и една стопанска целина на воден погон како и 88 културни добра кои се незаштитени, а заслужуваат да бидат ставени под заштита и тоа: цркви (10), археолошки локалитети (74), куќи (1), џамии (1), како и два објекти „Стара Касарна“ и „Соколана“. Од последните има вкупно 7 објекти и локалитети за кои не се донесени решенија за утврдување статус споменик на културата, а кои поседуваат елементи според кои треба да бидат валоризирани, категоризирани и за кои ќе биде определен соодветен режим на заштита и тоа: куќи (1), џамии (1), археолошки локалитети (3) како и објектите на „Соколана“ и „Стара Касарна“.

■ **Општина Карбинци**

На територијата на Општина Карбинци регистрирани се вкупно 11 културни добра заштитени со решение (РНД) и тоа: цркви (2), археолошки локалитети (7), куќи (1), џамии (1) како и 46 културни добра кои се незаштитени, а заслужуваат да бидат ставени под заштита и тоа: цркви (5), археолошки локалитети (39), кули (1), амами (1).

Од последните има вкупно 7 објекти и локалитети за кои не се донесени решенија за утврдување статус споменик на културата, а кои поседуваат елементи според кои треба да бидат валоризирани, категоризирани и за кои ќе биде определен соодветен режим на заштита и тоа: цркви (2), археолошки локалитети (5).

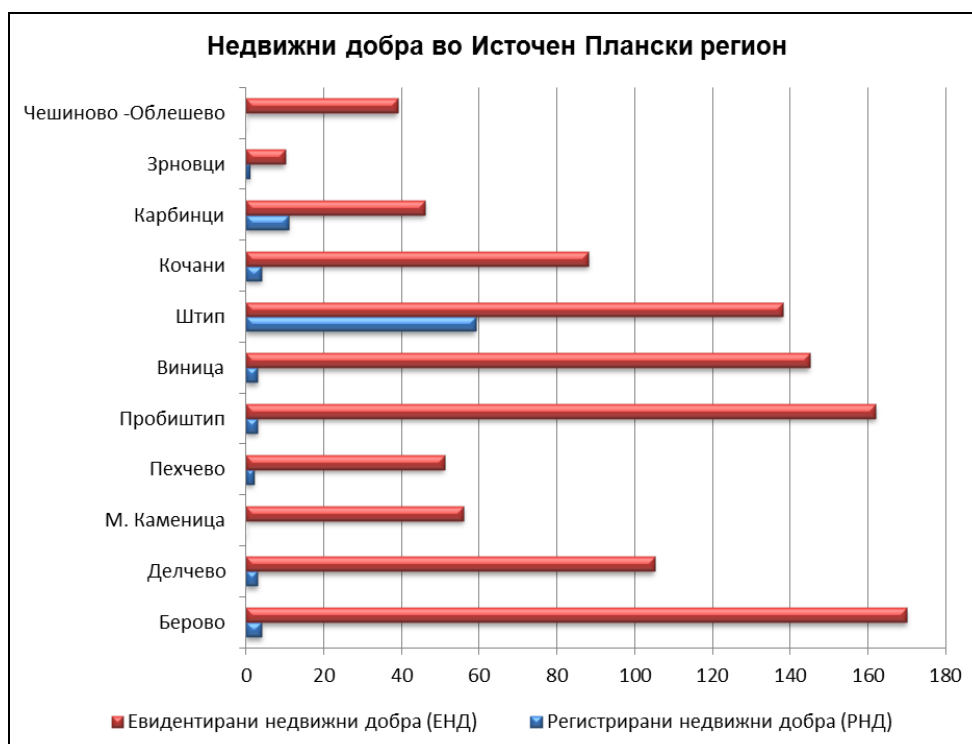
■ Општина Чешиново Облешево

На територијата на Општина Чешиново-Облешево нема регистрирани недвижни споменици на културата заштитени со решение меѓутоа има регистрирано вкупно 39 културни добра кои се незаштитени, а заслужуваат да бидат ставени под заштита: цркви (3), археолошки локалитети (36).

■ Општина Зрновци

На територијата на Општина Зрновци има вкупно 1 регистриран археолошки локалитет заштитен со решение (РНД) како и 10 културни добра кои се незаштитени, а заслужуваат да бидат ставени под заштита и тоа: цркви (1), археолошки локалитети (9).

Графикон 8 Недвижни добра во Источен плански регион

4.10 Материјални добра

■ Сообраќајна инфраструктура

Магистралниот пат А-3 го поврзува ИПР со Коридорот 10 и со Република Бугарија (преку граничниот премин „Рамна Нива“, Делчево) и претставува основна врска за меѓуграничната соработка во овој дел од државата. Исто така, по Магистралниот пат А-3 (делница Штип-Велес) се одвиваат и голем број на транзитни патувања кон Р. Бугарија, Турција, земјите од Блискиот исток и обратно-од истите кон балканските и западноевропските земји.

Магистралниот пат А-4 го поврзува ИПР со југоисточниот дел на државата и со Република Грција.

Регионалниот пат Р-1205, кој минува низ Пробиштип и Кратово, претставува главна конекција на ИПР со недовршениот дел од Коридор 8 (Куманово-Крива Паланка), со граничните премини Табановце и Деве Баир и со Североисточниот плански регион.

Развиеноста на железничката мрежа во ИПР може да се оцени како помалку поволна, бидејќи низ Регионот минува дел од железничката линија Велес-Кочани во должина од 70 km, која завршува како слеп колосек. Од општинските центри само Штип, Облешево и Кочани се поврзани со железнички линии, но до Кочани сообраќа само патнички воз. Другите општински центри не се поврзани со железничка линија. Единствената железничка линија поминува преку железничките станици: „Кочани“, „Облешево“, „Соколарци“, „Злетовица“, „Ванчо Прке“, „Балван“, „Штип“.

Од воздухопловната инфраструктура, во овој регион постои само еден спортски аеродром во близината на Штип. Постојат и две леталишта за стопанска авијација (Лакавица и Врсаково), кои се избришани од Регистарот на аеродроми и леталишта и се вон употреба. Од воздухопловна инфраструктура, постојат и помошни писти за слетување на Пониква-Кочани и на Плачковица кај Штип, кои се користат најчесто за воени цели и при итни случаи. За задоволување на потребите на ИПР во однос на стопанската авијација, се користи леталиштето Пеширово кај Свети Николе.

■ **Комуникациска инфраструктура**

Македонски телекомуникации имаат изградено најголема мрежа во овој регион. Мрежата е со оптички и бакарни телефонски кабли, а со неа опфатени се сите градови и голем број од селата.

Во овој регион освен националните оператори, регистрирани се пет локални субјекти кои обезбедуваат јавно достапни телефонски услуги на фиксна локација за национален и/или меѓународен сообраќај.

Во овој регион, како и на територијата на Македонија во 2014 год., телефонски услуги во јавна мобилна комуникациска мрежа за национален и/или меѓународен сообраќај обезбедуваат четири оператори: „Македонски Телеком“, „ОНЕ“, „ВИП“ и „Албafone“-Скопје.

Во 2014 год. во овој регион евидентирани се: 65 базни станици на „Македонски Телеком“, 44 базни станици на „ОНЕ“ и 34 базни станици на „ВИП“.

Во 2014 год., во ИПР освен националните оператори регистрирани се повеќе локални оператори кои обезбедуваат услуги за пристап до интернет.

■ **Управување со отпад**

Системот за управување со отпад во ИПР се состои од собирање, транспорт и отстранување на отпадот на постојните општински депонии.

Услугата за собирање, транспорт и отстранување на отпадот ја вршат Јавните комунални претпријатија. Со услугата се опфатени урбанизираните и дел од руралните подрачја во Регионот. Приближно 88% од вкупното население во Регионот добива услуга за собирање и транспорт на отпад.

Анализата на состојбата со комуналниот отпад во Регионот, посочува дека во периодот од 2009 до 2013 год. количината на создаден комунален отпад бележи благ тренд на намалување, додека количината на собран комунален отпад бележи благ тренд на зголемување. Годишно се собираат приближно 80% до 85% од вкупно создадениот комунален отпад во Регионот што е повисоко од националниот просек (70-75%).

Општините Штип и Кочани имаат најголем удел, од 23,6% и 20,7%, соодветно, во вкупната количина на создаден отпад во Регионот. Просечното дневно производство на отпад по жител во Регионот е 0,254 t/жител/год. Во однос на вкупната количина на создаден отпад во Регионот доминира отпадот создаден при истражување, ископување и физичка и хемиска обработка на минерални сировини, со учество од 99,5%.

Табела 12 Индекс на генерирање отпад по општина во Источниот плански регион¹⁹

	Беро во	Чешино во- Облеше во	Делче во	Карбин ци	Коча ни	Македон ска Камениц а	Пехче во	Пробишт ип	Шти п	Вини ца	Зрнов ци	Вкуп но
Тежина на отпадот (t)	4,147	515	4,044	1,170	8,906	747	2,392	4,124	10,688	2,719	504	39,955
Покриеност (%)	100%		80%		92%		100%		95%	71%		
Услужено население (%)	80%	38%	80%	79%	95%	91%	100%	90%	100%	71%	90%	
Вкупно население	13,181	7,125	16,673	4,040	38,058	7,729	5,068	15,480	48,578	19,521	3,098	178,551

¹⁹ Регионален План за управување со отпад за ИПР

**Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план
на Источен плански регион**

	Беро во	Чешино во- Облеше во	Делче во	Карбин ци	Коча ни	Македон ска Каменица	Пехче во	Пробишт ип	Шти п	Вини ца	Зрнов ци	Вкуп но
% Урбано население	50%	0%	66%	0%	74%	63%	0%	67%	91%	54%	0%	64.8%
% Рурално население	50%	100%	34%	100%	26%	37%	100%	33%	9%	46%	100%	35.2%
Урбано население-број на жители	6,591	0	11,004	0	28,163	4,869	0	10,372	44,206	10,541	0	115,746
Рурално население-број на жители	6,591	7,125	5,669	4,040	9,895	2,860	5,068	5,108	4,372	8,980	3,098	62,805
Вкупно услужено население	10,545	2,708	13,338	3,192	36,155	7,033	5,068	13,932	48,578	13,860	2,788	157,197
% Услужено урбано население	50%	0%	66%	0%	74%	63%	0%	67%	91%	54%	0%	74%
% Услужено рурално население	30%	38%	14%	79%	21%	28%	100%	23%	9%	17%	90%	26%
Услужено урбано население	6,591	0	11,004	0	28,163	4,869	0	10,372	44,206	10,541	0	115,746
Услужено рурално население	3,954	2,708	2,334	3,192	7,992	2,164	5,068	3,560	4,372	3,319	2,788	41,451
Процент на вкупно услужено население во ИПР												88.0%
Вкупно услужено урбано население												100.0%
Вкупно услужено рурално население												66.0%
t/жител/година	0.393	0.190	0.303	0.367	0.246	0.106	0.472	0.296	0.220	0.196	0.181	0.254
Генериран отпад (t)	5,184	1,355	5,054	1,481	9,375	821	2,392	4,582	10,688	3,830	560	45,321
Генериран отпад од урбани области t	2,592	0	3,336	0	6,937	517	0	3,070	9,726	2,068	0	28,246
Генериран отпад од рурални области t	2,592	1,355	1,718	1,481	2,437	304	2,392	1,512	962	1,762	560	17,075
t/жител/година Урбано	0.393		0.303		0.246	0.106		0.296	0.220	0.196		0.244
t/жител/година Рурално	0.393	0.190	0.303	0.367	0.246	0.106	0.472	0.296	0.220	0.196	0.181	0.272

Од вкупната количина на отпад, која се создава од одделните сектори на економска активност во Регионот, најсериозен проблем за животната средина претставува отпадот од рударството и од вадењето на камен. Од вкупната количина на отпад од рударството и вадење на камен само 15% се неопасен отпад, останатите 85% се опасен отпад што е далеку над националниот просек од 32%.

Во ИПР, инсталациите кои создаваат отпад при работењето, отпадот го одложуваат на сопствени депонии, времено го складираат или пак го транспортираат за понатамошно постапување. Во општините Македонска Каменица и Пробиштип е нормна количина на отпад се создава при експлоатацијата на минералните сировини. Составот на отпадот е разновиден (мешан опасен и неопасен отпад).

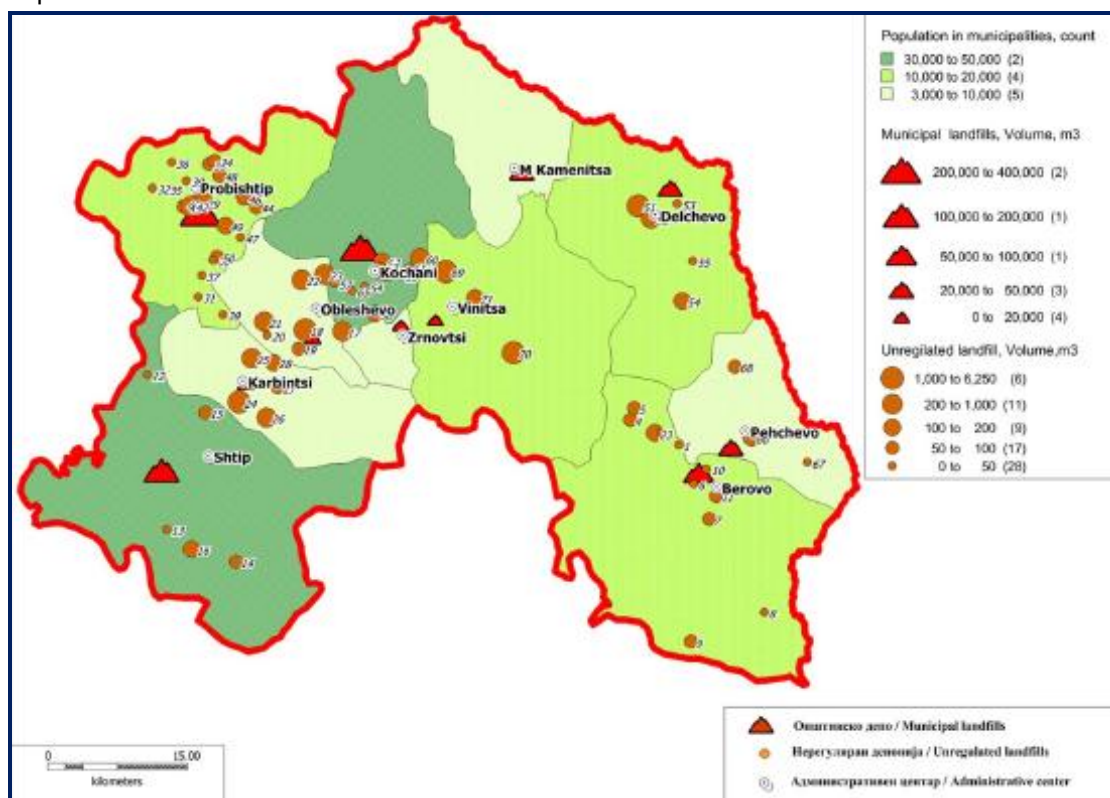
■ Одложување на отпадот

Во Источниот плански регион се наоѓаат вкупно 11 општински депонии кои не ги исполнуваат техничките стандарди за регионална санитарна депонија.

Постојниот начин на управување со отпадот на општинските депонии во Регионот претставува ризик за животната средина. Со највисок ризик врз животната средина се депониите лоцирани во општините Чешиново и Облешево и Карбинци. Со висок ризик врз животната средина се депониите лоцирани во општините Штип, Пробиштип, Зрновци, Македонска Каменица и Берово. Среден ризик врз животната средина имаат депониите лоцирани во општините Кочани, Пехчево и Делчево.

Имајќи во предвид дека дел од руралните подрачја во Регионот не се опфатени со услугата за собирање на отпад, околу истите не ретко се создаваат диви депонии.

Евидентирани се вкупно 71 локација-дива депонија на кои неконтролирано се исфрла отпад. Дополнителен проблем за животната средина претставува неконтролираното горење на отпадот на отворено.

Слика 15 Просторна распореденост на општински и диви депонии во Регионот²⁰

Со Регионалниот план за управување со отпад во Источниот плански регион, предвидено е санација на постојните диви и општински депонии и воспоставување интегриран систем за регионално управување со отпадот, преку селективно собирање на различните типови на отпад и воспоставување на инфраструктура за управување со посебните текови на отпад.

■ Водоснабдување

Градовите и мал број на околните села во Регионот имаат организирано водоснабдување преку заеднички водоснабдителни системи, каде водата пред употреба се подложува на третман во фабрика за вода (филтерница). Поголемиот број на селата се водоснабдуваат со зафаќање на вода од локални извори-површински водотеци и бунари, каде не се дефинирани заштитни зони. Процентуално по општини во Берово 58% од населените места имаат организирано водоснабдување, во Винаца 24%, Делчево 24%, Зрновци 33%, Карбинци 14%, Кочани 36%,

²⁰ Регионален План за управување со отпад во Источен плански регион, 2015

Македонска Каменица 10%, Пехчево 62%, Пробиштип 30%. Најлоша е состојбата во општина Штип каде само Градот има обезбедено квалитетно водоснабдување преку филтерница, останатите 43 села се водоснабдуваат од локални извори.

■ **Управување со отпадни води**

Состојбата со отпадните води, нивното зафаќање и соодветниот третман, во сите населени места во ИПР не е на задоволително ниво. Мал е бројот на населени места кои имаат изградено канализациски системи и каде се врши третман на отпадните води. Во најголем број од селата отпадните води се испуштаат во септички јами. Голем број на индустриски капацитети отпадните води ги испуштаат во реципиентите без претходен третман.

Пречистителни станици има изградено само за Берово, Русиново, туристичката населба Беровско Езеро, Злетово (не е во функција) и во Чешиново (не е во функција).

■ **Системи за наводнување**

Во Источниот плански регион изградени се системи за наводнување кои покриваат 31031 ha обработливо земјиште, но се наводнуваат само 5500-6600 ha.

Во границите на ИПР се наоѓаат:

- Во горниот слив на Брегалница:
 - ХС „Малешевско (Беровско)“ кој го сочинуваат ХМС „Малешевско (Беровско) Поле“ и систем за наводнување „Црн Дол“, Пехчево.
 - Систем за наводнување Делчевско (Пијанечко) кој го сочинуваат системите за наводнување „Сандански“, „Милково Брдо“, и „Југотутун“.
- Во средниот слив на реката Брегалница кој го опфаќа просторот од излезот од Делчевско Поле (Пијанец)-Кочанска клисура кај селото Истибања до Штип и селото Каратманово до Велешко Брдо до Овче Поле, е изграден најголемиот систем за наводнување ХС „Брегалница“ и неколку помали системи надвор од „Брегалница“.
 - ХС „Брегалница“ се состои од: браната и акумулација Калиманци, брана и акумулација Градче, зафат Истибања, главни (десен и лев) канали со придружни објекти за дистрибуција на водата, мрежа за наводнување и одводнување, регулација на реки, електроенергетски објекти, водоснабдителни објекти, објекти за заштита од ерозија и др.
 - Системи за наводнување во средниот тек на реката Брегалница кои не се дел од ХС „Брегалница“ се: „Осојница“ и „Блатец“ на левата страна од реката и три системи на десната страна: „Белошница“, „Злетово-Ратавица“.

■ **Заштита од поплави и ерозија**

За заштита од поплавите најмногу активности се превземени во урбаните подрачја каде е извршена целосна или делумна регулација на водотеците.

Како дел од ХМС „Брегалница“ извршени се регулации на одредени потези на реките Брегалница, Каменичка Река, Кочанска Река, Оризарска Река, Зрновска Река, Виничка и Градечка Река.

Табела 13 Регулирани водотеци во ИПР

Општина	Регулиран водотек	Потег	Забелешка
Берово	Брегалница	Во град, с.Мачево и дел во Будинарци	
Виница	Виничка Река	Во град	Проблем предизвикува р. Осојница на потег од Виница до влив во Брегалница
Делчево	Брегалница	Во градот	Најзагрозени од поплави се населените места Делчево, Свегор, Разловци, Габрово, Вирче и просторот од од

				градот до селото Трабовиште
	Зрновци	Зрновска Река	Во Зрновци	Во с. Мородвис во тек е изградба на регулација на Морешка Река
	Карбинци	/	/	Проблеми предизвикуваат Козјачка и Радањска Р. во село Таринци
	Кочани	Кочанска Река Оризарска Река	Во град	Најзагрозени од поплави се с.Горни Подлог и с.Долни Подлог, Грдовци, Мојанци и Прибачево
	М.Каменица	Каменица	90% во градот	
	Пехчево	Пехчевска Река	Во град	Загрозено е Панчарево од изливање на Сува Р. Панчаревска Р. и Белов Дол
	Пробиштип	нема изведена регулација на водотеци	/	Проблеми предизвикуваат р. Киселица, Калнишка, Злетовица и водотекот низ с.Злетово
	Чешиново Облешево	Ободниот канал с.Бања-Злетовска Р. ги прима водите од Здражевска Р., Волтина, Селски Дол и Бослиновски Дол		Загрозени од поплави се Чешиново и Уларци, а делумно и Спанчево, Облешево и Соколарци
	Штип	Отиња	Во планскиот опфат на градот	

Најизразена појава на ерозија е забележана околу акумулацијата Калиманци, во делот на Истибањска клисура и во сливот на Оризарска Река. Во горниот слив на реката Брегалница околу браната Калиманци коефициентот на ерозија изнесува $z=0,58$ односно тука е застапена средна ерозија со III категорија на разорност, мешовит тип. Ерозијата е проследена и со нанос и пронос на нанос што предизвикува големи штети, особено на акумулацијата со намалување на нејзиниот корисен простор.

■ **Снабдување со енергија**

Системи за пренос на енергија

Во овој регион на 110 kV приклучени се 7 трафостаници со вкупна инсталирана моќност од 260 kVA како и 17 трафостаници, со вкупна инсталирана моќност од 321,43 kVA приклучени на 35 kV напонско ниво.

Приклучните водови меѓу трафостаниците во најчест случај се надземни 110 kV и 35 kV далноводи, но има поставено и подземни 35 kV водови. На 400 kV напон работи ТС Штип, која е е многу важен дел од преносната мрежа на Македонија. Ова трафостаница поврзана е со 400 kV далноводи со Дуброво, Бугарија, а во градба е водот кон Србија.

Потрошувачка на електрична енергија

Според регистрираниот број на жители во овој регион во 2002 год. потрошувачка на електрична енергија по жител во 2007 год. изнесува 2782 kWh.

4.10.1 Извори на енергија

➤ Необновливи извори на енергија

Рудници за јаглен

Регистрирани се појави на јаглен (лигнит) на повеќе локации: БРИК-Берово, Звегор-Стамер, Стар Истевник-Панчерево, Костин Дол, Пробиштип, Сарачиново, Црна Скала. Од наведените, подетално се истражени првите три лежишта, а во експлоатација е единствено рудникот БРИК-Берово.

Нуклеарно гориво и маслени шкрилци

Од досегашните истраги утврдени се ендеогени и егзогени лежишта и појави на нуклеарни сировини во околината на: Злетовска Река, Подареш, Селце. Појави на уран забележани се и на локалитетите: Маждивњачка Река-Осоговска Планина, Добрево во Кратовско Злетовската област, Пресека на планината Осогово, с. Спанчево-Кочанско, Латишница-Кратовско, Побијен Камен на Осогово и др. Степенот на истраженост на овие лежиште е мал.

Маслените шкрилци се среќаваат со назив „маслени глиници“ или „битуминозни“ шкрилци, а поради нивното својство лесно да се палат се нарекуваат и лесно-запаливи шкрилци. Иако не се детално истражени, евидентирани се одредени количините на потегот Плешинци-Стрмо-Петршино и во околината на Берово кај селата Смојмирово и Русиново.

➤ Обновливи извори на енергија

Огревно дрво и дрвни отпадоци

Во овој регион годишното шумско производство изнесува 199269 m³ од кои огревно дрво е 94772 m³, дрвни отпадоци се 22980 m³, а останатите количини се техничко дрво. Учеството на потрошувачката на огревно дрво и дрвни отпадоци кај малите потрошувачи (домаќинствата) во вкупната потрошувачка на овие облици за енергетски цели, во целиот минат период е значително поголемо во однос на нивното учество како облик на енергија за трансформација во индустриските котлари и технолошки цели.

Геотермална енергија

Кочанскиот геотермален басен е еден од најиздашните на Балканот. Топлата геотермална вода од лежиштето Подлог-Бања се користи за загревање на: стакленици, училишта, институции и други помали стопански субјекти.

Сончева и ветерна енергија

Директната конверзија на сончевото зрачење во електричната енергија се остварува најчесто со фотонапонски елементи. Во овој регион изградени се повеќе центри.

Хидроенергетско искористување на водите

Хидроенергетскиот потенцијал има значајна улога во енергетиката на секоја земја или подрачје. Во овој регион изградени се повеќе хидроцентрали: акумулационата ХЕЦ „Калиманци“ со инсталирана снага од 12,8MW, проточната ХЕЦ „Зрновци“ инсталирана снага од 1,2MW како и повеќе мали хидроцентрали (МХЕЦ) во општините Винаца, Пробиштип, Македонска Каменица и Зрновци.

4.11 Минерални сировини

Источниот плански регион е богат со минерални сировини. Во следната табела е даден приказ на концесиите за експлоатација на минерални сировини по општини.

Табела 14 Катастар на концесии за експлоатација на минерални сировини по општини

	Минерална сировина	Локалитет	Општина
1.	Јаглен	Ратевски ширини	Берово
2.	Геотермална вода	Истибања	Винаца
3.	Подземна вода	Топлички рид	Винаца

4.	Песок и чакал	Ајдучко поле, Чифличко поле	Виница
5.	Глина	Виничко поле	Виница
6.	Песок и чакал	Дуните	Делчево
7.	Варовник	Присое	Делчево
8.	Варовник и лапоровити варовници	Кара Тарла – с.Кошево	Карбинци
9.	Варовник	Кара Тарла – с. Шашарлија	Карбинци
10.	Лапоровити варовници	Камник	Карбинци
11.	Варовник	с.Видовиште - Припечани	Кочани
12.	Керамичка глина	с.Грдовци - Прибичево	Кочани
13.	Габро	с.Пантелеј	Кочани
14.	Геотермална вода	Д.Подлог-Бања	Кочани
15.	Термоминерална вода	Виничка Вада	Кочани
16.	Олово и цинк	с.Саса	М.Каменица
17.	Бакар	Кадиица	Пехчево
18.	Кварц	Крстот	Пехчево
19.	Глина	Подуево	Пехчево
20.	Јаглен	Панчерево	Пехчево
21.	Туф	Бело брдо	Пробиштип
22.	Кварцити	Пештер	Пробиштип
23.	Туф, габро, моноцит	с.Шталковица	Пробиштип
24.	Олово	Злетово	Пробиштип
25.	Бакар, злато и сребро	Плавица и Црн Врв	Пробиштип
26.	Опалска Бреча	с.Спанчево	Чешиново-Облешево
27.	Керамичка глина	с.Уларци	Чешиново-Облешево
28.	Керамичка глина	С.Жиганци и Пишица	Чешиново-Облешево
29.	Шкрилец	Коџа Кран - с.Оџалија	Штип
30.	Кварц	Лакавички регион, Балталија, Острез	Штип
31.	Базалт	Ежево Брдо	Штип
32.	Песок и чакал	Микриман, КО Суво Грло	Штип
33.	Термоминерална вода	Кежовица и Лџи	Штип
34.	Песок и чакал	Вртешка и с.Пиперово	Штип
35.	Варовник	с.Чардаклија	Штип
36.	Мермеризиран Варовник	Варена Глава	Штип

4.12 Туризам

Просторот опфатен со Источниот плански регион се карактеризира со исклучително вредни природни ресурси, пејзажни и амбиентални вредности, разновидност на културно-историски споменици и понуда на задоволителни сместувачки капацитети што го прават Регионот средно туристички активен. Овој простор според организацијата на туристички простори утврдена со Просторниот план на Република Македонија има регионално значење со што се јавува потреба за посебен пристап во зголемување на неговата конкурентност и на туристичката понуда, како на домашниот така и на меѓународниот туристички пазар врз основа на одржлив туристички развој.

ИПР на ниво на држава претставува една помалку туристички развиена територијална целина. Бројот на туристите бележи скоро континуиран пораст, како кај домашните, така и кај странските туристи.

Кај странските туристи овој тренд на пораст е скоро ист со исклучок на тоа дека не се бележи намалување во изминатиот период, а индексот на пораст изнесува 157,65 во 2013 година.

Во поглед на процентуалниот однос на бројот на туристи кои го посетиле ИПР може да се забележи релативно ниско учество. Во првиот 3-годишен период постојат вредности под нивото на 2009 година, додека пак, во 2013 година, има пораст од дури над 58% (24.987 остварени ноќевања).

Кај странските туристи остварените ноќевања скоро континуирано се зголемуваат со исклучок на 2010 година каде постои намалување од скоро 5% во однос на 2009 година. И тука може да се забележи зголемување на нивниот број од скоро 50 % во 2013 година, што укажува на позитивни резултати остварени во овој поглед.

Слично како кај бројот на посетители, во ИПР ноќевањата во вкупниот број во Република Македонија пројавуваат многу ниски вредности. Така, просечното процентуално учество изнесува 1,52 % со тенденција на зголемување во изминатиот 5-годишен период до 1,96 % во 2013 година.

Може да се заклучи дека и покрај порастот како на бројот на домашните, така и на странските туристи и остварените ноќевања, учеството на истите во вкупниот број во Република Македонија е на многу ниско ниво. Поради тоа, во идниот период потребно е да се преземат активности и мерки за привлекување на поголем број на домашна и странска клиентела.

5 КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ВО ПОДРАЧЈАТА КОИ БИ БИЛЕ ЗНАЧАЈНО ЗАСЕГНАТИ И СОСТОЈБА БЕЗ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПРОСТОРНИОТ ПЛАН ЗА ИСТОЧНИОТ ПЛАНСКИ РЕГИОН

СОЖС област	Население
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот	Во текот на последните децении, Регионот беше соочен со бројни предизвици поврзани со населението, како и социјални и економски услови, кои имаат директно влијание врз демографските трендови. Тие потекнуваат и се последица од следните услови: • Економски разлики во Регионот; • Силна конкуренција од другите региони; • Затворање на регионалните пазари; • Недостаток на промоција и можности за инвестирање во Регионот; • Неповолна демографска структура во делови од Регионот, со потенцијали за рурален развој; • Нагласени демографски разлики во различни делови на Регионот; • Невработеност, сиромаштија и низок животен стандард; • Внатрешна миграција од помалите општини и руралните средини во големите урбани центри во Регионот и пошироко; • Низок степен на образование на населението, особено во руралните области; • Одлив на високо квалитетен кадар; • Недостаток на анализа за потребите на пазарот на трудот; • Ниска еколошка свест; • Недостаток на социјални и здравствени услуги, геријатриски центри, подобрување на здравствените домови за стари лица; • Недостаток на база на податоци за социјален развој.

СОЖС област	Здравје на населението
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот	Стагнација на економијата, лош квалитет на енергетските ресурси, диви депонии во близина на населените места, недоволна искористеност на системите за прочистување на гасовите, недостаток на канализациона мрежа и пречистителни станици за третман на комунални и индустриски отпадни води, несоодветно користење на земјиштето и негова урбанизација резултира со појава на емисии на загадувачки материји во воздухот, водите и почвата со надминување на дозволените вредности, предизвикувајќи закани за здравјето на луѓето. Ризикот од недостаток и лошиот квалитет на водата за пиење најчесто се манифестира со појава на цревни заболувања во текот на летото, инфективен хепатит, кариес кај децата, зголемен број на заболувања на уринарниот и жолчниот тракт и сл.

СОЖС област	Воздух
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот	Примената на застарени технологии во производството, емисиите на загадувачки материји од сообраќајот и затоплувањето на индивидуалните домаќинства се главен извор на емисии на загадувачки супстанции во амбиентниот воздух. Загадувањето на воздухот во ИПР се должи на емисиите на загадувачки материји од енергетските, рудничките и индустриските капацитети, домаќинствата и сообраќајот. Значајни концентрации на загадувачки материји во воздухот се емитуваат при експлоатацијата на минералните сировини и од неуредените општински и диви депонии. Не постојат податоци за загадувачките супстанции и податоците за квалитетот на воздухот, бидејќи отсуствува соодветен и континуиран мониторинг. Алтернативните извори на енергија на пазарот се ретки. Не постојат планови и програми за

	намалување на загадувањето на воздухот, а исто така идентификувани се недоволни институционални и човечки капацитети. Поставеноста на населените места во општината Чешиново-Облешево, влијанието на изменетата континентална клима, како и концентрацијата и карактеристиките на индустриските капацитети се индикатори кои покажуваат дека загадувањето на воздухот во оваа општина е незначително. Индивидуалните домаќинства и фармите, како и превозните средства се сметаат за најголеми загадувачи на воздухот во општина Карбинци. Загадувањето на воздухот во општина Кочани се препишува на емисиите на загадувачи од енергетските и индустриските капацитети, домаќинствата, сообраќајот и ненамерно палење на дивите депонии. Загадувањето на воздухот во општина Македонска Каменица е предизвикано од поголемите деловни објекти (на пример, Рудникот Саса), како и индивидуалните домаќинства кои како дел од колективните стационарни извори, учествуваат во загадувањето како резултат од употребата на фосилно гориво. Постојната топлана која во моментот не работи. Концентрациите на SO₂ и NO_x кои се генерираат од греење на домаќинствата и административните објекти, возилата и индустриските капацитети, во најголем дел придонесуваат за загадувањето на воздухот во општина Берово. Истите проблеми се идентификувани во општините Штип, Делчево, Пехчево и Винаца.
--	--

СОЖС област	Климатски промени
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот	Во Република Македонија, емисиите на стакленички гасови од секторите енергетика, сообраќај, индустрија, земјоделство, отпад се идентификувани како најголеми емитери кои придонесуваат кон климатските промени. Врз основа на резултатите од моделирањето на сценаријата за климатски промени за периодот до 2100 година, може да се заклучи следното: • Веројатно е дека ќе има постојано зголемување на температурата во периодот помеѓу 2025 и 2100 година; • Во споредба со периодот помеѓу 1961 и 1990, предвидените промени за периодот помеѓу 2025 и 2100 година ќе бидат најинтензивни во најтоплиот период од годината; • Можно е просечните месечни температури при преодот помеѓу зима и пролет да се израмнат во овој период; • За периодот помеѓу 2025 и 2100 година се предвидува пад во врнежите, во сите годишни времиња и на годишно ниво, а најголемо намалување ќе има во текот на летото; • Интензитетот на промените е најголем во најтоплиот дел од годината (во јули и август, можеби и воопшто нема да има врнежи); и • Во студениот период од годината се предвидува намалување во врнежите од дури 40% од просечните месечни количества. Најранливи сектори од климатските промени се: водните ресурси, земјоделството, биолошката разновидност, шумарството, човековото здравје, културното наследство и туризмот. Во согласност со Третиот национален план за климатски промени, во источниот дел на Република Македонија, кој е под доминантно влијание на континенталната клима, се очекува благ пораст на врнежите во зима од 6%, но опаѓањето во сите други сезони е најинтензивно (-20%) во лето. Зголемување на дневната температура на воздухот се очекува во лето и наесен. Источниот дел на Република Македонија ќе се соочи со поостар и подолготраен недостаток на вода, во споредба со западниот дел. Во 2025 год. се очекува намалување на достапните површински води за реката Брегалница за 10%. Процените за влијанието на идните климатски промени врз

	реката Брегалница укажуваат на надолен тренд на годишните протоци за околу 11-16 % до 2050 год. Се очекуваат почести појави на сушни периоди и поројни води со зголемен интензитет. Заради проекциите за зголемување на температурите на воздухот и намалувањето на количеството на врнежи, климатските промени може да имаат негативно влијание врз земјоделското производство и сточарството. Процената на ранливоста на биолошката разновидност на климатските промени, посочува дека во низинскиот појас, можно е намалување на влажноста во живеалиштата, па дури и нивно исушување, додека во планинскиот појас, заради зголемување на температурите ќе дојде до намалување на времетраењето на снежната покривка, што може да има негативни реперкусии и врз секторот туризам.
--	---

СОЖС област	Води
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот	Во границите на ИПР, во согласност податоците од Катастарот за отпадни води, при Министерството за животна средина и просторно планирање во 2008 год. се регистрирани 23 капацитети кои испуштаат една или повеќе загадувачки материи над максимално дозволените вредности и истите вршат загадување на водите и 7 капацитети кои испуштаат загадувачки материи во граници на максимално дозволените вредности, со што вршат умерено загадување на водите. Од вкупната количина отпадни води, кои се создаваат во Регионот, независно од видот на реципиентот во кој се испуштаат, вкупно 82% од отпадната вода се испушта без претходно пречистување. Вкупно 37% од капацитетите во Регионот испуштаат отпадни води кои содржат загадувачки материи. Од вкупниот број на капацитети, 30% испуштаат отпадни води кои содржат загадувачки материи над максимално дозволеното ниво. Површински водотеци, кои се изложени на притисок заради емисија на непречистени отпадни води од инсталациите лоцирани во ИПР се: <i>Дунковска Река</i> и <i>Ратевска Река</i> во општина Берово; <i>Пекљанска</i>, <i>Виничка Река</i> и <i>реката Блатешница</i> во општина Винаца; <i>Зрновска Река</i> во општина Зрновци; <i>Оризарска Река</i>, <i>Кочанска Река</i> и <i>акумулацијата Гратче</i> во општина Кочани; <i>Каменичка Река</i> и <i>езерото Калиманци</i> во општина Македонска Каменица; реките <i>Злетовица</i>, <i>Коритница</i>, <i>Киселица</i> и <i>Калнишка Река</i> во општина Пробиштип и реката <i>Брегалница</i> низ општините во Регионот низ кои поминува (Берово, Винаца, Делчево, Кочани, Карбинци, Чешиново Облешево и Штип). Во групата водотеци, подложни на излевања на водата од речните корита спаѓа и сливот на Брегалница. Најчести поплави се забележуваат во горниот тек на реката, низводно од Берово, а возводно од с.Будинарци. Другата критична точка е низводно од акумулацијата Калиманци каде се влеваат реките: Кочанска, Оризарска и Осојница, носејќи големи количества вода и нанос, сè до вливот на Злетовска Река, каде се забележуваат најчести излевања. Најголемиот проблем на населените места е недоволниот капацитет на вода за пиење, поради неконтролирано и нерационално користење на водата, губење на вода од системите за водоснабдување, за повеќе од 50 %, што се должи на нивната застареност (системите се најчесто постари од 15 години), недоволниот волумен на резервоарите, пречистителни станици и други објекти. Дополнителни проблеми со водите идентификувани во Регионот се: • Сиромашен воден потенцијал во средниот и долниот слив на Брегалница; • Недефинирани заштитни зони на постојните и можните изворишта за водоснабдување; • Канализационата мрежа не е целосно изградена (урбаните средини се покриени 80-100 %); • Во некои рурални средини се користат само септички јами; • Системите за одводнување се во лоша состојба и истите предизвикуваат загадување на почвата и подземните води);

	• Нема капацитети за третман на отпадните води во Регионот, со исклучок на пречистителната станица во Берово; • Необезбедени заштитни зони околу изворите и бунарите и слаб квалитет на водата; • Недостаток на интегриран модел за наводнување и недостаток на вода за наводнување на земјоделските површини, итн; • Несоодветна употреба на вештачки ѓубрива и пестициди; • Нарушениот квалитет на површинските води се должи на врнежите и испирање на седиментите, неправилно управување со отпад и др.
--	---

СОЖС област	Биолошка разновидност и природно наследство
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот	Биолошката разновидност е изложена на бројни директни и индиректни закани (загуба, модификација и фрагментација на живеалиштата и прекумерна употреба на биолошките ресурси преку лов; риболов; трговија со лековити и ароматични билки, полжави, желки, печурки; црпење вода, песок и чакал од езера, речни корита и крајбрежјето). Нелегалното ловење, недостатокот на знаење за тоа како и кога да се собираат растителни видови, особено лековити растенија и шумски плодови, сушите и климатските промени, особено глобалните климатски промени во последната деценија, предизвикуваат нарушувања на биолошката разновидност во Регионот. Сектори кои влијаат на биолошката разновидност се: земјоделство, рибарство, транспорт (фрагментација на живеалишта), енергија (загадување, изградба на хидро - енергетски акумулации и особено производство на електрична енергија), индустрија и рударство (т.н. жаришта, напуштени рудници и депоа за отпад), туризам, градежништво (користење на земјоделско земјиште од висока катастарска класа за непродуктивни цели), шумарство (деградација на шумите, неконтролирано сечење на огревно дрво). Забележани се нарушувања на природните процеси во екосистемите и направени штети на заштитените подрачја и објекти заради давање приоритет на други интереси и активности во насока на искористување на природните вредности на подрачјето обезбедувајќи директни придобивки, без да се земат предвид долгорочните последици врз биолошката разновидност. Масовното уништување на шумите ги намалува можностите за развој на сточарството, пчеларството и се намалува можноста за задоволување на потребите на населението за дрво за греење и евентуалниот развој на дрвната индустрија. Неконтролираното незаконско ловење е исто така проблем, кој резултира со голем број загрозени животински видови во шумите.

СОЖС област	Почва
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот	Нарушувањето на квалитетот на почвата во Регионот произлегува од: • Отворени рудници и таложене на остатоците од руда на голем простор; • Несоодветна преработка во земјоделски области, одгледување култури со несоодветна употреба на вештачки ѓубрива и пестициди; • Уништување на почвените слоеви, ерозија, уништување на шумите и прекумерна испаша; • Промени во физичката и хемиска структура на почвите под влијание на постојните индустриски објекти, како и таложене на седименти од загадениот воздух; • Употреба на загадена вода за наводнување; • Несоодветното управување со отпадот и отпадните води, итн.

СОЖС област	Предел
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот	Во Регионот, постојат деградирани предели од неконтролираната урбанизација, сечење или опожарување на шуми, површинско ископување, транспорт на минерални сировини, макро - флотација и одлагање на јаловина, одлагање на отпадот, итн.

СОЖС област	Културно наследство
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот	Недвижното културно наследство со кое располага Регионот, во голем дел е лоцирано во руралните населби и ридско - планинските предели. Во однос на сочуваноста на недвижното наследство, може да се забележи дека поголемиот дел од објектите се срушени и на нивно место се изградени нови несоодветни, или пак врз постојните објекти се преземени несоодветни мерки за санација. Со тоа, во голема мера е деградиран градежниот фонд во смисла на неговата автентична сочуваност. Во однос на третманот на археолошките локалитети може да се констатира дека најголемиот дел од нив се во непристапни зони и е мошне тешко да се лоцираат на самото место. Исто така, треба да се спомне дека поради непристапноста, поголем дел од евидентираниите локалитети не се означени со соодветни координати. Недостатокот на знаење за вредноста на културното наследство, нелегалните ископувања, незаконската урбанизација, дивите депонии, итн. се главните закани за културното наследство во Регионот.

СОЖС област	Материјални добра
Состојби, трендови и закани поврзани со животната средина и социоекономските аспекти во Регионот	Во Регионот постои недостаток на институционални, политички и технички информации, поврзани со расположливите материјални добра, нивното отсуство или проблеми поврзани со нив. Проблемите обично се јавуваат заради: • Недостаток на студии, проекти и техничка документација за инфраструктурни објекти; • Недостаток на студии, проекти и техничка документација за користење на алтернативни извори на енергија; • Неискористен потенцијал за гасификација на општините, бизнисите и домаќинствата; • Недостаток на локални и регионални енергетски стратегии; • Недоволна искористеност на природните ресурси за производство на енергија; • Недостаток на претприемачка иницијатива; • Недостаток на соработка помеѓу општините во Регионот; • Недоволна документација за урбанизација на Регионот; • Несоодветно одржување и искористување на постојните инфраструктурни објекти; • Недостаток на вода за пиење и големи загуби на вода (во дистрибутивната мрежа) во некои станбени места во Регионот; • Недостаток на пречистителни станици во Регионот.

5.1 Состојба во животната средина без имплементација на ППИПР

Врз основа на анализите на состојбите, трендовите и заканите, поврзани со користењето и уредувањето на просторот, медиумите од животната средина, како и социоекономскиот развој во

Регионот, без имплементација на ППИПР состојбите во Регионот ќе останат на сегашно ниво, како резултат на:

- Надмината временска рамка на постојниот ПП на Регионот на Источна Македонија (со важност до 2000 год.), односно непостоење на валиден плански документ со кој ќе се дефинира просторниот развој на Регионот;
- Недостатокот од податоци и информации за состојбите во Регионот (социоекономски аспекти, животна средина, природни ресурси, искористување на земјиштето, ризици и сл.) можностите и потенцијалите за надминување на постојната состојба и постигнување одржлив регионален развој;
- Неусогласена законската регулатива;
- Неисполнување на барањата на национално ниво и барањата на ЕУ за регионален просторен развој;
- Неусогласеност на националните, регионалните и локалните интереси во развојот на Регионот;
- Неусогласеност на секторските документи донесени во Република Македонија и во ИПР во однос на користење на просторот, заштита на животната средина и социоекономски развој;
- Неусогласен развој на инфраструктурата (сообраќајна, енергетска, водостопанска) и дејностите во согласност со потребите на населението и стопанството;
- Недефинирани мерки и активности за планирање на просторот, користење на ресурсите, заштита на животната средина и социоекономски развој;
- Недефинирани надлежности и одговорности за имплементација на мерките и активностите;
- Недостаток на институционални, финансиски и технички капацитети за ефикасна имплементација на мерките и активностите.

6 ОБЛАСТИ КОИ СЕ ОД ПОСЕБНО ЗНАЧЕЊЕ ЗА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА, ОД АСПЕКТ НА ЗАШТИТА НА ДИВИТЕ ПТИЦИ И ХАБИТАТИТЕ

Во следната табела даден е приказ на локалитетите во ИПР каде се среќаваат значајни видови.

Табела 15 Локалитети на кои се среќаваат значајни видови

Значајни локалитети за флора
Богословец (во слив на р.Брегалница, надвор од границите на ИПР)-Простор со се уште убаво сочувани состоини од степолика вегетација, на кој се присутни неколку ендемични видови чиј <i>locus classicus</i> се наоѓа на тој простор или во негова близина, Овче Поле + Гладно Поле (во слив на р.Брегалница, надвор од границите на ИПР)-Простор со уникатна халофитска флора и вегетација. Повеќето од нив се прилично деградирани и се наоѓаат во фрагментарна состојба, Осогово-Руен, Султан Тепе, Осогово-Злетово-Раткова Скала, Јудови Ливади, Пехчевска Река, Плачковица-Зрновска Река, Плачковица-Картал, Малешевски Планини-Мурите, Малешевски Планини-Требомирска Река, Малешевски Планини-Ченгино Кале.
Значајни локалитети за габи
Велес-Градско, с.Убого, околина (во слив на р.Брегалница, надвор од границите на ИПР), Влаина Планина (пат Пехчево-Делчево), Влаина Планина (Пехчевска Река), Голак (Стара Кула), Малешевски Планини (Пипонова Чука), Малешевски Планини (Песок (Беровско Езеро, околина на бачилото Клепало), Малешевски Планини (Рамна Река), Малешевски Планини (Требомирска Река), Осоговски Планини (околина на браната Кнежево, надвор од границите на ИПР), Плачковица (клисуре на Блатешника река, над с.Блатец), Плачковица (Градешка Река, над село Градец), Плачковица (Картал, над с.Лаки, Селска Река), Плачковица (р. Лаказица (под с.Балталија), Плачковица (Смрдеш), Плачковица (Зрновска Река), Слан Дол, с.Убого околина (во слив на р.Брегалница, надвор од границите на ИПР).
Значајни локалитети за дијатомејски алги
Солените почви на Гладно Поле (западно од Штип), Каменичка река: Планинските извори, Осогово (Стар Град): влажните карпи на планината и Буковиќ, Пехчевско (Јудови Ливади): тресетиштата.
Значајни локалитети за цицачи
Значајни локалитети кои се од особено значење за зачувување на приоритетните видови за заштита: „Мурите“, „Киселичка Пештера“, „Злетовска Река-Раткова Скала“, „Ченгино Кале“, „Осоговски Планини“, „Долна Злетовица“, „Зрновска Река-Лисец“, „Манговица“, „Вулкански Бомби“, „Долна Брегалница“, и во слив на р.Брегалница, а надвор од границите на ИПР: „Овче Поле“ и „Ѓузумлиска Река“.
Значајни локалитети за птици
За заштита на птиците се идентификувани 20 локалитети, од кои повеќето се јадрови подрачја во идентификуваните значајни подрачја за птици во Р. Македонија, како што се: Долна Брегалница, Долна Злетовица, Осоговски планини, Манговица и др.
Значајни локалитети за херпетофауна
Најретки видови водоземци се: <i>Rana temporaria</i> (2), <i>Lissotriton vulgaris</i> (5) и <i>Pelobates syriacus</i> (6). Овие три видови и нивните живеалишта, секако, треба да се приоритетни за заштита на сливното подрачје на реката Брегалница.
Значајни локалитети за тркачи (Coleoptera, Carabidae)
Осоговски Планини: висока биолошка разновидност изразена преку присуство на голем број видови вклучувајќи ендемични, реликтни, ретки и конзервациски значајни видови.

Подрачјето на Слан Дол и Долна Брегалница т.е. степоликото подрачје претставува ексклузивитет во сливот на реката Брегалница кога станува збор за фауната на тркачите.

Интегрален дел во овој простор се и тополовите крајречни шуми и појаси во кои се среќаваат голем број видови.

Од останатите помали локалитети можат да се издвојат следните: Гладно Поле; Јудови Ливади и Пештерите на локалитетот Туртел, Руен со Царев Врв, и во слив на р.Брегалница, надвор од границите на ИПР: Слана Бара и Калин Камен; Овче Поле; Ѓузумлиска Река (Дорфулија и Коселери).

Значајни локалитети за дневни пеперутки (*Lepidoptera: Papilionoidea*)

Слан Дол (во слив на р.Брегалница, надвор од границите на ИПР) и Долна Брегалница.

Осогово: целокупниот масив со некои од позначајните локалитети како Султан Тепе и Руен, околината на рудникот Саса, Калин Камен, Злетовска, Зеленградска, Оризарска, Модра и Емирачка Река, Јастребник и браната Градче.

Значајни локалитети за дневни пеперутки (*Lepidoptera: Papilionoidea*)

Слан Дол (во слив на р.Брегалница, надвор од границите на ИПР) и Долна Брегалница.

Осогово: целокупниот масив со некои од позначајните локалитети како Султан Тепе и Руен, околината на рудникот Саса, Калин Камен, Злетовска, Зеленградска, Оризарска, Модра и Емирачка Река, Јастребник и браната Градче.

Горните делови на Малешевски Планини на граница со Бугарија: Клепало, Голо Брдо, Небојша, Чаршија, Чами Тепе и изворите на Брегалница, Ајдучки Рид и Кадица, како и Дабовец (со Мурите), с.Истибања: заштита на деловите по течението на Брегалница од селото Истибања (кај зафатот) до Калиманско Езеро.

Долна Злетовица, од селото Чифлик до Злетово. Река Ломија на Плачковица

Значајно подрачје за пеперутки во границите на Источниот плански регион е ЗПП „Огражден“, кое го опфаќа Регионот од селото Иловица до врвот Огражден (1745 m н.в.) на површина од 3916 ha.

Значајни локалитети за водни безрбетници

Локалитетите од особено значење за зачувување на приоритетните видови за заштита, се главно во границите на предложените заштитени подрачја: „Картал“, „Зрновска Река-Лисец“, „Долна Брегалница“, „Осоговски Планини“, „Раткова Скала-Злетовска Река“, „Пехчевска Река“, „Ченгино Кале“, „Гладно Поле“, и „Овче Поле“-во слив на р.Брегалница, надвор од границите на ИПР.

Значајни локалитети за вилински коњчиња (*Odonata*)

Долна Брегалница, Кукуљето, поточно локалитетот Мокра Ливада. Зрновска Река-Лисец-Раткова Скала-Злетовска Река, Долна Злетовица.

■ Разновидност на живеалишта (хабитати)

Во Источниот плански регион, особено во низинскиот дел, се среќаваат едни од најинтересните живеалишта (хабитати) во Република Македонија. Според класификацијата на EUNIS, во Република Македонија, се застапени сите хабитатни типови од прв ред, со исклучок на морските (А и В): Копнени површински води (С), Блата, мочуришта и тресетишта (D), тревници и површини на кои доминираат зелјести растенија, мовови и лишаи (Е), вриштини, џбуности живеалишта и тундра (F), шуми и други земјишта со дрвја (G), копнени живеалишта без вегетација или со ретка вегетација (H), редовно или од неодамна одгледувани агрикултурни, хортикултурни и домашни живеалишта (I), конструкциски, индустриски и други вештачки живеалишта J) и комплекси од живеалишта (X). Најмногу се застапени тревестите живеалишта, копнените води и шумските живеалишта.

Водните и шумските хабитати се најзначајните хабитати во Регионот, од еколошки, економски и биолошки аспект. Од регистрираните хабитати, на листата од Annex I од Habitat Directive има 22, од кои четири се со приоритетно значење. Според листата од Бернската Конвенција, регистрирани

се 23 живеалишта, од кои 12 имаат приоритетен статус. Дел од подрачјата предложени за заштита како природно наследство во ИПР, како и во сливот на реката Брегалница, опфаќаат и некои од хабитатите кои имаат приоритетен статус според Хабитат Директивата.

■ Природно наследство

Во согласност со Просторниот План на Република Македонија, во границите на ИПР се наоѓаат 6 заштитени подрачја, главно поединечни или група на стебла, во категоријата споменик на природата, согласно категоризацијата на природното наследство во Законот за заштита на природните реткости (Службен весник на Република Македонија, бр. 41/73, 42/76, 10/90 и 62/93)-вон сила.

Табела 16 Заштитени подрачја во Источен плански регион

Ред. бр.	Име на подрачје	Наслов и број на акт за прогласување	Категорија според ППРМ	Површина согласно ППРМ (ha)	Општина
1	Даб	Одлука на С.О. Кочани, за прогласување на дабово стебло кај с.Бели, за споменик на природата (Сл. гласник на гр. Кочани бр.2/83)	СП	/	Кочани
2	Звегор	Одлука на С.О. Делчево, за прогласување на геолошкиот локалитет Звегор за споменик на природата (Одлука од 21.02.1986)	СП	75	Делчево
3	Мородвис	Одлука на С.О. Кочани, за прогласување на група платанови стебла кај с.Мородвис за споменик на природата (Одлука од 28.06.1984)	СП	0.5	Зрновци
4	Мурите	Одлука на С.О. Берово, за прогласување на мешана состоина од ела, бука, бел бор и смрча, за споменик на природата (Одлука бр. 08-2659-1/87) СП 10 Берово	СП	10	Берово
5	Црна Дудинка	Решение на Републичкиот завод за заштита на спомениците на културата, за прогласување на стебло од црна дудинка во дворното место на манастирот Лесново, за споменик на природата (Решение бр. 04-49-1/62)	СП	/	Пробиштип
6	Црна Топола	/	СП	/	Берово

Во согласност со Законот за заштита на природата („Службен весник на Република Македонија“ бр. 67/04), Министерството за животна средина и просторно планирање потребно е да спроведе постапка за ревалоризација на заштитените подрачја, заштитени пред денот на отпочнувањето на примената на законот и изготвување на акти за прогласување во согласност со новата категоризација.

Слика 16 Заштитени подрачја во истражуваното подрачје²¹

Во согласност со Просторниот План на Република Македонија и Репрезентативна мрежа на заштитени подрачја предложени подрачја за заштита во брегалничкиот слив се:

1. Споменик на природата „Мачево“
2. Парк на природата „Јудови ливади“
3. Заштитен предел „Ченгино Кале“
4. Парк на природата „Картал“
5. Парк на природата „Саланџак“
6. Парк на природата „Темниот Андак“
7. Заштитен предел „Беровско Езеро (Линак)“
8. Парк на природата „Зрновска Река-Лисец“
9. Заштитен предел „Долна Злетовица“
10. Споменик на природата „Кукуљето“
11. Споменик на природата „Долна Брегалница“.

Кон овој список треба да се додаде и просторот на Осоговските Планини, за кој во оваа фаза се разгледани два пристапи: првиот преку интегрална заштита на целиот простор со прогласување на заштитен предел „Осоговски Планини“, и вториот, преку прогласување на мрежа од пет помали заштитени подрачје.

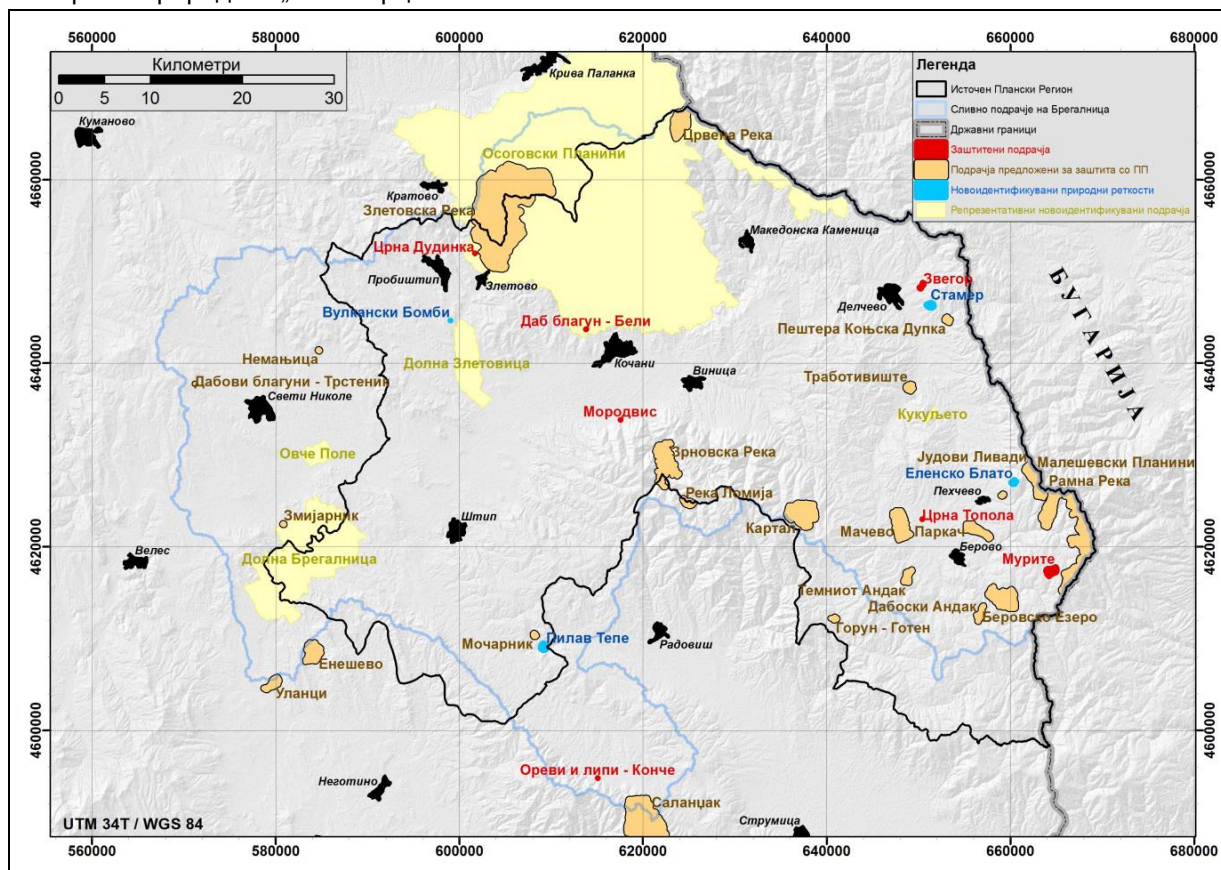
Како резултат на поновите научни сознанија и теренските истражувања, предложени се нови шест подрачја за заштита²²:

1. Споменик на природата „Туртел“
2. Парк на природата „Манговица“
3. Парк на природата „Аџиница“

²¹ Извештај за состојбата со заштитените подрачја во сливот на реката Брегалница

²² Извештај за состојбата со заштитените подрачја во сливот на реката Брегалница

4. Парк на природата „Ѓузумлиска Река“
5. Парк на природата „Гладно Поле“
6. Парк на природата „Соколарци“

Слика 17 Заштитени и предложени подрачја во истражуваното подрачје според досегашни литературни податоци²³

Од анализата на еколошката сензитивност произлегуваат определени препораки и насоки за заштита на природата, кои се надоврзуваат на препораките за прогласување на нови заштитени подрачја, управување со живеалишта и видови и сл. Како најсензитивни подрачја можат да се издвојат:

- Долна Брегалница-се развиваат степолики живеалишта со висока и специфична биолошка разновидност. Главните ризици се водната и еолската ерозија, природната сукцесија кон шуми.
- Планинските и високопланинските делови на Осоговските Планини (Царев Врв-Руен) и Малешевски Планини-главните вредности на овие подрачја се зачуваните и поврзани шумски екосистеми, присуство на конзервациски значајни шуми, високата разновидност во високопланинската зона. Главни ризици се опасноста од пожари.
- Манговица-ова подрачје е значајно заради присуството на значајни типови живеалишта и засегнати видови птици, како и други значајни видови. Главните ризици произлегуваат од сукцесијата и зараснувањето на отворените хабитати, а во помала мера и опасноста од пожари и други абиотички фактори.
- Долината на Крива Лакавица и Мантово-овој простор се карактеризира со присуство на значајни живеалишта по течението на реката Крива Лакавица, како и големиот број водни и грабливи птици.

²³ Нацрт ППИПР

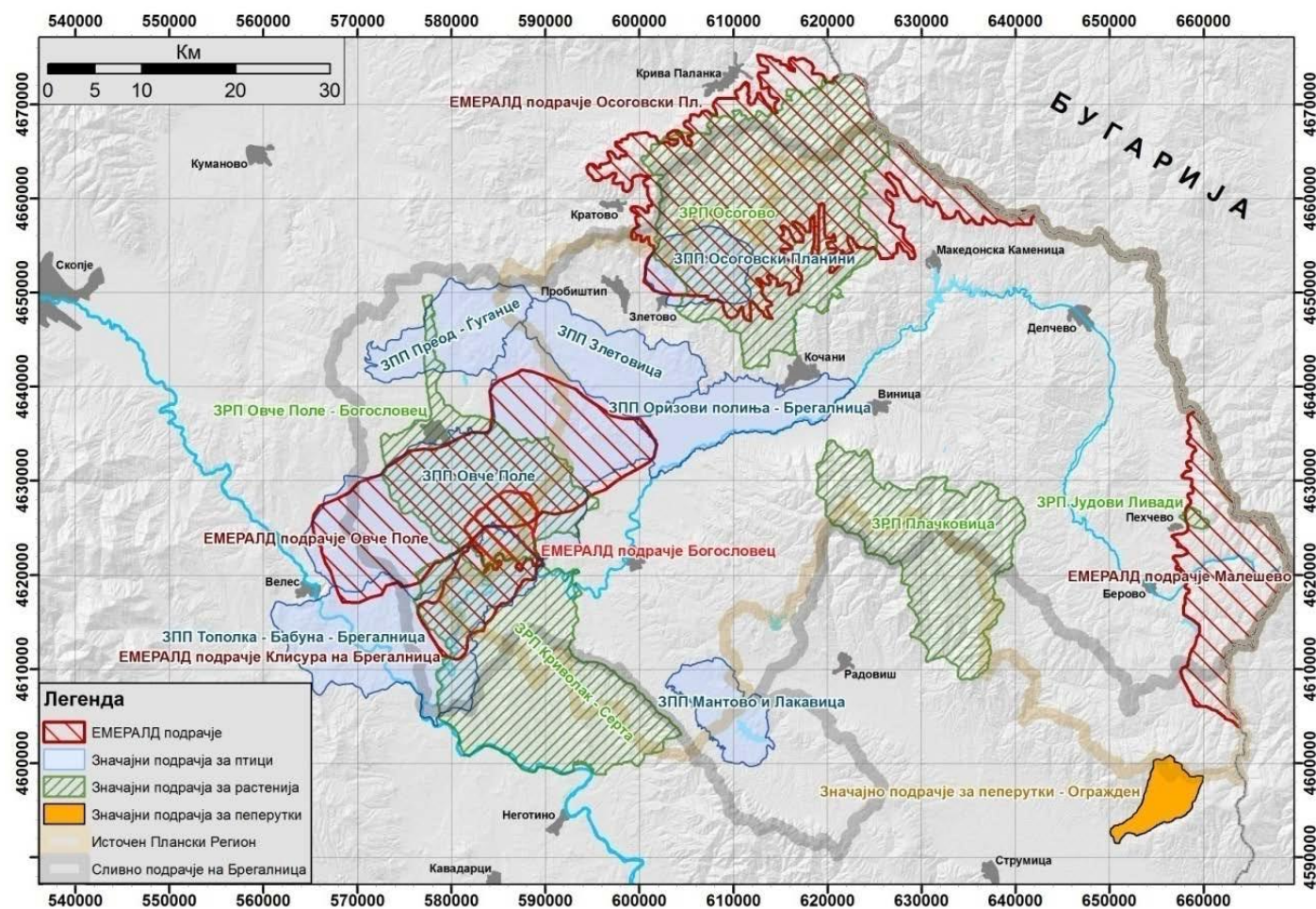
- Злетовска Река-Раткова Скала-подрачјето се одликува со висока биолошка разновидност од повеќе групи, особено значајни видови птици. Главните ризици произлегуваат од големата инклинација и можноста за појава на свлечишта, високиот коефициент на конволуција и т.н.
- Голак-високата сензитивност произлегува од значајната биолошка разновидност, но и опасноста од пожари.
- Плачковица-се одликува со значајни степски живеалишта и видови во ниските делови и зачувани шумски екосистеми со засегнати/специјализирани видови на повисоките делови. Главните ризици се претставени со високиот коефициент на конволуција, инклинацијата и можната појава на свлечишта, а помалку значајна е и опасноста од појава на пожари.

6.1 Подрачја од меѓународно значење во брегалничкиот регион

Евидентно е дека подрачјето на сливот на река Брегалница е од големо меѓународно значење заради присуството на меѓународно значајни подрачја и тоа: пет подрачја вклучени во националната Емералд мрежа, седум подрачја назначени (идентификувани) како значајни подрачја за птици (ЗПП), пет подрачја назначени (идентификувани) како значајни растителни подрачја (ЗРП) и едно значајно подрачје за пеперутки (овие подрачја се целосно или делумно опфатени со подрачјето од интерес). Освен тоа, во тек е иницијатива за изработка на документација за номинирање на Осоговските Планини како прекуграничен биосферен резерват според програмата „Човек и биосфера“ на УНЕСКО. Дел од овие подрачја се преклопуваат, односно вклучуваат видови флора и фауна кои се од меѓународно значење за заштита (пр. Осогово, Овче Поле, Богословец).

Табела 17 Подрачја од меѓународно значење во брегалничкиот слив

Ред. број	Емералд подрачја	Значајни подрачја за птици	Значајни растителни подрачја	Значајни подрачја за пеперутки
1	Осоговски Планини	Осоговски Планини	Осоговски Планини	Огражден
2	Овче Поле	Овче Поле	Овче Поле-Богословец	
3	Богословец	Преод – Ѓуѓанце	Криволак (Орлово Брдо - Солен дол - Серта	
4	Клисура на река Брегалница	Долина на Злетовска Река	Пехчево-Јудови Ливади	
5	Малешево	Кочански оризови полиња	Плачковица	
6		Акумулација Мантово – Лакавица		
7		Тополка – Бабуна - Брегалница		

Слика 18 Меѓународно значајни подрачја во истражуваното подрачје²⁴

²⁴ Извештај за состојбата со заштитените подрачја во сливот на реката Брегалница

7 ЦЕЛИ ЗА ЗАШТИТА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА УТВРДЕНИ НА НАЦИОНАЛНО И МЕЃУНАРОДНО НИВО

Еден од најголемите предизвици за политиката на животната средина е постигнување на рамнотежа меѓу економската и социјалната димензија на развој, од една страна и заштита на животната средина од друга страна, кој предвидува зголемена употреба на економски инструменти во насока на заштита на животната средина.

Основните принципи за заштита на животната средина во државата се поставени со Уставот на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 52/91, 1/92 (Амандман I и II); 31/98 (Амандман III); 91/01 (Амандман IV-XVIII); 84/03 (Амандман XIX); 107/05 (Амандман XX-XXX) и 3/09 (Амандман XXXI)), како највисок правен документ во земјата. Уставот пропишува дека еден од основните принципи на фундаменталните вредности е регулација и хуманизација на просторот и заштитата и унапредувањето на животната средина и природата. Исто така, една од основните слободи и човекови права е правото на чиста и здрава животна средина, но тоа е исто така, обврска на граѓаните да ја унапредуваат и заштитуваат животната средина, додека земјата е должна да обезбеди услови за остварување на ова загарантирано право на граѓаните (Член 43).

Водена од овие уставни одредби, Република Македонија воспоставува функционален и ефикасен национален систем за управување со животната средина, поврзан со:

- Продолжување на процесот на приближување кон политиките на ЕУ во областа на животната средина;
- Зајакнување на административните капацитети, потребни за ефикасно управување со заштита на животната средина;
- Обезбедување платформа за ефикасна имплементација и спроведување на барањата за заштита на животната средина преку зајакнување на капацитетите за ефикасно управување со животната средина на сите нивоа на управување и преку обезбедување на тесна соработка помеѓу надлежните органи на хоризонтално и вертикално ниво;
- Интеграција на политиката за заштита на животната средина во другите секторски политики;
- Поттикнување на индустријата, давателите на услуги и другите субјекти во областа на животната средина, кон поголема одговорност за заштитата на животната средина;
- Решавање на проблемите на животната средина кои се од национално значење;
- Зголемување на степенот на исполнување на обврските, кои произлегуваат од регионалните и глобалните договори во областа на животната средина;
- Последно, но не и најмалку важно, е зголемување на нивото на инвестиции во животната средина за постигнување на стандардите на ЕУ.

Специфични цели за заштита на животната средина:

- Подобрување на квалитетот на животот и здравјето и зголемување на животниот стандард;
- Подобрување на квалитетот на воздухот и намалување на емисиите на стакленички гасови;
- Заштита и подобрување на квалитетот на водата и на почвата;
- Заштита и унапредување на биолошката разновидност и природното наследство;
- Заштита на карактеристиките на пределот;
- Заштита на материјалните добра;
- Заштита и унапредувањена културното наследство.

Правото на чиста и здрава животна средина е предмет на значителен број правни акти, стратешки, плански и програмски документи на национално ниво, како и на меѓународните договори и политики кои Република Македонија ги има ратификувано.

Преглед на дел од овие документи во корелација со целите на Планот, а во насока на реализација на целите за заштита на животната средина, се дадени во Поглавје 3 и Прилог 2 на овој документ.

Конвенции и протоколи, ратификувани од страна на Република Македонија за заштита на животната средина се:

- Конвенцијата за биолошка разновидност, ратификувана и објавена во („Службен весник на Република Македонија“ бр. 54/97);
- Картагенски Протокол за биосигурност кон Конвенцијата за биолошка разновидност („Службен весник на Република Македонија“ бр. 40/05);
- Конвенција за заштита на водните живеалишта со меѓународно значење за заштита на водните птици (Рамсар) („Службен лист на СФРЈ“ бр. 9/77);
- Бонска Конвенција за заштита на миграторни видови диви животни („Службен весник на Република Македонија“ бр. 38/99) и Договор за заштита на лилјациите во Европа („Службен весник на Република Македонија“ бр. 38/99 и 13/02);
- Бернска Конвенција за заштита на дивиот растителен и животински свет и природните живеалишта („Службен весник на Република Македонија“ бр. 49/97);
- Париска Конвенција за заштита на светското културно и природно наследство („Службен лист на СФРЈ“ бр. 56/74);
- Рамковна Конвенција на ОН за климатски промени (Њујорк) („Службен весник на Република Македонија“ бр. 6/97) и Кјото Протокол кон Рамковната Конвенција на ОН за климатски промени („Службен весник на Република Македонија“ бр. 49/04);
- Еспо Конвенција за оцена на влијанието врз животната средина во прекуграничен контекст („Службен весник на Република Македонија“ бр. 44/99);
- Архуска Конвенција за пристап до информации, учество на јавноста во донесување на одлуки и правна заштита за прашања од областа на животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 40/99);
- Конвенција на Обединетите Нации за борба против опустинувањето во земјите што се соочуваат со сериозни суши и/или опустинување, особено во Африка („Службен весник на Република Македонија“ бр. 13/02);
- Конвенција за заштита и користење на прекугранични водотеци и меѓународни езера (Хелсинки) („Службен весник на Република Македонија“ бр. 117/15);
- Виенска Конвенција за заштита на озонската обвивка („Службен весник на Република Македонија“ бр. 1/1990), ратификувана од Република Македонија на 10 март, 1994 година;
- Монреалски Протокол за супстанциите кои ја осиромашуваат озонската обвивка (Монреал, септември, 1987 година), ратификуван од Република Македонија на 10.03.1994 година;
- Дополнување на Монреалскиот Протокол (усвоен на вториот состанок на договорните страни одржан во Лондон, на 29 јуни, 1990 година) („Службен весник на Република Македонија“ бр. 25/98);
- Дополнување на Монреалскиот Протокол (усвоен на четвртиот состанок на договорните страни одржан во Копенхаген, 25 ноември, 1992 година) („Службен весник на Република Македонија“ бр. 25/98);

- Стокхолмска Конвенција за заштита на човековото здравје и животната средина од отпорни органски соединенија, потпишана од Република Македонија на 23 мај, 2001 година и ратификувана на 19 март, 1994 година;
- Комуникација од Комисијата за Европскиот Парламент, Советот, Економскиот и Социјален Комитет и Комитетот за регионите (Наше животно осигурување, наш природен капитал: ЕУ Стратегија за диверзитет до 2020 година) и др.

7.1 Цели на Стратегиската оцена на животната средина

Целите на заштитата на животната средина се изразени преку целите на стратегиска оцена на животната средина. Употребата на целите за заштита на животната средина е вообичаен метод при спроведување на СОЖС, со цел да се оцени дали развојот на Просторниот план е во насока на поставените цели. Целите на стратегиската оцена на животната средина се прикажани преку статусот на: населението и здравјето на населението, биолошката разновидност, водата, почвата, воздухот, климатските промени, материјалните добра, пределот, културното наследство и интеракцијата помеѓу нив.

Табела 18 Врска меѓу целите на СОЖС и целите на Просторниот план

Генерални цели дефинирани во ППИПР				
- Планирање на просторот за одржлив, динамичен и економски регионален развој; - Подобрување на демографската состојба во Регионот; - Планирање на намената на просторот за развој на градски и рурални населби, јавни функции, домување, индустрија, инфраструктурна мрежа, земјоделство, површини под шуми и сл.; - Развој на земјоделството и користење на земјоделските површини; - Развој на шумарството и одржливо шумарство; - Искористување на минералните сировини; - Производство на енергија од обновливи извори на енергија и развој на преносната мрежа; - Користење на водите (површински и подземни) за водоснабдување, наводнување, енергетски цели, подобрување на состојбата во водните тела; - Собирање на отпадните води и третман во пречистителни станици; - Управување со ерозија и порои; - Подобрување на патната инфраструктура (изградба на нова и рехабилитација на постојната); - Изградба на комуникациска инфраструктура; - Развој на туризмот, трговија и занаетчиство; - Примена на мерки за заштита на животната средина, како и на природното и културното наследство; - Примена на мерки за заштита од природни непогоди и технолошки хазарди и сл.				
Теми на СОЖС	Цели на СОЖС	Специфични цели на СОЖС	Поврзаност/компатибилност на целите на СОЖС со целите и насоките на Планот	Индикатори на СОЖС
T1:Население и здравје на населението	Унапредување на животните услови на населението	-Подобрување на медиумите и областите од животната средина; -Подобрување и заштита на здравјето на луѓето; -Подобрување на социоекономската состојба (вработување, зголемување на приходите, намалување на миграцијата); -Подобрување на инфраструктурата; -Подобрување на квалитетот на живот на луѓето.	<u>Компатибилност:</u> -Планирање на просторот во согласност со законските прописи за урбанизација и користење на земјиштето, како и во однос на планските документи од повисок ранг; -Креирање услови за урбано и хумано користење на просторот; -Развој на Регионот со примена на принципите и стандардите за заштита на животната средина; -Одржливо искористување на земјоделските површини и шуми;	-Трендови во просторниот и економскиот развој на Регионот; -Трендови во намената и користењето на земјиштето; -Трендови на усогласеност на регионалниот развој во однос на планските и стратешки документи од повисок ранг; -Трендови на загадување во медиумите од животната средина; -Стапка на прираст на

			-Имплементација на мерки за подобрување на состојбата на медиумите во животната средина; -Подобрување на инфраструктурата за водоснабдување, наводнување, патната, телекомуникациската инфраструктура и сл. -Поттикнување на социо економскиот развој, нови вработувања и подобрување на стандардот и квалитетот на живот на населението; -Отворање можности за подобрување на демографската состојба на населението. Некомпатибилност: -Урбанизација на просторот, зафаќање на нови површини за градба, развој на индустрија, дејности и активности во близина на населени места; -Урбанизација на простори кои имаат економска и социјална важност за локалното население; -Урбанизација на простори кои ќе ги користат природните ресурси, ќе ја деградираат природата и ќе бидат потенцијални извори на емисии во животната средина.	населението; -Трендови на болести; -Стапка на смртност; -Стапка на вработеност; -Животен стандард; -Стапка на миграција; -Трендови во образованието; -Број на повторно заживеани села, -Трендови на емисии во медиумите од животната средина; -Број на изградени системи за водоснабдување, наводнување, третман на отпадни води, отпад и стапка на покриеност на регионално ниво; -Стапка на покриеност на Регионот со инфраструктурни објекти; -Евидентирани ризици по здравјето и безбедноста на населението. -Број на изработени планови и програми за заштита на водите, воздухот, биолошката разновидност, за управување со отпад, бучава.
T2:Биолошка разновидност и природно наследство	Заштита и унапредување на биолошката разновидност	-Подобрување на состојбата со биолошката разновидност преку заштита на екосистемите/живеалиштата, видовите и генетската разновидност, -Подобрување на постојните	Компатибилност: Планирање на просторот во согласност со планските документи за заштита на биолошката разновидност, заштитеното природното наследство и предложените подрачја за	-Трендови на усогласеност на регионалниот развој во однос на планските и стратешки документи од повисок ранг за заштита на биолошката разновидност;

		деградирани живеалишта и нивна ревитализација, -Намалување на притисоците и заканите врз биолошката разновидност, -Воспоставување на комплексен мониторинг на биолошката разновидност (видови, живеалишта, екосистеми, значајни подрачја).	заштита; -Развој на Регионот со примена на принципите и стандардите за заштита на животната средина со што ќе се намалат притисоците врз биолошката разновидност; -Изградба на системи за собирање и третман на отпадните води; -Примена на мерки за подобрување на состојбата на почвите, водите, управувањето со отпад и сл.; -Примена на мерки за намалување на загадувањата од употреба на вештачки ѓубрива и пестициди; -Зголемување на површините под шуми и одржливо искористување на шумите и сл. Некомпатибилност: -Урбанизација на просторот, зафаќање на нови површини за градба, развој на индустрии, дејности, инфраструктура, и активности во подрачја кое располагаат со биолошка разновидност или се предложени за заштита; -Урбанизација на простори кои обезбедуваат екосистемски услуги за населението; -Урбанизација на простори кои ќе ги користат природните ресурси, (експлоатација на минерални) и трајно ќе ја уништат биолошката разновидност и ќе го деградираат пределот; -Урбанизација на простор за изградба на 41 МХЕЦ во подрачја богати со биолошка разновидност; -Уништување и деградација на видови и живеалишта со пренамена на 5000 ha продуктивно земјиште (површини под шуми и обработливо земјиште) за изградба на објекти, акумулации и инфраструктурни системи, како и	-Трендови во заштитата на загорени и значајни видови и живеалишта; -Број и површина на ЗП; -Површина земјоделско земјиште и земјиште под шуми пренаменето во градежно земјиште; -% на загубени/загорени и зачувани копнени и водени живеалишта и видови во однос на постојната состојба; -% на применети компензациони мерки; -Површини покриени со шуми; -Трендови во земјоделството, одгледување на култури и домашни животни; -Стапка на вработување и приходи кои се постигнуваат со искористување на екосистемските услуги.
--	--	---	---	--

			8802,62 ha за геолошки истражувања, каде најзастапени се шумите со околу 56% и обработливото земјиште со повеќе од 35%; -Исчезнување на видови и живеалишта, како резултат на намалување на површините на оризовите полиња; -Намалување или исчезнување на бројот на домашни животни; -Генерирање емисии во животната средина од идниот урбан и индустриски развој на Регионот.	
T3:Води	Заштита и унапредување на состојбата со водите	-Одржливо управување и користење на водните ресурси, -Заштита, зачувување и подобрување на состојбата на крајбрежното земјиште, водните екосистеми и екосистемите зависни од вода, -Намалување на штетните испуштања и постепено елиминирање на емисиите на опасни материи и супстанции во водите. -Зачувување на биолошката разновидност во рамките на интегрираното управување со водите.	Компатибилност: -Планирање на просторот во согласност со планските документи за одржливо искористување и управување со водите; -Планирање на просторот во согласност со потребите на Регионот за одржливо искористување на водните ресурси; -Дефинирање на заштитни зони на изворите; -Изградба и рехабилитација на системи за водоснабдување, наводнување, заштита од поплави и искористување на потенцијалот на водните ресурси за економски цели; -Заштита на водните тела (површински и подземни) со изградба на системи за собирање и третман на отпадните води; -Заштита на водните тела со примена на мерки за зголемување на површините под шуми, управување со порои, ерозија и поплави; -Развој на одржливо земјоделско производство и намалување на загадувањата од употреба на вештачки ѓубрива и пестициди; -Имплементација на регионален систем за управување со отпад; -Примена на мерки за спречување и управување со несреќи и хаварии и сл.	-Трендови во водоснабдувањето, наводнувањето и искористувањето на водните ресурси за економски цели; -Број на изградени системи за водоснабдување и третман на отпадни води, -Број на системи за заштита од поплави и тренд на поплави, -Тренд на воспоставени заштитни зони на изворите; -Број на изградени МХЕЦ; -Подобрен еколошки статус на водните тела; -Достапни податоци од мониторинг на површински и подземни води, -Тренд на одржани водни живеалишта, -Изградена регионална депонија, -Број на затворени и ревитализирани диви

			Некомпатибилност: -Урбанизација на простор кој влегува во рамките на заштитни зони на изворите или во подрачја богати во водни ресурси; -Зголемување на искористувањето на водните ресурси за разни намени; -Зголемени количини на отпадни води кои ќе се испуштаат во водните тела како краен реципиент; -Нарушување на состојбата на водните тела кои ќе се користат за економски цели.	депонии, -Трендови во шумарството, земјоделството и управувањето со почвите.
T4:Почва	Заштита и унапредување на состојбата на почвата	-Заштита на почвата од деградација и губење на нејзината плодност, -Заштита на геоморфолошките вредности на почвата, -Заштита на почвата од загадување; -Зачувување на агробиолошката биолошката разновидност.	Компатибилност: -Планирање на просторот во согласност со потребите на Регионот за одржливо искористување и намена на земјиштето; -Примена на мерки за одржливо искористување на земјоделските површини и шуми; -Развој на Регионот со примена на принципите и стандардите за заштита на животната средина; -Примена на мерки за подобрување на состојбата на медиумите во животната средина; -Подобрување на инфраструктурата за наводнување, -Изградба на системи за третман на отпадни води; -Примена на мерки за заштита од порои, ерозија и поплави и адаптација кон климатските промени; -Примена на мерки за намалување на загадувањата од употреба на вештачки ѓубрива и пестициди; -Имплементација на мерки за регионален систем за управување со отпад;	-Површина на пренаменето земјоделско земјиште и земјиште под шуми во градежно земјиште; -Површина на деградирани простори; -% на применети компензациони мерки; -Трендови во искористување на земјоделски површини одгледување на култури; -Трендови на применети добри практики во земјоделството, шумарството и користењето на вода; -Трендови на ерозија; -Трендови на пошумување; -Тренд на имплементација на мерки за адаптација кон климатските промени; -Трендови на емисии на загадувачки материи во животната средина; -Број на изградени системи за

			-Примена на мерки за спречување и управување со несреќи и хаварии и сл. Некомпатибилност: -Урбанизација на просторот, зафаќање на нови површини за градба, развој на индустрии, дејности и активности на локации со високо продуктивно земјиште; -Пренамена на продуктивно земјоделско земјиште за градежни цели, -Урбанизација на простори со кои трајно ќе се нарушат геолошките и геоморфолошките карактеристики на почвата; -Генерирање емисии во животната средина од идниот урбан развој на Регионот.	третман на отпадни води; -Број на системи за заштита од поплави и тренд на поплави; -Изградена регионална депонија; -Број на затворени и ревитализирани депонии.
T5:Воздух и климатски промени	Подобрување на квалитетот на воздухот и намалување на емисиите на стакленички гасови	-Одржување и подобрување на квалитетот на воздухот, -Ограничување на загадувањето на воздухот до нивоа кои не ги загрозуваат природните системи, -Ограничување на емисиите на воздух во согласност со стандардите за квалитет на воздухот, -Намалување на емисиите на стакленички гасови и зголемено искористување на обновливи извори на енергија, -Намалување на причините и последиците од климатските промени.	Компатибилност: - Примена на мерки за подобрување на квалитетот на воздухот; -Искористување на потенцијалот на Регионот за производство на енергија од обновливи извори; -Изградба на системи за третман на отпадни води; -Имплементација на регионален систем за управување со отпад; -Зголемување на површините под шуми, примена на мерки за заштита од ерозија; -Примена на мерки за одржливо искористување на земјоделските површини и шуми; -Примена на мерки за намалување на загадувањата од употреба на вештачки ѓубрива и пестициди. - Некомпатибилност: - Урбанизација на просторот во кој ќе се развиваат активности кои се извори на значајни емисии во воздухот, како и на стакленички	-Тренд на емисии во амбиентниот воздух; -Тренд на производство и користење на енергија од обновливи извори. -Изградена регионална депонија, претоварна станица и капацитети за третман на отпадот; -Број на затворени и ревитализирани депонии; -Број на изградени системи за третман на отпадни води; -Број на изградени капацитети за производство на енергија од обновливи извори; -Трендови на применети добри практики во индустријата, во земјоделството, шумарството и управување со отпадни води и отпад.

			гасови.	
T6: Материјални добра	Заштита на материјалните добра	- Намалување на количините на генериран отпад и негово одржливо управување, - Изградба, заштита и подобрување или санација на системите за водоснабдување, третман на отпадни води, - Подобрување и ефикасно користење на постојната и изградба на нова транспортна инфраструктура, - Подобрување и ефикасно користење на постојниот начин на снабдување со електрична енергија и изградба на нова електроенергетска инфраструктура и преносна мрежа.	Компатибилност: - Планирање на просторот во согласност со постојните материјални добра и потребите на Регионот за одржлив развој; - Изградба на системи за собирање и третман на отпадни води; - Изградба на системи за водоснабдување, наводнување, заштита од поплави и сл.; - Изградба на инфраструктура за регионално управување со комунален отпад (регионална депонија, капацитети за преработка на отпад, претоварна станица и сл.); - Изградба на транспортна, енергетска, електродистрибутивна, комуникациска инфраструктура.	- Број на изградени системи за водоснабдување и третман на отпадни води; - Број на изградени системи за заштита од поплави и тренд на поплави; - Стапка на изградена транспортна, енергетска, електродистрибутивна, комуникациска инфраструктура; - Изградена регионална депонија и друга инфраструктура за управување со отпад; - Број на затворени и ревитализирани депонии; - Изработени и имплементирани планови за управување со несреќи и хаварии.
T8: Културно наследство	Заштита и унапредување на културното наследство	- Зачувување и подобрување на историските градби, археолошки наоѓалишта и други важни културни локалитети.	Компатибилност: - Планирање на просторот во согласност со планските документи за заштита на културното наследство и предложените локалитети за заштита; - Имплементација на мерки за подобрување на состојбата со воздухот, водите и отпадот ублажувањето на ефектите од климатските промени ќе се постигне заштита на културното наследство, кое е ранливо на ефектите од климатските промени.	- Тренд за заштита на културно наследство; - Број на објекти евидентирани како културно наследство; - Тренд на зачуваност на културното наследство; - Тренд на имплементација на мерки за ублажување на климатските промени.

			Некомпатибилност: -Урбанизација на простор во чии рамки и во неговото опкружување се идентификувани објекти како културно наследство, а исто така дел од нив имаат посебна социјална вредност за локалното население. -Урбанизација на простори кои располагаат со културно наследство.	
--	--	--	--	--

Табела 19 Табела на компатибилност на целите на СОЖС и ППИР

СОЖС цели	Цели на ППИР												
	Планирање на намената на просторот	Подобрување на демографската состојба во Регионот	Развој на земјоделството и користење на земјоделските површини	Развој на шумарството и одржливо шумарство	Искористување на минералните сировини	Производство на енергија од обновливи извори на енергија и развој на преносната мрежа	Користење на водите	Собирање на отпадните води и третман во пречистителни станици	Управување со ерозија и порои	Подобрување на патната инфраструктура	Развој на туризмот, трговија и занаетчиство	Заштита од природни непогоди и технолошки хазарди	Заштита на животната средина
Население и здравје на населението	+/-	++	+/-	++	+/- -	+/-	++	++	++	+/-	0	++	++
Биолошка разновидност и природно наследство	++/-	0	+/-	+	-	+/-	+/- -	+	+	-	-	+	++
Води	++/-	0	+/-	+	+/-	+/-	+/-	++	+	0	+/-	++	+
Почви	++/-	0	+/-	+	+/-	0	0	+	++	0	0	++	+
Воздух и климатски промени	+	0	+/-	+	-	+	+/-	0	+	0	0	++	++
Материјални добра	+	0	0	0	+/-	0	0	+	+	0	0	+	+
Културно наследство	+/-	0	+/-	0	0	0	0	0	+	+	+	+	+

[++] Значителна компатибилност; [+] Можна компатибилност (мала, претежно индиректна); [0] Нема интеракција; [-] можен конфликт или некомпатибилност (мала, претежно индиректна); [- -] Можен конфликт или значителна некомпатибилност; [+/-] Несигурна интеракција (ги има двата елемента компатибилни и некомпатибилни)

8 ВЕРОЈАТНИ ЗНАЧАЈНИ ВЛИЈАНИЈА ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И МЕРКИ ЗА НАМАЛУВАЊЕ

Потенцијалните влијанија врз животната средина и социјалните аспекти кои може да бидат предизвикани со имплементација на Просторниот План за Источен плански регион ќе потекнуваат од имплементацијата на планираните активности за развој на Регионот во периодот до 2030 година, односно активностите содржани во акциониот план, со кои треба да се постигне одржлив регионален развој, како и исполнување на целите за заштита на животната средина.

Влијанијата се разгледуваат од аспект на негативни влијанија и од аспект на идни придобивки, односно позитивни влијанија.

Извештајот за стратегиска оцена на животната средина ги зема предвид влијанијата врз сите медиуми и состојби на животната средина и социо-економските придобивки, но од генерален аспект.

Евидентно е дека имплементацијата на активностите ќе придонесе подобрување на постојната состојба на медиумите и областите во животната средина, но идниот урбан развој на Регионот ќе придонесе за нови состојби, извори на емисии и закани за животната средина.

Влијанијата врз специфичните медиуми од животната средина и социо-економските аспекти ќе бидат елиминирани или ефективно подобрени, доколку при имплементација на Планот и предложените мерки, од кои дополнително ќе произлезат конкретни проекти, бидат земени предвид мерките за намалување на влијанијата дефинирани во Извештајот за стратегиска оцена на животната средина, како и мерките кои ќе бидат дадени во поединечните извештаи за СОЖС на ниво на планска документација од понизок ранг или на ниво на проекти, низ студиите за оцена на влијанијата врз животната средина или елаборатите за заштита на животната средина.

Влијанијата врз медиуми од животната средина и социо-економските аспекти кои ќе произлезат со имплементација на активностите за исполнување на целите за просторен развој на Регионот и мерките за намалување на влијанијата се прикажани во следните табели.

8.1 Влијанија предизвикани од имплементација на Просторниот план и мерки за намалување

Тема: Економски основи на просторниот развој									
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Предвидените активности во акциониот план вклучуваат изработка на документи врз кои ќе се темели идниот економски развој во Регионот, односно ќе ги дефинираат основите за економски развој врз основа на потребите, можностите, потенцијалите и целите за развој во планскиот период до 2030 година. Изработката на планираната документација (програми, студии и сл.) ќе овозможи детална анализа на можностите за економски развој од кои ќе произлезат конкретни активности и насоки за искористување на расположливите ресурси, рамномерна дистрибуција на производните и услужните дејности, со што ќе се постигне одржлив динамичен економски развој на Регионот. Предвидувањата за економски развој на Регионот се изградба на зони со стопанска намена, развој на агроиндустрискиот сектор, развој на семејни бизниси, развој на руралните средини и сл. Имплементацијата на активностите за развој на стопанството ќе значи отворање на нови производни и услужни објекти, како и технолошки индустриски развојни зони (се предвидува изградба на зелени зона на две алтернативни локации во рамки на општините Зрновци и Карбинци) што ќе придонесе за подобрување на бизнис климата и економијата. Рамномерната дистрибуција на дејностите во Регионот ќе овозможи отворање можности за економски развој на сите општини од Регионот, особено на помалку развиените како Зрновци и Карбинци. Исто така, мерките за поддршка на руралното население за отпочнување сопствени бизниси, развојот на агроиндустрискиот сектор позитивно ќе се одрази врз развојот на руралните средини, развојот на земјоделството, задржување на локалното население во местата на живеење и сл. Отворањето на можностите и перспективите за започнување сопствени бизниси, обезбедувањето пласман на производите и можностите за вработување <i>позитивно ќе се одразат врз демографската состојба во Регионот.</i> Разгледувано од аспект на заштита на животната средина, отворањето на новите производни капацитети, како и технолошките индустриски развојни зони ќе придонесе за генерирање на емисии во животната средина, кои доколку не се соодветно управувани, може да го загорзат квалитетот на медиумите и областите од животната средина, а исто така да го загорзат здравјето на населението. Интензитетот на влијанијата ќе зависи од чувствителноста на локациите кои ќе бидат избрани за поставување истите, нивното опкружување, како и од типот на застапените дејности. Новите локации за изградба на индустриски зони може да предизвикаат кумулативни влијанија, чиј интензитет ќе зависи од видот на дејностите кои се одвиваат во непосредното опкружување, квалитетот на медиумите од животната средина, односно од абсорпциониот капацитет на медиумите. Како што е наведено погоре, во планскиот период се планира изградба на зелена зона во рамките на општина Карбинци. Како резултат на малата оддалеченост на општина Карбинци од постојната Технолошка индустриска развојна зона во Штип, може да се заклучи дека поставувањето на две зони, речиси со идентична намена, на мала оддалеченост може да резултира најпрво со неефикасно користење на земјиштето, кумулативни влијанија врз животната средина, а исто така и со економска неисплатливост.								
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+	-	-	-	-	-	-	-	-

Мерки за намалување на влијанијата	• При изработка на идните документи со кои ќе се постават основите за иден економски развој на Регионот да се земат предвид проблемите со кои се соочувал Регионот во изминатиот период, не само од економски аспект туку и од аспект на животната средина и врз основа на истите, како и врз основа на можностите, потребите и ограничувањата да се дефинира просторната дистрибуција на индустриските капацитети; • При утврдување на локации за нови индустриски капацитети да се земат предвид целите на планските и стратешките документи за заштита на животната средина, со цел истите да се вградат во идното урбанистичко планирање, а исто така да се избегнат локации кои се идентификувани како чувствителни, заштитени подрачја од аспект на природното или културното наследство, или се предложени за заштита; • При избор на локации за поставување на нови индустриски капацитети и зони да се избираат локации кои се надвор од зоните за живеење или пак на соодветна оддалеченост од нив, со цел да се намалат директните влијанија врз здравјето на населението; • Анализа на алтернативните локации за поставување на зелена индустриска зона, односно преиспитување на целта за поставување на зелена зона во општина Карбинци. Треба да се утврди потребата и исплатливоста од зафаќање и пренамена на земјиште за поставување на зелена зона и да се утврди дали технолошката индустриска зона во Штип ќе може да ги задоволи потребите за предвидената намена.
---	---

Тема: Земјоделство и користење на земјоделски површини	
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Имплементацијата на планираните активности од акциониот план, особено активностите за подобрување на наводнувањето, изградба на капацитети за одгледување и преработка на производите, воведување нови видови култури и добиток, мелиоризација на земјиштето, спроведување на агроеколошки мерки, добри земјоделски практики и сл. ќе придонесат за развој на современо земјоделско производство и производи, усогласени со европските стандарди за квалитет, зголемување на приносите на земјоделските култури и приходите, одржливо користење и планирање на земјиштето што ќе придонесе за социо-економски придобивки на локално, регионално и национално ниво. Исто така, овие активности ќе овозможат отворање на нови работни места и зголемено ангажирање на населението. Воведувањето на нови модерни техники, технологии и практики во земјоделството и исполнување на одредени стандарди може да го изложат населението на поголеми финансиски инвестиции. Голем дел од нив не се во состојба да ги имплементираат овие мерки без финансиска поддршка на Владата, особено малите земјоделски производители со ниски годишни приходи. Во согласност со предвидувањата за развојот на Регионот до 2030 година се предвидува намалување на оризовите површини, односно се планира истиот да се одгледува само во две општини, Карбинци и Чешиново-Облешево, се предвидува исчезнување на лозовите насади во Штип и Кочани, а исто така се предвидува исчезнување на скоро сите видови стока, освен свињите. Сите овие промени може да го засегнат населението, да предизвикаат промени во традиционалните и тековни животни навики, да предизвикаат економски загуби и сл. Предвидените активности, како окрупнување на земјоделските површини, изградба на системи за наводнување, подобрување на техниките на орање, модернизирање на земјоделско производство, воведување органско производство и сл. ќе придонесе за намалување на загадувањата од овој сектор, односно ќе придонесе за подобрување на состојбите со почвата, водите, намалување на причините за ерозија и опустинување на земјиштето и исполнување на дел од мерките за адаптација кон климатските промени на секторот

	земјоделство кој е идентификуван како ранлив сектор на климатските промени. Имплементацијата на инфраструктурните проекти и активностите за ревитализација на системите за наводнување и изградба на нови, како и мерките за чистење и одржување на коритата на реките може да предизвикаат краткорочни негативни влијанија врз медиумите и областите од животната средина. Овие влијанија подетално ќе се разгледуваат во поглавјето: Управување со води, како и на ниво на конкретна документација од понизок ранг. Исто така земјоделските активности, изградбата на новите капацитети за одгледување и преработка на производи, како и генерирањето на отпад од овие активности може да предизвикаат негативни влијанија врз медиумите и областите од животната средина. Нивниот интензитет ќе зависи од чувствителноста на локациите и непосредното опкружување и истите подетално ќе се разгледуваат во поглавјето: Индустрија, како и на ниво на документација од понизок ранг. Намалувањето на оризовите површини во општина Кочани ќе придонесе за негативни влијанија врз пределот по кој е препознатлив како резултат на неговата значителна естетска вредност, негативни влијанија врз водни птици, водни и блатни растенија и животни и сл. Од друга страна ќе се намали можност за интродукција на многу алохтони видови кои се закана за биолошката разновидност. Исто така намалувањето на оризовите површини може да придонесе за заштеда на количините вода кои се користат за наводнување и ќе допринесе за заштеда на водните ресурси, кои како резултат на климатските промени ќе се намалат во следниот период.								
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+/-	+	+/-	+	+	+	+	+	+
Мерки за намалување на влијанијата	• Обезбедување на финансиска поддршка, изразени преку поволни субвенции и кредити за земјоделците во Регионот, во согласност со земјоделската политика на Владата, со цел да ги имплементираат предвидените активности, особено мерките за адаптација кон климатските промени; • Изборот за одгледување на земјоделските култури во Регионот да биде во согласност со педолошките карактеристики на почвите во Регионот; • Воведување постојан мониторинг на продуктивноста на почвата; • Примена на добра земјоделска практика, модернизација на механизацијата, зголемување на приносот по хектар и намалена употреба на минерални ѓубрива и пестициди со цел постигнување одржливо земјоделско производство; • Задолжително воведување на системот „капка по капка“; • Да се обезбеди усогласеност на мерките за заштита на биолошката разновидност и искористување и управување со водните ресурси, предложени во стратешките документи со планираниот развој на земјоделството во Регионот; • Преиспитување на можностите за задржување на оризовите површини во Кочанско Поле, со цел задржување на естетските вредности на пределот; • Примена на препораките кои ќе произлезат од СОЖС/ОВЖС за планови од понизок ранг или конкретни проекти;								

	Во ППИПР, една од целите во областа на сточарското производство е „Воспоставување национален систем за организирано отстранување и уништување на отпадоците од животинско потекло и поддршка за соодветното складирање на течното и цврсто органско ѓубриво“. Покрај наведената цел, во Планот не се предвидени активности за постигнување на целта во предвидениот плански период. Имајќи предвид дека управувањето со отпадот од животински трупови, нуспроизводи и отпад од земјоделството во Регионот не е во согласност со законските барања и целите за заштита на животната средина и истиот претставува ризик за животната средина и здравјето на населението, се препорачува во Планот да се предвидат локации за депонирање на отпад од нус продукти од животинско потекло, односно капацитети за третман и искористување на енергетската вредност на отпадот, производство на компост и сл.
--	--

Тема: Шуми и шумарство	
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Предвидените активности во шумарството ќе придонесат да се направи проценка на расположливите шумски ресурси, односно инвентаризација на шумските екосистеми со цел да се постигне модернизирано управување, како предуслов за одржлив развој на шумарството, подобрување на целокупното управување со шумските ресурси, користење на шумските ресурси на одржлив начин, поврзување на политиката во шумарството со стратегиите за животната средина и политиките за рурален развој, интегрирање на мерките за приспособување кон климатските промени при стопанисувањето со шумите, придонес кон создавање на соодветен финансиски менаџмент, подобрување на мониторингот на шумите, намалување на загубите во шумарството, ефикасно користење на биомасата од шумарството за енергетски цели, креирање современи дрво преработувачки капацитети и сл. Имплементацијата на активностите во шумарството ќе придонесе за директни позитивни социо-економски влијанија кај населението, односно ќе допринесе за отворање можности за вработување, остварување заработка со искористување на екосистемските услуги, подобрување на социјалниот статус и добросостојбата Воспоставувањето систем на лиценцирани собирачи на споредни шумски производи ќе придонесе за избегнување на незаконското и неодржливо користење на природните ресурси од шумите. Искористувањето на природните ресурси ќе допринесе за социоекономски придобивки кај населението, преку отворање можности за работно ангажирање и обезбедување приходи. На краткорочно ниво обврзувачките лиценци може да ги засегнат ранливите групи, кои во голем дел својата егзистенција ја обезбедуваат преку собирање диви видови од природата. Воведувањето на технологии за ефикасна употреба на биомасата во шумарството ќе има позитивни влијанија, бидејќи ќе допринесе за градење политики и конкретни проектни активности кои ќе обезбедат развој и стабилност на енергетскиот систем во Регионот, зголемување на учеството на обновливите извори на енергија во вкупното производство на енергија. Покрај подобрувањата на состојбите во управувањето со шумите и шумарството, имплементацијата на активностите ќе придонесе и за подобрување на квалитетот на воздухот, почвите и водите, биолошката разновидност, како и подобрување на здравјето на населението и квалитетот на живот. Одржливото управување со шумите ќе придонесе за намалување на стакленичките гасови и ублажување на климатските промени, што позитивно ќе влијае врз сите медиуми и области од животната средина, идентификувани како ранливи на климатските промени. Искористувањето на биомасата за енергетски цели, како и дрво преработувачките капацитети ќе претставуваат потенцијални извори на

	емисии во животната средина. Можните влијанија од овие капацитети ќе зависат од чувствителноста на локациите и истите ќе се оценуваат во поглавјата: Енергетска инфраструктура и индустрија, како и на ниво на документација од понизок ранг. Имплементацијата на планираните активности за заштита од ерозија и порои, ќе придонесат за решавање на проблемите кои настануваат како резултат на ерозијата и пороите, подобрување на состојбите во земјоделството, шумарството, водостопанството, урбанизацијата и сл. Исто така, планираните активности ќе придонесат за подобрување на состојбата со почвите, биолошката разновидност, културното наследство, здравјето и безбедноста на населението и сл. Деталните истражувања за загрозеноста на земјиштето од ерозија и порои и вметнувањето на одржливи мерки за заштита на земјиштето може да наметнат забрани или рестрикции за вршење одредени дејности или преземање активности, што ќе бидат причина за финансиски загуби, трошоци и издатоци. Идентификацијата на подрачјата подложни на ерозија и порои ќе овозможи ефикасно урбанистичко планирање и користење на земјиштето, избегнување на локации кои се чувствителни на деградација на почвата, вградување на ефикасни мерки за заштита на почвата и сл.								
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+/-	+	+	+	+	+	+	+	+
Мерки за намалување на влијанијата	• Поттикнување на практиката за одржливо стопанисување со шумите; • Подигнување на јавната свест за вредноста за екосистемските услуги од шумите, одржување на заштитните функции на шумите и зголемување на позитивниот придонес на шумарскиот сектор во заштитата на животната средина; • Усогласување на активностите за подобрување на состојбата со шумарството и шумите со останатите секторски стратешките и планските документи донесени на национално ниво; • Подржување на националните иницијативи за заштита на природата, со настојување потенцијалот на шумарството како апсорбент за стакленичките гасови да се издигне до максимум со што ќе се намалат емисиите на стакленички гасови; • Воведување технологии за ефикасно користење на биомасата во шумарството; • Забрана на сечење шуми заради добивање биомаса, односно користење само отпадна биомаса; • Имплементација на нови техники за подобрување на својствата на антропогени деградирани земјиште (ископи, депонии, јаловишта, итн.), подобрување на својствата на многу деградирани земјиште (долови, свлечишта), локална рехабилитација на деградирани земјиште во ридско-планинските предели; • Заштита на земјиштето со висок квалитет од урбанизација и пренамена во непродуктивни дејности; • Примена на оптимални агрономски практики за да се подобри управувањето со водата и да се намали ерозијата на почвата; • Реконструкција, санација и модернизација на системите за наводнување и одводнување; • Модернизирање на постојните системи за наводнување преку задолжително воведување на системот „капка по капка“; • Организирање информативни средби со различни групи корисници за примена на мерките за заштита од ерозија и порои, со што								

	ќе се постигне заштита и одржливо искористување на земјиштето, а истовремено ќе се постигнат социо-економски придобивки; • Преиспитување на намената на земјиштето во постојната планска и урбанистичка документација во делот на давање пренамена на земјиште со висока бонитетна класа, шуми и пасишта, како е земјиште кое е подложно на ерозија и порои и др.
--	--

Тема: Управување со води	
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Имплементацијата на активностите за управување со водите ќе придонесе за заштита на површинските и подземните води, постигнување „добар еколошки статус“ на водите, намалување на емисиите на загадувачки материи, постигнување на граничните вредности на емисии и стандардите за квалитет на водите, управување со квалитетот и квантитетот на водите, избегнување на ризиците од поплави, следење на квалитетот на водите, економско вреднување на водните ресурси и пред се ќе се обезбеди квалитетна и здрава вода за пиење и наводнување. Исто така, имплементацијата на овие активности ќе придонесе за подобрување на медиумите и областите од животната средина, ублажување на климатските промени, а најмногу за подобрување на здравјето на населението. Со имплементација на овие активности директно и индиректно ќе се подобри состојбата во земјоделството, шумарството, користењето на земјиштето и сл. Исто така ќе се подобри здравјето и безбедноста на населението, квалитетот на почвите, биолошката разновидност, квалитетот на воздухот, ублажување на климатските промени и сл. Изградбата на акумулациите ќе има позитивни влијанија од социо-економски аспект, бидејќи истите можат да бидат претворени во атрактивни туристичко рекреативни центри, кои ќе дадат голем придонес за развој на туризмот и економијата на локално ниво. Покрај позитивните, имплементацијата на активностите може да предизвика и негативни влијанија од економски аспект, изразени преку дополнителни финансиски издатоци кај населението, изразени преку зголемени давачки во вид на такси/надоместоци за користење на водите и третман на урбаните отпадни води. Исто така, изградбата на системи за водоснабдување и наводнување, како и дефинирање на заштитни зони на извориштата може да предизвикаат преиспитување или укинување на концесии, забрана за вршење на одредени дејности на локации кои ќе се оценат како чувствителни и сл. Изградбата на системи за водоснабдување и третман на отпадни води, може да предизвикаат негативни влијанија врз медиумите и областите од животната средина чиј интензитетот ќе зависи од изборот на локацијата за нивно поставување, чувствителните рецептори, оперирањето и одржувањето на капацитетите и развојните активности во областите каде истите ќе се градат. Изградбата на акумулациите ќе предизвикаат големи промени во начинот на користење на земјиштето, пренамена на високо квалитетно земјите (шуми и пасишта) во градежно земјиште, нарушување на еколошкиот статус на водите, влијание врз пределот и вкупната биолошка разновидност преку комплетна модификација на живеалиштата, модификација/намалување на протокот на вода во речните корита, загрозување на културното наследство и сл. Постои можност предвидените локации за изградба на акумулации да се наоѓаат во подрачја кои се карактеризираат со висока разновидност на акватични видови, кои се ретки, загрозувани или ендемични. Со просторниот план за периодот до 2030 година се предвидува дека во Регионот постои можност за изградба на 17 акумулации во сливот на реката Брегалница. Во согласност со климатските сценарија се предвидува намалување на водните ресурси, така што постои ризик од намалување на протокот во реките во сливот на реката Брегалница, што ќе предизвика негативни влијанија од економски аспект, како и негативни влијанија врз биолошката разновидност. Постојните акумулации во Регионот и изградбата на ново планираните ќе предизвикаат кумулативни влијанија врз животната средина од аспект на климата, а позитивно од аспект на одржување на биолошкиот

минимум во водотоците. .									
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+/-	+	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-
Мерки за намалување на влијанијата	• Подигнување на јавната свест за вредноста на водните ресурси и придобивките од одржливо управување и искористување; • Воспоставување на ефективна институционална и организациона поставеност за управување со водните ресурси; • Усогласување на активностите за управување со водите со останатите секторски стратешки и плански документи, донесени на национално ниво, со особен акцент на документите за заштита на биолошката разновидност, адаптација на климатските промени и намалување на емисиите на стакленички гасови од секторот води; • Примена на ефикасни и исплатливи технологии за третман на отпадните води; • Изборот на локации за поставување на системите за водоснабдување и третман на отпадни води да се темели на детални испитувања и анализи со цел да се избегнат негативните влијанија врз чувствителните медиуми и области од животната средина и здравјето на населението; • Дефинирање на заштитни зони на системите за водоснабдување и наводнување и управување со земјиштето во заштитените зони во согласност со законските прописи кои произлегуваат од Законот за води, како и чувствителноста на локациите; • Континуирана дезинфекција на водата за пиење; • Пречистување на водата за пиење од површински и подземни води заради, со цел намалување на хемиските параметри кои ги надминуваат максимално дозволените концентрации; • Еднаков пристап до водоснабдување во малите рурални населби преку новоизградени мали системи за водоснабдување со безбедна вода за пиење; • Редовно одржување на водоснабдителните системи; • Активно вклучување на сите заинтересирани страни во процесот на донесување одлуки и прифаќање на предвидените решенија за водоснабдување и третман на отпадните води; • Соодветен избор на локации за изградба на акумулациите со цел избегнување конфликти со други значајни инфраструктури и објекти; • Избегнување локации со висока бонитетна класа, пасишта, шуми; локации кои се идентификувани како чувствителни од аспект на присуство на богата биолошка разновидност, значајни водни ресурси, заштитени подрачја од аспект на природното или културното наследство или се предложени за заштита и сл. • Имплементација на процедурите за СОЖС и ОВЖС на ниво на конкретна планска/проектна документација при изведба на активностите за управување со водите;								

	Управувањето со водите во Регионот да се врши во согласност со Планот за управување со речниот слив на реката Брегалница, кој е во фаза на усвојување.
--	--

Тема: Минерални сировини										
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Предвидените активности за експлоатација на минералните сировини, кои може да се користат како сировини за понатамошна преработка или за енергетски цели, ќе придонесат за креирање механизми и капацитети за подобрување на начинот за управување со минералните сировини од административен и технички аспект и искористување на расположливите природни ресурси и економски развој на Регионот. Искористувањето на минералните сировини ќе отвори можности за нови вработувања на населението, зголемување на животниот стандард, подобрување на бизнис климата, зголемување на приходите во општинските буџети, како резултат на даноци и комунални такси од страна на корисниците на просторот, односно социоекономски развој на Регионот. За потребите на идните руднички комплекси ќе биде потребно изградба или подобрување на постојната инфраструктура што ќе придонесе за развој и заживување на руралните подрачја. Голем дел од планираните рудници за експлоатација на минералните сурови и доделените концесии за експлоатација на минералните сировини се наоѓаат во подрачја кои располагаат со шуми, висококвалитетно земјоделско земјиште, пасишта, располагаат со културно наследство, богата биолошка разновидност и природно наследство, подрачја од меѓународно значење на заштита на птиците, растенијата, богат хидролошки потенцијал, близина на населени места (Кадница, наоѓалиштата во сливот на Долна Злетовица, Осоговските планини (Шталковица), Звезгор-Истевник, Лаковица и др.). Експлоатацијата на минералните сировини може да предизвика промена на тековните животни навики, ограничување на пристапот на населението до значајни локации, намалување на површините за рекреација, ограничување/намалување на површините за напасување на стока, уништување на видови кои се корисни со што ќе се ограничи/намали собирање плодови од природата. Сето ова ќе предизвика негативни социоекономски влијанија. Експлоатацијата на минералните сировини ќе придонесе за генерирање на емисии во животната средина, големи количини на јаловина и сл. кои може да предизвикаат значителни влијанија врз медиумите и областите од животната средина и да го нарушат здравјето и безбедноста на населението. Како резултат на постојната експлоатација на минералните сировини и предизвиканата деградација на квалитетот на животна средина може да се заклучи дека предвидената експлоатација на новите минерални сировини ќе предизвика кумулативни влијанија, а како резултат на близината со Република Бугарија, предвидените рудници во Малешевцијата може да предизвикаат и прекугранични влијанија. Искористувањето на минералните сировини за енергетски цели ќе се разгледува во поглавјето за енергетска инфраструктура.									
	Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
		+/-	-	-	-	-	-	-	-	-

Мерки за намалување на влијанијата	• Усогласување на активностите за искористување на минералните сировини со останатите секторски стратешки и плански документи, донесени на национално ниво за заштита на животната средина; • Преиспитување на предвидените концесии и други форми на доделување земјиште во подрачја кои се или се предвидуваат да бидат под режим на заштита, како и опсежна анализа на вредностите на просторот, очекуваните придобивки и можните ризици; • Во постапката на доделување идни концесии за користење на земјиштето или ресурсите, задолжително да се избегнуваат локации кои се под режим на заштита или се во предлог фаза за заштита; • Активно вклучување на сите заинтересирани страни во процесот на донесување одлуки за искористување на минералните сировини за секоја предвидена локација; • Подготовка на Проценка на ризик и одговорност од еколошка штета за локациите кои се наоѓаат во чувствителни подрачја или постои ризик од појава на значителни влијанија врз животната средина и здравјето на населението; • Спроведување на процедури за оцена на прекугранични влијанија од експлоатација на минералните сировини во близина на границата со Република Бугарија; • Искористувањето на минералните сировини во Регионот да се вршат во согласност со Планот за управување со речниот слив на реката Брегалница, кој е во фаза на усвојување.
---	---

Тема: Енергетска инфраструктура	
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Предвидените активности во областа на енергетската инфраструктура предвидуваат изградба на капацитети за производство на енергија во Регионот, со акцент на искористување на обновливите извори на енергија, електроенергетска дистрибутивна мрежа и магистрална гасоводна мрежа. Во поглавјето: Минерални сировини од ППИПР е нагласено дека користењето на енергетските минерални сировини главно е насочено кон експлоатацијата на јаглените од Беровско-Делчевскиот плиоценски басен. Останатите лежишта на јаглен (Звегор-Стамер и Стар Истевник-Панчерево), заради ниската калорична вредност, содржината на влага и пепел, неповолниот сооднос на длабочината и дебелината на јагленовиот покрив и слој, не се приоритетни во овој плански период. Исто така појавите на јаглен во Пробиштип според првично реализираните истражувања немаат поголема економско значење и истите нема да бидат предмет за анализа во блиска иднина. Затоа, истите не се предмет на анализа во ова поглавје. Изградбата на нови капацитети за производство на енергија од обновливи извори ќе придонесат за искористувањето на расположливите енергетски потенцијали на Регионот, зголемување на учеството на обновливите извори на енергија во вкупното производство на енергија во државата, обезбедување стабилност на енергетскиот пазар, намалена зависност од увоз, разновидност во користењето енергенти и подобрени услуги во производството и снабдувањето со електрична енергија и топлина, дефинирани како приоритетни цели во енергетскиот сектор. Имплементацијата на активностите ќе има значителни позитивни влијанија од економски аспект, бидејќи ќе отвори можности за нови вработувања на локалното население, намалување на трошоците од аспект на загуба на енергија, намалување на трошоците за обезбедување енергија и топлина во индустрискиот и комерцијалниот сектор, како и домаќинствата. Покрај придобивките од аспект на намалување на стакленичките гасови и подобрување на состојбите во медиумите од животната средина, особено на воздухот, капацитетите за производство на енергија од обновливи извори на енергија може да предизвикаат негативни

влијанија врз медиумите и областите од животната средина и здравјето на населението.

Дрвна маса:

Горењето на дрвна биомаса е традиционален начин на производство на топлотна енергија во македонските домаќинства. Искористувањето на огревно дрво и дрвните отпадоци како енергенс, влијаат врз квалитетот на животната средина, односно квалитетот на воздух, биолошката разновидност, почвата и сл. При согорување на овој енергенс се генерираат стакленички гасови кои даваат придонес кон климатските промени.

Ветерна енергија:

Имплементацијата на ветерните електрани може да предизвика негативни влијанија врз локалните видови птици, лилјаци и др. Особено се чувствителни големите грабливи птици. Исто така, ветерните електрани може да предизвикаат негативни влијанија врз пределот, зафаќаат големи површини на земјиште и сл. Турбините може да предизвикаат електромагнетни пречки и да влијаат на авионските радары, доколку се поставени во близина на аеродроми. За изградба на ветерни паркови во Регионот, предвидени се локациите кај селата Шашаварлија (Штип) и Богословец (кој е на самата западна граница на овој регион). Во согласност со анализите во поглавје 6.1. Подрачја од меѓународно значење во брегалничкиот слив, локацијата Богословец влегува во рамките на Емералд Подрачје. Можните влијанија од имплементација на ветерните паркови ќе се анализираат на ниво на документација од понизок ранг.

Геотермална енергија:

Искористувањето на потенцијалот на геотермалните води како енергенс за затоплување на населените места и новопланираните оранжерии, може да предизвика негативни влијанија врз водата, почвата и сл. Интензитетот на овие влијанија се незначителни во однос на придобивките од искористување на овие води.

Изградба на МХЕЦ:

Изградбата на предвидените 41 МХЕЦ во рамките на ИПР може да предизвикаат големо влијание животната средина. Вообичаено, малите хидроелектрични центри се планирани на мали планински водотеци кои генерално имаат добар еколошки статус (односно близу до природните карактеристики). Изградбата на МХЕЦ може да предизвика промени во протокот, температурата, спроводливоста, намалување на количина на кислород во реките, како и промени на морфолошките карактеристики на реките итн.

Исто така, изградбата на малите хидроелектрични центри може да предизвика значителни влијанија врз водите, пределот и вкупната биолошка разновидност преку комплетна модификација на живеалиштата, модификација/намалување на протокот на вода во речните корита, спречување на миграција на видови и сл. Постои можност предвидените локации за изградба на МХЕЦ да се наоѓаат во подрачја кои се карактеризираат со висока разновидност на акватични видови, кои во голем дел се ретки, загрозувани или ендемични, како и во заштитени подрачја или подрачја предложени за заштита.

Постројка за согорување комунален отпад:

Во ППИПР се предвидува изградба на постројка за согорување на комуналниот отпад генериран во Регионот. Во согласност со Регионалниот план за управување со отпад во Источен плански регион, 2015, кој е изработен во согласност со барањата на европските директивите за управување со отпад, националната стратегија и план за управување со отпад, не се предвидува согорување на комуналниот отпад за енергетски цели. Затоа влијанијата од изградбата на оваа постројка не се предмет на анализа.

	<u>Природен гас:</u> Во ППИПР, предвидено е да се изградат и две комбинирани постројки за производство на електрична и топлинска енергија во непосредна близина на Штип и Кочани, каде како енергенс ќе се користи природен гас. Овие постројки треба да бидат лоцирани до потрошувачите (градовите) и во близина на мерно регулационите станици од гасоводната мрежа. Изградбата на овие постројки може да предизвика негативни влијанија врз водите (користат големи количини на вода и генерираат отпадна вода), пределот, биолошката разновидност, поточно птиците (генерирање пареа од оџаците, зголемено ниво на бучава) и сл. <u>Сочвена енергија</u> Со Планот се планира искористување на енергијата на сонцето за производство на енергија и топлина, меѓутоа не е точно дефинирано на кој начин истата ќе се произведува, односно дали со индивидуално поставување на сончеви колектори на домовите и објектите или пак со изградба на фотоволтаични системи. Употребата на соларните системи за производство на енергија ќе има позитивни влијанија и од социо-економски аспект, и тоа: снабдување со енергија и на локации кои не се поврзани со постојните електрични мрежи, помали инфраструктурни барања, помали влијанија врз животната средина и сл. Меѓутоа и покрај малите влијанија врз животната средина, доколку се градат фототолтаични системи истите може да ја засегнат биолошката разновидност и пределот. Електроенергетска дистрибутивна мрежа: Развојот на преносната мрежа може да предизвика зафаќање на приватно земјиште, пренамена на земјиште (земјоделско, пасишта, шуми), негативни влијанија врз биолошката разновидност, особено на миграциските коридори, исто така истата е извор на нејонизирачко зрачење. Овие влијанија треба подетално да се оценат на ниво на документација од понизок ранг. Магистрален гасовод: Изградбата на магистралниот гасовод може да предизвика зафаќање на приватно земјиште, пренамена на земјиште (земјоделско, пасишта, шуми), негативни влијанија врз биолошката разновидност, водите, почвата, културното наследство, постои можност трасата да поминува низ заштитени подрачја, а особено значајни влијанија при инцидентни состојби во оперативната фаза. Овие влијанија ќе бидат оценети преку студиите за оцена на влијанијата врз животната средина за посебните траси на гасоводната мрежа.								
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+/-	+/-	-	-	-	+/-	+	-	+/-
Мерки за намалување на влијанијата	• Соодветен избор на локации за изградба на енергетска инфраструктура кои нема да бидат во конфликт со други значајни инфраструктури и објекти (особено за ветров парк во близина на локации планирани за изградба на аеродроми); • Енергетската инфраструктура да не се поставува на локации кои се значителни миграторни патишта на птиците, заштитени подрачја од аспект на природно и културно наследство; • Избегнување на чувствителни локации во однос на биолошката разновидност за изградба на енергетска инфраструктура, идентификувани во Картата на еколошка сензитивност;								

	• Изработка на студија за загубите на биолошката разновидност и економските придобивки од системите за производство на енергија кои се засновани на користење на алтернативни извори на енергија (хидролошки системи, соларна енергија, ветер); • Со цел да се избегнат последици врз животната средина од планираните мали хидроелектрични центри, се препорачува изработка на Програма со акционен план за изградба на истите, пред секоја тендерска постапка на кои планови ќе биде спроведена постапка за Стратегиска оцена на животната средина, што ќе допринесе да се избегнуваат локации кои влегуваат во заштитени подрачја или располагаат со значителна биолошка разновидност; • Планирањето на капацитетите за производство на енергија од обновливи извори да се врши во согласност со сценаријата за климатските промени дефинирани во Третиот Национален План кон Рамковната Конвенција на ОН за климатски промени, со цел да се избегне недостаток на вода во водните тела кои се искористуваат за енергетски цели; • Обезбедување проток на водата и биолошки минимум во реките; • Изработка на Физибилити студија со цел утврдување на потребата и оправданоста од изградба на 41 МХЕЦ во рамките на Регионот, утврдување на расположливите водни потенцијали за нивна изградба, придобивките и штетите од изградба на истите од економски аспект и од аспект на животната средина, како и кумулативните влијанија од истите врз Регионот; • Преиспитување на предвидените концесии и други форми на доделување земјиште или ресурс за користење во подрачја кои се или се предвидуваат да бидат под режим на заштита, како и опсежна анализа на природните вредности на просторот, очекуваните придобивки и можните ризици; • Изборот на технологии за искористување на геотермалната енергија да се сведе на технологии што не го нарушуваат режимот на подземните води (реинјектирање); • Избегнување на локации за изградба на енергетска инфраструктура со висока бонитетна класа, пасишта, шуми, заштитни зони на изворишта и сл. • Управувањето со отпадот да се усогласи со Регионот план за управување со отпадот; • Во ППИПР како алтернативен извор на енергија да се земе предвид искористување на биогазот од поголемите фарми и да се предвидат активности во акциониот план, а исто така можноста од искористување на нус продуктите од животинско потекло за енергетски цели; • Примена на препораките кои ќе произлезат од СОЖС/ОВЖС за конкретни локации за сите објекти и дистрибутивните мрежи; • Идните активности за развој енергетската инфраструктура во Регионот да се вршат во согласност со Планот за управување со речниот слив на реката Брегалница, кој е во фаза на усвојување.
--	---

Тема: Демографија	
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните	Предвидените активности во акциониот план ќе придонесат за изработка на документација, спроведување попис на населението, врз основа на кои ќе се согледа моменталната демографска состојба на населението што ќе дадат насоки за преземање на идни активности и планирања за подобрување на состојбата. Во согласност со предвидувањата на во ППИПР за планскиот период се предвидува намалување на бројот на население дури до 10000

аспекти	лица како резултат на миграција, намалување на наталитетот, морталитет и сл. Исто така се предвидува намалување на бројот на работоспособно население. Овие промени ќе предизвикаат намалување на социјалниот развој на Регионот, губење на едуциран кадар и работоспособно население, изумирање на животот во руралните средини што ќе резултира со стагнација во економскиот развој на Регионот. Во одредбите за просторен развој на Регионот во областа демографија се препорачуваат мерки за надминување на овие состојби. Како една од причините за намалување на бројот на население треба да се земе предвид и смртноста на населението, настаната како резултат на здравствените проблеми на населението, предизвикани од нарушен квалитет на животната средина или недостаток на квалитетна здравствена услуга во одредени населени места во Регионот. Во РПИПР здравствената состојба на населението не е земена предвид, односно недостасува поглавје за здравствената состојба на населението, врз основа на кое ќе се предвидат активности и следат трендовите во идниот период.								
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+	НП	НП	НП	НП	НП	НП	НП	НП
Мерки за намалување на влијанијата	- Подобрување на условите за живеење во руралните средини, преку подобрување на комуналната инфраструктура, обезбедување услови за едукација, здравствена заштита, развој на дејности за вработување и обезбедување приходи и сл. - Покрај предвидените активности во акциониот план и одредбите за просторен развој на Регионот во областа демографија се препорачува да се изработи Стратегија за демографски развој на Регионот во која детално ќе се анализираат причините и последиците за негативниот демографски развој и ќе се предвидат конкретни мерки и активности за надминување на овие состојби; - Во содржината на ППИПР да се вметне поглавје-Здравје на населението, кое ќе се разработи во согласност со утврдената методологија, со посебен акцент на дефинирање цели за подобрување на здравствената состојба на населението.								

Тема: Урбанизација	
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Предвидените активности во акциониот план ќе придонесат за планско користење на просторот и обезбедување на ефикасна инфраструктура, која е неопходна за здрав и квалитетен живот на населението, развој на урбаните и руралните средини, намалување на миграцијата село-град или надвор од државата, развој на стопанството, подобрување на квалитетот на животната средина и сл. Разгледувано од друг аспект, идната урбанизација ќе придонесе за пренамена на нови површини на земјиште (кое најчесто е земјоделско земјиште, пасишта, шуми), зафаќање на земјиште во приватна сопственост, искористување на ресурсите особено води, генерирање на емисии во медиумите од животната средина, оптоварување на постојната инфраструктура и сл. Идната урбанизација на просторот може да придонесе за дополнително нарушување на квалитетот на воздухот, почвата, биолошката разновидност, пределот, природното и

културното наследство, да го засегне здравјето на населението. Интензитетот на влијанијата ќе зависи од намената и користењето на просторот и постојната состојба на локациите кои ќе бидат предмет на идна урбанизација. Покрај урбанизацијата на населените места, со цел остварување на економски развој за општините, се урбанизираат голем дел од површините надвор од зоните за урбанизација со изработка на дополнителна урбанистичка документација (УПВНМ, ЛУПД, ДУПД, и сл.). Ваквата урбанизација на просторот покрај тоа што придонесува за трајна пренамена на висококвалитетно земјиште и нарушување на медиумите и областите од животната средина, ја ограничува понатамошната намена на земјиштето и го дефинира идниот развој на подрачјето. Ваквиот принцип на урбанизација е во спротивност на принципите за современ урбан развој кој се темели на принципите за заштита на животната средина и одржлив развој. Дополнително, со идната урбанизација може да се даде намена на земјиште за живеење во подрачја кои веќе се контаминирани или пак намена за индустрија во области каде апсорпциониот капацитет на животната средина го достигнала својот максимум.									
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-
Мерки за намалување на влијанијата - Идната урбанизација на просторот да се врши врз основа на податоци за квалитетот на животната средина, испитување на реалните потреби на населението и пазарот и просторните можности; - Идната урбанизација на нови простори да се врши во согласност со законските прописи, односно површините под шуми и пасишта не треба да се пренаменуваат во градежно земјиште, како и земјоделско земјиште со висока бонитетна класа (под IV категорија); - Подобрување на методологијата за урбанистичкото и просторното планирање со цел спречување на деградацијата на земјиштето и развој на одржливи модели за користење на земјиштето, Усогласување на Законот за просторно и урбанистичко планирање со стандардите на ЕУ за планирање на просторот и животна средина и домашното законодавство за животна средина; - Во генералните и деталните урбанистички планови да се предвиди урбано зеленило согласно со стандардите за превенција од појава на „жешки острови“ во централното урбано подрачје и потенцијални штетни здравствени ефекти по засегнатото население заради климатските промени кои предвидуваат пораст на амбиентната температура; - Избегнување локации за урбанизација и интервенции во планска документација на земјиште, кое: - располага со значајна биолошка разновидност или културно наследство, односно на локации кои влегуваат во рамките заштитени подрачја или се предложени за заштита; - влегува во заштитни зони на извори кои обезбедуваат вода за пиење и наводнување; - е подложно на поплави, ерозија и други видови деградација на почвата. - Идната урбанизација на Регионот да се врши во согласност со националните и регионални плански и стратешки документи за заштита на животната средина; - При подготовка на документи од понизок ранг надвор од населени места (ЛУПД и ДУПД) да се почитуваат генералните одредби за									

	демографски развој на ИПР.
--	----------------------------

Тема: Јавни функции									
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Предвидените активности во акциониот план ќе придонесат за обезбедување на квалитетна инфраструктура која е неопходна за едукативен, социјален развој и здрав живот на населението во Регионот, особено во руралните средини. Имплементацијата на овие активности ќе придонесе за вработување на населението, времени и постојани, подобрување на квалитетот на живот и сл. Можните влијанија врз животната средина се анализирани во поглавјето урбанизација и истите не се предмет на анализа во ова поглавје.								
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+	+	+/-	НП	НП	НП	НП	НП	НП
Мерки за намалување на влијанијата	Не се предвидуваат дополнителни мерки од оние кои се предвидени во ППИПР								

Тема: Домување									
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Предвидените активности во акциониот план ќе придонесат за обезбедување на квалитетно урбано домување, обезбедување социјална заштита на ранливите категории на население и сл. Имплементацијата на овие активности ќе предизвика позитивни социјални влијанија. Можните влијанија врз животната средина се анализирани во поглавјето урбанизација и истите не се предмет на анализа во ова поглавје.								
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+	+	НП	НП	НП	НП	НП	НП	НП
Мерки за намалување на	Не се предвидуваат дополнителни мерки од оние кои се предвидени во ППИПР								

влијанијата									
Тема: Индустија									
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Предвидените активности во акциониот план вклучуваат изработка на документи врз кои ќе се темели идниот индустриски развој во Регионот. Предвидените активности во акциониот план се слични со активностите предвидени за просторен економски развој на Регионот. Како што е нагласено во тоа поглавје, исто така и овде, може да се заклучи дека од имплементацијата на предвидените активности за развој на индустријата ќе произлезе проценка на можностите и конкретни активности за одржлив динамичен економски развој на Регионот, можности за започнување бизниси, отворање нови работни места, кои ќе придонесат за заработка и зголемување на животниот стандард. Имплементацијата на конкретните активности за развој на индустријата ќе значи отворање на нови производни и услужни објекти, како и технолошки индустриски развојни зони (се предвидува изградба на 4 ТИРЗ-ови: Штип" „Берово", „Делчево", Винаца" со кои се обезбедува земјиште за изградба на нови фабрики и други деловни објекти-истите се во фаза на изградба), што ќе придонесе економски развој на Регионот. Дистрибуција на индустријата во Регионот ќе овозможи отворање можности за економски развој на помалку развиените општини од Регионот, со исклучок на Штип, што е еден од главните параметри за подобрување на демографската состојба. Изградбата на индустриските капацитети може да предизвика зафаќање на приватно земјиште, пренамена на земјоделско високо бонитетно земјиште во градежно, негативни влијанија врз биолошката разновидност, водите, почвата, природното и културното наследство и сл. Можните влијанија врз животната средина од урбанизацијата на локациите за изградба на ТИРЗ-овите, не се предмет на анализа во ова поглавје, бидејќи истите се во фаза на изградба и опремување. Оперирањето на новите производни и услужни објекти, како и технолошките индустриски развојни зони ќе придонесе за генерирање на емисии во животната средина, кои доколку не се соодветно третирани и управувани може да го загорзат квалитетот на медиумите и областите од животната средина, а исто така да го загорзат здравјето на населението. Интензитетот на влијанијата ќе зависи од чувствителноста на локациите избрани за изградба на индустриските капацитети. Влијанијата врз животната средина од оперирањето на ТИРЗ-овите ќе зависи од типот на индустриските дејности кои ќе бидат поставени во истите. Оперативните активности во индустриските капацитети може да предизвикаат кумулативни влијанија, чиј интензитет ќе зависи од видот на дејностите кои се одвиваат во непосредното опкружување, квалитетот на медиумите од животната средина, односно од абсорпциониот капацитет на медиумите.								
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+/-	-	-	-	-	-	-	-	-
Мерки за намалување на влијанијата	При утврдување на локации за нови индустриски капацитети да се земат предвид целите на планските и стратешките документи за заштита на животната средина, со цел истите да се вградат во идното урбанистичко планирање, а исто така да се избегнат локации кои се идентификувани како чувствителни локации, заштитени подрачја од аспект на природното или културното наследство или се предложени за заштита, како и локации каде апсорпционата моќ на медиумите во животна средина е								

	надмината или на нејзината горна граница; • При избор на локации за поставување на нови индустриски капацитети да се избираат локации кои се надвор од средините за живеење, со цел да се намалат директните влијанија врз здравјето на населението. При ова се сугерира да се избегнуваат дури и локации каде има формирано „диви населби“ и субстандардни населби²⁵ за живеење; • Рамномерна разместениот на индустриските капацитети во Регионот, со предност на помалку развиените општини и руралните средини; • При продажба на парцелите во ТИРЗ-овите да се води сметка за типот на индустриската дејност која ќе ја врши идниот Инвеститор, со цел да се избегнат можните ризици и закани врз животната средина, а исто така да не се ограничи искористувањето на просторот на останатите парцели, односно да се води сметка на компатибилноста на индустриските дејности; • Имплементација на Законот за заштита на животна средина, особено поглавјата кои се однесуваат на СОЖС, ОВЖС; • Имплементирање на мерките за интегрирано спречување и контрола на загадувањето кое произлегува од индустриските активности, за намалување на емисиите во воздухот, водата и почвата, намалувањето на количините отпад, енергија, одржливо искористување на природните ресурси, со цел да се постигне високо ниво на заштита на животната средина, односно работењето на индустриските капацитети да биде во согласност со издадените ИСКЗ дозволи.; • Подготовка на Проценка на ризик и одговорност од еколошка штета за индустриските капацитети кои се наоѓаат во чувствителни подрачја или постои ризик од појава на значителни влијанија врз животната средина и здравјето на населението.
--	--

Тема: Сообраќајна инфраструктура	
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Предвидените активности во акциониот план ќе придонесат за подобрување на сообраќајната поврзаност на Регионот, зголемување на капацитетот за подобра кохезија, сигурноста, достапноста и безбедноста на патиштата, намалување на времето на патување, минимизирање на трошоците за одржување, обезбедување на висок квалитет на патнички услуги и сл. Изградбата на транспортната инфраструктура ќе овозможи брз и сигурен транспорт што ќе придонесе за социоекономски развој на Регионот. Покрај придобивките од овие активности, изградбата и рехабилитацијата на патиштата, изградбата на железницата, како и изградбата на аеродром во Штип и изградба на спортски аеродроми (хидродроми) во близина на Кочани и Берово²⁶ може да предизвикаат значителни негативни влијанија од аспект на животната средина и од социоекономски аспект, кои може да бидат со краток век на траење, но во одредени случаи и со век на трење колку и самиот инфраструктурен објект. Изградбата на транспортната инфраструктура може да предизвика зафаќање на приватно земјиште, пренамена на земјиште (земјоделско, пасишта, шуми), да предизвика значителни негативни влијанија врз биолошката разновидност земјоделските култури, водите, почвата,

²⁵ При планирањето на просторот мора да се земат предвид „дивите населби“ и субстандардните населби, заради потребата на една социјална категорија на луѓе соодветно да им се компензираат штетите и задоволат основните услови за живот. Ова е едно од основните барања на меѓународните финансиски фондови, кои се очекува да дадат финансиска поддршка на идниот индустриски развој на Регионот.

²⁶ Во акциониот план се предвидува изработка на Национална стратегија за развој на воздухопловството во Р. Македонија, во кој треба да се предложат овие активности. Можеби Стратегијата нема да има исти предвидувања како ППИПР. Се предлага да се почека подготовката на Стратегијата, па потоа да се идентификуваат подрачјата за идните аеродроми.

	културното и природното наследство. Во оперативната фаза ќе се генерираат емисии во воздухот, зголемено ниво на бучава, загадување на почвата, вибрации, ризик од сообраќајни несреќи и сл. со кои може да се наруши квалитетот на медиумите од животната средина и да се загрози здравјето и безбедноста на заедницата. Зголеменото ниво на бучава, покрај населението ќе предизвика негативни влијанија и врз биолошката разновидност.								
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+/-	+/-	-	+/-	-	-	-	+/-	-
Мерки за намалување на влијанијата	- Подготовка на планско урбанистичка документација со цел да се утврдат можните конфликтни локации при дефинирање на точните транспортните траси; - При дефинирање на трасите да се одбегнуваат: - парцели кои се во приватна сопственост или покриваат земјоделско земјиште со висока бонитетна класа, пасишта, шуми; - да се избегнат локации кои се идентификувани како чувствителни локации од аспект на присуство на богата биолошка разновидност, значајни водни ресурси, заштитени подрачја од аспект на природното или културното наследство или се предложени за заштита и сл. - близина на инфраструктури и објекти, преносни мрежи, ветерници и сл.								

Тема: Комуникациска инфраструктура									
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Предвидените активности во акциониот план ќе придонесат за подобрување на комуникациската инфраструктура во Регионот, што е главен предуслов за урбано живеење и социоекономски развој на Регионот. Покрај придобивките од овие активности, изградбата на базните станици и радиодифузни објекти може да предизвика загаѓање на приватно земјиште, пренамена на земјиште (земјоделско, пасишта, шуми), негативни влијанија врз биолошката разновидност, почвата, културното наследство, а исто така како резултат на нејонизирачкото зрачење да предизвикаат негативни влијанија врз здравјето на населението.								
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+/-	-	-	-	-	-	-	+/-	-

Мерки за намалување на влијанијата	• Да не се планира поставување на базни станици во населени места, особено до или на објекти за станбена и деловна намена, образовни објекти, болници и сл.; • Подготовка на планско урбанистичка документација за изградба на базни станици надвор од населени места со цел да се да се одбегнат парцели кои се во приватна сопственост или покриваат земјоделско земјиште со висока бонитетна класа, пасишта, шуми; • Избегнување локации кои се идентификувани како чувствителни локации од аспект на присуство на богата биолошка разновидност, заштитени подрачја од аспект на природното или културното наследство или се предложени за заштита и сл.
---	---

Тема: Туризам									
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Предвидените активности во акциониот план ќе придонесат за создавање на препознатливи туристички дестинации, изградба и на современа туристичка инфраструктура, креирање на конкурентна туристичка понуда, брендирање и препознатливост на туристичките производи и ефикасна промоција преку рамномерна застапеност во сите општини во Регионот. Предвидените активности ќе доведе до подобрување на конкурентноста на ИПР во однос на соседните региони, зголемување на туристичкиот промет во ИПР, подобрување на демографските и социоекономските состојби и трендови во општините во Регионот. Сепак мора да се земе предвид фактот дека реконструкција/изградба на туристичките објекти, зголемената посетеност на туристичките локалитети може да предизвикаат негативни влијанија врз медиумите и областите од животната средина од Регионот, особено на биолошката разновидност, природното и културното наследство, водите во случај на непостоење системи за третман на отпадните води, воздухот, почвата, несоодветно управување со отпад, предизвикување пожар и сл. Голем дел од локациите, предвидени за поставување туристички комплекси, располагаат со високо квалитетно земјиште, шуми, пасишта, богата биолошка разновидност, културно наследство кои може да бидат значително засегнати при имплементација на планираните содржини. Во согласност со сценаријата за климатски промени и влијанијата на климатските промени може да се констатира дека промените во временските услови, зголемувањето на температурата, намалувањето на водните ресурси и сл. кои може да влијаат врз развој на туризмот, особено на зимскиот туризам заради кратката сезона на снежна покривка. Како резултат на ова може да се заклучи дека планираната изградба на нови ски центри во Регионот може да се покаже како неодржлива, од аспект на вложување на големи инвестиции и како и значителната деградација на животната средина во однос на искористеноста и економските придобивки од изградба на истите.								
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+	+	-	-	-	-	-	-	-
Мерки за намалување на влијанијата	• Планирањето на туристичките објекти за збогатување на туристичката понуда во Регионот да се врши во согласност со природните и временските услови, како и во согласност со Стратегијата за развој на туризмот во ИПР, 2015; • Усогласување на активностите за развој на туризмот со останатите секторски стратешки и плански документи, донесени на								

	национално и регионално ниво; - Подготовка на Физибилити студија за развој на скијачки центри во ИПР, која ќе ги покаже вистинските потреби, можности и бенефити, кои Регионот во еден долг период може да ги очекува. - Подготовка на планско урбанистичка документација за изградба на инфраструктурните објекти за развој на туризмот со цел да се избегнат парцели со висока бонитетна класа, пасишта, шуми; - Да се избегнат локации кои се идентификувани како чувствителни од аспект на присуство на богата биолошка разновидност, значајни водни ресурси, заштитени подрачја од аспект на природното или културното наследство или се предложени за заштита и сл. - Туристички зони за масовен туризам да се планираат надвор од заштитени подрачја или други значајни локалитети; - Утврдување можности за развивање алтернативен туризам и негово спроведување во конкретни подрачја; - Субвенционирање на алтернативните форми туризам и (евентуално ревидирање на постојните шеми); - Поттикнување на рурален туризам со промоција на храна од автохтони видови/раси.
--	--

Тема: Трговија и занаетчиство									
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Предвидените активности во акциониот план ќе придонесат за развој на трговијата и занаетчиството, рамномерна дистрибуција на производи во Регионот и сл. Имплементацијата на овие активности ќе придонесе за отворање на нови работни места, подобрување на животниот стандард, а исто така и за развој на други гранки и дејности кои се во корелација со трговијата и занаетчиството. Покрај придобивките од овие активности, изградбата на откупно дистрибутивните центри може да предизвикаат влијанија врз животната средина, идентификувани во поглавјето Урбанизација, односно зафаќање на приватно земјиште, пренамена на земјиште, негативни влијанија врз биолошката разновидност, почвата, културното наследство, генерирање на отпад, особено од органско потекло и сл.								
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+	+/-	+/-	-	-	-	-	+/-	+/-
Мерки за намалување на влијанијата	Види поглавје: Урбанизација.								

Тема: Животна средина									
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Предвидените активности во акциониот план даваат насоки за преземање на конкретни активности кои треба да се имплементираат во следниот период кои ќе придонесат за значително подобрување на состојбата на медиумите и областите од животната средина, а истовремено за подобрување на здравјето и квалитетот на живот на населението во Регионот. Спроведување на акционите планови од стратешките документи ќе придонесат за усогласување на целите за заштита и заштита на животната средина на ниво на регионално ниво, што ќе резултира со подобрување на квалитетот на животната средина. Изработката на катастар на загадувачи ќе овозможи идентификација на потенцијалните загадувачи во Регионот и притисоците кои ги вршат врз животната средина и здравјето на луѓето, со цел да се планираат и превземаат мерки за подобрување на состојбите. Катастарот на загадувачи ќе придонесе за развој на мерки и активности при изработка на плански и стратешки документи на регионално и локално ниво, со кои ќе се надминат постојните состојби. Исто така, катастарот на загадувачи ќе послужи како основа врз која ќе се темели урбанистичкото и просторно планирање на земјиштето на локално и регионално ниво, земајќи ги предвид локациската поставеност на капацитетите— потенцијални загадувачи и нивната меѓусебна интеракција. Воспоставувањето на мониторинг мрежа за следење на квалитетот на подземните води и почва ќе придонесе за следење на состојбата во овие медиуми, собирање и креирање на база на податоци врз основа на која ќе се дефинираат мерки за заштита, односно за намалување на загадувачките параметри и ќе допринесат за идно соодветно планирање на намената и употреба на земјиштето. Во акциониот план се предвидува реализација на плановите и програмите за управување со отпад. Во ППИПР и во планирањата за просторен развој на Регионот не е земен предвид Регионалниот план за управување со отпад во Регионот. Истиот претставува основа врз која треба да се темели идното управување со отпадот во Регионот, а исти така и просторниот развој. И покрај тоа што во ППИПР се предвидува интегриран систем за регионално управување со отпадот и се дефинирани одредби за идното управување со отпадот и условите кои треба да ги исполнува локацијата на идната регионална депонија, сепак не се посочени алтернативни локации за изградба на регионална депонија, претоварна станица и капацитети за третман на отпадот. Во Просторниот План на Република Македонија се предвидува изградба на регионална депонија во општина Карбинци, која во овој План не е земена предвид. И покрај тоа што во акциониот план се предвидува активност „примена на мерки за ублажување и адаптација на климатски промени“, во активностите на акциониот план, креиран по теми, освен во темата шумарство, земјоделство и природно наследство, во останатите теми и одредбите за просторен развој не се препорачуваат конкретни активности за адаптација кон климатските дефинирани во Третиот Национален План кон Рамковната Конвенција на ОН за климатски промени. Недостатокот од мерки за ублажување и адаптација на климатските промени може да резултира со несоодветно урбанистичко и просторно планирање на Регионот, економски загуби и штети во животната средина.								
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Предвидени активности во акциониот план на ППИПР	• Мерките и активностите од акционите планови од планските и стратешките документи, донесени на национално и регионално ниво да се вградат во сите релевантни теми кои се предмет на анализа во ППИПР и истите да бидат основа врз која ќе се темели идниот просторен и урбан развој на Регионот; • При изработка на документација од понизок ранг да се земат предвид податоците кои ќе произлезат од катастарот на загадувачи и идното планирање во Регионот да се темели на овие податоци; • Воспоставување на сеопфатна мрежа за мониторинг на водите (површински и подземни), почвата, воздухот, бучавата, на ниво на Регион, дефинирање на параметрите кои треба да се следат во согласност со барањата на националното законодавство и барањата на Директивите за ЕУ, креирање на информативен систем за управување со податоците на регионално и национално ниво, како и обезбедување достапност и увид на податоците од мониторингот. Врз овие податоци треба да се темели идното планирање и развој на Регионот; • Зајакнување на институционалните капацитети на регионално и локално ниво за мониторинг, управување со податоци, известување и инспекциски надзор; • Во ППИПР да се дефинираат конкретни цели, активности, приоритети, временска рамка за заштита на животната средина од индустриско загадување и намалување на ризиците од еколошка штета; • Вградување на жешките точки од постојните депонии во ППИПР и усогласување со предвидениот просторен развој и намена на земјиштето, како и препораките и временската рамка за нивна санација предвидени во Регионалниот План; • Предвидувањата и насоките за управување со отпад во ППИПР да се темели на Регионалниот план за управување со отпад, а исто така да се предложат алтернативни локации за изградба на регионална депонија, капацитети за преработка на отпадот и претоварна станица. На ниво на урбанистичка документација од понизок ранг детално ќе се утврди дали истите одговараат за предвидената намена; • Спроведување на кампањи и обуки за подигнување на јавната свест во Регионот за следење на состојбата во животната средина и учество во донесување одлуки за идниот плански развој на Регионот; • За секоја разработена област во ППИПР да се земат предвид сценаријата за промените на климата и нивното влијание врз ранливоста на секторите.
--	---

Тема: Природни вредности и реткости	
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Со имплементацијата на активностите, кои произлегуваат од акциониот план, се очекува да се имплементираат директни и индиректни активности за намалување на загубата и притисоците на екосистемите и биолошката разновидност, да се подобри статусот на биолошката разновидност и зголемување на придобивките од биолошката разновидност и екосистемските услуги, да се подобри знаењето и достапноста на сите релевантни информации во врска со биолошката разновидност во Регионот, да се подигне јавната свест за вредноста на биолошката разновидност и екосистемските услуги. Подобрувањето на состојбите на постојните заштитени подрачја, прогласувањето на нови заштитени подрачја како и дефинирањето на начинот на управување со истите, кој ќе потекнува како законска обврска и одредба од просторните планови за заштитените подрачја, ќе придонесат за заштита на биолошката разновидност и подобрување на екосистемските услуги, а исто така и за подобрување на состојбите

во останатите медиуми и области во животната средина и здравјето на населението. Со имплементација на предвидените активности во акциониот план ќе се постигне директна заштита на биолошката разновидност преку создавање база на податоци за вредноста на биолошката разновидност, креирање и практики за зачувување на биолошката разновидност, развивање шеми за традиционалниот начин на одгледување земјоделски култури, како и можности за субвенционирање на истите. Имплементација на овие активности ќе придонесе за отворање можности за вработување на населението во делот на изработка на плански документи, научни истражувања, субјекти за управување со подрачјата, обуки за подигнување на јавната свест и сл. Воведувањето субвенции во земјоделство за отпочнување на органско производство, покрај заштитата врз биолошката разновидност ќе придонесе за производство на здрава храна и заштита на медиумите од животната средина. Голем дел од подрачјата кои располагаат со богата биолошка разновидност вредна за заштита, располагаат со воден потенцијал, потенцијал за производство на енергија од обновливи извори, минерални сировини и сл. кои се од голем интерес за социо-економски развој на Регионот и Државата. Намалувањето или избегнување на одредени локации за градба или искористување на расположливите природни ресурси карактеристични за подрачјата ќе резултира со негативни влијанија од социо-економски аспект. Прогласувањето на нови заштитени подрачја и донесувањето на планови за управување со подрачјата ќе наметнат промени во правните акти, ревизија и измени на локалните плански документи, во кои треба да се вградат содржините и начинот на користење на новите заштитени подрачја и да се предвиди идниот економски развој на локално и регионално ниво, односно користењето на земјиштето и ресурсите да се врши во согласност со плановите за управување со заштитените подрачја.									
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+/-	+	+	+	+	+	+	+/-	+
Мерки за намалување на влијанијата	Да се направат преиспитување на планираните активности во просторите кои се вредни за заштита.								

Тема: Културно наследство	
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Со имплементацијата на активностите, кои произлегуваат од акциониот план се очекува да се имплементираат директни и индиректни активности за подобрување на состојбите и заштита на културното наследство. Обезбедувањето на документација и реална база на податоци ќе придонесе за заштита на културното наследство при урбанизација на просторот, како и заштита од понатамошните закани од природни непогоди и антропогени влијанија, како и третманот на заштита. Заштитата на културното наследство ќе придонесе за социоекономски развој на Регионот, промоција на традицијата и вредностите, развој на туризмот и сл. што ќе резултира со финансиски придобивки.

И покрај горенаведените активности за заштита на културното наследство, имплементацијата на ППИПР може да предизвика негативни влијанија врз културното наследство, како резултат на просторниот развој, изградба на инфраструктура и сл., а исто така во рамките на веќе доделени концесии и дефинирани намени на земјиштето е идентификувано културно наследство. Со изградбата на новите акумулации ќе се зголеми влажноста на воздухот во одредени подрачја што може да предизвика негативни влијанија врз културното наследство. Во согласност со анализите во Третиот Национален План кон Рамковната Конвенција на ОН за климатски промени, 2014, секторот културно наследство е идентификуван како сектор кој е ранлив од климатските промени. Се предвидува дека влијанијата на климатските промени врз културното наследство може да резултираат во непоправливи состојби, дури и со трајни загуби на изграденото културно наследство.									
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+	НП	НП	НП	НП	НП	НП	НП	+
Мерки за намалување на влијанијата • Усогласување на мерките за зачувување на културното наследство во секоја област со која се дефинира просторниот развој на Регионот и дефинирање на конкретни мерки за заштита на културното наследство во чувствителни подрачја за кои постои ризик од оштетување или уништување; • Преиспитување на предвидените концесии и други форми на доделување земјиште или ресурс за користење во подрачја кои се или се предвидуваат да бидат под режим на заштита на културното наследство, како и опсежна анализа на вредности на просторот, очекуваните придобивки и можните ризици; • Во постапката на доделување концесии за користење на земјиштето или ресурсите, задолжително да се избегнуваат локации кои располагаат со културно наследство под режим на заштита или се во предлог фаза за заштита; • Оценување на ранливоста од климатските промени на изграденото и археолошкото наследство, како и на историските културни предели во Регионот; • Воспоставување програма за следење на оштетувањата врз изграденото и археолошкото наследство, како и на историските културни предели за краткорочните екстремни временски настани и долгорочни климатските промени; • Идентификација на алатки и мерки за адаптација на културното наследство кон климатските промени.									

Тема: Природни непогоди и технолошки хазарди

Опис на влијанијата врз животната средина и	Со имплементацијата на активностите, кои произлегуваат од акциониот план се очекува да се имплементираат директни и индиректни активности за решавање на проблемите природни непогоди и технолошки хазарди. Имплементацијата на овие мерки ќе придонесе за намалување на ризиците и штетите од појава на истите. Овие мерки ќе придонесат за заштита на медиумите и областите од животната
---	--

социјалните аспекти	средина, а исто така подобрување на здравјето и безбедноста на населението. Имплементацијата на конкретните технички активности ќе придонесе за негативни влијанија врз животната средина на ниво на градежна фаза, но истите ќе се анализираат на ниво на документација од понизок ранг. Со идната урбанизација на Регионот и изградбата на капацитети за управување со води, искористување на минералните сировини, индустриски капацитети и сл. се зголемува ризикот од појава на технолошки хазарди. Нивната појава може да предизвика сериозни последици по животната средина и здравјето и безбедноста на населението.								
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-
Мерки за намалување на влијанијата	- Урбанизацијата и просторниот развој да се усогласи чувствителноста на локациите подложни на природни непогоди и технолошки хазарди; - Подготовка на проценка на ризик и одговорност од еколошка штета за објекти и инсталации за кои постојат индикации од појава на технолошки хазарди; - Процена на линија на поплавен бран за предвидените акумулации, со цел да се избегнат влијанијата од поплавниот бран врз заедницата, како и ризикот од прекугранични влијанија.								

Тема: Информациски систем									
Опис на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Со имплементацијата на активностите од акциониот план се очекува да се обезбеди база на податоци поврзана со намената и користењето на земјиштето, сопственоста, инфраструктурата и сл. што е главен предуслов за современо и урбано планирање на просторот, избегнување на конфликти. Воспоставувањето на информацискиот систем ќе придонесе за заштита на материјалните добра и останатите медиуми и области од животната средина, избегнување на ризици од несреќи и сл.								
Оцена на влијанијата врз животната средина и социјалните аспекти	Население	Здравје на население	Биолошка разновидност	Вода	Почва	Воздух	Климатски промени	Материјални добра	Културно наследство
	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Мерки за намалување на влијанијата	Не се предвидуваат дополнителни мерки од оние кои се предвидени во ППИПР.								

9 АНАЛИЗА НА АЛТЕРНАТИВИ

Просторниот план на Источниот плански регион содржи предвидувања за развој на Регионот во период до 2030 година, дефинирани цели за развој од кои произлегуваат конкретни мерки и активности кои треба да се реализираат во планскиот период.

Просторниот план дава преглед на состојбите во Регионот, со акцент на постојниот начин на користење на просторот и земјиштето, урбанизацијата (градски и рурални населби, јавни функции, домување, индустрија), инфраструктурна мрежа, расположливите ресурси, стопанскиот развој, состојбите во животната средина, утврдените недостатоци во Регионот и предлага мерки за просторно планирање со цел да се постигне одржлив регионален развој.

Во Просторниот план не се разгледувани алтернативни решенија за користење на земјиштето и намените на просторот во Регионот, туку предложените мерки и активности се базираат на утврдените недостатоци во областите кои се предмет на анализа во Планот. Истите се насочени кон идно планирање за регионален развој врз основа на можностите, потенцијалите и расположливите ресурси, со цел задоволување на потребите и барањата на регионално ниво, усогласување на просторниот развој со барањата на националното законодавство, стратешките документи од повисок ранг, како и усогласување на развојот на Регионот во согласност со барањата на ЕУ за просторно планирање и заштита на животната средина.

Како резултат на ова, во ова поглавје се разгледуваат две алтернативи, односно состојби без и со имплементација на Просторниот план на Источен плански регион.

Алтернатива 0: Состојба без имплементација на Просторен план на Источен плански регион

- Надмината временска рамка на постојниот ПП на Регионот на Источна Македонија, односно непостоење на валиден плански документ со кој ќе се дефинира просторниот развој на Регионот;
- Недостатокот од податоци и информации за состојбите во Регионот (социоекономски аспекти, животна средина, природни ресурси, искористување на земјиштето, ризици и сл.), можностите и потенцијалите за надминување на постојната состојба и постигнување одржлив регионален развој;
- Неусогласена законската регулатива;
- Неисполнување на барањата на национално ниво и барањата на ЕУ за регионален просторен развој;
- Неусогласеност на националните, регионалните и локалните интереси во развојот на Регионот;
- Неусогласеност на секторските документи донесени во Република Македонија и во ИПР во однос на користење на просторот, заштита на животната средина и социоекономски развој;
- Неусогласен развој на инфраструктурата (сообраќајна, енергетска, водостопанска) и дејностите во согласност со потребите на населението и стопанството;
- Недефинирани мерки и активности за планирање на просторот, користење на ресурсите, заштита на животната средина и социоекономски развој;
- Недефинирани надлежности и одговорности за имплементација на мерките и активностите;
- Недостаток на институционални, финансиски и технички капацитети за ефикасна имплементација на мерките и активностите.

Алтернатива 1: Состојба со имплементација на Просторен план на Источен плански регион

Со имплементација на активностите и мерките од Просторниот план на Источен плански регион, се очекува да се постигне:

- Регионално просторно планирање, усогласување на националното со ЕУ законодавството;
- Развојот на Регионот ќе се темели на поголема демографска, економска, социјална и просторна кохезија;
- Интегрирање на урбаните со руралните средини;
- Подобрување на демографската состојба;
- Поттикнување на економскиот раст;
- Зголемување и рамномерна дисперзија на инвестициите;
- Развивање на современа и модерна инфраструктура;
- Оптимално користење на природните ресурси;
- Валоризација на природното и културно наследство;
- Заштита на животната средина.

Имплементацијата на Просторниот план на Источен плански регион ќе предизвика промена во другите стратешки документи на локално ниво, кои треба да се прилагодат во функција на обезбедување соодветно просторно планирање и заштита на медиумите и областите од животната средина.

Заклучок: Разгледуваната алтернатива да се имплементира Просторниот план на Источен плански регион е прифатлива алтернатива.

10 ПЛАН ЗА МОНИТОРИНГ ВРЗ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПРОСТОРНИОТ ПЛАН НА ИСТОЧЕН ПЛАНСКИ РЕГИОН ОД АСПЕКТ НА ЖИВОТНА СРЕДИНА

Стратегиската оцена на животната средина вклучува следење на спроведувањето на планираните активности и примена на мерките за намалување на сите значајни идентификувани негативни влијанија кои би произлегле од имплементација на Просторниот план на Источниот плански регион. Во табелата што следува е прикажан Планот за мониторинг.

Табела 20 План за мониторинг

Теми на СОЖС	Цели на СОЖС	Мониторинг	Индикатори на СОЖС	Извори на верификација
T1:Население и здравје на населението	Унапредување на животните услови на населението	- Контрола над урбанизацијата и изработката на урбанистичките планови; - Контрола над користењето на земјиштето во согласност со намените на Планот; - Контрола над искористувањето на природните ресурси за енергетски и економски цели; - Контрола над изградбата и функционирањето на индустриските зони; - Контрола на ширењето на населбите; - Контрола над изградбата и функционирањето на инфраструктурата; - Контрола над достапните количини вода за водоснабдување и наводнување и нивниот квалитет; - Следење на начинот на управување со отпадни води, отпад и другите емисии во животната средина; - Следење на практиките за управување во шумарството, земјоделството; - Контрола на примената на мерките за намалување на загадувањата, санација на жешките точки;	- Трендови на усогласеност на просторниот и економскиот развој во однос на планските и стратешки документи од повисок ранг; - Трендови во намената и користењето на земјиштето; - Трендови во заштита на природните ресурси (стопирани концесии, промени во урбанистички планови, заштитени подрачја и сл.); - Трендови во пренамената на земјиштето и културите; - Трендови во искористување на минералните сировини; - Број на изградени производни капацитети и објекти за јавни функции; - Трендови на ширење на градските и селските населби и повторно заживеани села; - Тренд во изградбата на инфраструктурата; - Трендови во искористувањето на водните ресурси; - Трендови на зголемена површина земјоделско земјиште кое се наводнува со современи техники за наводнување; - Трендови во искористувањето на природните ресурси за	- Центар за развој на ИПР; - Локалните самоуправи во Регионот; - Биро за регионален развој; - Регионалниот одбор за управување со отпад во ИПР; - Министерство за транспорт и врски; - Министерство за економија; - Министерство за животна средина и просторно планирање; - Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство; - Министерство за здравство; - Министерство за образование; - Министерство за труд и социјална политика; - Водостопански претпријатија; - Дирекција за храна и ветеринарство; - Јавни претпријатија на општинско и регионално ниво; - Агенција за вработување на РМ; - Агенција за енергетика, ЕЛЕМ, ЕВН, МЕПСО, Агенција на државни патишта, МЖ Инфраструктура, Агенција за воздушен сообраќај, Агенција за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, Агенција за електронски комуникации на Македонија, Македонски Телекомуникации, АД Македонска Пошта-Скопје, ВИП-ОНЕ Оператор и др.;

**Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план
на Источен плански регион**

Теми на СОЖС	Цели на СОЖС	Мониторинг	Индикатори на СОЖС	Извори на верификација
		- Следење на руралниот развој; - Следење на демографската состојба на населението; - Следење на здравствената состојба на населението; - Следење над спроведувањето на мерките за подобрување на животните услови на населението.	- енергетски и економски цели; - Трендови на производство органска храна; - Трендови на загадување во медиумите од животната средина; - Стапка на прираст на населението; - Стапка на смртност; - Трендови на болести; - Стапка на вработеност; - Животен стандард; - Стапка на миграција; - Трендови во образованието, културата и спортот.	- Центри за јавно здравје; - Комунални претпријатија и овластени собирачи на отпад; - Завод за вработување; - Државен завод за статистика; - Извештаи, проектни/плански документи, дозволи, одобренија, мислења и сл.
T2 и T9:Биолошка разновидност, природно наследство и предел	Заштита и унапредување на биолошката разновидност и пределот	- Контрола над урбанизацијата и изработката на урбанистичките планови; - Следење на процесот на заштита на значајни видови и живеалишта; - Следење на постапките и имплементацијата на Планот за управување речниот слив на реката Брегалница; - Контрола над користење и намената на земјиштето; - Следење на искористувањето на потенцијалите на природните ресурси; - Контрола на искористувањето на природните ресурси за	- Трендови во заштита на природните ресурси (стопирани концесии, промени во урбанистички планови и сл.); - % земјоделско земјиште и земјиште под шуми пренаменето во градежно земјиште; - Површина на деградирани простори; - Трендови во искористување на минералните сировини; - Трендови на загуба на видови и живеалишта; - Трендови во примена на компензациони мерки; - Број на изработени планови за управување со заштитени	- Министерство за животна средина и просторно планирање; - Центар за развој на ИПР; - Локалните самоуправи во Регионот; - Министерство за транспорт и врски; - Министерство за економија; - Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство; - Министерство за здравство; - Министерство за труд и социјална политика; - Национален совет за одржлив развој во Република Македонија; - Водостопански претпријатија; - Дирекција за храна и ветеринарство; - Дирекција за заштита и спасување;

**Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план
на Источен плански регион**

Теми на СОЖС	Цели на СОЖС	Мониторинг	Индикатори на СОЖС	Извори на верификација
		енергетски и економски цели; - Мониторинг на живеалиштата и популациите на идентификуваните видови од флора и фауна, односно загуба на живеалишта, смртност и миграција; - Контрола на примената на мерките за намалување на загадувањата, санација на жешките точки; - Следење на начинот на управување со води, отпадни води, отпад и другите емисии во животната средина; - Контрола на имплементација на мерките за ремедијација, заштита од порои, поплави и сл.	подрачја; - Трендови во заштитата на загрозени и значајни видови и живеалишта; - Број и површина на ново заштитени подрачја; - Тренд на одржани водни живеалишта; - Површини покриени со шуми; - Трендови на емисии на загадувачки материји во животната средина; - Трендови во земјоделството, одгледување на култури и домашни животни; - Тренд во површините со земјоделски и шумски екосистеми коишто одржливо се управуваат; - Трендови на применети добри практики во земјоделството, шумарството; - Број на изградени капацитети за производство на енергија од обновливи извори; - Трендови во управувањето со отпад; - Број на затворени и ревитализирани депонии; - Број на изградени капацитети за третман на отпадни води и управување со поплави; - Стапка на вработување и	- Центар за управување со кризи; - Јавни претпријатија на општинско и регионално ниво; - Регионалниот одбор за управување со отпад во ИПР; - Агенција за вработување на РМ; - Агенција за енергетика, ЕЛЕМ, ЕВН, МЕПСО, Агенција на државни патишта, МЖ Инфраструктура, Агенција за воздушен сообраќај, Агенција за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, Агенција за електронски комуникации на Македонија, Македонски Телекомуникации, АД Македонска Пошта-Скопје, ВИП-ОНЕ Оператор и др.; - Комунални претпријатија; - Државен завод за статистика; - Извештаи, проектни/плански документи, дозволи, одобренија, мислења и сл.

Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план на Источен плански регион

Теми на СОЖС	Цели на СОЖС	Мониторинг	Индикатори на СОЖС	Извори на верификација
			приходи кои се постигнуваат со искористување на екосистемските услуги.	
Т3 и Т4:Води и почва	Заштита и унапредување на состојбата со водите и почвата	- Контрола над урбанизацијата и изработката на урбанистичките планови; - Следење на намена на земјиштето во урбанистичкото и просторното планирање; - Следење на изградбата и оперирањето на инфраструктурните објекти (водоснабдување, наводнување, производство на енергија, управување со отпадни води); - Следење на примената на ефикасни методи и техники за користење на водите; - Мониторинг на квантитативните и квалитативните карактеристики на водите; - Следење на управувањето со поплави и порои; - Следење на примената на мерки за заштита на почвите од ерозија, деградација и загадување; - Контрола на начинот на управување со отпад; - Следење на здравствената состојба на населението;	- Трендови во расположливите количини на водни ресурси; - %на изградени системи за водоснабдување, наводнување и третман на отпадни води и заштита од поплави, - Број на изградени МХЕЦ; - Број на изградени капацитети за искористување на геотермалните води за комерцијални и енергетски цели; - Подобен еколошки статус на водните тела; - Тренд на одржани водни живеалишта; - Трендови во управувањето со отпад; - Трендови на применети добри практики во земјоделството, шумарството; - Површина на пренаменето земјоделско земјиште и земјиште под шуми во градежно земјиште; - Трендови во искористување на земјоделски површини и одгледување на култури; - Трендови на ерозија, порои; - Трендови на пошумување; - Трендови на емисии на загадувачки материји во	- Центар за развој на ИПР; - Локалните самоуправи во Регионот; - Регионалниот одбор за управување со отпад во ИПР; - Министерство за транспорт и врски; - Министерство за економија; - Министерство за животна средина и просторно планирање; - Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство; - Министерство за здравство; - Министерство за образование; - Министерство за труд и социјална политика; - Водостопански претпријатија; - Дирекција за храна и ветеринарство; - Дирекција за заштита и спасување; - Центар за управување со кризи; - Агенција за вработување на РМ; - Агенција за енергетика, ЕЛЕМ, ЕВН, МЕПСО, Агенција на државни патишта, МЖ Инфраструктура, Агенција за воздушен сообраќај, Агенција за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, Агенција за електронски комуникации на Македонија, Македонски Телекомуникации, АД Македонска Пошта-Скопје, ВИП-ОНЕ Оператор и

**Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план
на Источен плански регион**

Теми на СОЖС	Цели на СОЖС	Мониторинг	Индикатори на СОЖС	Извори на верификација
			животната средина; - Тренд на имплементација на мерки за адаптација кон климатските промени. - Стапка на болести предизвикани од нарушен квалитет на води и почва.	др.; - Биро за регионален развој; - Центри за јавно здравје; - Комунални претпријатија и овластени собирачи на отпад; - Завод за вработување; - Државен завод за статистика; - Извештаи, проектни/плански документи, дозволи, одобренија, мислења и сл.
T5:Воздух и климатски промени	Подобрување на квалитетот на воздухот и намалување на емисиите на стакленички гасови	- Контрола над урбанизацијата и изработката на урбанистичките планови; - Контрола над мерките за намалување на емисиите и загадувањата во воздухот; - Следење на начинот на користење на земјиштето; - Следење на практиките за управување во шумарството и земјоделството; - Следење на трендовите на производство и употреба на енергија од обновливи извори на енергија; - Контрола на начинот на управување со отпад; - Контрола на емисиите од производните индустриски и капацитети; - Контрола на примената на мерки за намалување на стакленичките	- Трендови во пошумувањето и креирањето на нови зелени површини; - Трендови на применети добри практики во индустријата, земјоделството, шумарството и управување со води, отпадни води и отпад; - Тренд на производство и користење на енергија од обновливи извори. - Број на изградени капацитети за производство на енергија од обновливи извори; - Трендови во управувањето со отпад; - Индустриските капацитети работат со согласност со условите во ИСКЗ дозволите и елаборатите; - Тренд на емисии во амбиентниот воздух; - Состојба на микроклиматските	- Центар за развој на ИПР; - Локалните самоуправи во Регионот; - Регионалниот одбор за управување со отпад во ИПР; - Министерство за животна средина и просторно планирање; - Министерство за транспорт и врски; - Министерство за економија; - Министерство за земјоделие, шумарство и водостопанство; - Министерство за здравство; - Водостопански претпријатија; - Дирекција за храна и ветеринарство; - Дирекција за заштита и спасување; - Центар за управување со кризи; - Јавни претпријатија на општинско и регионално ниво; - Агенција за енергетика; - Биро за регионален развој; - Центри за јавно здравје; - Државен завод за статистика;

**Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план
на Источен плански регион**

Теми на СОЖС	Цели на СОЖС	Мониторинг	Индикатори на СОЖС	Извори на верификација
		гасови.	параметри; - Стапка на респираторни болести.	- Извештаи, проектни/плански документи, дозволи, одобренија, мислења и сл.
T7:Материјални добра	Заштита на материјалните добра	- Контрола урбанизацијата и изработката на урбанистичките планови; - Контрола над изградбата и функционирањето на објектите и инфраструктурата; - Контрола на начинот за наводнување, водоснабдување, управување со отпадни води, отпад, снабдување со електрична енергија, сообраќајна поврзаност, покриеноста со енергетска, дистрибутивна и комуникациска мрежа и сл. - Контрола над имплементацијата на мерките за заштита од несреќи и хаварии;	- Трендови на усогласеност на просторниот и економскиот развој во однос на материјалните добра; - Број на изградени системи за водоснабдување, наводнување и третман на отпадни води и отпад; - Број на изградени системи за заштита од поплави и тренд на поплави; - Стапка на изградена транспортна, енергетска, електродистрибутивна, комуникациска инфраструктура; - Изградена инфраструктура за управување со отпад на регионално ниво; - Број на затворени и ревитализирани депонии; - Изработени и имплементирани планови за управување со несреќи и хаварии.	- Центар за развој на ИПР; - Локалните самоуправи во Регионот; - Регионалниот одбор за управување со отпад во ИПР; - Министерство за транспорт и врски; - Министерство за економија; - Министерство за животна средина и просторно планирање; - Министерство за земјоделие, шумарство и водостопанство; - Министерство за здравство; - Водостопански претпријатија; - Дирекција за заштита и спасување; - Центар за управување со кризи; - Јавни претпријатија на општинско и регионално ниво; - Агенција за енергетика, ЕЛЕМ, ЕВН, МЕПСО, Агенција на државни патишта, МЖ Инфраструктура, Агенција за воздушен сообраќај, Агенција за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, Агенција за електронски комуникации на Македонија, Македонски Телекомуникации, АД Македонска Пошта-Скопје, ВИП-ОНЕ Оператор и др. - Биро за регионален развој; - Државен завод за статистика;

**Извештај за Стратегиска оцена на животната средина за Просторен план
на Источен плански регион**

Теми на СОЖС	Цели на СОЖС	Мониторинг	Индикатори на СОЖС	Извори на верификација
				- Извештаи, проектни/плански документи, дозволи, одобренија, мислења и сл.
T8: Културно наследство	Заштита и унапредување на културното наследство	- Контрола урбанизацијата и изработката на урбанистичките планови; - Контрола на применетите мерки за заштита на културното наследство.	- Тренд за заштита на културно наследство; - Број на ново заштитени подрачја како културно наследство; - Степен на нарушување на културното наследство - Тренд на зачувани наоѓалишта и други важни културни локалитети; - Број на жалби и поплаки од локалното население за загрозување на културно наследство или традиционални и историски места како резултат на имплементираните содржини во Регионот; - Евидентирано оштетување на културно наследство како резултат на зголемена влажност; - Тренд на имплементација на мерки за ублажување на климатските промени.	- Министерство за култура-Управа за заштита на културното наследство; - Центар за развој на ИПР; - Локалните самоуправи во Регионот.

11 ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ

11.1 Заклучоци и согледувања

- Просторниот план на Источниот плански регион за плански период од 2013 до 2030 година (во понатамошниот текст: ППИПР) произлегува и претставува разработка на Просторниот план на Република Македонија.
- ППИПР го дефинира просторниот развој на Регионот и предлага активности и плански одредби за развој на секторските области во просторниот систем на Регионот, во планскиот период до 2030 год. Планот е изработен во согласност со усвоена методологија за изработка на просторни планови.
- ППИПР содржи и акционен план кој опфаќа активности со кои треба да се постигнат целите за реализација на ППИПР, носител на активноста, придобивка и период на реализација (краткорочни, среднорочни и долгорочни).
- Во Планот се дефинирани голем број цели во различни област, како и под цели (специфични цели), кои тешко може да се разграничат дали се специфични цели или мерки и активности со кои треба да се постигнат целите. Исто така, голем број од целите се дефинирани како цели кои се однесуваат на ниво на проектна документација или се обврски кои произлегуваат од закон, а не цели за развоен плански документ.
- За дел од темите, кои се разработуваат во Планот, не е применет ист методолошки пристап за дефинирање на целите и под целите или се нерелевантни за дадената област.
- При дефинирањето на целите во Планот не се целосно земени предвид целите и политиките во развојните стратешки и плански документи донесени на национално и регионално ниво, како и документите за заштита на животната средина, здравјето на населението и сл., односно не е постигната нивна целосна усогласеност.
- Врз основа на предвидувањата за развој на Регионот до 2030 година се дефинирани општи активности за постигнување на планираниот развој, но истите не соодветствуваат во целост со целите за просторен развој и активностите за спроведување на истите.
- Одредбите за просторен развој до 2030 година, исто како и целите, предвидуваат мерки кои се на ниво на проектна документација.
- Планскиот период во ППИПР е дефиниран од 2013-2030 година, и истиот не соодветствува со реалниот период, го намалува периодот за важност на планскиот документ, а исто така содржи податоци добиени во периодот после 2013 година.
- Во ППИПР се предвидени активности кои се веќе реализирани или во фаза на изградба и опремување.
- Во ППИПР не е обработена тема „здравје на населението“, која треба да ја прикаже здравствената состојба на населението и истата да ја вгради во сите теми кои се предмет на анализа во Планот, затоа што во суштината на планирањето на просторот лежат потребите на човекот и неговата благосостојба.
- Во ППИПР влијанијата од климатските промени и мерките за адаптација не се применети во сите релевантни теми, односно не се секаде соодветно земени предвид препораките од Третиот национален план за климатски промени.
- Во ППИПР, управувањето со отпад не се темели на насоките и препораките дефинирани во Регионалниот план за управување со отпад на Источниот плански регион (во областа енергетска инфраструктура), а исто така не е дадена намена на просторот за идните потреби на управувањето со отпадот во Регионот (алтернативни

локации за регионална депонија, капацитети за преработка на отпадот и претоварна станица).

- Во ППИПР не се анализирани проблемите и ризиците од несоодветно управување со отпад од животинско и растително потекло, а исто така не е предвидена намена на просторот за управување со нус продукти од животинско потекло и трупови од животни, ниту пак овој вид отпад е земен предвид како ресурс кој може да се искористи за енергетски цели.

11.2 Препораки

- Важечкиот плански период за ППИПР да се усогласи со реалниот период, за да не се скратува важноста на идниот усвоен документ
- Да се коригираат во Планот активностите кои се веќе реализирани, а се предвидени во акциониот план како идни активности кои треба да се реализираат.
- Да се усогласат целите и предвидувањата за развој на Регионот со релевантните плански и стратешки документи, донесени на национално и регионално ниво.
- Дефинирање на главните цели и специфични цели за секоја тема, со ист методолошки пристап, врз основа на кој ќе се развиваат мерки и активности за постигнување на истите.
- Усогласување на предвидувањата за развој на Регионот, за секоја тема поединечно, со целите за развој и дефинирање конкретни активности во акциониот план за постигнување на истите, како и временска рамка за реализација.
- Планот треба да содржи реално исполнувачки предлози за предвидениот период на реализација и капацитетите на институциите за имплементација на истите.
- ППИПР да се надополни со поглавје во кое ќе е анализирано здравјето на населението во Регионот, да се дефинираат цели и активности за постигнување на истите и нивно вградување во релевантните теми.
- Во ППИПР да се предвидат поконкретни активности за адаптација кон климатските промени, за секоја релевантна тема, во согласност со препораките кои произлегуваат од Третиот национален план за климатски промени.
- Заради заштита на земјиште кое е со висока бонитетна класа, земјиште покриено со шуми или пасишта, да се преиспита потребата од намена на просторот за формирање на дополнителни индустриски зони, зелени зони, или друг вид на индустриски комплекси, односно негова пренамена во градежно земјиште.
- Заради значителните природни карактеристики на Регионот и можните деструкции од изградба на мали електрани, да се преиспита потребата од изградба на 41 мала електрана во однос на изградба на поголеми мултифункционални хидротехнички системи (кои ќе се користат и за производство на електрична енергија, но и за наводнување).
- Имајќи предвид дека управувањето со отпадот од нуспроизводи и трупови од животни, како и отпад од земјоделството во Регионот не е во согласност со законските барања и целите за заштита на животната средина и истиот претставува ризик за животната средина и здравјето на населението, се препорачува во Планот да се намени простор за депонирање на отпад од нус продукти од животинско потекло и трупови од умрени животни, односно капацитети за третман и искористување на енергетската вредност на отпадот, производство на компост и сл.
- Предвидувањата и насоките за управување со отпад во ППИПР да се темели на Регионалниот план за управување со отпад, а исто така да се предложат алтернативни

локации за изградба на регионална депонија, капацитети за преработка на отпадот и претоварна станица.

- Вградување на жешките точки од постојните депонии во ППИПР и усогласување со предвидениот просторен развој и намена на земјиштето, како и препораките и временската рамка за нивна санација предвидени во Регионалниот План.
- Планирањето на туристичката понуда во Регионот да се врши во согласност со природните и временските услови, како и во согласност со Стратегијата за развој на туризмот во ИПР, 2015.
- Идното урбанистичко планирање и искористување со ресурсите да биде во согласност со Планот за управување со речниот слив на реката Брегалница, кој е во фаза на усвојување.
- Примена на сите мерки и препораки кои произлегуваат од Извештајот за стратегиска оцена на животната средина.

12 НЕТЕХНИЧКО РЕЗИМЕ

12.1 Вовед

Просторниот план на Источниот плански регион за плански период од 2013 до 2030 година (во понатамошниот текст: ППИПР) произлегува и претставува разработка на Просторниот план на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 39/2004). Исто така, изработката на ППИПР произлегува од:

- Обврската за разработка на ППРМ преку регионални просторни планови, во согласност со Законот за просторно и урбанистичко планирање („Службен весник на Република Македонија“ бр. 199/14, 44/15, 193/15, 31/16);
- Законот за спроведување на Просторниот план на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 39/2004);
- Изминување на планскиот период на постојниот Просторен план за Регионот (во 1981 год. изработен е ПП на Регионот на Источна Македонија со важност до 2000 год. во кој се опфатени и дел од општините кои припаѓаат на Брегалничкиот регион);
- Опасноста од можен стихииен развој на просторот;
- Потребата за усогласување на националните, регионалните и локалните интереси во развојот на Регионот;
- Богатството со вредни туристички потенцијали за промовирање и развој на екотуризмот, селскиот и манастирскиот туризам;
- Високиот степен на зачуваност на природните еколошки квалитети на просторот;
- Остварување на регионален одржлив (економски, еколошки и социјален) развој, гарантирање на просторната кохезија и усогласување со основните цели на Спогодбата за Европската унија и со Перспективите на просторен развој на Европа;
- Вклучување во стратегијата и политиката на просторниот развој и интеграција на југо-источна Европа-ESTIA (European Space and Territorial Integration Alternatives-Алтернативи за просторната интеграција на Европа), проектот кој е вклучен во оперативната програма Interreg II C-CADSES (Central, Adriatic, Danubian and South-eastern European Space-централен, јадрански, подунавски и југо-источен европски простор);
- Исполнување на целите на просторниот развој поставени во Територијалната агенда на ЕУ до 2020 год.-Territorial Agenda of the European Union 2020.

Во Просторниот план на Источниот плански регион се дефинираат насоките за уредување и користење на просторот врз основа на одржлив развој, а во функција на ефикасна заштита на природните и културните историски вредности на просторот.

Изработката на Просторниот план на Источниот плански регион е подржана и се изработува врз основа на договорите потпишани помеѓу Swiss agency for Development and Cooperation (SDC) и Helvetas Swiss Intercooperation (HSI), договорот помеѓу HSI и ФАРМАХЕМ, Меморандумот за разбирање за „Програмата за зачувување на природата во Македонија“, потпишан помеѓу Владата на Швајцарската Конфедерација претставувана од Одделот за надворешни работи кој делува преку Швајцарската агенција за развој и соработка (SDC), швајцарската Канцеларија за соработка во Македонија и Владата на Република Македонија претставувана од Министерството за животна средина и просторно планирање, како и Меморандумот за соработка потпишан помеѓу Министерството за животна средина и просторно планирање, „Фармахем“ Скопје, Агенцијата за планирање на просторот и Центарот за развој на Источен плански регион.

Директивата за стратегиска оцена на животната средина (2001/42/EC) и Законот за животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09,

48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13, 42/14, 44/15, 129/15, 192/15, 39/16), бараат одредени планови, програми и стратегии, за кои постои веројатност дека би можеле да имаат значително влијание врз животната средина, да бидат предмет на Стратегиска оцена на животната средина (СОЖС).

За таа цел се изработува Извештај за Стратегиска оцена на животната средина (СОЖС) за Просторниот План за Источен Плански Регион (во понатамошниот текст: СОЖС за ППИПР).

12.2 Вовед во стратегиската оцена на животната средина (СОЖС)

Стратегиската оцена на животната средина е систематски процес во кој се земаат предвид одредени превентивни мерки, кои овозможуваат заштита на животната средина од сите можни аспекти, во процесот на планирање или донесување на одлуки на ниво на „стратегиски акции“ или политики, планови и програми. Тоа е алатка која ќе го подобри севкупниот квалитет на планирањето и програмирањето на идните активности, овозможувајќи подобро разбирање на планирањето и подобри перспективи за одржливиот развој. Компонентите на СОЖС, односно нејзините цели се различни, но во оваа декада се препорачува и очекува дека климатските промени и биолошката разновидност се две силни компоненти кои треба да имаат предност при планирањето во Р. Македонија и секако во Источниот плански регион.

12.2.1 Цели на Стратегиската оцена на животната средина

Целта на СОЖС е да обезбеди информации за значајните влијанија врз животната средина кои ќе бидат предизвикани со имплементација на планскиот документ и истите да бидат достапни до донесувачите на одлуки, во текот на подготовка на планскиот документ и пред негово донесување. Заради тоа, СОЖС е клучна компонента во одржливиот развој, фокусирана на заштитата на животната средина. СОЖС овозможува и учество на јавноста во донесувањето на одлуки и ја подобрува транспарентноста на тој процес, што се постигнува преку:

- Систематска оцена, намалување и мониторинг на значајните влијанија врз животната средина;
- Обезбедување дека експертизата и размислувањата на надлежните органи за животната средина, здруженијата на граѓани и јавноста се земени предвид во текот на процесот и во кој степен резултатите од оцената на животната средина и коментарите од консултациите се земени предвид во Планот.

12.2.2 Правна рамка со која се регулира СОЖС постапката

Постапката за спроведување стратегиска оцена на животната средина е дефинирана во **поглавје X од Законот за животната средина** („Службен весник на Република Македонија“ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 187/13, 42/14, 44/15, 129/15, 192/15, 39/16), при што стратегиска оцена се спроведува на плански документи кои се подготвуваат во областа на земјоделството, шумарството, рибарството, енергетиката, индустријата, рударството, транспортот, регионалниот развој, телекомуникациите, управувањето со отпадот, управувањето со водите, туризмот, *просторното и урбанистичкото планирање и користење на земјиштето*, на Националниот акционен план за животната средина и на локалните акциони планови за животната средина, како и врз сите стратегиски, плански и програмски документи со кои се планира изведување на проекти за кои се врши оцена на влијанието од проектот врз животната средина.

12.2.3 Интегрирање на постапките за подготовка на планскиот документ и СОЖС

СОЖС постапката се спроведува паралелно со постапката за подготовка на ППИПР. Интегрирањето на двата процеси се постигна преку блиска соработка на проектните тимови (СОЖС и ППИПР) и клучните учесници, преку преглед на литература, состаноци и сл.

12.2.4 Определување на потребата и обемот на СОЖС и учество на јавноста

Имајќи ја предвид основата за донесување на ППИПР, се пристапи кон утврдување на потребата за спроведување на СОЖС.

По фазата на определувањето на потребата за спроведување СОЖС, следува фаза на подготовка на документи на чија основа МЖСПП ќе донесе Одлука за утврдување на обемот на СОЖС.

Целта на фазата за определување на обемот е идентификација на клучните прашања за животната средина кои треба да бидат опфатени со оцена на влијанијата на планскиот документ врз животната средина. Оваа фаза од СОЖС процесот вклучува преглед на други релевантни планови, програми и цели на животната средина, основни информации за животната средина и предложени активности и политики разработени во планскиот документ. Сите споменати информации овозможуваат утврдување на обемот на СОЖС и идентификување на прашања од областа на животната средина кои треба да бидат опфатени со планскиот документ.

Сите теми на животната средина, опфатени со Директивата за СОЖС, се опфатени и во обемот на оцена во Извештајот за СОЖС, односно население и човечко здравје, биолошка разновидност, воздух и климатски промени, води, почви, културно и природно наследство и материјални добра.

Во согласност со барањата дефинирани со Законот за животната средина и Уредбата за учество на јавноста во текот на изработката на прописи и други акти, како и планови и програми кои се однесуваат на животната средина, фазите на СОЖС за определување на потребата и обемот, изразени преку подготовка на Формуларите и Одлуката за спроведување на постапката за СОЖС и обемот на Извештајот за СОЖС, се изготвени во консултација со засегнатите органи.

Во фазата на определување на потребата за спроведување СОЖС, Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП) ги идентификуваше органите засегнати од имплементација на ППИПР. Во насока на определување на обемот на СОЖС беа спроведени неколку состаноци во просториите на МЖСПП со претставници од засегнатите органи/страни. На овие состаноци беа утврдени клучните прашања, цели и индикатори за животна средина кои треба да бидат опфатени со Извештајот за СОЖС.

12.3 Резиме/краток преглед на содржината, главните цели на планскиот документ и врската со другите релевантни планови и програми/плански документи

12.3.1 Краток преглед на содржината на Планот

Просторниот План за Источен плански регион го дефинира просторниот развој на Регионот и предлага плански одредби за развој на секторските области во просторниот систем на Регионот, во планскиот период до 2030 година. Планот е изработен во согласност со усвоена методологија за изработка на просторни планови на Агенцијата за Просторно Планирање. Во ППИПР се опфатени следните содржини:

- Вовед, предмет и цели на Планот, методолошки пристап, процес за изработка и усвојување;
- Положба на Источниот плански регион и неговата поврзаност со опкружувањето;
- Оцена на условите, состојбите и тенденциите во организацијата, користењето и уредувањето на просторот;
- Досегашни просторно плански решенија;
- Услови, можности и погодности за организација и уредување на просторот;
- Цели за организација и користење на просторот;

- Организација, користење и заштита на просторот до 2030 година;
- Одредби за спроведување на Просторниот План;
- Препораки и принципи на меѓународната заедница за уредување на просторот;
- Активности и динамика за реализација на ППИПР.

Во поглавјата ППИПР се презентирани постојните состојби, користењето и уредувањето на просторот во Регионот, проблемите, трендовите и заканите за сите релевантни теми кои методолошки влегуваат во содржината на нацрт ППИПР.

Во ППИПР е даден приказ на планираниот развој на Регионот до 2030 година, кој е условен од постојната состојба, расположливите природни ресурси, законските обврски кои произлегуваат од националното и меѓународното законодавство за користење на просторот и заштита на животната средина и сл. Поконкретно се прикажани развојните насоки во следните области: економија, земјоделство и користење на земјоделски површини, шуми и шумарство, управување со води, минерални сировини, енергетска инфраструктура, демографија, урбанизација, јавни функции, домување, индустрија, сообраќајна инфраструктура, комуникациска инфраструктура, туризам, трговија и занаетчиство, животна средина, природни вредности и реткости, културно наследство, намена и користење на земјиштето, природни непогоди и технолошки хазарди, информациски систем.

Во ППИПР се дефинирани целите за развој на Регионот за секоја тема, а исто така во акциониот план се дефинирани активности со кои треба да се постигнат целите за реализација на ППИПР, носителот на активността, придобивка и период на реализација (краткорочни, среднорочни и долгорочни).

12.3.2 Предмет и главни цели на Планот

Просторниот план на Источниот плански регион (ППИПР) претставува интегрален развоен проект и управувачки документ, со чија помош се дефинира организацијата на просторот, целите и концепциите на просторниот развој во одделни области, како и условите за нивна реализација и меѓусебна усогласеност.

Изработката на ППИПР е значајна за реално согледување, инвентаризирање и валоризирање на вредностите и потенцијалите на овој простор, со цел правилно да се дефинираат насоките, мерките и решенијата за нивно рационално искористување, уредување и заштита преку примена на принципите на одржлив развој.

Планот ги согледува проблемите од моменталната состојба и проблеми што може да се јават во иднина, со што се создава основа за дефинирање на насоките за нивно решавање и надминување за долг период. Притоа е нагласена потребата за обезбедување на сеопфатен развој на Источниот плански регион (ИПР) како пограничен регион и создавање на услови за развој во европските интегративни процеси.

Основната цел на Планот е да се насочи интегралниот развој во Регионот кон оптимално користење на природните погодности, создавајќи услови за организација и уредување на просторот како единствена функционална и просторна целина преку:

- Поврзување на Регионот со неговото опкружување;
- Просторна организација која ќе овозможи интеграција и рамнотежа во развојот на населбите, стопанството и социоекономскиот живот;
- Синхронизација на сите активности во просторот, преку дефинирање на намената и користењето на земјиштето;
- Создавање на погодни услови за живеење и инфраструктурна поврзаност на населбите, зависност од нивната просторната разместеност;
- Насочување и усогласување на изградбата на инфраструктурата (сообраќајна, енергетска, водостопанска) со потребите на населението и стопанството;

- Обезбедување на услови за создавање и одржување на стабилна еколошка рамнотежа (заштита на природата и животната средина);
- Основна задача на Просторниот план е да ги детектира условите во просторот кои ќе допринесат за реализација на поставените цели, односно да ги усогласи планските решенија со реалните можности на Регионот. Планските решенија треба да обезбедат:
 - Ефикасен систем на населби и инфраструктурна мрежа;
 - Намалување на диспаратите и обезбедување подеднакви услови за живеење засите граѓани;
 - Координација на влијанието врз просторот од разни секторски политики со целинтензивирање на социо-економскиот развој и обезбедување кохезија на целиот регион;
 - Одржливо управување со природните и културните ресурси;
 - Создавање услови за одржување на стабилна еколошка рамнотежа.

12.3.3 Корелација на целите на планскиот документ со други релевантни планови, програми/плански документи

За потребите на овој документ, анализирани се бројни национални и регионални стратегии, планови и програми, односно нивните цели во корелација со целите на ППИПР и активностите кои ќе придонесат за имплементација на поставените цели.

12.4 Релевантни аспекти за моменталната состојба во животната средина

Во ова поглавје во Извештајот е даден приказ на релевантните аспекти на моменталната состојба на животната средина од аспект на демографска состојба, здравје на население, климатски карактеристики и квалитет на воздухот, состојба со климатските промени, состојба со бучавата, водите (хидрологија, квалитет на водите, управување со водните ресурси), почвата и користење на земјиштето, биолошка разновидност, природно и културно наследство, состојба со материјалните добра (управување со отпад, водоснабдување, управување со отпадни води, снабдување со енергија), туризам и сл.

12.5 Карактеристики на животната средина во подрачјата кои би биле значително засегнати и состојба без имплементација на Планот

Во ова поглавје во Извештајот е даден приказ на состојбите, трендовите и закните врз населението и здравјето на населението, воздухот, климатските промени, води, почви, биолошката разновидност, културно наследство, материјалните добра како и состојба без имплементација на Планот.

Врз основа на анализите на состојбите, трендовите и закните, поврзани со користењето и уредувањето на просторот, медиумите од животната средина, како и социоекономскиот развој во Регионот, без имплементација на ППИПР состојбите во Регионот ќе останат на сегашно ниво, како резултат на:

- Надмината временска рамка на постојниот ПП на Регионот на Источна Македонија (со важност до 2000 год.), односно непостоење на валиден плански документ со кој ќе се дефинира просторниот развој на Регионот;
- Недостатокот од податоци и информации за состојбите во Регионот (социоекономски аспекти, животна средина, природни ресурси, искористување на земјиштето, ризици и сл.) можностите и потенцијалите за надминување на постојната состојба и постигнување одржлив регионален развој;
- Неусогласена законската регулатива,

- Неисполнување на барањата на национално ниво и барањата на ЕУ за регионален просторен развој;
- Неусогласеност на националните, регионалните и локалните интереси во развојот на Регионот;
- Неусогласеност на секторските документи донесени во Република Македонија и во ИПР во однос на користење на просторот, заштита на животната средина и социоекономски развој;
- Неусогласен развој на инфраструктурата (сообраќајна, енергетска, водостопанска) и дејностите во согласност со потребите на населението и стопанството;
- Недефинирани мерки и активности за планирање на просторот, користење на ресурсите, заштита на животната средина и социоекономски развој;
- Недефинирани надлежности и одговорности за имплементација на мерките и активностите;
- Недостаток на институционални, финансиски и технички капацитети за ефикасна имплементација на мерките и активностите.

12.6 Области кои се од особено значење за животната средина од аспект на заштита на дивите птици и хабитатите

Во ова поглавје даден е приказ на локалитетите во ИПР каде се среќаваат значајни видови, разновидност на живеалишта (хабитати), како и природното наследство.

Во согласност со Просторниот План на Република Македонија и Репрезентативна мрежа на заштитени подрачја предложени подрачја за заштита во брегалничкиот слив се: 1. Споменик на природата „Мачево“, 2. Парк на природата „Јудови ливади“, 3. Заштитен предел „Ченгино Кале“, 4. Парк на природата „Картал“, 5. Парк на природата „Саланџак“, 6. Парк на природата „Темниот Андак“, 7. Заштитен предел „Беровско Езеро (Линак)“, 8. Парк на природата „Зрновска Река-Лисец“, 9. Заштитен предел „Долна Злетовица“, 10. Споменик на природата „Кукуљето“, 11. Споменик на природата „Долна Брегалница“.

Кон овој список треба да се додаде и просторот на Осоговските Планини, за кој во оваа фаза се разгледани два пристапи: првиот преку интегрална заштита на целиот простор со прогласување на заштитен предел „Осоговски Планини“, и вториот, преку прогласување на мрежа од пет помали заштитени подрачје.

Како резултат на поновите научни сознанија и теренските истражувања, предложени се нови шест подрачја за заштита²⁷: 1. Споменик на природата „Туртел“, 2. Парк на природата „Манговица“, 3. Парк на природата „Аџиница“, 4. Парк на природата „Ѓузумлиска Река“, 5. Парк на природата „Гладно Поле“, 6. Парк на природата „Соколарци.“

Од анализата на еколошката сензитивност произлегуваат определени препораки и насоки за заштита на природата, кои се надоврзуваат на препораките за прогласување на нови заштитени подрачја, управување со живеалишта и видови и сл. Како најсензитивни подрачја можат да се издвојат:

- Долна Брегалница-се развиваат степолики живеалишта со висока и специфична биолошка разновидност. Главните ризици се водната и еолската ерозија, природната сукцесија кон шуми.
- Планинските и високопланинските делови на Осоговските Планини (Царев Врв-Руен) и Малешевски Планини-главните вредности на овие подрачја се зачуваните и поврзани шумски екосистеми, присуство на конзервациски значајни шуми, високата разновидност во високопланинската зона. Главни ризици се опасноста од пожари.

²⁷Извештај за состојбата со заштитените подрачја во сливот на реката Брегалница

- Манговица-ова подрачје е значајно заради присуството на значајни типови живеалишта и засегнати видови птици, како и други значајни видови. Главните ризици произлегуваат од сукцесијата и зараснувањето на отворените хабитати, а во помала мера и опасноста од пожари и други абиотички фактори.
- Долината на Крива Лакавица и Мантово-овој простор се карактеризира со присуство на значајни живеалишта по течението на реката Крива Лакавица, како и големиот број водни и грабливи птици.
- Злетовска Река-Раткова Скала-подрачјето се одликува со висока биолошка разновидност од повеќе групи, особено значајни видови птици. Главните ризици произлегуваат од големата инклинација и можноста за појава на свлечишта, високиот коефициент на конволуција и т.н.
- Голак-високата сензитивност произлегува од значајната биолошка разновидност, но и опасноста од пожари.
- Плачковица-се одликува со значајни степски живеалишта и видови во ниските делови и зачувани шумски екосистеми со засегнати/специјализирани видови на повисоките делови. Главните ризици се претставени со високиот коефициент на конволуција, инклинацијата и можната појава на свлечишта, а помалку значајна е и опасноста од појава на пожари.

Евидентно е дека подрачјето на сливот на река Брегалница е од големо меѓународно значење заради присуството на меѓународно значајни подрачја и тоа: пет подрачја вклучени во националната Емералд мрежа, седум подрачја назначени (идентификувани) како значајни подрачја за птици (ЗПП), пет подрачја назначени (идентификувани) како значајни растителни подрачја (ЗРП) и едно значајно подрачје за пеперутки (овие подрачја се целосно или делумно опфатени со подрачјето од интерес). Освен тоа, во тек е иницијатива за изработка на документација за номинирање на Осоговските Планини како прекуграничен биосферен резерват според програмата „Човек и биосфера“ на УНЕСКО. Дел од овие подрачја се преклопуваат, односно вклучуваат видови флора и фауна кои се од меѓународно значење за заштита (пр. Осогово, Овче Поле, Богословец).

12.7 Цели на заштита на животната средина утврдени на национално и меѓународно ниво

Еден од најголемите предизвици за политиката на животната средина е постигнување на рамнотежа меѓу економската и социјалната димензија на развој, од една страна и заштита на животната средина од друга страна, кој предвидува зголемена употреба на економски инструменти во насока на заштита на животната средина.

Основните принципи за заштита на животната средина во државата се поставени со Уставот на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 52/91, 1/92 (Амандман I и II); 31/98 (Амандман III); 91/01 (Амандман IV-XVIII); 84/03 (Амандман XIX); 107/05 (Амандман XX-XXX) и 3/09 (Амандман XXXI)), како највисок правен документ во земјата. Уставот пропишува дека еден од основните принципи на фундаменталните вредности е регулација и хуманизација на просторот и заштитата и унапредувањето на животната средина и природата. Исто така, една од основните слободи и човекови права е правото на чиста и здрава животна средина, но тоа е исто така, обврска на граѓаните да ја унапредуваат и заштитуваат животната средина, додека земјата е должна да обезбеди услови за остварување на ова загарантирано право на граѓаните (Член 43).

Водена од овие уставни одредби, Република Македонија воспоставува функционален и ефикасен национален систем за управување со животната средина, поврзан со:

- Продолжување на процесот на приближување кон политиките на ЕУ во областа на животната средина;

- Зајакнување на административните капацитети, потребни за ефикасно управување со заштита на животната средина;
- Обезбедување платформа за ефикасна имплементација и спроведување на барањата за заштита на животната средина преку зајакнување на капацитетите за ефикасно управување со животната средина на сите нивоа на управување и преку обезбедување на тесна соработка помеѓу надлежните органи на хоризонтално и вертикално ниво;
- Интеграција на политиката за заштита на животната средина во другите секторски политики;
- Поттикнување на индустријата, давателите на услуги и другите субјекти во областа на животната средина, кон поголема одговорност за заштитата на животната средина;
- Решавање на проблемите на животната средина кои се од национално значење;
- Зголемување на степенот на исполнување на обврските, кои произлегуваат од регионалните и глобалните договори во областа на животната средина;
- Последно, но не и најмалку важно, е зголемување на нивото на инвестиции во животната средина за постигнување на стандардите на ЕУ.

12.7.1 Цели на Стратегиската оцена на животната средина

Целите на заштитата на животната средина се изразени преку целите на стратегиска оцена на животната средина. Употребата на целите за заштита на животната средина е вообичаен метод при спроведување на СОЖС, со цел да се оцени дали развојот на Просторниот план е во насока на поставените цели. Целите на стратегиската оцена на животната средина се прикажани преку статусот на: населението и здравјето на населението, биолошката разновидност, водата, почвата, воздухот, климатските промени, материјалните добра, пределот, културното наследство и интеракцијата помеѓу нив.

Покрај главните цели на СОЖС во Извештајот се прикажани и специфичните цели на СОЖС, поврзаноста на целите на СОЖС со целите и насоките на Планот и индикатори со кои ќе се потврди дека се постигнати целите на СОЖС.

12.8 Анализа на алтернативи

Просторниот план на Источниот плански регион содржи предвидувања за развој на Регионот во период до 2030 година, дефинирани цели за развој од кои произлегуваат конкретни мерки и активности кои треба да се реализираат во планскиот период.

Просторниот план дава преглед на состојбите во Регионот, со акцент на постојниот начин на користење на просторот и земјиштето, урбанизацијата (градски и рурални населби, јавни функции, домување, индустрија), инфраструктурна мрежа, расположливите ресурси, стопанскиот развој, состојбите во животната средина, утврдените недостатоци во Регионот и предлага мерки за просторно планирање со цел да се постигне одржлив регионален развој.

Во Просторниот план не се разгледувани алтернативни решенија за користење на земјиштето и намените на просторот во Регионот, туку предложените мерки и активности се базираат на утврдените недостатоци во областите кои се предмет на анализа во Планот. Истите се насочени кон идно планирање за регионален развој врз основа на можностите, потенцијалите и расположливите ресурси, со цел задоволување на потребите и барањата на регионално ниво, усогласување на просторниот развој со барањата на националното законодавство, стратешките документи од повисок ранг, како и усогласување на развојот на Регионот во согласност со барањата на ЕУ за просторно планирање и заштита на животната средина.

Како резултат на ова, во ова поглавје се разгледуваат две алтернативи, односно состојби без и со имплементација на Просторниот план на Источен плански регион.

Алтернатива 0: Состојба без имплементација на Просторен план на Источен плански регион

- Надмината временска рамка на постојниот ПП на Регионот на Источна Македонија, односно непостоење на валиден плански документ со кој ќе се дефинира просторниот развој на Регионот;
- Недостатокот од податоци и информации за состојбите во Регионот (социоекономски аспекти, животна средина, природни ресурси, искористување на земјиштето, ризици и сл.), можностите и потенцијалите за надминување на постојната состојба и постигнување одржлив регионален развој;
- Неусогласена законската регулатива;
- Неисполнување на барањата на национално ниво и барањата на ЕУ за регионален просторен развој;
- Неусогласеност на националните, регионалните и локалните интереси во развојот на Регионот;
- Неусогласеност на секторските документи донесени во Република Македонија и во ИПР во однос на користење на просторот, заштита на животната средина и социоекономски развој;
- Неусогласен развој на инфраструктурата (сообраќајна, енергетска, водостопанска) и дејностите во согласност со потребите на населението и стопанството;
- Недефинирани мерки и активности за планирање на просторот, користење на ресурсите, заштита на животната средина и социоекономски развој;
- Недефинирани надлежности и одговорности за имплементација на мерките и активностите;
- Недостаток на институционални, финансиски и технички капацитети за ефикасна имплементација на мерките и активностите.

Алтернатива 1: Состојба со имплементација на Просторен план на Источен плански регион

Со имплементација на активностите и мерките од Просторниот план на Источен плански регион, се очекува да се постигне:

- Регионално просторно планирање, усогласување на националното со ЕУ законодавството;
- Развојот на Регионот ќе се темели на поголема демографска, економска, социјална и просторна кохезија;
- Интегрирање на урбаните со руралните средини;
- Подобрување на демографската состојба;
- Поттикнување на економскиот раст;
- Зголемување и рамномерна дисперзија на инвестициите;
- Развивање на современа и модерна инфраструктура;
- Оптимално користење на природните ресурси;
- Валоризација на природното и културно наследство;
- Заштита на животната средина.

Имплементацијата на Просторниот план на Источен плански регион ќе предизвика промена во другите стратешки документи на локално ниво, кои треба да се прилагодат во функција на обезбедување соодветно просторно планирање и заштита на медиумите и областите од животната средина.

Заклучок: Разгледуваната алтернатива да се имплементира Просторниот план на Источен плански регион е прифатлива алтернатива.

12.9 Веројатни значајни влијанија врз животната средина и мерки за намалување

Потенцијалните влијанија врз животната средина и социјалните аспекти кои може да бидат предизвикани со имплементација на Просторниот План за Источен плански регион ќе потекнуваат од имплементацијата на планираните активности за развој на Регионот во периодот до 2030 година, односно активностите содржани во акциониот план, со кои треба да се постигне одржлив регионален развој, како и исполнување на целите за заштита на животната средина.

Влијанијата се разгледуваат од аспект на негативни влијанија и од аспект на идни придобивки, односно позитивни влијанија.

Извештајот за стратегиска оцена на животната средина ги зема предвид влијанијата врз сите медиуми и состојби на животната средина и социо-економските придобивки, но од генерален аспект.

Евидентно е дека имплементацијата на активностите ќе придонесе подобрување на постојната состојба на медиумите и областите во животната средина, но идниот урбан развој на Регионот ќе придонесе за нови состојби, извори на емисии и закани за животната средина.

Влијанијата врз специфичните медиуми од животната средина и социо-економските аспекти ќе бидат елиминирани или ефективно подобрени, доколку при имплементација на Планот и предложените мерки, од кои дополнително ќе произлезат конкретни проекти, бидат земени предвид мерките за намалување на влијанијата дефинирани во Извештајот за стратегиска оцена на животната средина, како и мерките кои ќе бидат дадени во поединечните извештаи за СОЖС на ниво на планска документација од понизок ранг или на ниво на проекти, низ студиите за оцена на влијанијата врз животната средина или елаборатите за заштита на животната средина. Во поглавјето 8.1 е даден детален приказ на можните влијанија врз животната средина и мерки за нивно намалување.

12.10 План за мониторинг врз имплементацијата на Планот од аспект на животна средина

Стратегиската оцена на животната средина вклучува следење на спроведувањето на планираните активности и примена на мерките за намалување на сите значајни идентификувани негативни влијанија кои би произлегле од имплементација на Просторниот план на Источниот плански регион.

Планот овозможува воспоставување на интерактивна врска помеѓу сите вклучени страни и претставува основа за надлежните институции, да го контролираат процесот на спроведување на законската регулатива и да донесуваат правилни одлуки.

12.11 Заклучоци и препораки

12.11.1 Заклучоци

- Просторниот план на Источниот плански регион за плански период од 2013 до 2030 година (во понатамошниот текст: ППИПР) произлегува и претставува разработка на Просторниот план на Република Македонија.
- ППИПР го дефинира просторниот развој на Регионот и предлага активности и плански одредби за развој на секторските области во просторниот систем на Регионот, во планскиот период до 2030 год. Планот е изработен во согласност со усвоена методологија за изработка на просторни планови.

- ППИПР содржи и акционен план кој опфаќа активности со кои треба да се постигнат целите за реализација на ППИПР, носител на активноста, придобивка и период на реализација (краткорочни, среднорочни и долгорочни).
- Во Планот се дефинирани голем број цели во различни област, како и под цели (специфични цели), кои тешко може да се разграничат дали се специфични цели или мерки и активности со кои треба да се постигнат целите. Исто така, голем број од целите се дефинирани како цели кои се однесуваат на ниво на проектна документација или се обврски кои произлегуваат од закон, а не цели за развоен плански документ.
- За дел од темите, кои се разработуваат во Планот, не е применет ист методолошки пристап за дефинирање на целите и под целите или се нерелевантни за дадената област.
- При дефинирањето на целите во Планот не се целосно земени предвид целите и политиките во развојните стратешки и плански документи донесени на национално и регионално ниво, како и документите за заштита на животната средина, здравјето на населението и сл., односно не е постигната нивна целосна усогласеност.
- Врз основа на предвидувањата за развој на Регионот до 2030 година се дефинирани општи активности за постигнување на планираниот развој, но истите не соодветствуваат во целост со целите за просторен развој и активностите за спроведување на истите.
- Одредбите за просторен развој до 2030 година, исто како и целите, предвидуваат мерки кои се на ниво на проектна документација.
- Планскиот период во ППИПР е дефиниран од 2013-2030 година, и истиот не соодветствува со реалниот период, го намалува периодот за важност на планскиот документ, а исто така содржи податоци добиени во периодот после 2013 година.
- Во ППИПР се предвидени активности кои се веќе реализирани или во фаза на изградба и опремување.
- Во ППИПР не е обработена тема „здравје на населението“, која треба да ја прикаже здравствената состојба на населението и истата да ја вгради во сите теми кои се предмет на анализа во Планот, затоа што во суштината на планирањето на просторот лежат потребите на човекот и неговата благосостојба.
- Во ППИПР влијанијата од климатските промени и мерките за адаптација не се применети во сите релевантни теми, односно не се секаде соодветно земени предвид препораките од Третиот национален план за климатски промени.
- Во ППИПР, управувањето со отпад не се темели на насоките и препораките дефинирани во Регионалниот план за управување со отпад на Источниот плански регион (во областа енергетска инфраструктура), а исто така не е дадена намена на просторот за идните потреби на управувањето со отпадот во Регионот (алтернативни локации за регионална депонија, капацитети за преработка на отпадот и претоварна станица).
- Во ППИПР не се анализирани проблемите и ризиците од несоодветно управување со отпад од животинско и растително потекло, а исто така не е предвидена намена на просторот за управување со нус продукти од животинско потекло и трупови од животни, ниту пак овој вид отпад е земен предвид како ресурс кој може да се искористи за енергетски цели.

12.11.2 Препораки

- Важечкиот плански период за ППИПР да се усогласи со реалниот период, за да не се скратува важноста на идниот усвоен документ

- Да се коригираат во Планот активностите кои се веќе реализирани, а се предвидени во акциониот план како идни активности кои треба да се реализираат.
- Да се усогласат целите и предвидувањата за развој на Регионот со релевантните плански и стратешки документи, донесени на национално и регионално ниво.
- Дефинирање на главните цели и специфични цели за секоја тема, со ист методолошки пристап, врз основа на кој ќе се развиваат мерки и активности за постигнување на истите.
- Усогласување на предвидувањата за развој на Регионот, за секоја тема поединечно, со целите за развој и дефинирање конкретни активности во акциониот план за постигнување на истите, како и временска рамка за реализација.
- Планот треба да содржи реално исполнувачки предлози за предвидениот период на реализација и капацитетите на институциите за имплементација на истите.
- ППИПР да се надополни со поглавје во кое ќе е анализира здравјето на населението во Регионот, да се дефинираат цели и активности за постигнување на истите и нивно вградување во релевантните теми.
- Во ППИПР да се предвидат поконкретни активности за адаптација кон климатските промени, за секоја релевантна тема, во согласност со препораките кои произлегуваат од Третиот национален план за климатски промени.
- Заради заштита на земјиште кое е со висока бонитетна класа, земјиште покриено со шуми или пасишта, да се преиспита потребата од намена на просторот за формирање на дополнителни индустриски зони, зелени зони, или друг вид на индустриски комплекси, односно негова пренамена во градежно земјиште.
- Заради значителните природни карактеристики на Регионот и можните деструкции од изградба на мали електрани, да се преиспита потребата од изградба на 41 мала електрана во однос на изградба на поголеми мултифункционални хидротехнички системи (кои ќе се користат и за производство на електрична енергија, но и за наводнување).
- Имајќи предвид дека управувањето со отпадот од нуспроизводи и трупови од животни, како и отпад од земјоделството во Регионот не е во согласност со законските барања и целите за заштита на животната средина и истиот претставува ризик за животната средина и здравјето на населението, се препорачува во Планот да се намени простор за депонирање на отпад од нус продукти од животинско потекло и трупови од умрени животни, односно капацитети за третман и искористување на енергетската вредност на отпадот, производство на компост и сл.
- Предвидувањата и насоките за управување со отпад во ППИПР да се темели на Регионалниот план за управување со отпад, а исто така да се предложат алтернативни локации за изградба на регионална депонија, капацитети за преработка на отпадот и претоварна станица.
- Вградување на жешките точки од постојните депонии во ППИПР и усогласување со предвидениот просторен развој и намена на земјиштето, како и препораките и временската рамка за нивна санација предвидени во Регионалниот План.
- Планирањето на туристичката понуда во Регионот да се врши во согласност со природните и временските услови, како и во согласност со Стратегијата за развој на туризмот во ИПР, 2015.
- Идното урбанистичко планирање и искористување со ресурсите да биде во согласност со Планот за управување со речниот слив на реката Брегалница, кој е во фаза на усвојување.

- Примена на сите мерки и препораки кои произлегуваат од Извештајот за стратегиска оцена на животната средина.

13 КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

- Нацрт Просторен План за Источен Плански Регион;
- Директива за СОЖС (2001/42/ЕС);
- Имплементација на Директивата 2001/42/ЕС за оцена на влијанијата на одредени планови и програми врз животната средина (ЕУ Упатства);
- Национални, регионлано и меѓународни правни документи, стратегии, планови и програми презентирани во Поглавје 3 и Прилог 2 од овој документ;
- Извештај за состојбата со заштитените подрачја подрачја во сливот на реката Брегалница, 2015
- Податоци од Државниот завод за статистика;
- Квалитет на животната средина во Република Македонија, Годишен Извештај, 2012;
- Годишен извештај од обработени податоци за квалитетот на животната средина 2013;
- Други достапни практики и искуства.

Прилог 1 Мислења од надлежни институции

Врз основа на член 65 став (6) од Законот за животната средина („Службен
весник на Република Македонија“ бр 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10,
124/10, 51/11, 123/12 и 93/13), Министерот за животна средина и просторно
планирање, на ден _____, донесе

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА
И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

Бр. 15-4916/1 Одлука за спроведување на стратегиска оцена

27.05.2015 год.

1. За планскиот документ Просторен план за Источниот плански регион кој го донесува Собранието на Република Македонија потребно е да се спроведе стратегиска оцена на влијанието врз животната средина согласно член 65 од Законот за животната средина.
2. Како органи засегнати од имплементација на планскиот документ Просторен план за Источниот плански регион се определуваат следните: Министерството за животна средина и просторно планирање, Агенцијата за планирање на просторот, Центарот за развој на Источниот плански регион и општините кои влегуваат во опфатот на ИПР: Општина Берово, Општина Винаца, Општина Делчево, Општина Зрновци, Општина Карбинци, Општина Кочани, Општина Македонска Каменица, Општина Пехчево, Општина Пробиштип, Општина Чешиново-Облешево и Општина Штип.
3. За планскиот документ Просторен план за Источниот плански регион, за чија изработка е одговорно Министерството за животна средина, а го донесува Собранието на Република Македонија, донесувањето на планскиот документ Просторен план за Источниот плански регион ќе има влијание врз животната средина.
4. Обемот на извештајот за стратегиска оцена треба да ги опфати следните аспекти: Биодиверзитет, почва, вода, воздух, климатски фактори, пејзаж, културно наследство, население, човеково здравје, социо-економски аспект.
5. Одлуката заедно со формуларите за определување на потребата од спроведување на стратегиска оцена се објавува на веб-страницата на Министерството за животна средина и просторно планирање на следната веб-адреса/и: www.moepp.gov.mk.
6. Против оваа одлука јавноста има право на жалба до Министерството за животна средина и просторно планирање во рок од 15 дена од датумот на објавувањето на одлуката на веб-страницата.

Бр.
Место, Скопје

Прилог 2 Национални документи од областа на животната средина

Релевантен национален плански документ	Цели или барања утврдени со планскиот документ	Како целите на планскиот документ се вградени во ППИПР или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
Втор Национален Еколошки Акционен План на Република Македонија (2006)	Дефинирање на проблемите на животната средина и мерките и активностите потребни за нивно надминување за шест годишен период и создавање на флексибилна рамка за продолжување на процесот на приближување кон политиката на ЕУ во областа на животната средина, вклучување на целите на животната средина во секторските политики и насоки за еколошки одржлив пристап, зголемување на степенот на исполнување на обврските од регионалните и глобалните договори и отворање на нови перспективи и вклучувања во меѓународните системи за заштита на животната средина.	Утврдувањето на тековните состојби и идентификација на главните недостатоци во животната средина. Воспоставување и зајакнување на административните капацитети со цел да се обезбеди спроведување на законодавството и водење на процесот на пристапување кон ЕУ, интегрирање на прашањата за заштита на животната средина во секторите и политиките кои имаат влијание врз истата, како и подигнување на свеста за прашањата поврзани со животната средина и сл.
Трет Национален План на Република Македонија кон Рамковната конвенција на ОН за климатски промени (2014)	Зајакнување на базата на информации, аналитичкиот и институционалниот капацитет на клучните национални институции за интегрирање на приоритетите за климатските промени во националните стратегии за развој и релевантните секторски програми со обезбедување финансиска и техничка поддршка. Вклучување на Република Македонија во глобалните напори за ублажување на климатските промени и спроведување на обврските преземени од членството во Рамковната конвенција на Обединетите Нации за климатски промени и Кјото Протоколот. Исто така Планот вклучува: -Воспоставување на национален фонд за тестирање мерки за адаптација и воведување на видови, отпорни на суша; -Формирање на национален центар за суша; -Утврдување техники и постапки за култивирање, користење вештачки губрива и рекламација на почвата за клучните култури во регионите погодени од климатските промени; -Воведување различни практики на орање за промовирање одржливи земјоделски практики;	Интегрирање мерки за намалување на емисиите на стакленички гасови преку модернизирање и подобрување на практиките во секторите кои се главни извори на стакленички гасови, а исто така предвидува директни мерки за адаптација, но само само на дел од секторите кои се ранливи на климатските промени, со особен акцент во шумарството, делумно во управувањето со води и земјоделството. Планот предвидува мерки за зголемување на површините под шуми, и одржливо одгледување на шумите), подобрување на одржливото управување со почвата и практики за заштитата на почвата, вклучувајќи контрола на ерозија, поттикнување на спроведување на агро еколошките мерки и добри земјоделски практики во заедничко земјоделско производство, подобрување на квалитетот на медиумите и воопшто на животната средина и сл. Но, од друга страна се предвидува 5000 ha продуктивно земјиште во кое се вклучени површини под шуми и обработливо земјиште да се пренаменат во градежно земјиште каде ќе се изведуваат активности кои генерираат емисии кои даваат придонес на климатските промени.

Релевантен национален плански документ	Цели или барања утврдени со планскиот документ	Како целите на планскиот документ се вградени во ППИПР или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	-Развивање техники за наводнување и водоснабдување; -Развивање критериуми и идентификација на начини на употреба на земјиштето и агроеколошки зони и сл.	Поконкретно, со развојот на Регионот ќе се развиваат индустриски капацитети, ќе се развиваат разни видови на дејности, ќе се градат акумулации, ќе се врши експлоатација на минерални сировини, ќе се зголемува фреквенцијата на сообраќај и сл.односно ќе се генерираат емисии на стакленички гасови кои влијаат врз климатските промени.
Национална стратегија за животна средина и климатски промени, 2014, (нацрт)	Главната цел на Стратегијата од аспект на одржлив развој е насочена кон подобрување на целокупниот квалитет на живот и избегнување на трајни штети врз животната средина. Од аспект на заштита на животната средина, целта е да се зачува и подобри квалитетот на водата, воздухот и почвата во Република Македонија, да се зачува постојната биолошка разновидност и природните ресурси. Од аспект на климатските промени целта на Стратегијата е да се намалат нивните негативни влијанија.	
Национална стратегија за Механизмот за чист развој (2008-2012)	Една од целите на Националната стратегија за Механизмот за чист развој е олеснување на трансферот на инвестиции и технологии преку механизмот за чист развој за имплементација на проекти кои ги намалуваат емисиите на стакленички гасови (ревитализација на големи електрани, замена на гориво со природен гас, когенеративна постројка за централно греење, хидроцентрали, геотермална енергија).	Во ППИПР се предвидуваат мерки кои ќе ги подобрат состојбите во земјоделството, шумарството, користењето на земјиштето, искористување на потенцијалот за производство на енергија и топлина од обновливи извори на енергија и сл. кои се идентификувани како едни од главните извори на стакленички гасови, што влијаат врз климатските промени. Исто така во Планот се дадени намени на просторот за индустриски зони во кои ќе се применуваат стандардите за заштита на медиумите во животната средина.
Стратегија за приспособување на здравствениот сектор кон климатските промени (2011-2015)	Општата цел на оваа Стратегија е да се планираат мерки за адаптација кон климатските промени во здравствениот систем, со цел да се спречат и/или надминат постојните и идните ризици и веднаш да се одговори на ризиците и проблемите за здравјето и благосостојбата на луѓето кои се очекуваат како резултат на климатските промени во државата.	Во ППИПР не се предвидени директни мерки за приспособување на населението кон климатските промени. Идниот развој на Регионот ќе придонесе за генерирање емисии на стакленички гасови кои ќе дадат придонес кон климатските промени.
Национален план за заштита на амбиентниот воздух (2013-2019)	Главни цели на Планот се: -одржување на квалитетот на амбиентниот воздух во зоните каде што не се надминуваат граничните	Во ППИПР се предвидуваат бројни активности кои ќе придонесат кон подобрување на квалитетот на воздухот.

Релевантен национален плански документ	Цели или барања утврдени со планскиот документ	Како целите на планскиот документ се вградени во ППИПР или како истите ќе се постигнат со негова имплементација
	вредности на квалитет; -подобрување на квалитетот на амбиентниот воздух во зоните каде што се надминуваат граничните вредности за квалитет; -преземање на мерки за намалување на емисиите од определени стационарни извори на загадување; -усвојување на неопходни мерки за минимизирање и целосно отстранување на негативните ефекти врз квалитетот на амбиентниот воздух.	Меѓутоа со развојот на Регионот ќе се развиваат индустриски капацитети, ќе се развиваат разни видови на дејности, ќе се зголемува фреквенцијата на сообраќај и сл. кои ќе генерираат емисии во амбиентниот воздух и ќе влијаат врз неговиот квалитет.
Стратегија за мониторинг во животната средина (2004)	Целта на Стратегијата е мониторирање и известување за состојбата на сите медиуми на животната средина.	Во ППИПР се предвидуваат мерки за воспоставување мониторинг со кој ќе се следи состојбата на медиумите од животната средина, ќе се обезбедат податоци и нивна достапност, што ќе помогне во идните процеси на планирање на просторот.
Стратегија и акционен план за имплементација на Архуската конвенција (2005)	Владината политика за оваа Стратегија е да спроведе детална анализа за статусот на имплементација на Конвенцијата, да обезбеди насоки и препораки за надминување на проблемите кои произлегуваат од имплементацијата на Конвенцијата и да препорача акционен план за спроведување на предложените мерки и следење на дадените насоки.	Во постапката на усвојување на Планот и подготовката на Извештајот за СОЖС ќе биде обезбедено учество на јавноста што ќе придонесе во процесот на одлучување и донесување на одлуки.